

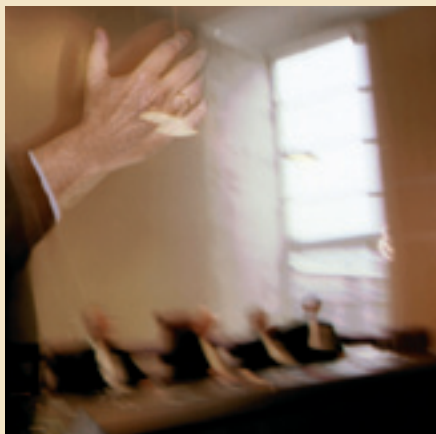
Omslag: Tjalling Houkema

224 De audit is inmiddels verplicht in de gefinancierde rechtsbijstand en zou volgens sommigen kunnen worden voorgeschreven aan alle advocaten. Dat daar ook heel anders over kan worden gedacht, bleek uit het bijtende stukje 'Het auditgezwel' in het vorige nummer. Nogal wat lezers grepen daarop de pen, en hun bijdragen publiceren we in dit nummer.

206 Ondanks het toegenomen belang van **de comparitie** is er geen landelijk comparitiebeleid en wordt het verhandelde ter comparitie maar gebrekkig vastgelegd. Vandaar, na een analyse van de stand van zaken, een voorstel voor enkele uniforme regels.

238 In dit nummer beginnen we met de nieuwe rubriek 'De cultuur van...'. Daarin zullen advocaten vertellen van welk boek ze het meest genieten – en het mag ook een schilderij, film, muziek- of toneelstuk zijn. Peter Habermehl leest niemand liever dan Maarten Biesheuvel.

Het volgende nummer, te verschijnen op 23 april, is een themanummer, gewijd aan kennismangement.

ARTIKELEN

- 207** Naar een landelijk comparitiebeleid
L. Böhmer
- 210** Kroniek burgerlijk procesrecht 2003, deel II
W. Heemskerk, T.F.E. Tjong Tjin Tai en W.I. Wisman
- 224 HET DEBAT**
Auditgezwel of natuurlijke vooruitgang?
Vele auteurs
- 230 OPINIE**
Kritiek op het Statuut voor de raadsman in strafzaken
R.A. Fibbe, G. Spong en H. van Dijk
- 234** Voorzitter Jonge Balie:
'Het individualisme slaat door'
Miek Smilde
- 236 RECENSIE**
Topadvocatuur, Micha Kat
Georg van Daal

VASTE RUBRIEKEN

- 198 ACTUALITEITEN**
- ▶ Individueel klachtrecht 'Straatsburg' blijft overeind
 - ▶ Arbeidsrechtelijk Lexicon 2004,
Joost Beversluis
 - ▶ Stand van de advocatuur: kantoren eerder kleiner dan groter
 - ▶ Fundamentele herbezinning burgerlijk procesrecht: Bezint eer ge begint
 - ▶ Ik en wij, *Ewoud Sanders*
 - ▶ Magistrale overwegingen
- 238 DE CULTUUR VAN...**
Peter Habermehl
Linus Hesselink
- 240 REACTIES & BRIEVEN**
- ▶ Boekhoudverordening
 - ▶ Pro-formaontbindingen
- 241 RECHTER SCHRIJFT TERUG**
Jan van der Does

VAN DE ORDE

- 197** ▶ Van de deken: De Fourdriniermachine
- 242** ▶ Terugblik op het tuchtrecht 2003
- 245** ▶ Permanente opleiding
- 248** ▶ Personalia
- 251** ▶ Literatuur
- 251** ▶ Uitspraak Geschillencommissie

KÖSTER *advocaten*

GEZOCHT!

Advocaat-medewerker

FAMILIERECHT / ALGEMENE PRAKTIJK

Interesse?

Köster advocaten Beverwijk, Mr. G.P. Poiesz, tel. 0251 - 229072
www.kadv.nl

ARIËNS
• WITKAMP •
SCHOONDERBEEK
a d v o c a t e n

een goed geoutilleerd advocatenkantoor

• met thans zeven advocaten • gevestigd in een markant pand aan de rand van de historische binnenstad van Amersfoort • dat zich onderscheidt door kwalitatief hoogstaande en klantvriendelijke juridische dienstverlening • met als speerpunten van de praktijk het arbeidsrecht, personen- en familierecht, ondernemingsrecht, algemeen verbintenissenrecht, bestuursrecht, insolventierecht en mediation • met als cliënten kleine en middelgrote ondernemingen, instellingen en particulieren • en met een informele en collegiale werksfeer

zoekt in verband met uitbreiding van het kantoor

- een (gevorderde) **ADVOCAAT-STAGIAIRE (M/V)**

De kandidaat dient te beschikken over

- goede juridische kwaliteiten, bij voorkeur met kennis en ervaring op het gebied van het arbeidsrecht, personen- en familierecht en/of algemeen verbintenissenrecht
- een cliëntgerichte instelling met oog voor de commerciële aspecten van de dienstverlening
- een grote mate van zelfstandigheid
- teamgeest en collegialiteit
- goede communicatieve vaardigheden
- voldoende stressbestendigheid

Uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van uw curriculum vitae, kunt u binnen veertien dagen na het verschijnen van dit blad richten aan Mr H.J. Witkamp, bij wie ook telefonisch inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

ARIËNS • WITKAMP • SCHOONDERBEEK advocaten, Utrechtseweg 15, Postbus 492, 3800 AL Amersfoort,
tel: 033 - 463 77 27, fax: 033 - 461 51 40, e-mail: h.j.witkamp@ariensadvocaten.nl,
website: www.ariensadvocaten.nl

Van Berge Henegouwen Welvaart & Zuketto

Advocaten in strafzaken te Maastricht

zijn op zoek naar:

(gevorderde) Advocaat-stagiaire m/v

Ons kantoor bestaat uit 7 advocaten, die zich vrijwel uitsluitend bezig houden met strafzaken in de ruimste zin van het woord. Wij treden op in feitelijke aanleg, cassatie, ontnemingszaken, uitleveringszaken, WOTS-zaken, penitentiair recht, EHRM-zaken en zaken voor het Joegoslavië-Tribunaal, met als doel om telkens op een kwalitatief hoogstaande wijze rechtsbijstand aan cliënten te verlenen. Wij zoeken een collega met een evidente voorliefde voor het strafrecht, een teamspeler, die doortastend, accuraat en enthousiast is en over goede communicatieve eigenschappen beschikt. Uw schriftelijke sollicitatie kunt u tot 20 april 2004 richten aan: mr. S.T. van Berge Henegouwen, Oeverwal 2, 6221 EN Maastricht.

Duynstee en partners advocaten, gevestigd te Maastricht en Weert zoeken voor de vestiging te Weert een

Advocaat-medewerker m/v

voor de algemene praktijk die over voldoende ervaring beschikt om een advocaat-stagiair(e) te begeleiden.

Sollicitaties binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad richten aan:
 mr A.F.M. Duynstee, Postbus 339,
 6000 AH Weert. Tel: 0495 - 583 300.
 a.duynstee@duynstee-advocaten.nl

Duynstee | *en partners* |
 Advocaten en Procureurs

KÖTTER c.s. ADVOCATEN

Kötter c.s. Advocaten is een jong en dynamisch advocatenkantoor waar thans vier advocaten en twee juridisch medewerkers werkzaam zijn. Ter uitbreiding zijn wij op zoek naar:

een advocaat- medewerker

voor de algemene rechtspraktijk.

Uw sollicitaties kunt u binnen 14 dagen na verschijnen van dit blad richten aan:

Mr. R.F. Kötter
 Postbus 255
 7640 AG WIERDEN
 Tel. (0546) 57 77 97
 E-mail: kotter@kotteradvocaten.nl

VAN DER NAT LITIGATION is het eerste Nederlandse advocatenkantoor dat bewust heeft gekozen voor de gespecialiseerde procespraktijk. Wij leggen ons toe op een aantal zorgvuldig geselecteerde disciplines: arbeidsrecht, pensioenrecht, verzekeringsrecht, aansprakelijkheidsrecht en commercial litigation. Wij richten ons op het bedrijfsleven, (grotere) werkgevers en verzekeraars en staan hen bij in alle situaties waarin conflicten dreigen of spelen. Dit in de combinatie van klassieke advocatuur met een hedendaagse, zakelijke bedrijfsvoering.

Ambitieuze advocaat-stagiaires arbeidsrecht met minimaal 1,5 jaar ervaring die zich willen ontwikkelen tot arbeidsrechtsspecialist bellen voor meer informatie met Martijn Lauxtermann (020 - 305 82 00), kijken op www.vandernatlitigation.nl en sturen een kort zakelijk briefje met c.v. naar de Apollolaan t.a.v. Ria W. Gabriël.

VAN DER NAT LITIGATION

VAN DER NAT LITIGATION NV, Apollolaan 153, 1077 AS Amsterdam.
Telefoon 020 - 305 82 00, e-mail gabriel@vandernatlitigation.nl

**AAN DE APOLLOLAAN
LIGGEN KANSEN VOOR
EEN GEVORDERDE
ADVOCAAT-STAGIAIRE
ARBEIDSRECHT M/V**

A D V O C A T E N K A N T O O R

Seegers & Lebouille

Is een maatschap van 9 advocaten waar de werksfeer informeel is, waar men collegiaal is en waar men met name actief is op het de rechtsgebieden arbeidsrecht, ambtenarenrecht, bestuursrecht, huurrecht, letselschade, personen- en familierecht, strafrecht en vreemdelingenrecht.

In verband met een voorgenomen uitbreiding zijn wij op korte termijn op zoek naar

- **2 ADVOCATEN (M/V)**
in het bezit van een stageverklaring

met aantoonbare ervaring op de rechtsgebieden:

- algemeen civiel recht en/of
- arbeidsrecht en/of
- letselschade

Gezien het profiel van ons kantoor hechten wij naast deskundigheid veel waarde aan motivatie en enthousiasme. Het is de bedoeling dat samenwerking plaatsvindt op basis van kostendeling.

Voor inlichtingen over de bovenstaande vacatures kunt u zich wenden tot mw. Mr. J.C.P.M. Mol of mw. Mr. M.G.C. van Riet, telefoonnummer 020 - 420 08 88.

Schriftelijke sollicitaties kunt u binnen 14 dagen na verschijning richten aan:

Advocatenkantoor Seegers & Lebouille
Egelantiersgracht 576
1015 RR Amsterdam
advocaten@seegers-lebouille.nl

Advocatenkantoor Visser zoekt een "c.s."

Eénmanskantoor, gespecialiseerd in sociaal zekerheidsrecht, letselschade en vreemdelingenrecht, tevens algemene praktijk, wil weer groeien.

Bij een constant hoge instroom van nieuwe zaken zoeken wij een

advocaat of stagiaire

bij voorkeur op basis van kostendeling met:

- voltooide studie Nederlands recht
- teamgeest en veel eigen initiatief
- bereidheid zich voor langere tijd te verbinden
- affiniteit met sociale rechtshulp
- in bezit van auto en rijbewijs
- bereidheid om in de omgeving van het kantoor te wonen

Verdere informatie en sollicitaties bij mr J.S. Visser, Postbus 253 te 9500 AG Stadskanaal, telefoon 0599 - 650 999, fax 0599 - 616 239, E-mail adv.kantoor.visser@hetnet.nl

Stadskanaal is een actief veenkoloniaal streekcentrum met veel voorzieningen, centraal gelegen tussen de Drentse Hondsrug, het Ellertsveld en Westervolde met het Stroomdal van de Ruiten Aa.

Het is er mooi en betaalbaar wonen, met de steden Groningen, Assen, Emmen en Winschoten op bereisbare afstand.

EIGEN KANTOOR IN UTRECHT?

Onder het motto 'twee weten en kunnen meer dan één' gezocht: advocaat met ondernemingszin en - zo mogelijk - eigen praktijk om in Utrecht of nabije omgeving een kwaliteitskantoor op te richten.

Samenwerkingsvorm in overleg.
Vertrouwelijkheid spreekt voor zich.

Reacties op: kantoorutrecht@hotmail.com

Te koop:

NJB, 1977 - heden
NTBR, 1998 - heden
Milieu en Recht, 1978 - heden

redelijke prijs

tel 055 - 542 93 93

MEDEWERKER GEVRAAGD MET MOGELIJKHEID VAN FLEXIBELE PRAKTIJKOVERNAME

OP VOORNE PUTTEN (ARRONDISSEMENT ROTTERDAM) IS EEN PLAATS OPENGEVALLEN VOOR EEN MEDEWERKER OP EEN TWEEMANSKANTOOR MET EEN ALGEMENE PRAKTIJK (HOOFDZAKELIJK FAMILIE-, STRAF- EN ARBEIDSRECHT).

DE EIGENAAR VAN HET KANTOOR, DAT NU ZO'N 25 JAAR BESTAAT, WIL DE OPENGEVALLEN MEDEWERKERSPLAATS GRAAG INGEVULD ZIEN WORDEN DOOR EEN ENTHOUSIASTE ADVOCaat (EVENTUEEL PART-TIME) MET (NAGENOEG) DOORLOPEN STAGE, DIE HIJ HET KANTOOR OP EEN TERMIJN VAN CA 5 JAAR ZAL WILLEN OVERDRAGEN. DE VOORTDURENDE AANWAS VAN ZAKEN MAAKT DE PRAKTIJK (INHOUDELIJK EN FINANCIËEL) MET NAME INTERESSANT VOOR DE GEGADIGDE DIE EERST EEN AANTAL JAREN DE PRAKTIJK VAN HET KANTOOR AAN DEN LIJVE ALS MEDEWERKER WIL LEREN KENNEN EN NADIEN OP FLEXIBELE WIJZE ZAL KUNNEN VOORTZETTEN.

IN TEGENSTELLING TOT HET GEBRUIKELIJKE SCENARIO ZAL DEZE MEDEWERKER TER GELEGENHEID VAN EEN EVENTUELE OVERNAME NIET GECONFRONTEERD WORDEN MET EEN DIRECT TOEPASSELIJKE OVERNAMESOM OF GOODWILL, DOCH ZAL IN REDELIJK OVERLEG SLECHTS EEN AFSPRAAK HOEVEN TE WORDEN GEMAAKT TER FINANCIËLE AFWIKKELING VAN HET OP HET MOMENT VAN OVERNAME AANWEZIGE ONDERHANDEN WERK.

OOK ZIJ, DIE SLECHTS ALS ADVOCaat-MEDEWERKER WILLEN REFLECTEREN EN NIET DIRECT BELANG STELLEN IN EEN EIGEN KANTOOR OP (REDELIJK KORTE) TERMIJN, KUNNEN EEN SOLLICITATIEBRIEF ONDER NUMMER 7818 RICHTEN AAN: BUREAU BDM B.V., STEEKTERWEG 80 G, 2407 BH ALPHEN A/D RIJN.

SCHOUTE & DIK *Advocaten*

Praktijk

Wij adviseren toonaangevende, nationaal en internationaal opererende bedrijven, en ook particulieren, die wij een veelzijdig pakket van diensten bieden op het gebied van ondernemingsrecht, arbeidsrecht, insolventierecht en onroerend goed. Cliënten verwachten van ons kwaliteit, snelheid en initiatief en krijgen die ook.

Kantoor

De sfeer is informeel, open en sociaal met veel onderling overleg. Verantwoordelijkheidsbesef, initiatief en de kunst van het beslissen zijn bij ons belangrijk.

Wij zoeken op korte termijn:

STAGIAIRES arbeidsrecht en ondernemingsrecht

die gedreven jurist zijn, met visie, overzicht en durf en daarmee in staat zijn inhoudelijk bij te dragen in een veelzijdige advies- en procespraktijk.

Wij bieden

Veel aandacht, een uitstekende begeleiding en even uitstekende arbeidsvoorwaarden, en alle ruimte om als zelfstandige professional snel een eigen praktijk te ontwikkelen.

Procedure

Aanstormend talent wordt aangemoedigd te solliciteren. Schrijf of e-mail een brief met CV binnen 2 weken aan Emma Gast, gast@schoute-dik.nl. Schoute & Dik Advocaten, Beethovenstraat 184 (1077 JX), Postbus 83032, 1080 AA Amsterdam, tel: 020 - 664 70 46. www.schoutedik.nl

Winter c.s.

advocaten & procureurs

Wegens ziekte eigenaar **ter overname** aangeboden:

een goedlopend **advocatenkantoor** te **Sneek**.

De praktijk omvat de algemene rechtspraktijk, met accenten op arbeids-, familie- en insolventierecht. In de praktijk, die goed geoutilleerd is, zijn o.m. een parttime advocaat en een stagiair werkzaam.

Het kantoorpand, dat in het aanbod is betrokken, is gelegen op fraaie stand, nabij het N.S.-station.

Uw schriftelijke reactie kunt u richten aan de heer J. Jonkman RA, Van der Veen & Kromhout Registeraccountants, Dr. M.L. Kingsingel 9, 9203 JC Drachten.

U kunt bij hem ook informatie verkrijgen onder telefoonnummer: 0512 - 58 48 00, faxnummer: 0512 - 58 48 99.

SHIODA ADVOCATEN

zoekt samenwerking met

een ervaren collega/confère,

die de eigen praktijk op basis van kostendeling binnen ons kantoor willen uitoefenen.

Shioda Advocaten is gevestigd op eerste klas locatie aan de 's-Gravelandseweg te Hilversum en beschikt over een goed functionerend secretariaat, alsmede over parkeergelegenheid.

Bij Shioda Advocaten zijn thans zes advocaten werkzaam. De sfeer op het kantoor kenmerkt zich vooral door een inspirerende collegialiteit.

Reacties kunt u richten aan:

Shioda Advocaten
T.a.v. mr. D.W.J. Leijs
Postbus 211
1200 AE Hilversum
Tel. 035 - 621 89 99

sdu 1/1 fc

Geef kleur aan je carrière

Schaap & Partners, advocaten en notarissen, is een van oudsher Rotterdams kantoor. Een modern geoutilleerd en actief kantoor, waar degelijk werk van hoogstaande kwaliteit wordt geleverd. Schaap & Partners is volledig zelfstandig en onafhankelijk en werkzaam voor particuliere en zakelijke cliënten in binnen- en buitenland. Onze zakelijke cliënten variëren van eenmanszaak, midden- en kleinbedrijf en (buitenlandse) hypotheekbanken tot projectontwikkelaars, aannemers, verzekeraars, beursgenoteerde ondernemingen en institutionele beleggers.

Momenteel werken bij Schaap & Partners zo'n vijfendertig advocaten, notarissen en kandidaat-notarissen.

In beginsel is iedere advocaat binnen Schaap & Partners werkzaam in de algemene praktijk. Daarnaast is er volop gelegenheid tot verdieping in specifieke vakgebieden. Onze algemene commerciële praktijk omvat in het bijzonder zaken op het gebied van ondernemingsrecht en vastgoed. Bij Schaap & Partners is plaats voor:

advocaat-stagiaires	m/v
<i>(met belangstelling voor de algemene praktijk)</i>	
gevorderd advocaat-stagiaire	m/v
<i>(met belangstelling voor vastgoed recht)</i>	
medewerker vennootschapsrecht	m/v
<i>(met belangstelling voor het insolventierecht)</i>	

Kandidaten dienen te beschikken over een uitstekend juridisch inzicht, een commerciële instelling, goede sociale vaardigheden en de ambitie een bijdrage te leveren aan de verdere uitbouw van de kleurrijke praktijk van het kantoor.

Een schriftelijke sollicitatie met curriculum vitae en cijferlijst kunt u binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad zenden aan Willem Stolk. Voor nadere informatie over de vacature voor medewerker vennootschapsrecht kunt u zich wenden tot Roel Slotboom (telefoon: 010 2770465, e-mail: slotboom@schaaprdam.nl).

SCHAAP & PARTNERS

Schaap & Partners, Advocaten en Notarissen

Parklaan 17 Postbus 23052 3001 KB Rotterdam

T 010 277 03 00 F 010 436 49 77 www.schaaprdam.nl

Als een vis in het water?

Je voelt het vanzelf als de grenzen bereikt zijn. Misschien is het tijd voor een andere werkgever? Wij zijn op zoek naar juristen die zichzelf zijn en blijven, in een omgeving met voldoende bewegingsvrijheid. Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen. Een jong en ondernemend advocaten- en notarissenkantoor.

Voor onze verschillende vestigingen zijn wij op zoek naar een:

- **Advocaat-stagiair arbeidsrecht**
(Rotterdam)
- **Advocaat-medewerker arbeidsrecht** (Rotterdam en Eindhoven)
- **(Beginnend) Advocaat-medewerker huurrecht** (Eindhoven)
- **(Senior) Advocaat-medewerker M&A**
(Eindhoven)

Behoeftte aan een wat ruimere omgeving? Stuur dan je sollicitatie naar Daphne Groenendijk van Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen. Postbus 2295, 3000 CG Rotterdam, tel. (010) 406 51 93 of recruitment@hollandlaw.nl. Voor meer informatie, kijk op www.hollandlaw.nl.

Holland Van Gijzen heeft een strategische alliantie met de belastingmaatschap van ERNST & YOUNG en maakt deel uit van EY Law.

HOLLAND VAN GIJZEN
ADVOCATEN EN NOTARISSEN

NIEUW!

Model maker

**Maak uw eigen modellen
voor de rechtspraak**

De cd-rom Modellen voor de rechtspraak (MRP) biedt u meer dan 1400 modellen en voorbeelddocumenten voorzien van uitgebreide toelichtingen en verwijzingen, die vrijwel het gehele Nederlands recht beslaan. Stuk voor stuk beproefde documenten die u veel tijd besparen en kostbare fouten helpen te voorkomen. Met de nieuwe module ModelMaker kunt u nu ook MRP-modellen op maat maken.

Bewerk zelf modellen!

ModelMaker is een revolutionair aanvullend programma op de cd-rom MRP. U kunt zelf de MRP-modellen aanpassen en eigen modellen toevoegen. Net als de auteurs van de MRP-modellen kunt u onder meer invulvelden plaatsen, voetnoten gebruiken, tekst opmaken en van kleur voorzien, trefwoorden aan modellen toekennen en verwijzingen aanbrengen. Een publicatieproces zorgt ervoor dat modellen pas na een zorgvuldige controle en redigeerslag in gebruik genomen worden. Met ModelMaker slaat u uw eigen kantoorkennis, modellen, adviezen en nog veel meer eenduidig op en voorziet u dit eenvoudig van links naar wetgeving en jurisprudentie. Zo kan uw kantoor zelfstandig een combinatie van externe en interne know-how produceren en onderhouden.

Prijzen:

cd-rom Modellen voor de rechtspraak Licentieprijs incl. eerste gebruiker per jaar ca. € 1058,25, (excl. BTW); prijs iedere volgende gebruiker € 15,- (excl. BTW).

ModelMaker Licentieprijs incl. eerste gebruiker voor het eerste jaar € 995,- (excl. BTW); prijs iedere volgende gebruiker € 50,- (excl. BTW). Volgende jaren: licentieprijs incl. eerste gebruiker per jaar ca. € 495,- (excl. BTW); prijs iedere volgende gebruiker € 50,- (excl. BTW).

Prijswijzigingen voorbehouden

Ga snel naar www.kluwer.nl/modelmaker... want daar vindt u uitgebreide informatie over ModelMaker (inclusief een demo) en kunt u direct een abonnement nemen. Bellen, faxen of e-mailen kan natuurlijk ook.

KLUWER

Postbus 23, 7400 GA Deventer, T 0570-673449, F 0570-632411
E juridisch@kluwer.nl, www.kluwer.nl/modelmaker

Voor de sectie Arbeid en Recht zoekt MODINT op korte termijn een

Arbeidsjurist

De functie

Uw takenpakket is breed en afwisselend. Tot uw werkterrein behoren onder andere het mondeling en schriftelijk informeren en adviseren van klanten inzake arbeidsrecht, CAO-zaken, sociale zekerheid en pensioenen, arbeidsomstandigheden en medezeggenschapsrecht. U volgt de ontwikkelingen op uw vakgebied en vertaalt deze naar uw klanten middels het voeren van gesprekken, schrijven van nieuwsbrieven, actualiseren van handleidingen en geven van presentaties op uw vakgebied. U adviseert klanten bij ontslagprocedures en reorganisaties en voert voor hen incidenteel kantongerecht- en AWB-procedures. Ten slotte draagt u bij aan de verdere uitbouw van het dienstenpakket van de afdeling.

U werkt daarnaast incidenteel voor paritaire bedrijfstakorganen, zoals het overleg van CAO-partijen. U notuleert het overleg, adviseert CAO-partijen en bent betrokken bij voorbereiding en uitvoering van CAO's en vergaderingen van deze bestuursorganen. De combinatie van betrokkenheid bij de totstandkoming en uitvoering van de CAO en het geven van advies over de CAO maakt u een krachtige specialist in de Nederlandse kledingbranche.

Uw profiel

Onze gedachten gaan uit naar een jurist die enige jaren werkervaring heeft bij een werkgeversorganisatie, rechtsbijstandverzekeraar of als bedrijfsjurist, met name op het gebied van arbeids- en sociale wetgeving in de ruimste zin van het woord. Daarnaast beschikt u over een brede juridische belangstelling en is kennis van verbintenissenrecht een pre.

U bent servicegericht, pragmatisch ingesteld, stressbestendig en u heeft geen moeite met het combineren van verschillende soorten activiteiten op één dag. U bent initiatiefrijk en in staat om uw werk zelfstandig te verrichten. U beschikt over een goede uitdrukkingsvaardigheid in woord en geschrift, bij voorkeur ook in het Engels of Duits; u heeft affiniteit met kleine en middelgrote ondernemingen en u bent in staat om met diverse maatschappelijke geledingen constructief te communiceren.

Wij bieden

MODINT biedt een boeiende en gevarieerde adviesfunctie met brede ontplooiingsmogelijkheden bij een zeer actieve ondernemersorganisatie voor een modieuze en dynamische branche, een bij de functie passend salaris en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.

Als u belangstelling heeft voor deze functie en denkt aan het profiel te voldoen, nodigen wij u uit om uw schriftelijke sollicitatie met Curriculum Vitae binnen 14 dagen te sturen naar: MODINT, t.a.v. P&O, Postbus 518, 3900 AM VEENENDAAL.

Voor nadere informatie over de functie kunt u contact opnemen met Matthijs Criete, adjunct directeur, telefoon 06-53930674.

MODINT is de ondernemersorganisatie voor mode en interieur. De ca. 800 leden realiseren een omzet van € 3 miljard met de productie en/of handel van kleding, modeaccessoires, interieurtextiel en overige textiele producten.

MODINT is een dynamische organisatie, steeds op zoek naar nieuwe kansen en uitdagingen. Binnen de informele werksfeer voelen professionele, ambitieuze mensen zich snel thuis.

Bij MODINT werken ca. 65 personen op twee locaties in Amsterdam en Veenendaal. MODINT zal in 2005 deze twee locaties verlaten om een gezamenlijke huisvesting in Zeist te betrekken.

externe

Mr A.C. Oberman heeft besloten haar advocatenpraktijk te verwisselen voor de externe begeleiding en coaching van stagiaires en medewerkers. Als ervaren advocaat wil zij jonge advocaten, naast de opleiding die het kantoor hen biedt,

stagebegeleiding

de aandacht geven die het mogelijk maakt een gefundeerde conclusie te bereiken over hun plaats binnen de advocatuur.

Oberman is advocaat sinds 1982 en heeft vóór haar loopbaan in de advocatuur gewerkt bij universiteit, gemeente en in het bedrijfsleven.

Mr A.C. Oberman

externe stagebegeleiding

VAN EEGHENLAAN 12
1071 EM AMSTERDAM

020 673 71 60
FAX 671 21 95
aoberman@xs4all.nl

JE WORDT EEN BETERE ARCHITECT ALS JE OOK EENS DE NATUUR IN GAAT.

Sommige architecten laten zich inspireren door hun vakgenoten, anderen kijken verder. Wat uiteindelijk resulteert in een onderscheidend eindproduct. En het aardige is: zo werkt het ook in de juridische dienstverlening. Met name bij Loyens & Loeff. Loyens & Loeff is een onafhankelijke aanbieder van bedrijfsjuridische diensten waar op dezelfde inspirerende manier wordt gewerkt. Advocaten, belastingadviseurs en notarissen werken bij ons in teams waarin verschillende disciplines worden gecombineerd. Dankzij een geïntegreerd aanbod van advocatuurlijke, fiscale en notariële diensten is Loyens & Loeff de meest complete adviseur op het gebied van recht in de Benelux. Hierdoor zijn we in staat om advies te geven op het hoogste juridische niveau.

Op dit moment hebben we een aantal vacatures in verschillende steden.

AMSTERDAM:

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Mededinging & Overheid.

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht.

Advocaat-medewerker voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht.

Advocaat-stagiaire/medewerker voor de praktijkgroep Vastgoed.

Advocaat-medewerker voor de praktijkgroep Bank- en Effectenrecht.

Belastingadviseur voor de praktijkgroep BTW, Douane & Internationale Handel. Ervaring is niet noodzakelijk.

ROTTERDAM:

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Mededinging & Overheid.

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Technologie, Media & Procesrecht.

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht (Litigation).

Advocaat-medewerker voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht (Litigation en M&A).

Belastingadviseur voor de Algemene Fiscale Praktijk. Ervaring is niet noodzakelijk.

ARNHEM:

Belastingadviseur voor de Algemene Fiscale Praktijk. Ervaring is niet noodzakelijk.

EINDHOVEN:

Loonbelastingsspecialist voor de praktijkgroep Loonbelasting, Arbeidsrecht en Sociale Verzekeringen. Kandidaten met ervaring krijgen de voorkeur.

Belastingadviseur voor de Algemene Fiscale Praktijk. Ervaring is niet noodzakelijk.

Wat hebben we te bieden? Naast een goed salaris en uitstekende secundaire arbeidsvoorwaarden bieden we je een werkomgeving waar alles in het teken staat van inspiratie. Waar zelfontplooiing belangrijk is en veel tijd wordt besteed aan het delen van kennis. Kortom, een werkomgeving waarin je volledig tot je recht komt. Ben je geïnspireerd door dit verhaal? Spreek een van de bovenstaande functies je aan? Of kun je ons op andere gebieden versterken? Schrijf dan een brief met c.v. en studieresultaten naar Anne-Marie Dijkhorst, Recruiter, postbus 2888, 3000 CW Rotterdam. Meer informatie op: www.loyensloeff.com.

KOM TOT JE RECHT. LOYENS LOEFF

Waar begint uw oriëntatie op juridische informatie?

Elsevier Juridisch stelt zich ten doel om u zo goed mogelijk van de juridische kennis te voorzien die u nodig heeft bij de uitoefening van uw beroep.

De vorm waarin dat gebeurt bepaalt u zelf. Of het nu gaat om een vaktijdschrift, losbladige, boek of opleiding. U kunt kiezen voor die vorm van informatie die het beste aansluit bij uw werksituatie.

Op onze website vindt u een actueel overzicht van onze producten, nieuws-items van de uitgever, diverse links en aanbiedingen.

Kortom, www.elsevierjuridisch.nl biedt u de mogelijkheid om u te oriënteren op nieuwe vakinformatie op juridisch terrein.

ELSEVIER Juridisch

Elsevier Juridisch, met recht dé partner in kennis en informatie. In samenwerking met gerenommeerde auteurs en redacteuren voorziet Elsevier Juridisch in de vraag naar juridische informatie met een sterk en breed pakket uitgaven op de volgende rechtsgebieden:

- Bestuursrecht
- Milieurecht
- Arbeidsrecht en Ambtenarenrecht
- Economisch recht
- Personen- en familierecht

Actualiteit, toegankelijkheid en bruikbaarheid voor uw praktijksituatie staan hierbij centraal.

Nieuw bij Sdu Uitgevers

De Cd Strafrecht

Titel: Cd Strafrecht

Frequentie: 2x per jaar (update)

Prijs:

abonnee Nieuwsbrief Strafrecht:

v.a. € 235,-

niet-abonnee Nieuwsbrief Strafrecht:

v.a. € 295,-

Prijzen zijn exclusief BTW en inclusief administratie- en verzendkosten.

Bestelcode: CDSTRAFR

Onze uitgaven zijn ook verkrijgbaar via de boekhandel

Met de *Cd Strafrecht* heeft u toegang tot alle in de *Nieuwsbrief Strafrecht* opgenomen uitspraken vanaf 2001 inclusief de registers van 1997 tot 2001.

Het werkt als volgt:

via een simpel zoekstelsel vindt u door middel van trefwoord(en) alle voor de strafrechtpraktijk relevante uitspraken en de bijbehorende wet- en regelgeving.

Met de *Cd Strafrecht* voorkomt u verspilling van uw kostbare tijd met de zekerheid dat u de jurisprudentie en de wet- en regelgeving vindt.

Prijzen

Gebuikers	Abonnee <i>Nieuwsbrief Strafrecht</i>	Niet-abonnee <i>Nieuwsbrief Strafrecht</i>
1	€ 235,-	€ 295,-
2-5	€ 468,-	€ 585,-
6-10	€ 670,-	€ 838,-

Prijzen zijn exclusief BTW en inclusief administratie- en verzendkosten.

Als abonnee op *Nieuwsbrief Strafrecht* profiteert u dus van een aanzienlijke korting.

Kijk voor meer informatie of een abonnement op www.sdu.nl/strafrecht

Bestel via www.sdu.nl of bel (070) 378 9880

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

DE BOK ROIJERS GASSELING

A D V O C A T E N

is een modern Rotterdams kantoor met een sterk ondernemingsgerichte advies- en procespraktijk, waar thans 13 advocaten werkzaam zijn.

Mede door specialisatie van de advocaten en deelname in een internationaal samenwerkingsverband staat De Bok Roijers Gassing Advocaten borg voor hoogwaardige en slagvaardige juridische dienstverlening.

Advocatenwerk is mensenwerk. Daarom besteedt De Bok Roijers Gassing Advocaten veel aandacht aan een informele werksfeer en een prettige werkomgeving en biedt het kantoor goede arbeidsvoorwaarden en ontwikkelingsmogelijkheden.

Stagiaires krijgen de mogelijkheid om zich onder intensieve begeleiding en scholing te ontwikkelen tot een veelzijdig advocaat met verregaande kennis van het ondernemingsrecht in brede zin.

zoekt ter uitbreiding

(gevorderde) STAGIAIRES (M/V)

voor de ondernemingsrechtelijke praktijk.

Geïnteresseerden kunnen binnen 14 dagen na publicatie een brief met c.v. en studieresultaten richten aan:

De Bok Roijers Gassing Advocaten
T.a.v. Mr J.G.M. Roijers
Postbus 21548
3001 AM ROTTERDAM
e-mail: roijers@brglaw.nl

Kantooradres: Hofplein 33

Website: www.brglaw.nl

Lid van JCA International met kantoren in:

Athene - Baden (Wenen) - Bratislava - Brussel - Budapest - Keulen - Kopenhagen - Lissabon - Ljubljana - Londen - Luxemburg - Madrid - Milaan/Rome - Moskou - Parijs - Praag - Riga - Rotterdam - Sofia - Stockholm - Warschau - Zagreb - Zürich

VAN DER MEULEN
HENNY & VAN AALST
ADVOCATENKANTOOR HUISSENSESTRAAT 55

55

te Arnhem

zoekt voor spoedige indiensttreding wegens vertrek van een van de advocaten een

Advocaat (m/v)

met voltooide stage
voor met name de familiepraktijk

Schriftelijke sollicitatie, vergezeld van curriculum vitae, kan binnen 14 dagen na verschijning van dit blad gericht worden aan:

Mr. P.L.P.M. van Aalst
Huissensestraat 55
6833 HM Arnhem
Tel: 026 - 322 91 47

A d v o c a t e n k a n t o o r

SCHOVERS

Gevraagd voor spoedige indiensttreding:

**ADVOCAAT-STAGIAIRE
alsmede een
ERVAREN ADVOCAAT-MEDEWERKER**

Schriftelijke reacties voorzien van een c.v. en cijferlijst binnen tien dagen na verschijning van dit blad richten aan:

Advocatenkantoor Schovers
T.a.v. mr J.J. Eizenga
Postbus 25
4840 AA Prinsenbeek

Telefoon 076 - 542 42 50
Telefax 076 - 541 41 31
e-mail: info@schovers.nl

Bezoek onze website voor meer informatie
over ons kantoor: www.schovers.nl

B O R S B O O M H A M M
a d v o c a t e n

Borsboom & Hamm is een advocatenkantoor met vestigingen in Rotterdam, Dordrecht en Barendrecht. Het kantoor voert een ondernemingsgerichte praktijk. De kwaliteit van de dienstverlening is hoog. De sfeer op kantoor is collegiaal en professioneel.

Borsboom & Hamm zoekt:

1. ADVOCaat-MEDEWERKERS ONDERNEMINGSRECHT
2. ADVOCaat-MEDEWERKERS (CIVIELE) PROCESPRAKTIJK
3. ERVAREN PARALEGAL FAILLISSEMENTS PRAKTIJK

Schriftelijke reacties kunt u richten aan:

Borsboom & Hamm N.V., t.a.v. mw. J.C.M. van der Meulen, HRM, Weena 614, 3012 CN Rotterdam (010 - 201 29 39).

www.borsboomhamm.nl

Advocatenkantoor Van Mierlo

Advocatenkantoor Van Mierlo is een kantoor met 11 advocaten dat zich voornamelijk richt op de ondernemingsrecht- en bestuursrechtpraktijk.

Ter versterking van ons kantoor zijn wij op zoek naar een

Advocaat-stagiair(e) voor de bestuursrechterlijke praktijk

Advocaat-stagiair(e) voor de ondernemingsrechterlijke praktijk

bij voorkeur met een afgeronde beroepsopleiding

Waarom zou u met ons in gesprek willen komen?

Wellicht

- omdat u uw studie Nederlands recht hebt afgerond met goede studieresultaten
- omdat u als bestuursrechtelijke stagiair(e) beschikt over een op het bestuursrecht georiënteerd vakkenpakket, in ieder geval op het gebied van ruimtelijk bestuursrecht en/of milieurecht;
- omdat u als ondernemingsrechtelijke stagiair(e) affiniteit heeft met het bedrijfsleven;
- omdat u ambitieus, flexibel en creatief bent;

- omdat u graag in een omgeving werkt waar pragmatisch en efficiënt wordt gewerkt met een professionele ondersteuning;
- omdat u houdt van stevig aanpakken, maar een goede sfeer ook erg belangrijk vindt;
- omdat u graag werkt bij een succesvol kantoor met goede toekomstperspectieven.

Uw reactie

Uw schriftelijke reactie met c.v. en studieresultaten kunt u binnen drie weken richten aan Advocatenkantoor Van Mierlo t.a.v. de heer mr. M. Bos, postbus 395, 5240 AJ Rosmalen. Tevens kunnen bij de heer Bos telefonische inlichtingen worden ingewonnen (073) 521 90 55.

Pioenroosstraat 20
Postbus 141
5240 AC Rosmalen
Tel: (073) 521 90 55
Fax: (073) 521 69 12
E-mail: info@advmierlo.nl
www.advocatenkantoorvanmierlo.nl

Everts Vogelaar Advocaten is een snelgroeiend kantoor, dat actief is in het Arrondissement 's-Gravenhage, met name in het West- en Oostland. Vanuit onze kantoren in 's-Gravenzande en Pijnacker richten wij ons op een brede markt: het bedrijfsleven, overheden en de particuliere cliënt.

Everts Vogelaar Advocaten

EVERTS VOGELAAR ADVOCATEN
Oudelandstraat 1
Postbus 317
2690 AH 's-Gravenzande
T 0174 444 880
F 0174 444 180
info@evertsvogelaar.nl
www.evertsvogelaar.nl

Om de huidige groei in (en naar) goede banen te leiden, zijn wij voor beide vestigingen op zoek naar:

(gevorderd) advocaat-stagiaire en advocaat-medewerker

Gezien de samenstelling van ons enthousiaste team hebben wij een voorkeur voor jongere kandidaten, die ons in de praktijk kunnen ondersteunen en zelfstandig mee kunnen bouwen aan de snelle ontwikkeling van ons kantoor. Daarin moet je bereid zijn om je op meerdere rechtsgebieden te ontwikkelen, waarna in een later stadium specialisatie mogelijk is.

Geïnteresseerden, die zich kunnen vinden in een informele sfeer met toch een zakelijke benadering, willen wij graag ontmoeten. De arbeidsvoorwaarden, waaronder mogelijk een auto van de zaak, zijn uitstekend en worden in onderling overleg met de kandidaat op maat vastgesteld.

Personen, die zich in dit profiel herkennen, kunnen contact opnemen met onze externe personeelsadviseur Jan Steenvoort van Steenvoort & Partners uit 's-Gravenzande. Hij is bereikbaar op telefoonnummer 0174 512 300. Je schriftelijke reactie kan naar voornamelijk bureau: Postbus 115, 2690 AC 's-Gravenzande. E-mailen kan ook naar: info@steenvoort.nl.

Van Stiphout & Partners Advocaten

zoeken

een **medewerker/ster** voor de familiepraktijk
(bij voorkeur VAS-advocaat)

en

een gevorderd stagiaire voor de algemene praktijk

Sollicitaties met c.v. te richten aan:
Mr. P. Willekens
Van Stiphout & Partners
Postbus 766
5700 AT HELMOND

TOGA'S
Fa. G.J. Rhebergen
specialisten sinds 1894

Maatnemen na telefonische afspraak

Nu ook advocatentoga's in standaardmaten!
Compleet met 2 beffen à € 675,- (incl. BTW)

Amsteldijk 18 E
1074 HR Amsterdam
Tel./faxnr: 020-6629514

Beffen uit voorraad leverbaar

W & I advocaten groeit en is daarom op zoek naar

ERVAREN MEDEWERKERS

die waarde kunnen toevoegen aan ons kantoor. Uiteraard wordt van kandidaten verwacht dat zij beschikken over zowel juridische kwaliteiten als commercieel inzicht. Ook juristen buiten de advocatuur nodigen wij uit te solliciteren. Wij zoeken kandidaten die vakinhoudelijk en internationaal hun vleugels willen uitslaan binnen een kantoor waar gelijkwaardigheid en samenwerking voorop staan.

Scheveningseweg 50 Postbus 16109 2500 BC Den Haag T (070) 358 88 34 F (070) 354 98 41

Simmons & Simmons Trenité

Intellectuele uitdaging

De praktijkgroep Intellectual Property is een van de "leading practices" van Simmons & Simmons met een internationaal gewaardeerde reputatie. In onze Rotterdamse vestiging groeit deze praktijkgroep gestaag en daarom zoeken wij versterking in de vorm van een

succesvolle partner of senior medewerker Intellectual Property

Op basis van uw ruime ervaring in IP-zaken bent u in staat om onze cliënten op hoogstaand niveau juridisch advies te verlenen. Daarnaast stelt uw ondernemende karakter u in staat om intensieve relaties op te bouwen met bestaande en nieuwe cliënten. U krijgt een voorname rol in het verder vormgeven van het team.

Voor nadere informatie:
mevrouw mr. Godelieve L. Vullingsh-Schoemaker
Backerstaete Executive Search, www.backerstaete.nl
T 070 362 80 90
M 06 520 03 447 (na 17.00)
E rv.backerstaete@planet.nl

www.simmons-simmons.com
www.elexica.com

Snel en slagvaardig handelen? Doelmatig en doeltreffend werken? Marree en Dijkhoorn: ondernemingsgerichte advocaten.

Marree en Dijkhoorn is een jong en ambitieus advocatenkantoor, gevestigd in Amersfoort. Al vanaf 1981 richten we ons volledig op ondernemers en hun ondernemingen, zowel commerciële bedrijven als non-profitorganisaties. Deze cliënten kunnen rekenen op kwaliteit, betrokkenheid en oplossingsgerichtheid. Op dit moment werken bij Marree en Dijkhoorn ruim zestig mensen, waarvan circa de helft als advocaat. Maar in de komende jaren willen we verder groeien. Vandaar dat we op zoek zijn naar een

Advocaat- medewerk(st)er

Een **advocaat-medewerk(st)er** of **(ver)gevoerde stagiair(e)** met voltooide beroepsopleiding die ervaring en/of affiniteit heeft met het insolventierecht, om direct aan de slag te kunnen gaan als curator en daarnaast ingezet kan worden in de algemene ondernemingsgerichte praktijk.

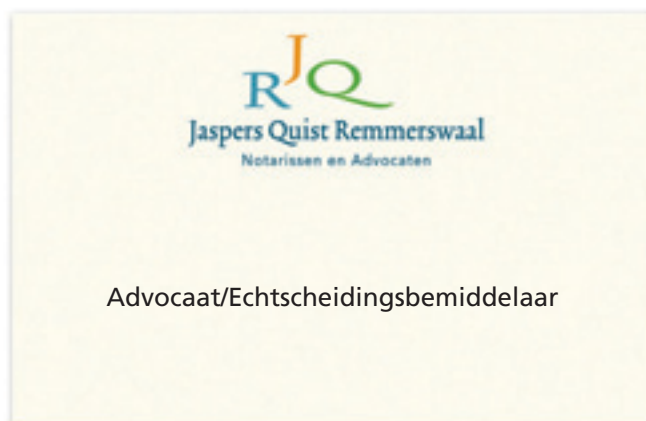
Wil je meer weten over de nevenstaande functie, functie-eisen en honorering? Kijk dan op onze website www.MenD.nl.
Je kunt je schriftelijke reactie, voorzien van curriculum vitae, sturen naar Roel Hart, postbus 1214, 3800 BE Amersfoort.
Natuurlijk kun je ook mailen naar R.Hart@MenD.nl.

www.MenD.nl

Marree Dijkhoorn

ONDERNEMINGSGERICHTE ADVOCATEN

Gezocht:

Dat komt misschien doordat bij Jaspers Quist Remmerswaal veel jonge mensen in dienst zijn, die toch al geruime tijd bij JQR het personeelsbestand op een constant peil houden. Of dat nu ligt aan de goede arbeidsvoorwaarden, de informele sfeer of de goede voorzieningen, vraag het ze zelf maar.

Jaspers Quist Remmerswaal heeft een afdeling notariaat en een afdeling advocatuur. De afdeling advocatuur heeft een gevarieerde rechtspraktijk, die hoofdzakelijk civiel- en bestuursrechtelijk is georiënteerd en zich met name richt op dienstverlening aan het midden- en kleinbedrijf in het Westland. De huidige echtscheidingsbemiddelaar kan eenvoudigweg het aanbod niet meer verwerken, zodat behoefte is aan ondersteuning van de sectie familierecht met een echtscheidingsbemiddelaar dan wel een medewerker die bereid is zich daarin (verder) te specialiseren. Daarnaast is behoefte aan een allround gedegen civilist met een voltooide stage.

Wil je in aanmerking komen voor één van de bovenstaande functies?

Schrijf dan een brief naar: mr P. Quist, Postbus 252, 2670 AH Naaldwijk, of mail naar: quist@jqr.nl

VAN WESTERVELD ADVOCATEN

Van Westerveld Advocaten is een nieuw advocatenkantoor met ervaren advocaten die de ambitie hebben om op gespecialiseerde terreinen zo hoog mogelijke kwaliteit te bieden. Sinds onze start in januari van dit jaar neemt het aantal zaken in onze praktijk enorm toe.

Daarom zijn wij op zoek naar :

1 een stagiaire:

iemand die feeling heeft met ondernemers, de groep waar wij ons vooral op richten.

2 een medewerker:

een gedreven en ambitieuze advocaat die bij voorkeur minimaal vijf jaren ervaring heeft.
Ervaring op het terrein van het insolventierecht is een pré, een afgeronde Grotius opleiding insolventierecht al helemaal.

Voor beide functies vragen wij mensen met goede contactuele eigenschappen en een sterk analytisch vermogen.

Wilt u nadere informatie over ons kantoor en de vacatures dan kunt u contact opnemen met mr. G.J. van Westerveld.

Ook kunt u onze website raadplegen: www.vw-advocaten.nl

Richt uw schriftelijke reactie binnen twee weken aan: Van Westerveld Advocaten t.a.v. mr. G.J. van Westerveld, Leeuwenbrug 113, 7411 TH Deventer.

Het aantal inwoners van Deventer zal binnenkort de 100.000 overschrijden. De oude Hanzestad is schitterend gelegen aan de IJssel tussen Veluwe en Sallandse heuvelrug.

zoeken:

GEVORDERDE STAGIAIRE / MEDEWERKER

en/of

JURIDISCHE MEDEWERKER

met bijzondere belangstelling voor de letselschadepraktijk.

Informatie over de vacature wordt verstrekt door
mr. R.A.J. Delescen, telefoon 0475 - 333 846.

Sollicitaties binnen 14 dagen richten aan:

Delescen & Scheers Advocaten
Postbus 236, 6040 AE Roermond
Tel. 0475 - 333 846, fax 0475 - 310 473
E-mail: advocaten@delescen-scheers.nl

MEEUWSEN VAN DEN POL

ADVOCATEN & PROCUREURS

is een kantoor met een gestaag groeiende praktijk en zoekt thans ten behoeve van de algemene rechtspraktijk met het voornaamste accent op ondernemingsrecht, arbeidsrecht, personen- en familierecht en insolventierecht een

GEVORDERDE ADVOCAAAT-STAGIAIRE of AANVANGEND ADVOCAAAT-MEDEWERKER

Ons kantoor is gevestigd in een sfeervol en goed geoutilleerd pand in het oude stadscentrum te Gorinchem.

Wij verwachten van de kandidaat een gedegen juridisch inzicht, goede contactuele eigenschappen en uitdrukkingsvaardigheid.

Indien u geïnteresseerd bent, kunt u uw curriculum vitae met sollicitatiebrief binnen 14 dagen na verschijning van dit blad sturen naar Meeuwsen Van den Pol Advocaten, Postbus 3048, 4200 EA te Gorinchem.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de heer S. Meeuwsen of de heer W.M. van den Pol voornoemd: telefoonnummer 0183 - 630 200.

Gezocht:

Van Iersel & Luchtman Advocaten bestaat sinds 1957. Met zo'n 30 advocaten en een goed opgeleide staf behoren we tot de grotere kantoren van Brabant. Wij hebben vestigingen in Breda, 's-Hertogenbosch en Uden. Onze cliëntenkring kent een grote diversiteit, van midden- en kleinbedrijf tot multinationale ondernemingen. Wegens groei van een aantal van onze secties hebben wij behoefte aan:

(ervaren) medewerkers en
(gevorderde) stagiaires (m/v)

Kantoor 's-Hertogenbosch: Sectie Vastgoed

Profiel medewerker:

U heeft als advocaat circa zes jaar ervaring in de vastgoedpraktijk op een middelgroot of groot kantoor. Ook beschikt u over de nodige proceservaring op het gebied van vastgoed. U heeft een goede verbintenisrechtelijke én bestuursrechtelijke achtergrond en een gedegen kennis van het milieurecht.

Profiel stagiaire:

U bent een goed civilist die zich in het vastgoed wil specialiseren en heeft aantoonbare affiniteit met het (ruimtelijk) bestuursrecht en milieurecht.

Voor telefonische informatie:

Mr Anneke Groenewoud (073) 627 80 80

Kantoor Breda: Sectie Personen- en Familierecht

Profiel medewerker:

U heeft gedegen kennis en ervaring op het gebied van personen- en familierecht. Tevens beschikt u over een goed analytisch vermogen, uitstekende contactuele vaardigheden, een groot inlevings- en relativeringsvermogen en bent u in staat de cliënt op praktische, doel- en resultaatgerichte wijze bij te staan. Affiniteit met de (echt)scheiding-bemiddeling geniet voorkeur.

Voor telefonische informatie:

Mr Fanny Haerkens-Wouters (076) 520 20 10

Kantoor Uden: Sectie Ondernemingsrecht

Profiel medewerker:

U heeft meerdere jaren ervaring als advocaat in de ondernemingsrecht- en insolventiepraktijk en bent lid van Insolad. U wilt beide praktijken verder uitbouwen in een uitdagende regio.

Profiel beginnend medewerker/gevorderd stagiaire:

U bent bezig aan uw laatste jaar van uw stagetijd of het eerste jaar van uw medewerkerschap en wilt zich specialiseren in de ondernemingspraktijk.

Voor telefonische informatie:

Mr Geert Verschuur (0413) 33 90 33

Voor alle functies geldt:

Wij bieden u werk in een professionele organisatie met een zeer plezierige, collegiale werksfeer en alle mogelijkheden om u (verder) te ontwikkelen. U krijgt de verantwoordelijkheid voor de opbouw van een hoogwaardige praktijk en van ons alle know-how, infrastructuur en ondersteuning om die praktijk te voeren. De (gevorderd) stagiaire krijgt verder de gelegenheid om snel een eigen praktijk op te bouwen met direct contact met cliënten. De arbeidsvoorwaarden zijn uitstekend.

Interesse?

Stuur uw sollicitatiebrief, voorzien van CV naar het betreffende kantoor ter attentie van bovenvermelde personen of naar Sylvia Paul-Rietveld. E-mailen kan ook: s.paul@vanierselluchtman.nl

Wilt u meer over ons kantoor weten?

Raadpleeg dan onze website: www.vanierselluchtman.nl

Krans & van Hilten Advocaten

Krans & van Hilten Advocaten is een middelgroot advocatenkantoor in het centrum van Den Haag. Het kantoor is enerzijds groot genoeg om gespecialiseerd te werken en anderzijds klein genoeg om individuele dienstverlening te bieden.

De praktijk van **Krans & van Hilten Advocaten** is gevarieerd. Er wordt veel geprocedeerd. Het accent ligt op de commerciële praktijk, waarbij de maatschappelijke rol niet uit het oog wordt verloren. Cliënten zijn particulieren, ondernemingen en instellingen.

Krans & van Hilten Advocaten staat voor kwaliteit, betrokkenheid en slagvaardigheid.

Werken bij **Krans & van Hilten Advocaten** betekent werken in een plezierige, informele en collegiale omgeving met ruimte voor andere activiteiten en een goede balans tussen werken en vrije tijd.

Krans & van Hilten Advocaten is op zoek naar energieke

MEDEWERKERS (M/V)

Voor met name de volgende praktijken:

- vastgoed/onteigeningspraktijk
- faillissementspraktijk
- algemeen civiele praktijk
- cassatiepraktijk
- familierechtpraktijk

Toetreding tot de maatschap behoort tot de mogelijkheden.

Sollicitaties kunnen worden gericht aan mevrouw N. Mulder (nmulder@kransenvanhilten.nl).

Informatie kan worden verkregen bij mr. J.P. van den Berg (jpvdberg@kransenvanhilten.nl).

Krans & van Hilten Advocaten

Parkstraat 30

Postbus 801

2501 CV Den Haag

telefoon: 070 - 361 70 02

telefax : 070 - 361 60 32

www.kransenvanhilten.nl

KÖSTER *advocaten*

GEZOCHT!

Advocaat-medewerker

FAMILIERECHT / ALGEMENE PRAKTIJK

Interesse?

Köster advocaten Beverwijk, Mr. G.P. Poiesz, tel. 0251 - 229072
www.kadv.nl

ARIËNS
• WITKAMP •
SCHOONDERBEEK
a d v o c a t e n

een goed geoutilleerd advocatenkantoor

• met thans zeven advocaten • gevestigd in een markant pand aan de rand van de historische binnenstad van Amersfoort • dat zich onderscheidt door kwalitatief hoogstaande en klantvriendelijke juridische dienstverlening • met als speerpunten van de praktijk het arbeidsrecht, personen- en familierecht, ondernemingsrecht, algemeen verbintenissenrecht, bestuursrecht, insolventierecht en mediation • met als cliënten kleine en middelgrote ondernemingen, instellingen en particulieren • en met een informele en collegiale werksfeer

zoekt in verband met uitbreiding van het kantoor

- een (gevorderde) **ADVOCAAT-STAGIAIRE (M/V)**

De kandidaat dient te beschikken over

- goede juridische kwaliteiten, bij voorkeur met kennis en ervaring op het gebied van het arbeidsrecht, personen- en familierecht en/of algemeen verbintenissenrecht
- een cliëntgerichte instelling met oog voor de commerciële aspecten van de dienstverlening
- een grote mate van zelfstandigheid
- teamgeest en collegialiteit
- goede communicatieve vaardigheden
- voldoende stressbestendigheid

Uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van uw curriculum vitae, kunt u binnen veertien dagen na het verschijnen van dit blad richten aan Mr H.J. Witkamp, bij wie ook telefonisch inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

ARIËNS • WITKAMP • SCHOONDERBEEK advocaten, Utrechtseweg 15, Postbus 492, 3800 AL Amersfoort,
tel: 033 - 463 77 27, fax: 033 - 461 51 40, e-mail: h.j.witkamp@ariensadvocaten.nl,
website: www.ariensadvocaten.nl

Eenvoudig Uren registreren & Declaraties maken

Uren registreren en declaraties maken kan makkelijker met:

Urios

Laat u verrassen door de eenvoud bij een gratis vrijblijvende demonstratie op uw kantoor.

Aanvragen van meer informatie of een demonstratie doet u op www.ursos.nl

Westerweg 41B
1851 AB Heiloo

Tel. : (072) 512 22 05

Fax : (072) 512 22 14

Mail: info@eitri.nl

Web: www.eitri.nl

Max Retail bedenkt en realiseert kantoorconcepten met een eigen gezicht en een tastbaar resultaat.

Heeft uw kantoor nog wel voldoende uitstraling?

Na ontwerp en begroting begeleidt en bewaakt Max Retail het totale proces en houdt u stap voor stap op de hoogte van alle relevante zaken.

Door een jarenlange samenwerking met gerenommeerde uitvoerende bedrijven kunt u rekenen op een verbluffend resultaat binnen korte tijd en tegen lage kosten.

Bel voor een geheel vrijblijvende kennismaking 070 – 415 79 51.

Max Retail
Nijkampvaart 108 • 2497 XL Den Haag
tel. 070-4157951 • fax 070-4157952
e-mail: info@maxretail.nl

Duynstee en partners advocaten, gevestigd te Maastricht en Weert zoeken voor de vestiging te Weert een

Advocaat-medewerker m/v

voor de algemene praktijk die over voldoende ervaring beschikt om een advocaat-stagiair(e) te begeleiden.

Sollicitaties binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad richten aan:
mr A.F.M. Duynstee, Postbus 339,
6000 AH Weert. Tel: 0495 - 583 300.
a.duynstee@duynstee-advocaten.nl

Duynstee | *en partners*

Advocaten en Procureurs

KÖTTER c.s. ADVOCATEN

Kötter c.s. Advocaten is een jong en dynamisch advocatenkantoor waar thans vier advocaten en twee juridisch medewerkers werkzaam zijn. Ter uitbreiding zijn wij op zoek naar:

een advocaat- medewerker

voor de algemene rechtspraktijk.

Uw sollicitaties kunt u binnen 14 dagen na verschijnen van dit blad richten aan:

Mr. R.F. Kötter
Postbus 255
7640 AG WIERDEN
Tel. (0546) 57 77 97
E-mail: kotter@kotteradvocaten.nl

VAN DER NAT LITIGATION is het eerste Nederlandse advocatenkantoor dat bewust heeft gekozen voor de gespecialiseerde procespraktijk. Wij leggen ons toe op een aantal zorgvuldig geselecteerde disciplines: arbeidsrecht, pensioenrecht, verzekeringsrecht, aansprakelijkheidsrecht en commercial litigation. Wij richten ons op het bedrijfsleven, (grotere) werkgevers en verzekeraars en staan hen bij in alle situaties waarin conflicten dreigen of spelen. Dit in de combinatie van klassieke advocatuur met een hedendaagse, zakelijke bedrijfsvoering.

Ambitieuze advocaat-stagiaires arbeidsrecht met minimaal 1,5 jaar ervaring die zich willen ontwikkelen tot arbeidsrechtsspecialist bellen voor meer informatie met Martijn Lauxtermann (020 - 305 82 00), kijken op www.vandernatlitigation.nl en sturen een kort zakelijk briefje met c.v. naar de Apollolaan t.a.v. Ria W. Gabriël.

VAN DER NAT LITIGATION

VAN DER NAT LITIGATION NV, Apollolaan 153, 1077 AS Amsterdam.
Telefoon 020 - 305 82 00, e-mail gabriel@vandernatlitigation.nl

**AAN DE APOLLOLAAN
LIGGEN KANSEN VOOR
EEN GEVORDERDE
ADVOCAAT-STAGIAIRE
ARBEIDSRECHT M/V**

A D V O C A T E N K A N T O O R

Seegers & Lebouille

Is een maatschap van 9 advocaten waar de werksfeer informeel is, waar men collegiaal is en waar men met name actief is op het de rechtsgebieden arbeidsrecht, ambtenarenrecht, bestuursrecht, huurrecht, letselschade, personen- en familierecht, strafrecht en vreemdelingenrecht.

In verband met een voorgenomen uitbreiding zijn wij op korte termijn op zoek naar

- **2 ADVOCATEN (M/V)**
in het bezit van een stageverklaring

met aantoonbare ervaring op de rechtsgebieden:

- algemeen civiel recht en/of
- arbeidsrecht en/of
- letselschade

Gezien het profiel van ons kantoor hechten wij naast deskundigheid veel waarde aan motivatie en enthousiasme. Het is de bedoeling dat samenwerking plaatsvindt op basis van kostendeling.

Voor inlichtingen over de bovenstaande vacatures kunt u zich wenden tot mw. Mr. J.C.P.M. Mol of mw. Mr. M.G.C. van Riet, telefoonnummer 020 - 420 08 88.

Schriftelijke sollicitaties kunt u binnen 14 dagen na verschijning richten aan:

Advocatenkantoor Seegers & Lebouille
Egelantiersgracht 576
1015 RR Amsterdam
advocaten@seegers-lebouille.nl

Advocatenkantoor Visser zoekt een "c.s."

Eénmanskantoor, gespecialiseerd in sociaal zekerheidsrecht, letselschade en vreemdelingenrecht, tevens algemene praktijk, wil weer groeien.

Bij een constant hoge instroom van nieuwe zaken zoeken wij een

advocaat of stagiaire

bij voorkeur op basis van kostendeling met:

- voltooide studie Nederlands recht
- teamgeest en veel eigen initiatief
- bereidheid zich voor langere tijd te verbinden
- affiniteit met sociale rechtshulp
- in bezit van auto en rijbewijs
- bereidheid om in de omgeving van het kantoor te wonen

Verdere informatie en sollicitaties bij mr J.S. Visser, Postbus 253 te 9500 AG Stadskanaal, telefoon 0599 - 650 999, fax 0599 - 616 239, E-mail adv.kantoor.visser@hetnet.nl

Stadskanaal is een actief veenkoloniaal streekcentrum met veel voorzieningen, centraal gelegen tussen de Drentse Hondsrug, het Ellertsveld en Westervolde met het Stroomdal van de Ruiten Aa.

Het is er mooi en betaalbaar wonen, met de steden Groningen, Assen, Emmen en Winschoten op bereisbare afstand.

EIGEN KANTOOR IN UTRECHT?

Onder het motto 'twee weten en kunnen meer dan één' gezocht: advocaat met ondernemingszin en - zo mogelijk - eigen praktijk om in Utrecht of nabije omgeving een kwaliteitskantoor op te richten.

Samenwerkingsvorm in overleg.
Vertrouwelijkheid spreekt voor zich.

Reacties op: kantoorutrecht@hotmail.com

Te koop:

NJB, 1977 - heden
NTBR, 1998 - heden
Milieu en Recht, 1978 - heden

redelijke prijs

tel 055 - 542 93 93

MEDEWERKER GEVRAAGD MET MOGELIJKHEID VAN FLEXIBELE PRAKTIJKOVERNAME

OP VOORNE PUTTEN (ARRONDISSEMENT ROTTERDAM) IS EEN PLAATS OPENGEVALLEN VOOR EEN MEDEWERKER OP EEN TWEEMANSKANTOOR MET EEN ALGEMENE PRAKTIJK (HOOFDZAKELIJK FAMILIE-, STRAF- EN ARBEIDSRECHT).

DE EIGENAAR VAN HET KANTOOR, DAT NU ZO'N 25 JAAR BESTAAT, WIL DE OPENGEVALLEN MEDEWERKERSPLAATS GRAAG INGEVULD ZIEN WORDEN DOOR EEN ENTHOUSIASTE ADVOCaat (EVENTUEEL PART-TIME) MET (NAGENOEG) DOORLOPEN STAGE, DIE HIJ HET KANTOOR OP EEN TERMIJN VAN CA 5 JAAR ZAL WILLEN OVERDRAGEN. DE VOORTDURENDE AANWAS VAN ZAKEN MAAKT DE PRAKTIJK (INHOUDELIJK EN FINANCIËEL) MET NAME INTERESSANT VOOR DE GEGADIGDE DIE EERST EEN AANTAL JAREN DE PRAKTIJK VAN HET KANTOOR AAN DEN LIJVE ALS MEDEWERKER WIL LEREN KENNEN EN NADIEN OP FLEXIBELE WIJZE ZAL KUNNEN VOORTZETTEN.

IN TEGENSTELLING TOT HET GEBRUIKELIJKE SCENARIO ZAL DEZE MEDEWERKER TER GELEGENHEID VAN EEN EVENTUELE OVERNAME NIET GECONFRONTEERD WORDEN MET EEN DIRECT TOEPASSELIJKE OVERNAMESOM OF GOODWILL, DOCH ZAL IN REDELIJK OVERLEG SLECHTS EEN AFSPRAAK HOEVEN TE WORDEN GEMAAKT TER FINANCIËLE AFWIKKELING VAN HET OP HET MOMENT VAN OVERNAME AANWEZIGE ONDERHANDEN WERK.

OOK ZIJ, DIE SLECHTS ALS ADVOCaat-MEDEWERKER WILLEN REFLECTEREN EN NIET DIRECT BELANG STELLEN IN EEN EIGEN KANTOOR OP (REDELIJK KORTE) TERMIJN, KUNNEN EEN SOLLICITATIEBRIEF ONDER NUMMER 7818 RICHTEN AAN: BUREAU BDM B.V., STEEKTERWEG 80 G, 2407 BH ALPHEN A/D RIJN.

SCHOUTE & DIK *Advocaten*

Praktijk

Wij adviseren toonaangevende, nationaal en internationaal opererende bedrijven, en ook particulieren, die wij een veelzijdig pakket van diensten bieden op het gebied van ondernemingsrecht, arbeidsrecht, insolventierecht en onroerend goed. Cliënten verwachten van ons kwaliteit, snelheid en initiatief en krijgen die ook.

Kantoor

De sfeer is informeel, open en sociaal met veel onderling overleg. Verantwoordelijkheidsbesef, initiatief en de kunst van het beslissen zijn bij ons belangrijk.

Wij zoeken op korte termijn:

STAGIAIRES arbeidsrecht en ondernemingsrecht

die gedreven jurist zijn, met visie, overzicht en durf en daarmee in staat zijn inhoudelijk bij te dragen in een veelzijdige advies- en procespraktijk.

Wij bieden

Veel aandacht, een uitstekende begeleiding en even uitstekende arbeidsvoorwaarden, en alle ruimte om als zelfstandige professional snel een eigen praktijk te ontwikkelen.

Procedure

Aanstormend talent wordt aangemoedigd te solliciteren. Schrijf of e-mail een brief met CV binnen 2 weken aan Emma Gast, gast@schoute-dik.nl. Schoute & Dik Advocaten, Beethovenstraat 184 (1077 JX), Postbus 83032, 1080 AA Amsterdam, tel: 020 - 664 70 46. www.schoutedik.nl

Winter c.s.

advocaten & procureurs

Wegens ziekte eigenaar **ter overname** aangeboden:

een goedlopend **advocatenkantoor** te **Sneek**.

De praktijk omvat de algemene rechtspraktijk, met accenten op arbeids-, familie- en insolventierecht. In de praktijk, die goed geoutilleerd is, zijn o.m. een parttime advocaat en een stagiair werkzaam.

Het kantoorpand, dat in het aanbod is betrokken, is gelegen op fraaie stand, nabij het N.S.-station.

Uw schriftelijke reactie kunt u richten aan de heer J. Jonkman RA, Van der Veen & Kromhout Registeraccountants, Dr. M.L. Kingsingel 9, 9203 JC Drachten.

U kunt bij hem ook informatie verkrijgen onder telefoonnummer: 0512 - 58 48 00, faxnummer: 0512 - 58 48 99.

SHIODA ADVOCATEN

zoekt samenwerking met

een ervaren collega/confère,

die de eigen praktijk op basis van kostendeling binnen ons kantoor willen uitoefenen.

Shioda Advocaten is gevestigd op eerste klas locatie aan de 's-Gravelandseweg te Hilversum en beschikt over een goed functionerend secretariaat, alsmede over parkeergelegenheid.

Bij Shioda Advocaten zijn thans zes advocaten werkzaam. De sfeer op het kantoor kenmerkt zich vooral door een inspirerende collegialiteit.

Reacties kunt u richten aan:

Shioda Advocaten
T.a.v. mr. D.W.J. Leijs
Postbus 211
1200 AE Hilversum
Tel. 035 - 621 89 99

Van Berge Henegouwen Welvaart & Zuketto

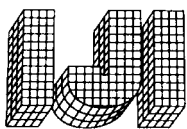
Advocaten in strafzaken te Maastricht

zijn op zoek naar:

(gevorderde) Advocaat-stagiaire m/v

Ons kantoor bestaat uit 7 advocaten, die zich vrijwel uitsluitend bezig houden met strafzaken in de ruimste zin van het woord. Wij treden op in feitelijke aanleg, cassatie, ontnemingszaken, uitleveringszaken, WOTS-zaken, penitentiair recht, EHRM-zaken en zaken voor het Joegoslavië-Tribunaal, met als doel om telkens op een kwalitatief hoogstaande wijze rechtsbijstand aan cliënten te verlenen. Wij zoeken een collega met een evidente voorliefde voor het strafrecht, een teamspeler, die doortastend, accuraat en enthousiast is en over goede communicatieve eigenschappen beschikt. Uw schriftelijke sollicitatie kunt u tot 20 april 2004 richten aan: mr. S.T. van Berge Henegouwen, Oeverwal 2, 6221 EN Maastricht.

INTERNATIONAAL JURIDISCH INSTITUUT

Spui 186
2511 BW
's-Gravenhage
telefoon 070-3460974
telefax 070-3625235
E-mail iji@worldonline.nl

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert in zaken betreffende internationaal en buitenlands recht, in het bijzonder waar het gaat om vragen van internationaal privaatrecht en buitenlands privaatrecht- en procesrecht.

Werkterreinen zijn onder andere:

- personen- en familierecht
- nationaliteitsrecht
- erfrecht
- procesrecht
- overeenkomstenrecht
- strafrecht
- onrechtmatige daad

De brochure inzake taak, werkwijze en tarifiering wordt op verzoek toegezonden.

Bezoek onze site: www.iji.nl

Advocatenkantoor, gevestigd nabij het Vondelpark in Amsterdam-Zuid,

is op zoek naar een **advocaat** met een afgeronde stage die zelfstandig de praktijk wenst uit te oefenen in een samenwerkingsverband op basis van kostendeling met 5 andere advocaten. De samenwerking zal duren t/m december a.s. met de mogelijkheid deze te verlengen tot april 2005.

Uw reactie kunt u zenden aan mr. E. Stap, Jan Luijkenstraat 92-R, 1071 CT Amsterdam, telefoonnummer 020 - 664 08 48.

Pensioenadviesbureau Mr. H.N.J. Bijvoet

sinds 1982

Keizersgracht 403

1016 EK Amsterdam

www.bijvoetvanbergen.nl

info@bijvoetvanbergen.nl

tel: 020 623 54 21

Geef kleur aan je carrière

Schaap & Partners, advocaten en notarissen, is een van oudsher Rotterdamse kantoor. Een modern geoutilleerd en actief kantoor, waar degelijk werk van hoogstaande kwaliteit wordt geleverd. Schaap & Partners is volledig zelfstandig en onafhankelijk en werkzaam voor particuliere en zakelijke cliënten in binnen- en buitenland. Onze zakelijke cliënten variëren van eenmanszaak, midden- en kleinbedrijf en (buitenlandse) hypotheekbanken tot projectontwikkelaars, aannemers, verzekeraars, beursgenoteerde ondernemingen en institutionele beleggers.

Momenteel werken bij Schaap & Partners zo'n vijfendertig advocaten, notarissen en kandidaat-notarissen.

In beginsel is iedere advocaat binnen Schaap & Partners werkzaam in de algemene praktijk. Daarnaast is er volop gelegenheid tot verdieping in specifieke vakgebieden. Onze algemene commerciële praktijk omvat in het bijzonder zaken op het gebied van ondernemingsrecht en vastgoed. Bij Schaap & Partners is plaats voor:

advocaat-stagiaires	m/v
<i>(met belangstelling voor de algemene praktijk)</i>	
gevorderd advocaat-stagiaire	m/v
<i>(met belangstelling voor vastgoed recht)</i>	
medewerker vennootschapsrecht	m/v
<i>(met belangstelling voor het insolventierecht)</i>	

Kandidaten dienen te beschikken over een uitstekend juridisch inzicht, een commerciële instelling, goede sociale vaardigheden en de ambitie een bijdrage te leveren aan de verdere uitbouw van de kleurrijke praktijk van het kantoor.

Een schriftelijke sollicitatie met curriculum vitae en cijferlijst kunt u binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad zenden aan Willem Stolk. Voor nadere informatie over de vacature voor medewerker vennootschapsrecht kunt u zich wenden tot Roel Slotboom (telefoon: 010 2770465, e-mail: slotboom@schaaprdam.nl).

SCHAAP & PARTNERS

Schaap & Partners, Advocaten en Notarissen

Parklaan 17 Postbus 23052 3001 KB Rotterdam

T 010 277 03 00 F 010 436 49 77 www.schaaprdam.nl

Als een vis in het water?

Je voelt het vanzelf als de grenzen bereikt zijn. Misschien is het tijd voor een andere werkgever? Wij zijn op zoek naar juristen die zichzelf zijn en blijven, in een omgeving met voldoende bewegingsvrijheid. Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen. Een jong en ondernemend advocaten- en notarissenkantoor.

Voor onze verschillende vestigingen zijn wij op zoek naar een:

- **Advocaat-stagiair arbeidsrecht**
(Rotterdam)
- **Advocaat-medewerker arbeidsrecht** (Rotterdam en Eindhoven)
- **(Beginnend) Advocaat-medewerker huurrecht** (Eindhoven)
- **(Senior) Advocaat-medewerker M&A**
(Eindhoven)

Behoeft een wat ruimere omgeving? Stuur dan je sollicitatie naar Daphne Groenendijk van Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen. Postbus 2295, 3000 CG Rotterdam, tel. (010) 406 51 93 of recruitment@hollandlaw.nl. Voor meer informatie, kijk op www.hollandlaw.nl.

Holland Van Gijzen heeft een strategische alliantie met de belastingmaatschap van
ERNST & YOUNG en maakt deel uit van
EY Law.

HOLLAND VAN GIJZEN
ADVOCATEN EN NOTARISSEN

VALSHEID IN GESCHRIFTE

Hof van Discipline, 22 november 2002, nr. 3613

(*mrs. Peepkorn, Van Voorst van Beest, Pannekoek-Dubois, Creutzberg, Scheele-Mülder*)

Raad van Discipline Amsterdam 25 maart 2002

(*mrs. Van Bennekom, Klaver, Remme, Rigters en Romijn*)

Valsheid in geschrifte en oplichting gepleegd door een advocaat

- Artikel 46 (2.1 Wat in het algemeen niet betaamt; 2.2 Bezwaren van de deken)
- Gedragsregel 1

Feiten

Bij vonnis van de rechtbank is mr. X veroordeeld wegens het medeplegen van oplichting en valsheid in geschrifte meermalen gepleegd. Deze oplichting en valsheid in geschrifte betreft het (laten) opmaken van een arbeidsovereenkomst tussen het advocatenkantoor van mr. X en A, welke overeenkomst in strijd met de waarheid inhield dat A als schoonmaker in dienst zou zijn bij het advocatenkantoor van mr. X, alsmede een onjuiste loonstrook op naam van A, welke stukken aan de Vreemdelingendienst ter beschikking zijn gesteld, een en ander met het oogmerk die Vreemdelingendienst te bewegen A een vergunning tot verblijf te verstrekken.

Bezwaren van de deken

De bezwaren houden zakelijk weergegeven in, dat mr. X in strijd met artikel 46 Advocatenwet, handelend in zijn hoedanigheid van advocaat, een vals arbeidscontract en een valse loonstrook heeft laten opmaken, waarin stond dat een zekere A bij het advocatenkantoor van mr. X werkzaam was.

Beoordeling van de bezwaren door de raad

Door welbewust en in zijn hoedanigheid van advocaat valsheid in geschrifte en oplichting te plegen, heeft mr. X ernstig in strijd gehandeld met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt. Het welbewust plegen van oplichting en valsheid in geschrifte moet een advocaat buitengewoon zwaar worden aangerekend, zeker wanneer de advocaat, zoals in casu, de feiten in zijn hoedanigheid van advocaat pleegt. De raad verwijst daartoe naar het veroordelend vonnis van de rechtbank, waarin met betrekking tot de strafmaat onder meer in aanmerking is genomen dat mr. X misbruik heeft gemaakt van het vertrouwen dat de maatschappij in het algemeen in advocaten mag hebben. Mr. X heeft zich dan ook zodanig onbehoorlijk gedragen dat een deels onvoorwaardelijke, deels voorwaardelijke schorsing voor de duur als hierna vast te stellen op haar plaats is. Hoewel de ernst van de feiten een – volledig – onvoorwaardelijke schorsing rechtvaardigt, neemt de raad bij deze strafmaat in aanmerking dat sprake is van een groot tijdsverloop tussen de klachtwaardige feiten en het opleggen van de maatregel. Mr. X heeft hierdoor langere tijd moeten leven met de onzekerheid en druk die voortvloeien uit de dreiging van de onderha-

vige klachtprocedure. Anderzijds overweegt de raad dat de strafrechter bij bepaling van de strafmaat uitdrukkelijk rekening heeft gehouden met de mogelijkheid dat er nog tuchtrechtelijke maatregelen zullen volgen.

Volgt

Verklaart de bezwaren gegrond;

- Legt aan mr. X op de maatregel van schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van vier maanden.
- Bepaalt dat de aan de mr. X opgelegde schorsing gedeeltelijk, voor de duur van drie maanden, niet ten uitvoer zal worden gelegd, tenzij de raad later anders zal oordelen op de grond dat voor het einde van de hierna vast te stellen proeftijd mr. X zich schuldig heeft gemaakt aan een in artikel 46 Advocatenwet bedoelde gedraging.
- Bepaalt dat het onvoorwaardelijk gedeelte van de aan mr. X opgelegde schorsing ingaat op de tiende dag na de dag waarop deze beslissing onherroepelijk is geworden.
- Stelt de proeftijd vast op een periode van twee jaar, ingaande op de dag dat deze beslissing onherroepelijk is geworden.

Overwegingen hof

Het hof verenigt zich met de overwegingen van de raad, zoals deze blijken uit zijn strafmotivering. Mr. X heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat niet betaamt. Zijn gedragingen hebben door de negatieve publiciteit daarover, niet slechts mr. X en zijn kantoor geschaad maar ook schade toegebracht aan het maatschappelijk vertrouwen in de advocatuur als beroepsgroep. Met de raad is het hof dan ook van oordeel dat het hier gaat om zodanig ernstig gedrag, dat niet kan worden volstaan met een volledig voorwaardelijke maatregel zoals door mr. X bepleit. De door de raad opgelegde maatregel dient in stand te blijven.

Volgt

Bekrachtigt de beslissing van de raad.

GROSSE VAN EEN VONNIS ONDER ZICH HOUDEN

Hof van Discipline, 22 november 2002; nr. 3494

(*mrs. Franssen, Beker, Sterk, Van Houtum en Mendlik*)

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 18 juni 2001

(*mrs. Koster-Vaags, Hegeman, Martens, De Bont en Kneepkens*)

Een advocaat mag niet de grosse van een vonnis onder zich houden teneinde van zijn cliënt betaling te verkrijgen van een restantbedrag van een declaratie, welk restantbedrag in dispuut is.

- *Advocatenwet artikel 46 (1.4.3.1 Financiële verhouding; 2.2 Bezwaren van de deken)*
- *Gedragsregels 5, 8, 9, 22 en 27*

Feiten

Mr. X trad op voor zijn cliënt A in een procedure tegen B. Tegenover zijn cliënt taxeerde mr. X zijn te verwachten honorarium op circa f 1.500. Het belang van de vordering was f 17.500. mr. X declareerde aan A in totaal circa f 12.500, waarvan uiteindelijk circa f 1.000 door A onbetaald werd gelaten.

Mr. X heeft aan A laten weten geen behoefte te hebben aan begroting van zijn declaraties en hij heeft voor het restantbedrag van f 1.000 bij de kantonrechter een civiele procedure tegen A aanhangig gemaakt.

Tevens heeft hij desgevraagd aan A en de deken geweigerd om de grosse van het vonnis aan A af te geven.

De Dekan klaagde ambtshalve en deed daarbij een beroep op Gedragregel 8.

Overwegingen raad

Artikel 46 van de Advocatenwet stelt als algemene norm voor de beroepsuitoefening van de advocaat dat hij zich met het oog op het aan hem toevertrouwde belang van zijn cliënt dient te onthouden van enig handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt.

In de Gedragsregels 1992 wordt deze algemene norm, voorzover hier relevant, onder meer als volgt gespecificeerd:

(bew: volgt citaat van Gedragsregels 5, 9-3, 22, 27).

De weigering van mr. X om de grosse aan A af te geven, is met deze normgeving en het daarbij voorop gestelde cliëntbelang geenszins verenigbaar. Mr. X heeft zijn declaraties niet ter begroting ingediend, ondanks het daartoe strekkende voorstel van de deken. Mr. X heeft A. evenmin gewezen op de in Gedragregel 27 lid 4 geboden mogelijkheid om het restantbedrag bij de deken te deponeren totdat het declaratiegeschil is beslecht, onder gelijktijdige afgifte door mr. X van het dossier. Mr. X heeft gemeend slechts zijn eigen belang tot uitgangspunt van zijn handelen te moeten maken, voor een relatief gering restantbedrag.

Daargelaten of mr. X terecht een beroep doet op het door hem genoemde retentierecht, hetgeen de raad in de gegeven omstandigheden vooralsnog onaannemelijk acht doch voor het overige als een civielrechtelijke vraag buiten beschouwing zal laten, acht de raad het optreden van mr. X in elk geval tuchtrechtelijk laakbaar.

De raad passeert tenslotte het verweer dat A de grosse niet nodig heeft, omdat B toch geen verhaal zou bieden. Het is aan A om dat te beoordelen, niet aan mr. X. Voorzover de inschatting van mr. X overigens juist zou zijn, zou zijnerzijds des te minder bezwaar kunnen bestaan tegen afgifte van de grosse.

Volgt

Gegronde verklaring van de klacht en oplegging van de maatregel van berisping.

Overwegingen hof

De eerste grief keert zich tegen de wijze van toetsing door de raad van het optreden van mr. X aan de algemene norm neergelegd in artikel 46 van de Advocatenwet en onder meer gespecificeerd in de Gedragsregels 5, 9, 22 en 27.

Het betreft de algemene norm voor de beroepsuitoefening van de advocaat, dat hij zich met het oog op het aan hem toevertrouwde belang van zijn cliënt dient te onthouden van enig handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt.

De raad heeft overwogen dat het gedrag van mr. X geenszins verenigbaar is met deze algemene norm en het daarbij vooropgestelde cliëntbelang.

Daarbij is niet relevant, zoals verweerder kennelijk wil betogen, of alle individuele gedragsregels die de raad heeft aangegeven als specificatie daarvan, exact van toepassing zijn en of mr. X deze alle heeft overtreden. Relevant is dat doel en strekking van die algemene norm bij de genoemde (onderdelen van) gedragsregels het cliëntbelang vooropstellen in de situaties, waarop die gedragsregels betrekking hebben.

Nu mr. X zijn declaraties niet ter begroting heeft ingediend, ondanks het daartoe strekkende voorstel van de deken en mr. X zijn cliënt evenmin heeft gewezen op de mogelijkheid om het restantbedrag onder de deken te deponeren totdat het declaratiegeschil is beslecht, onder gelijktijdige afgifte door mr. X van het dossier, heeft mr. X onvoldoende rekening met het cliëntbelang gehouden.

Het hof onderschrijft deze zienswijze van de raad alsmede de vaststelling van de raad dat onder de omstandigheden van dit geval de weigering van mr. X om aan A de grosse af te geven geenszins met dit cliëntbelang te verenigen is.

Blijkens zijn tweede grief is mr. X van mening dat de raad zich expliciet had moeten uitlaten over de civielrechtelijke vraag of onder de gegeven omstandigheden mr. X een retentierecht toekwam, of die civielrechtelijke vraag helemaal buiten beschouwing had moeten laten. Naar het oordeel van het hof treft deze grief slechts in zoverre doel, dat een oordeel over de kans van slagen van een beroep op het bedoelde retentierecht beter geheel achterwege gelaten had kunnen worden, nu dit oordeel inderdaad aan de civiele rechter is voorbehouden.

De raad heeft deze kwestie voor zijn beslissing echter terecht uitdrukkelijk buiten beschouwing gelaten en zich geheel gericht op de tuchtrechtelijke aspecten van de gedraging van mr. X. Met de raad is het hof van oordeel dat deze tuchtrechtelijk laakbaar is.

Blijkens zijn toelichting op de derde grief meent mr. X dat de raad had moeten treden in de belangenafweging, die mr. X in casu heeft gemaakt en waarbij mr. X het belang van A marginaal oordeelde, omdat (de directie van) B geen verhaal bood.

De raad is niet getreden in een belangenafweging zoals door mr. X bedoeld. De raad behoefde dat ook niet te doen. Onder de omstandigheden van het geval en waar het bovendien gaat om de afgifte van een executorial titel, kwam de raad niet toe aan enige belangenafweging. Het betreft hier een dermate essentieel onderdeel van het dossier, dat afgifte onder de gegeven omstandigheden op eerste verzoek dient plaats te vinden. Het antwoord op de vraag of A daarmee, gezien diens eigen uitlating, geholpen zou zijn, is niet aan mr. X.

Het hof achtte de berisping te zwaar en maakte daar een waarschuwing van, met bekrachtiging van de beslissing voor het overige. ●

NIEUW! Model maker

Maak uw eigen modellen voor de rechtspraak

De cd-rom Modellen voor de rechtspraak (MRP) biedt u meer dan 1400 modellen en voorbeelddocumenten voorzien van uitgebreide toelichtingen en verwijzingen, die vrijwel het gehele Nederlands recht beslaan. Stuk voor stuk beproefde documenten die u veel tijd besparen en kostbare fouten helpen te voorkomen. Met de nieuwe module ModelMaker kunt u nu ook MRP-modellen op maat maken.

Bewerk zelf modellen!

ModelMaker is een revolutionair aanvullend programma op de cd-rom MRP. U kunt zelf de MRP-modellen aanpassen en eigen modellen toevoegen. Net als de auteurs van de MRP-modellen kunt u onder meer invulvelden plaatsen, voetnoten gebruiken, tekst opmaken en van kleur voorzien, trefwoorden aan modellen toekennen en verwijzingen aanbrengen. Een publicatieproces zorgt ervoor dat modellen pas na een zorgvuldige controle en redigeerslag in gebruik genomen worden. Met ModelMaker slaat u uw eigen kantoorkennis, modellen, adviezen en nog veel meer eenduidig op en voorziet u dit eenvoudig van links naar wetgeving en jurisprudentie. Zo kan uw kantoor zelfstandig een combinatie van externe en interne know-how produceren en onderhouden.

Prijzen:

cd-rom Modellen voor de rechtspraak Licentieprijs incl. eerste gebruiker per jaar ca. € 1058,25, (excl. BTW); prijs iedere volgende gebruiker € 15,- (excl. BTW).

ModelMaker Licentieprijs incl. eerste gebruiker voor het eerste jaar € 995,- (excl. BTW); prijs iedere volgende gebruiker € 50,- (excl. BTW). Volgende jaren: licentieprijs incl. eerste gebruiker per jaar ca. € 495,- (excl. BTW); prijs iedere volgende gebruiker € 50,- (excl. BTW).

Prijswijzigingen voorbehouden

Ga snel naar www.kluwer.nl/modelmaker... want daar vindt u uitgebreide informatie over ModelMaker (inclusief een demo) en kunt u direct een abonnement nemen. Bellen, faxen of e-mailen kan natuurlijk ook.

KLUWER

Postbus 23, 7400 GA Deventer, T 0570-673449, F 0570-632411
E juridisch@kluwer.nl, www.kluwer.nl/modelmaker

Voor de sectie Arbeid en Recht zoekt MODINT op korte termijn een

Arbeidsjurist

De functie

Uw takenpakket is breed en afwisselend. Tot uw werkterrein behoren onder andere het mondeling en schriftelijk informeren en adviseren van klanten inzake arbeidsrecht, CAO-zaken, sociale zekerheid en pensioenen, arbeidsomstandigheden en medezeggenschapsrecht. U volgt de ontwikkelingen op uw vakgebied en vertaalt deze naar uw klanten middels het voeren van gesprekken, schrijven van nieuwsbrieven, actualiseren van handleidingen en geven van presentaties op uw vakgebied. U adviseert klanten bij ontslagprocedures en reorganisaties en voert voor hen incidenteel kantongerecht- en AWB-procedures. Ten slotte draagt u bij aan de verdere uitbouw van het dienstenpakket van de afdeling.

U werkt daarnaast incidenteel voor paritaire bedrijfstakorganen, zoals het overleg van CAO-partijen. U notuleert het overleg, adviseert CAO-partijen en bent betrokken bij voorbereiding en uitvoering van CAO's en vergaderingen van deze bestuursorganen. De combinatie van betrokkenheid bij de totstandkoming en uitvoering van de CAO en het geven van advies over de CAO maakt u een krachtige specialist in de Nederlandse kledingbranche.

Uw profiel

Onze gedachten gaan uit naar een jurist die enige jaren werkervaring heeft bij een werkgeversorganisatie, rechtsbijstandverzekeraar of als bedrijfsjurist, met name op het gebied van arbeids- en sociale wetgeving in de ruimste zin van het woord. Daarnaast beschikt u over een brede juridische belangstelling en is kennis van verbintenissenrecht een pre.

U bent servicegericht, pragmatisch ingesteld, stressbestendig en u heeft geen moeite met het combineren van verschillende soorten activiteiten op één dag. U bent initiatiefrijk en in staat om uw werk zelfstandig te verrichten. U beschikt over een goede uitdrukkingsvaardigheid in woord en geschrift, bij voorkeur ook in het Engels of Duits; u heeft affiniteit met kleine en middelgrote ondernemingen en u bent in staat om met diverse maatschappelijke geledingen constructief te communiceren.

Wij bieden

MODINT biedt een boeiende en gevarieerde adviesfunctie met brede ontplooiingsmogelijkheden bij een zeer actieve ondernemersorganisatie voor een modieuze en dynamische branche, een bij de functie passend salaris en goede secundaire arbeidsvoorwaarden.

Als u belangstelling heeft voor deze functie en denkt aan het profiel te voldoen, nodigen wij u uit om uw schriftelijke sollicitatie met Curriculum Vitae binnen 14 dagen te sturen naar: MODINT, t.a.v. P&O, Postbus 518, 3900 AM VEENENDAAL.

Voor nadere informatie over de functie kunt u contact opnemen met Matthijs Creetee, adjunct directeur, telefoon 06-53930674.

MODINT is de ondernemersorganisatie voor mode en interieur. De ca. 800 leden realiseren een omzet van € 3 miljard met de productie en/of handel van kleding, modeaccessoires, interieurtextiel en overige textiele producten.

MODINT is een dynamische organisatie, steeds op zoek naar nieuwe kansen en uitdagingen. Binnen de informele werksfeer voelen professionele, ambitieuze mensen zich snel thuis.

Bij MODINT werken ca. 65 personen op twee locaties in Amsterdam en Veenendaal. MODINT zal in 2005 deze twee locaties verlaten om een gezamenlijke huisvesting in Zeist te betrekken.

externe

Mr A.C. Oberman heeft besloten haar advocatenpraktijk te verwisselen voor de externe begeleiding en coaching van stagiaires en medewerkers. Als ervaren advocaat wil zij jonge advocaten, naast de opleiding die het kantoor hen biedt,

stagebegeleiding

de aandacht geven die het mogelijk maakt een gefundeerde conclusie te bereiken over hun plaats binnen de advocatuur.

Oberman is advocaat sinds 1982 en heeft vóór haar loopbaan in de advocatuur gewerkt bij universiteit, gemeente en in het bedrijfsleven.

Mr A.C. Oberman

externe stagebegeleiding

VAN EEGHENLAAN 12
1071 EM AMSTERDAM

020 673 71 60
FAX 671 21 95
aoberman@xs4all.nl

Het is helemaal niet waar

u wordt niet verplicht om controleurs op uw kantoor te laten rondsuffelen
daar zijn ook beslist geen afspraken met de minister over gemaakt
we overwegen het weliswaar maar we zijn er nog helemaal niet over uitgedacht
we zijn wél vast van plan de centrale controle in de audit onder te brengen
we ontkennen dat daar logischerwijze uit voortvloeit dat we dan ook de audit verplicht willen stellen
wij beslissen ook helemaal niets: dat doen uw afgevaardigden
die toetsen altijd héél kritisch wat de AR voorstelt en daar hebben ze ook alle tijd en middelen voor
het is ook het college dat die "minimumnormen" en "kwaliteitsstandaard 2004" heeft goedgekeurd
dat betekent dus dat u dat wilde
een audit is goed en leuk en de overheid moet meekijken, dat is in het algemeen belang
de rechtshulp kan toch altijd beter? daar is toch niets op tegen?
u wilt toch zeker wel weten of uw cliënten tevreden over u zijn? nou, wij ook!
u bent toch niet tégen kwaliteit?
enne.... u hebt toch niets te verbergen?

Gaat u maar rustig slapen

en lees vooral niet de messcherpe analyse van Van Staden ten Brink (adv. bl. 2002/nr 16)
en ook niet de woedende wanhoopskreet van Georg van Daal (adv. bl. 2004/nr4)
en al helemaal niet de gedocumenteerde aanklacht van Frans van Velsen (zie het Debat, voorin dit nummer)

en.... wordt géén lid van die club die altijd alles zo hinderlijk napluist en zich steeds maar druk
maakt over het belang van de advocaten. Die moet vooral niet te veel aanhang krijgen anders
wordt het allemaal onbestuurbaar en ontaardt het uiteindelijk nog in democratie!

Deze pagina werd u aangeboden door:

BOA

Belangenvereniging

van

Ondernemende

Advocaten

<http://www.boaweb.nl>. (alwaar ook inschrijfformulier)

Waar begint uw oriëntatie op juridische informatie?

Elsevier Juridisch stelt zich ten doel om u zo goed mogelijk van de juridische kennis te voorzien die u nodig heeft bij de uitoefening van uw beroep.

De vorm waarin dat gebeurt bepaalt u zelf. Of het nu gaat om een vaktijdschrift, losbladige, boek of opleiding. U kunt kiezen voor die vorm van informatie die het beste aansluit bij uw werksituatie.

Op onze website vindt u een actueel overzicht van onze producten, nieuws-items van de uitgever, diverse links en aanbiedingen.

Kortom, www.elsevierjuridisch.nl biedt u de mogelijkheid om u te oriënteren op nieuwe vakinformatie op juridisch terrein.

ELSEVIER Juridisch

Elsevier Juridisch, met recht dé partner in kennis en informatie. In samenwerking met gerenommeerde auteurs en redacteuren voorziet Elsevier Juridisch in de vraag naar juridische informatie met een sterk en breed pakket uitgaven op de volgende rechtsgebieden:

- Bestuursrecht
- Milieurecht
- Arbeidsrecht en Ambtenarenrecht
- Economisch recht
- Personen- en familierecht

Actualiteit, toegankelijkheid en bruikbaarheid voor uw praktijksituatie staan hierbij centraal.

Nieuw bij Sdu Uitgevers

De Cd Strafrecht

Titel: Cd Strafrecht

Frequentie: 2x per jaar (update)

Prijs:

abonnee Nieuwsbrief Strafrecht:

v.a. € 235,-

niet-abonnee Nieuwsbrief Strafrecht:

v.a. € 295,-

Prijzen zijn exclusief BTW en inclusief administratie- en verzendkosten.

Bestelcode: CDSTRAFR

Onze uitgaven zijn ook verkrijgbaar via de boekhandel

Met de *Cd Strafrecht* heeft u toegang tot alle in de *Nieuwsbrief Strafrecht* opgenomen uitspraken vanaf 2001 inclusief de registers van 1997 tot 2001.

Het werkt als volgt:

via een simpel zoekstelsel vindt u door middel van trefwoord(en) alle voor de strafrechtpraktijk relevante uitspraken en de bijbehorende wet- en regelgeving.

Met de *Cd Strafrecht* voorkomt u verspilling van uw kostbare tijd met de zekerheid dat u de jurisprudentie en de wet- en regelgeving vindt.

Prijzen

Gebuikers	Abonnee <i>Nieuwsbrief Strafrecht</i>	Niet-abonnee <i>Nieuwsbrief Strafrecht</i>
1	€ 235,-	€ 295,-
2-5	€ 468,-	€ 585,-
6-10	€ 670,-	€ 838,-

Prijzen zijn exclusief BTW en inclusief administratie- en verzendkosten.

Als abonnee op *Nieuwsbrief Strafrecht* profiteert u dus van een aanzienlijke korting.

Kijk voor meer informatie of een abonnement op www.sdu.nl/strafrecht

Bestel via www.sdu.nl of bel (070) 378 9880

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

DE BOK ROIJERS GASSELING

A D V O C A T E N

is een modern Rotterdams kantoor met een sterk ondernemingsgerichte advies- en procespraktijk, waar thans 13 advocaten werkzaam zijn.

Mede door specialisatie van de advocaten en deelname in een internationaal samenwerkingsverband staat De Bok Roijers Gasseling Advocaten borg voor hoogwaardige en slagvaardige juridische dienstverlening.

Advocatenwerk is mensenwerk. Daarom besteedt De Bok Roijers Gasseling Advocaten veel aandacht aan een informele werksfeer en een prettige werkomgeving en biedt het kantoor goede arbeidsvoorwaarden en ontwikkelingsmogelijkheden.

Stagiaires krijgen de mogelijkheid om zich onder intensieve begeleiding en scholing te ontwikkelen tot een veelzijdig advocaat met verregaande kennis van het ondernemingsrecht in brede zin.

zoekt ter uitbreiding

(gevorderde) STAGIAIRES (M/V)

voor de ondernemingsrechtelijke praktijk.

Geïnteresseerden kunnen binnen 14 dagen na publicatie een brief met c.v. en studieresultaten richten aan:

De Bok Roijers Gasseling Advocaten
T.a.v. Mr J.G.M. Roijers
Postbus 21548
3001 AM ROTTERDAM
e-mail: roijers@brglaw.nl

Kantooradres: Hofplein 33

Website: www.brglaw.nl

Lid van JCA International met kantoren in:

Athene - Baden (Wenen) - Bratislava - Brussel - Budapest - Keulen - Kopenhagen - Lissabon - Ljubljana - Londen - Luxemburg - Madrid - Milaan/Rome - Moskou - Parijs - Praag - Riga - Rotterdam - Sofia - Stockholm - Warschau - Zagreb - Zürich

VAN DER MEULEN
HENNY & VAN AALST
ADVOCATENKANTOOR HUISSENSESTRAAT 55

55

te Arnhem

zoekt voor spoedige indiensttreding wegens vertrek van een van de advocaten een

Advocaat (m/v)

met voltooide stage
voor met name de familiepraktijk

Schriftelijke sollicitatie, vergezeld van curriculum vitae, kan binnen 14 dagen na verschijning van dit blad gericht worden aan:

Mr. P.L.P.M. van Aalst
Huissensestraat 55
6833 HM Arnhem
Tel: 026 - 322 91 47

A d v o c a t e n k a n t o o r

SCHOVERS

Gevraagd voor spoedige indiensttreding:

**ADVOCAAT-STAGIAIRE
alsmede een
ERVAREN ADVOCAAT-MEDEWERKER**

Schriftelijke reacties voorzien van een c.v. en cijferlijst binnen tien dagen na verschijning van dit blad richten aan:

Advocatenkantoor Schovers
T.a.v. mr J.J. Eizenga
Postbus 25
4840 AA Prinsenbeek

Telefoon 076 - 542 42 50
Telefax 076 - 541 41 31
e-mail: info@schovers.nl

Bezoek onze website voor meer informatie
over ons kantoor: www.schovers.nl

BOUWRECHT

Contracten maken in de bouw

27-04-2004 09:00 - 17:00

28-04-2004 09:00 - 17:30

Plaats Zoetermeer

Niveau **

Instelling Euroforum,

tel. 040-2974974

Docent(en) prof. mr. J.M. van Dunné, mr.

H.W.R.A.M. Janssen, mr. R.J. Roks, mr.

L.D.G. Reeser Cuperus

Kosten € 1.499 exclusief BTW

Opleidingspunten

10 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

10 Totaal

Aansprakelijkheid in de bouw

26-05-2004 13:00 - 17:00

Plaats Utrecht

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Elsevier Congressen,

tel. 070-4415760

Docent(en) dr. C.B.E. van Bladel

Kosten € 575 exclusief BTW

Opleidingspunten

03 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

03 Totaal

Geschillenbeslechting in de bouw

27-04-2004 13:00 - 17:00

Plaats Rotterdam

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Elsevier Congressen,

tel. 070-4415760

Docent(en) dr. C.B.E. van Bladel

Kosten € 575 exclusief BTW

Opleidingspunten

03 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

03 Totaal

BURGERLIJK (PROCES)RECHT

Partijcomplicaties in civiele procedures

22-04-2004 16:00 - 21:00

Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht

Niveau **

Instelling NIK Juridische Opleidingen,

tel. 030-6977889

Docent(en) mr. W. Heemsker, mr. B.

Winters

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

04 Totaal

Professionele ontmoeting civiel procederen

25-05-2004 09:45 - 17:15

Plaats Utrecht

Niveau **

Instelling OSR Juridische Opleidingen,

tel. 030-2315314

Docent(en) mr. W. Tonkens- Gerkema,

mr. G.J. Kemper

Kosten € 520 geen BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

06 Totaal

FAILLISEMENTS- EN INSOLVENTIERECHT

5-daagse praktijkcursus

Faillissementsafwikkeling

12-05-2004 09:00 - 16:30

19-05-2004 09:00 - 16:30

26-05-2004 09:00 - 16:30

02-06-2004 09:00 - 16:30

09-06-2004 09:00 - 16:30

Plaats Utrecht

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) mr. G.A.J. Boekraad, mr.

N.E.D. Faber, mr. E. Loesberg, mr. M.H.J.

van Maanen, mr. H.R. Quint, mr. M.P.

van Sint Truiden, mr. M.B. Werkhoven

Kosten € 2.295 exclusief BTW

Opleidingspunten

26 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

26 Totaal

INSOLAD/Grotius vervolgopleiding

Insolventierecht

15-04-2004 13:30 - 16:30

09-09-2004 09:00 - 16:30

11-11-2004 09:00 - 16:30

Plaats Hoevelaken

Niveau *** Actualiteiten

Instelling Grotius Academie,

tel. 024-3612492

Docent(en) mr. M.J. Abendroth, prof. mr.

J.J. van Hees, mr. B.F.M. Knüppe, prof.

mr. S.C.J.J. Kortmann, mr. M. Mees

Kosten € 880 exclusief BTW

Opleidingspunten

11 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

11 Totaal

FISCAAL RECHT

Kapitaal- en lijfrenteverzekeringen in de Wet

IB 2001 en overgangsrecht

13-05-2004 15:00 - 20:30

Plaats Tilburg

Niveau **

Instelling Bureau Juridische PAO-KUB,

tel. 013-4662139

Docent(en) prof. mr. G.J.B. Dietvorst

Kosten € 395 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

04 Totaal

Omzetbelasting/BTW

21-04-2004 12:30 - 19:30

Plaats Rotterdam

Niveau *

Instelling Elsevier Congressen,

tel. 070-4415760

Docent(en) mr. R. Bergenhenegouwen,

drs. S.F.P. Brouwers, mr. G. Rademaker

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

Highlights BTW

04-06-2004 10:00 - 17:00

Plaats Utrecht

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Post Academisch Onderwijs

Belastingrecht,

tel. 071-5133558

Docent(en) mr. K.M. Braun, mr. drs. M.J.

Ziepzeerder

Kosten € 300 geen BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

Verdiepingscursus Belangrijkste highlights in de vennootschapsbelasting 2004

03-06-2004 14:30 - 21:00

10-06-2004 14:30 - 21:15

Plaats Heidepark te Bilthoven

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) dr. C.L. van Lindonk, mr. drs.

S.A.W.J. Strik

Kosten € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

GEZONDHEIDRECHT

Verdiepingscursus Gezondheidsrecht

25-05-2004 09:30 - 16:30

08-06-2004 09:30 - 16:30

29-06-2004 09:30 - 16:30

Plaats Utrecht

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) prof. mr. J.K.M. Gevers, mr.

E.J.C. de Jong, mr. dr. J. Legemaate, mr.

J. Meyst-Michels, prof. mr. F.C.B. van

Wijmen, mr. drs. R.H. Zuijderhoudt

Kosten € 1495 exclusief BTW

Opleidingspunten

16 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

16 Totaal

LETSELSCHADE

Sociaal zekerheidsrecht voor de personen- schadepraktijk

20-04-2004 13:00 - 18:00

Plaats Amsterdam

Niveau **

Instelling KSU Studie,

tel. 020-4496420

Docent(en) mr. R.M.J.T. van Dort, mr.

A.P.L. Pinkster

Kosten € 265 inclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

04 Totaal

Smartengeld seminar

25-05-2004 13:00 - 18:00

Plaats Amsterdam

Niveau **

Instelling KSU Studie,

tel. 020-4496420

Docent(en) prof. mr. W. van Boom, mr. J.

Sap, mr. L. Charlier, drs. W. Schuurwirth,

M. Janssen

Kosten € 320 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

04 Totaal

ONDERNEMINGSRECHT

Nieuwe regelgeving personenvennootschappen

12-05-2004 09:30 - 16:45

Plaats Amsterdam

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789911

Docent(en) mr. J.M. Blanco Fernández,

prof. mr. J.B. Huizink, prof. mr. W.M.

Kleijn, prof. mr. H.M.N. Schonis

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen

28-04-2004 16:00 - 21:00

Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht

Niveau **

Instelling NIK Juridische Opleidingen,

tel. 030-6977889

Docent(en) prof. mr. J.B. Huizink, mr.

drs. D.A.M.H.W. Strik

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

04 Totaal

De Maatschap, VOF en CV

23-04-2004 09:00 - 17:00

Plaats Rotterdam

Niveau **

Instelling Euroforum,
tel. 040-2974974

Docent(en) prof. mr. E. Aardema, mr. drs. D.F.M.M. Zaman, mr. A.J.S.M. Tervoort

Kosten € 799 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

Rechtspersonenrecht

06-04-2004 10:15 - 17:00

Plaats Utrecht

Niveau *

Instelling Studiecencentrum Rechtspleging,
tel. 0575-595300

Docent(en) mr. J.N. Schutte, prof. mr. L. Timmerman

Kosten € 513 geen BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

ONROERENDGOEDRECHT

Nieuw huurrecht in de praktijk

25-05-2004 16:00 - 21:00

Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht

Niveau **

Instelling NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

Docent(en) mr. J.K. Six-Hummel

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

04 Totaal

Multifunctionele bebouwing

26-05-2004 16:00 - 21:00

Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht

Niveau **

Instelling NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

Docent(en) mr. J.J.A. de Groot, prof. mr. A.A. van Velten

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

04 Totaal

Praktische beschouwingen over de nieuwe Europese aanbestedingsrichtlijn en het nieuwe UAR

18-05-2004 14:00 - 17:00

Plaats Utrecht

Niveau **

Instelling Vereniging voor Bouwrecht-Advocaten (VBR-A),
tel. 070-3245544

Docent(en) mr. G.W. van der Bend, mr. D.C. Orobio de Castro, mr. D.E. van Werven

Kosten € 195 geen BTW

Opleidingspunten

02 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

02 Totaal

Docent(en) ir. J.G.A.M. de Bont, mr. M.J. van Twist, mr. M.A. Moolhuizen, drs. W.W. Korving, ir. C. Pronk, ir. B.M. van Ee, mr. S. Merckx, drs. R.J. Slot, mr. F. de Zeeuw

Kosten € 675 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

— Management/Organisatie

05 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Gemoderniseerd familierecht

22-04-2004 10:00 - 17:00

Plaats Bilthoven

Niveau ***

Instelling Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789896

Docent(en) prof. mr. E.A.A. Luijten, prof. mr. W.R. Meijer, prof. mr. P. Vlaardingerbroek

Kosten € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

— Beroepsvaardigheden

Praktijkcursus Het testament van de 21e eeuw in de praktijk

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Aaminkhof, mw. mr. H.B.G., Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595254, fax 030-2595255, e-mail

Almeida, mw. mr. C., Spuiboulevard 334 a (3311 GR) postbus 529 (3300 AM) Dordrecht, tel. 078-6147611, fax 078-6140356, e-mail

Askvig, mr. F., Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 4302 (3006 AH) Rotterdam, tel. 010-2725300, fax 010-2725430, e-mail

Banning, mw. mr. R.M.L., Helderseweg 14 (1815 AB) Alkmaar, tel. 072-5143070, fax 072-5127363, e-mail

Barth, mw. mr. A., Houwtuinen 36 (3311 CE) postbus 1080 (3300 BB) Dordrecht, tel. 078-6133966, fax 078-6310938, e-mail

Beljon, mr. D., Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825180, fax 020-5825206, e-mail

Berg, mw. mr. W.K., Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 020-5419999, e-mail

Berge, mw. mr. A.T. van den, Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042547, fax 010-4042122, e-mail

Bruggink, mr. T.A., Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419808, fax 020-5419863, e-mail

Buitelaar, mr. J., Amstelplein 1 (1096 HA) postbus 94142 (1090 GC) Amsterdam, tel. 020-4629300, fax 020-4629333, e-mail

Conceição Fontinha, mw. mr. A.B., Plesmanstraat 62 (3905 KZ) postbus 650 (3900 AR) Veenendaal, tel. 0318-527575, fax 0318-526644, e-mail

Cratsbom, mr. R.P.E.M., Hoogveldweg 2 (6231 ET) postbus 121 (6230 AC) Meerssen, tel. 043-3640094, fax 043-3640690, e-mail

Creemers, mw. mr. E.A., Wierdensestraat 24 (7607 GJ) postbus 320 (7600 AH) Almelo, tel. 0546-535565, fax 0546-816014, e-mail

Czarnota, mw. mr. M., Burgemeester de Raadtsingel 93 b (3311 JG) postbus 476 (3300 AL) Dordrecht, tel. 078-6331111, fax 078-6130171, e-mail

Dolphijn, mr. A.W., K.P. Mandelelaan 120 (3062 MB) postbus 4121 (3006 AC) Rotterdam, tel. 010-2425375, fax 010-2425438, e-mail

Dufour, mw. mr. L.C., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772948, fax 020-5772705, e-mail

Elewoud, mw. mr. L.C. van, Bijster 1 (4817 HX) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 076-5256533, e-mail

Emden, mw. mr. E.A.L. van, Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746428, fax 070-3746333, e-mail

Engels, mw. mr. C.P.M., Taxuslaan 36 (1702 SC) postbus 280 (1700 AG) Heerhugowaard, tel. 072-5719602, fax 072-5744584, e-mail

Feenstra, mw. mr. M., Weteringschans 126 (1017 XV) postbus 15955 (1001 NL) Amsterdam, tel. 020-5219999, fax 020-5219990, e-mail

Foppen, mr. A., Runnenburg 9 (3981 AZ) postbus 20 (3980 CA) Bunnik, tel. 030-6598461, fax 030-6598343, e-mail

Gerritsen, mw. mr. M.C., IJsselkade 21 (7201 HD) postbus 236 (7200 AE) Zutphen, tel. 0575-516340, fax 0575-517080, e-mail

Graaf, mw. mr. B.P. van der, Brusselsestraat 32-36 (6211 PE) postbus 1960 (6201 BZ) Maastricht, tel. 043-3260606, fax 043-

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

3252255
Groen, mw. mr. A.C., De Boelelaan 28 (1083 HJ) postbus 77845 (1070 LK) Amsterdam, tel. 020-3052040, fax 020-3052067, e-mail

Groot, mw. mr. A.A. de, Oude Delft 201 (2611 HD) postbus 70 (2600 AB) Delft, tel. 015-2127223, fax 015-2127995, e-mail

Gundelach, mw. mr. J., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804200, fax 053-4804296, e-mail

Haneveer, mw. mr. J.A.F., Reimersbeek 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 020-3015678, e-mail

Holtjes, mr. F.H.M., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517977, fax 020-6267949, e-mail

Hooff, mr. J.E.P.A. van, Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460670, fax 020-5460810, e-mail

Jansen, mr. E.A.S., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595959, fax 030-2595500

Janssen, mw. mr. M.H.E., Loolaan 73 (7314 AH) postbus 10438 (7301 GK) Apeldoorn, tel. 055-5288788, fax 055-5288777, e-mail

Jokhan, mw. mr. V.Y., Helderseweg 14 (1815 AB) postbus 3020 (1801 GA) Alkmaar, tel. 072-5143070, fax 072-5127363

Kalmthout, mr. L.F. van, Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839

Kan, mw. mr. L.A. van, Molsteeg 3 (1621 KZ) postbus 2345 (1620 EH) Hoorn, tel. 0229-284333, fax 0229-236024

Klein-Hendriks, mw. mr. I.C.G., Jan Valsterweg 100 (3315 LG) postbus 1034 (3300 BA) Dordrecht, tel. 078-6134533, fax 078-

6140150, e-mail
Koopmans, mw. mr. S.M., Welbergweg 50 (7556 PE) postbus 56 (7550 AB) Hengelo (O), tel. 074-2488888, fax 074-2488800, e-mail

Koppenberg, mw. mr. W.B., Grote Oost 6 (1621 BW) postbus 2380 (1620 EJ) Hoorn, tel. 0229-287000, fax 0229-287050, e-mail

Leissner, mr. J.J., Runnenburg 9 (3981 AZ) postbus 20 (3980 CA) Bunnik, tel. 030-6598391, fax 030-6598343, e-mail

Maanen, mw. mr. Q.M. van, Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 1000 CS Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 020-6267949, e-mail

Malcontent, mw. mr. W.M.A., Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419950, fax 020-5419925, e-mail

Meel, mw. mr. M.L. van, Burgemeester Reigerstraat 77 (3581 KP) postbus 14002 (3508 SB) Utrecht, tel. 030-2333734, fax 030-2331150, e-mail

Meer, mr. G.J. van der, Keizersgracht 278 (1016 EW) postbus 15812 (1001 NH) Amsterdam, tel. 020-3305409, fax 020-3304666

Menger, mw. mr. M.A., Basicweg 14 d (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 033-4555525, e-mail

Meulen, mr. R.G. van der, Beetsstraat 11 (3261 PL) postbus 1048 (3260 AA) Oud-Beijerland, tel. 0186-610844, fax 0186-610493, e-mail

Meijer, mw. mr. S.Y.Th., Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 NM) Amsterdam, tel. 020-5533607, fax 020-5533792, e-mail

Nanne, mw. mr. S., Bijlmerplein 888 (1102 MG) postbus 1800 (1000 BV) Amsterdam, tel.

020-6523216, fax 020-6522781, e-mail
Ooykaas, mw. mr. drs. Y.M.M., Max Euweilaan 75 (3062 MA) Rotterdam, tel. 010-2121220, fax 010-2120500
Ouweland, mr. W.P.A., Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460283, fax 020-5460891, e-mail
Planten de Vassy, mw. mr. D.C.W., Maliesingel 20 (3581 BE) postbus 354 (3500 A) Utrecht, tel. 030-2320880, fax 030-2341644, e-mail
Plantenga, mw. mr. L.W., Bisonspoor 1228 (3605 KZ) postbus 1089 (3600 BB) Maarssen, tel. 0346-561132, fax 0346-574161, e-mail
Riel, mw. mr. S.J.J. van, Gooimeer 2-20 (1411 DC) postbus 5017 (1410 AA) Naarden, tel. 035-6940402, fax 035-6942401, e-mail
Runia, mw. mr. E.C., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517447, fax 020-6267949, e-mail
Saes, mw. mr. C.P.W., Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-5460123, e-mail
Schoonenberg, mr. M.J.C.M., Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-2770414, e-mail
Schueler, mr. M.A., Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail
Schlütte, mr. P.R., Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5467299, fax 020-5460739, e-mail
Silverland, mr. R.H.J.M., Kerkstraat 4 (6367 JE) Ubachsberg, postbus 23034 (6367 ZG) Voerendaal, tel. 045-5620540, fax 045-5620541, e-mail
Smeede, mr. A.J. van der, Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 020-3051699, e-mail
Stam, mr. M.D.A., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-212000, fax 010-2127200, e-mail
Steenland, mr. M.H.G.I., Lavendelheide 13 (9202 PD) postbus 622 (9200 AP) Drachten, tel. 0512-334134, fax 0512-334149, e-mail
Tartwijk, mr. B.T. van, Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-212000, fax 010-2127200, e-mail
Toxopeus, mw. mr. R., Gloriantdreef 4 (3562 KX) postbus 9378 (3506 GJ) Utrecht, tel. 030-2651010, fax 030-2612866
Veen, mr. K.A. van, Meent 94 (3011 JP) postbus 21390 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4137000, fax 010-4145719, e-mail
Veldhuis, mr. R.W., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail
Veraar, mr. J.F.W., van Weedestraat 3 (3761 CA) postbus 3255 (3760 DG) Soest, tel. 035-6031503, fax 035-6027809, e-mail
Vermaat, mr. J.J., Taborstraat 10 b (3061 EW) postbus 4384 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-4257800, fax 010-2440052
Waas, mr. T.K.G., Maliesingel 22 (3581 BG) postbus 14197 (3508 SG) Utrecht, tel. 030-2333553, fax 030-2331161
Waterman, mw. mr. Y.R.K., Bergstraat 29 (3811 NE) postbus 765 (3800 AT) Amersfoort, tel. 033-4613048, fax 033-4617240, e-mail
Weitjens, mw. mr. S.M.G., Meerkoetlaan 15 (3722 WK) Bilthoven
Westerhuis, mw. mr. F.S.G., Weena 666 (3012

CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 010-4042333
Wisse, mw. mr. I.P., Droogbak 1 a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7190000, fax 020-7191999
Wouw, mw. mr. A.W.M. van de, Willem II-straat 29 a (5038 BA) postbus 211 (5000 AE) Tilburg, tel. 013-5841484, fax 013-5841485, e-mail
Zeljen-Schlechtriem, mw. mr. B.M.J., Holzstraat 19 (6461 HK) postbus 114 (6460 AC) Kerkrade, tel. 045-5639300, fax 045-5639314, e-mail

PRAKTIJK NEERGELEGD

Aardenburg, mr. T. Amstelveen 01-01-2004
Bankl, mw. mr. O.Z.K. Deventer 01-01-2004
Bertrams, mr. J.J. Utrecht 01-01-2004
Boer, mw. mr. A. Barendrecht 01-01-2004
Bottinga, mw. mr. C. Rotterdam 01-12-2003
Bouma, mw. mr. A.C. Amsterdam 01-01-2004
Bruin, mw. mr. D.M. de Utrecht 14-02-2004
Bruijn, mw. mr. M.P. de Maastricht 01-12-2003
Coenegracht, mr. J.M.A.F. Maastricht 01-01-2004
Corbet-Westerman, mw. mr. P.W.P. Rotterdam 23-12-2003
Dabiran Zohourf, mw. mr. G. Amsterdam 01-01-2004
Deraedt, mw. mr. P.G. Rotterdam 01-03-2004
Derks, mw. mr. F.M.J. Amsterdam 01-01-2004
Derksen, mw. mr. M.J. Arnhem 01-02-2004
Donk, mw. mr. B.V. van der Amsterdam 21-01-2004
Even, mw. mr. drs. S.C. van Groningen 01-01-2004
Fischer, mw. mr. M. Amsterdam 24-12-2003
Gahar, mw. mr. R.K. Amsterdam 01-01-2004
Geurts, mw. mr. G.S. Utrecht 01-12-2003
Giesen, mw. mr. A.E.A. Amsterdam 23-01-2004
Gorissen, mr. H.J.W. Heerlen 01-12-2003
Gribling, mr. J.J.M. Den Haag 01-01-2004
Haak, mr. F. Rotterdam 01-01-2004
Hallema, mw. mr. E.C.D. Oss 03-12-2003
Hanenburg, mr. T.H.B.M. Den Haag 01-01-2004
Harinxma thoe Slooten, mr. B.F. Rotterdam 31-12-2003
Hout, mw. mr. E.J.G. van Nieuwegein 31-01-2004
Houtschilt, mr. J.P.P. Amsterdam 15-01-2004
Jager, mr. J.P. Haarlem 01-01-2004
Joosten, mr. H.F.J. Rotterdam 01-01-2004
Kempen-Wöhler, mw. mr. A.E. van Nieuwerkerk a/d IJssel 20-01-2004
Kruijff, mr. C.J. de Amsterdam 16-01-2004
Lambrechtsen, mw. mr. S.C. Amsterdam 01-01-2004
Leenders, mw. mr. A.M. Utrecht 01-01-2004
Lips, mr. T. Den Haag 10-01-2004
Luijk, mw. mr. M.M. Rotterdam 31-12-2003
Meure, mr. E.C. Veendam 24-01-2004
Meijer, mr. F. Zoetermeer 01-11-2003
Most, mr. J.J. van der Rotterdam 01-01-2004
Mout-Bouwman, mw. mr. E.A. Amsterdam 01-01-2004
Mulder, mw. mr. C.J. Rotterdam 01-03-2004
Oosterhout, mw. mr. Th.A.M. van Helmond 04-02-2004
Perrick, mw. mr. G. Amersfoort 01-01-2004
Pover, mr. A.P.E.M. Leeuwarden 01-01-2004
Renckens, mr. M.L.M. Den Haag 01-01-2004
Roest, mr. M.P. Hoofddorp 01-01-2004
Sassen, mr. G. Amsterdam 15-01-2004

Schaap, mr. S.J. Rotterdam 01-01-2004
Scheltema, mr. W.P. Amsterdam 31-12-2003
Schneider, mw. mr. D. Deventer 16-01-2004
Schokking, mr. F.W. Amsterdam 10-01-2004
Schoolderman, mw. mr. M. Utrecht 10-02-2004
Sevenhuijsen, mw. mr. M.A. Den Haag 16-12-2003
Sneek, mw. mr. E.Th.M. Amsterdam 01-12-2003
Sträter, mr. R.J.A.M. Amsterdam 01-01-2004
Tedes, mw. mr. P. Almere 31-12-2003
Velde, mr. V.C. van der Almere-Haven 01-02-2004
Vinkesteijn, mw. mr. M.E.J. Den Haag 01-05-2003
Visser, mr. W.T.M. IJmuiden 08-12-2003
Vonk, mr. S.M. Driebergen 23-12-2003
Vries, mr. R.G.E. de Gouda 03-11-2003
Waard de Graaf, mw. mr. H. de Zoetermeer 15-01-2004
Woensel, mw. mr. L. van Edam 16-01-2004

KANTOORVERPLAATSING

Abdoellakhan, mr. S.: Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 020-5736737, e-mail
Aken, mw. mr. F.E.H.M. van (Hoensbroek): Laan van Westfalen 50 (6162 KJ) Geleen, tel. 046-4751884, e-mail
Baarle, mw. mr. E.V.S. (Leusden): Maliebaan 98 (3581 CZ) Utrecht, tel. 030-2679393, fax 020-2679392, e-mail
Bakker, mr. D.J.A.C.: Zonnehof 42 (3811 ND) postbus 2165 (3800 CD) Amersfoort, tel. 033-4451320, fax 033-4632945, e-mail
Berg, mr. L.C. van den: Lichtenauerlaan 124 (3062 ME) postbus 4006 (3006 AA) Rotterdam, tel. 010-2723222, fax 010-2723220, e-mail
Blaey, mr. C. de: Hoogbrugstraat 72 (6221 CS) postbus 3023 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3253960, fax 043-3250348, e-mail
Boezem, mr. H.C.M. van den: Lange Noordstraat 40 (4331 CE) postbus 533 (4330 AM) Middelburg, tel. 0118-624555, fax 0118-624646, e-mail
Breemen, mw. mr. R.M. van (Oosterhout): Haven 24 (4941 DG) Raamsdonksveer, tel. 0162-524542, fax 0162-524206
Callé, mr. P.A. (Amsterdam): Parkstraat 8 (4818 SK) postbus 4729 (4803 ES) Breda, tel. 076-5202266, fax 076-5202288, e-mail
Crousen, mr. F.J.A. (Utrecht): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail
Dionisius, mr. J.C.B.: Sophiastraat 38 (4811 EM) postbus 7070 (4800 GB) Breda, tel. 076-5335435, fax 076-5147365, e-mail
Dijk, mw. mr. A.J. van: De Boelelaan 28 (1083 HJ) postbus 77845 (1070 LK) Amsterdam, tel. 020-3018853, fax 020-3052067, e-mail
Edens, mr. J.D. (Amsterdam): Zuidereinde 43 (1243 KK) postbus 61 (1243 ZH) 's-Graveland, tel. 035-6246411, fax 035-6560288
Efferen, mw. mr. I.C. van: Rivium Promenade 190 (2909 LM) Capelle a/d IJssel, postbus 23161 (3001 KD) Rotterdam, tel. 010-2771610, fax 010-4366913, e-mail
Groenhuis, mr. drs. P.A.: Sophiastraat 38 (4811 EM) postbus 7070 (4800 GB) Breda, tel. 076-5335435, fax 076-5147365, e-mail
Hendriks, mw. mr. A.J.M. (Rotterdam):

Tesselschadestraat 4-12 (1054 ET) Amsterdam, tel. 020-5896000, fax 020-5896001
Hendrikse, mr. R.G.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail
Hiemstra, mr. J. (Nootdorp): Staalweg 52-54 (2612 KK) postbus 70 (2600 AB) Delft, tel. 015-2127223, fax 015-2127995, e-mail
Hoof, mr. M.M.A.: Sarphatistraat 62 g (1018 GP) postbus 15208 (1000 ME) Amsterdam, tel. 020-4703859, fax 020-4212240
Hooff, mw. mr. drs. A.J. van (Brussel/België): 38 Cours Albert 1 er (75008) Parijs/Frankrijk
Hoogendoorn, mw. mr. I.M. (Den Haag): Piet Heinkade 55 (1019 GM) postbus 2911 (1000 CX) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail
Janssen, mw. mr. M.S. (Utrecht): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail
Jegerings, mw. mr. J.M.J.E.: Fellenoord 204 (5611 ZC) postbus 6151 (5600 HD) Eindhoven, tel. 040-2698333, fax 040-2698349, e-mail
Jong, mr. drs. W.J.H. de (Ede): Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595252, fax 030-2595255
Josephus Jitta, mr. P.A.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail
Kaya, mr. R. (Den Haag): Postbus 960 (7550 AZ) Hengelo, tel. 074-2555661, fax 074-2555662
Kleebom, mr. Th.H.P. van den (Bussum): Herculesplein 203 (3584 AA) postbus 85299 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2523520, fax 030-2512741
Krans, mw. mr. A.P. (Vught): Verwersstraat 26 (5211 HW) postbus 1450 (5200 BM) Den Bosch, tel. 073-6110160, fax 073-6110360
Kuljper, mr. R.P. (Vlaardingen): Vondelstraat 11-e (1054 GC) Amsterdam, tel. 020-6169731, fax 020-6184241, e-mail
Kuyvenhoven, mw. mr. I. (Den Haag): Burnside Road Farburn Industrial Estate Dyce (AB21 7 PB) Aberdeen/Schotland, tel. 0044-1224832745, fax 0044-1224832929, e-mail
Leusden-Willemsse, mw. mr. I. (Amsterdam): Groenewoudsedijk 41 (3528 BG) Utrecht, tel. 030-6697000, fax 030-6697001, e-mail
Lieberwerth, mw. mr. I.: Zonnehof 42 (3811 ND) postbus 2165 (3800 CD) Amersfoort, tel. 033-4451320, fax 033-4632945, e-mail
Linssen, mr. J.G.A.: Stationsstraat 11 (5038 EA) postbus 211 (5000 AE) Tilburg, tel. 013-5841484, fax 013-5841485, e-mail
Londen, mw. mr. A. van (Utrecht): Museumlaan 2 (3581 HK) Utrecht, tel. 030-2512399, fax 030-6586704, e-mail
Louwrier, mw. mr. J.M.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail
Meekel, mw. mr. S.L.I.: Sarphatistraat 62 g (1018 GP) postbus 15208 (1000 ME) Amsterdam, tel. 020-4703859, fax 020-4212240
Meijer, mw. mr. E.E. (Amsterdam): 1214 E8th Street apt.1 a (NY 10003) New York/Verenigde Staten van Amerika
Mol, mw. mr. C. (Utrecht): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail
Mook, mr. L.G. (Eindhoven): Emmasingel 38

(6001 BD) postbus 196 (6000 AD) Weert, tel. 0495-532583, fax 0495-540755, e-mail

Mosele, mr. A.A.S. (Den Haag): Tiendweg 14 a (2671 SB) postbus 399 (2670 AK) Naaldwijk, tel. 0174-629333, fax 0174-628914, e-mail

Muinck Keizer, mw. mr. W.P. de (Den Haag): Piet Heinkade 55 (1019 GM) postbus 2911 (1000 CX) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail

Mulder, mr. T.A. (Leusden): Winthontlaan 2 (3526 KV) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail

Neve, mr. drs. A.G. de: Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172423, fax 010-2172702, e-mail

Niemöller, mw. mr. M.L. (Utrecht): Stationsplein 4 (3818 LE) postbus 247 (3800 AE) Amersfoort, tel. 033-4676281, fax 033-4676191, e-mail

Oude Essink Nijhuis, mw. mr. K. (Hengelo O): Watermolen 92 (7461 AZ) postbus 260 (7460 AG) Rijssen, tel. 0548-545522, fax 0548-545505, e-mail

Reerink, mr. N.S.: Herengracht 480 (1017 CB) postbus 633 (1000 AP) Amsterdam, tel. 020-5245245, fax 020-5245250, e-mail

Reidinga, mw. mr. R.J.E.: Dalkruid 9 (4102 KR) Culemborg, tel. 0345-549541, fax 0345-549542

Roelij, mr. J.D. de: Veerhaven 17 (3016 CJ) postbus 23509 (3001 KM) Rotterdam, tel. 010-2418900, fax 010-2418925, e-mail

Schurink, mr. R.H.V. (Maarssenbroek): Nieuwstraat 32 (1381 BC) postbus 5079 (1380 GB) Weesp, tel. 0294-432567, fax 0294-432545, e-mail

Seters, mr. J.H. van: Willem II Singel 74 (6041 HV) postbus 649 (6040 AP) Roermond, tel. 0475-316186, fax 0475-338594

Sjoer, mw. mr. N.A. (Utrecht): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail

Spanjaard, mr. S.-J. (Rotterdam): Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772355, fax 020-5772702, e-mail

Spengler, mr. F.C. van (Rotterdam): Zwartelaan 30 (2271 BR) postbus 716 (2270 AS) Voorburg, tel. 070-3871416, fax 070-3860258, e-mail

Teulings, mr. J.G.: Ottho Heldringstraat 5 (1066 AZ) Amsterdam, tel. 020-5148150, fax 020-5148158, e-mail

Versteeg, mr. F.M. (Rotterdam): Keizerslaan 5 (B-1000) Brussel/België, tel. 0032-25079800, fax 0032-25079898, e-mail

Visser, mr. B.J. (Gorinchem): Sophiastraat 38 (4811 EM) postbus 7070 (4800 GB) Breda, tel. 076-5335435, fax 076-5147365, e-mail

Wassenaar, mr. I.: Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772370, fax 020-5772702, e-mail

Zoer, mw. mr. F. (Zwolle): Meenthoek 11 (8224 BS) postbus 155 (8200 AD) Lelystad, tel. 0320-289888, fax 0320-289880, e-mail

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Bakker & Lieberwerth Advocaten (mrs. D.J.A.C. Bakker en I. Lieberwerth) Zonnehof 42 (3811 ND) postbus 2165 (3800 CD) Amersfoort, tel. 033-4451320, fax 033-

4632945, e-mail

Groenhuis Dionisius Visser Advocaten (mrs. drs. P.A. Groenhuis, J.C.B. Dionisius en B.J. Visser) Sophiastraat 38 (4811 EM) postbus 7070 (4800 GB) Breda, tel. 076-5335435, fax 076-5147365, e-mail

VHM Advocaten (mrs. M.M.A. van Hoof en S.L.I. Meekel) Sarphatistraat 62 g (1018 GP) postbus 15208 (1000 ME) Amsterdam, tel. 020-4703859, fax 020-4212240

NAAMSWIJZIGING

Duret-Wösten & Groenhuis Advocaten te Breda thans: **Duret-Wösten Advocaten**
Duijzens Van den Enden Zwijnenberg te Den Haag thans: **Duijzens & Van der Kleij & Zwijnenberg**

Hameleers & Van den Boomen te Roermond thans: **Hameleers, Van den Boomen & Stevens-Waltmans Advocaten**

Van der Put, Recker en Hennissen te Roermond thans: **Van der Put, Recker, Hennissen & Van Seters Advocaten en Belastingadviseurs**

Viragh & Van der Tak te Tholen thans: **Vitak Advocaten**

Beks en Van Wassenaer te Huizen thans: **Van Wassenaer Advocaten**

BEZOEKADRES/POSTBUS/ TEL./FAX/E-MAIL

Van Doorn, Breukelaar & Willemsen te Amsterdam: Postbus 1717 (1000 BS) Amsterdam, e-mail

Duret-Wösten Advocaten te Breda: e-mail
Duijzens & Van der Kleij & Zwijnenberg te Den Haag: fax 070-3383060, e-mail

Koningsplein Advocaten te Asten: Zicht 1 (6026 DK) Maarheeze, tel. 0495-594981, fax 0495-588399

Meer, mr. B.S.F.D. van der te Amsterdam (Z-O): Haaksbergweg 13 (1101 BP) Amsterdam (Z-O)

Van Till Advocaten te Amsterdam: De Lairesestraat 131-135 (1075 HJ) Amsterdam

Veraart De Granada Advocaten te Alkmaar: Louise Henriettestraat 25 (1814 XC) Alkmaar, te-mail

Vries-Mulder, mw. mr. W.J. de te Amersfoort: Verdiweg 167 (3816 KD) Amersfoort
Van Wassenaer Advocaten te Huizen: e-mail

RECTIFICATIE

In *Advocatenblad* nummer 3 (2004) is onder het 'kopje kantoorverplaatsing' de onjuiste plaatsnaam Nieuwegein vermeld bij: **mr. W. van Leuven** en **mw. mr. M.G. Weitkamp**. De juiste plaatsnaam moet zijn: **Waddinxveen**.

In *Advocatenblad* nummer 3 (2004) is onder het 'kopje kantoorverplaatsing' vermeld: **mr. H.F. Koenders**. Dit moet zijn: **mr. J.F. Koenders**.

(advertentie)

Eenvoudig Uren registreren & Declaraties maken

Uren registreren en declaraties maken kan makkelijker met:

Urios

Laat u verrassen door de eenvoud bij een gratis vrijblijvende demonstratie op uw kantoor.

Aanvragen van meer informatie of een demonstratie doet u op www.ursos.nl

 EITRI

Westerweg 41B
1851 AB Heiloo

Tel. : (072) 512 22 05
Fax : (072) 512 22 14
Mail : info@eitri.nl
Web : www.eitri.nl

MAX RETAIL

Max Retail bedenkt en realiseert kantoorconcepten met een eigen gezicht en een tastbaar resultaat.

Heeft uw kantoor nog wel voldoende uitstraling?

Na ontwerp en begroting begeleidt en bewaakt Max Retail het totale proces en houdt u stap voor stap op de hoogte van alle relevante zaken.

Door een jarenlange samenwerking met gerenommeerde uitvoerende bedrijven kunt u rekenen op een verbluffend resultaat binnen korte tijd en tegen lage kosten.

Bel voor een geheel vrijblijvende kennismaking 070 – 415 79 51.

Max Retail
Nijkampvaart 108 • 2497 XL Den Haag
tel. 070-4157951 • fax 070-4157952
e-mail: info@maxretail.nl

Literatuur

prof. mr. R. Barents

Ondernemingsrecht, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
1.124 p. € 80
ISBN 90 130 1044 X

mr. M.F.A. Evers

Huurrecht bedrijfsruimten

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
288 p. € 55
ISBN 90 2684 145 0

J.K.M. Gevers e.a.

Bescherming tegen genetische discriminatie

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
151 p. € 19,75
ISBN 90 675 0042 9

mr. J.W. van de Gronden

Zorg tussen lidstaat en interne markt

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
148 p. € 29,95
ISBN 90 130 1249 3

Jhr. mr. J.L.R.A. Huydecoper e.a.

Civiele Conclusies 2003

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
428 p. € 45
ISBN 90 130 1120 9

dr. W.M.A. Kalkman

De overeenkomst van levensverzekering

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
484 p. € 55
ISBN 90 130 1107 1

prof. dr. P.J. van Koppen

Verankering van rechtspraak

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
92 p. € 16,75
ISBN 90 130 1273 6

prof. dr. H.C.J. van Marle

Tussen wet en wetmatigheid

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
52 p. € 14,50
ISBBN 90 130 1274 4

prof. mr. drs. F.C.M.A. Michiels e.a.

Staats- en bestuursrecht, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
508 p. € 37,50
ISBN 90 130 0972 7

prof. mr. J.H. Nieuwenhuis e.a.

Tekst & Commentaar Vermogensrecht, 3e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
2.336 p. € 180
ISBN 90 130 0536 5

prof. mr. F.M. Noordam

Hoofdzaken socialezekerheidsrecht, 3e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
144 p. € 17,50
ISBN 90 130 1172 1

mr. L. Reurich e.a.

Coherente instrumenten in het contractenrecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
156 p. € 30
ISBN 90 130 0924 7

mr. R.P.J. Ribbert

Mediarecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
436 p. € 44,95
ISBN 90 268 4150 7

prof. mr. R.J.N. Schlössels

Belangenhebbende Awb

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
168 p. € 32,95
ISBN 90 130 1068 7

mw. Mr. Y van Setten

Toezicht en handhaving

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
108 p. € 29,50
ISBN 90 130 1111 X

mr. A. Stege

De CAO en het regelingsbereik van de sociale partners

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
620 p. € 49,50
ISBN 90 268 4125 6

prof. mr. L. Strikwerda

De overeenkomst in het IPR, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
144 p. € 37,50
ISBN 90 130 1010 5

drs. T.B. Sijtema

Wet werk en bijstand

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
136 p. € 32
ISBN 90 130 1193 4

prof. dr. W.J.M. Voermans

De Nederlandse Grondwet en de Europese Unie

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
140 p. € 26,50
ISBN 90 130 1238 8

prof. mr. B. Wessels

Koop: Algemeen, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
128 p. € 30
ISBN 90 130 0925 5

mr. drs. B.T.W. van der Wiel

De rechtsverhouding tussen procespartijen

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2004
456 p. € 54
ISBN 90 1301 023 7

Uitspraken geschillencommissie

GESCHILLENCOMMISSIE
ADVOCATUUR

BINDEND ADVIES GESCHILLENCOMMISSIE ADVOCATUUR 11 DECEMBER 2003

(mrs. Schirmeister, Thunnissen en Barge-Coebergh)

Door niet zorg te dragen voor storting van het griffierecht is de cliënte niet-ontvankelijk verklaard in haar hoger beroep. Bij het vaststellen van de schadevergoeding wordt rekening gehouden met een eerdere taxatie van de advocaat dat dit hoger beroep een kans van slagen van 50% had.

Onderwerp van het geschil

De advocaat verleent bijstand in een zaak, waarin de uitkeringsinstantie Cadans van de cliënte € 4.728,88 terugvordert. De rechtbank veroordeelt de cliënte tot terugbetaling waarna beroep wordt ingesteld bij de Centrale Raad van Beroep. De advocaat verzuimt tijdig het grif-

De uitspraken zijn bewerkt door Germ Kemper, advocaat te Amsterdam. Bij de bewerking is de weergave van het standpunt van cliënt of advocaat over het algemeen ingekort; hier en daar zijn details weggelaten.

fierrecht te voldoen waarna de cliënte niet-ontvankelijk wordt verklaard. De cliënte vordert een schadevergoeding, bestaande uit € 3.154,96 vergeefs gemaakte advocatenkosten en € 4.728,88 zoals dat moet worden terugbetaald aan Cadans.

Beoordeling van het geschil

De commissie stelt vast dat de vordering van de cliënte twee verschillende grondslagen heeft. De cliënte baseert haar vordering niet alleen op de gemiste kans op (volledig) succes in hoger beroep maar ook op de vraag of zij de nota van de advocaat integraal verschuldigd is nu de kans op succes haar als gevolg van de gemaakte fout is ontnomen.

De commissie stelt vervolgens vast dat partijen uitsluitend twisten over de door de advocaat te betalen schadevergoeding.

Ten aanzien van de verschuldigdheid van de nota is de commissie van oordeel dat in elk geval de uren die de advocaat aan de hogerberoep-procedure heeft besteed – volgens eigen opgave ter zitting 3,1 uur – op het totaal in mindering dienen te worden gebracht. Verder is de commissie van oordeel dat de beroepsfout tevens gevolgen dient te hebben voor de in rekening gebrachte kosten in eerste aanleg. De commissie laat daarbij ook meewegen dat de advocaat bij de afhandeling van de terechte klacht allesbehalve voortvarend te werk is gegaan.

De commissie is op grond van vorenstaande overwegingen van oordeel dat een vermindering van de nota gerechtvaardigd is en stelt het bedrag dat hiermee gemoeid is naar redelijkheid en billijkheid vast op € 1.000 inclusief BTW.

Voor wat betreft de gemiste kans op een gunstig resultaat in hoger beroep is de commissie van oordeel dat hoewel vaststaat dat de cliënte wist dat zij ten minste een bedrag van f 6.000 zou moeten terugbetalen aan de uitkeringsinstantie, de advocaat zonder enige nadere toelichting de haalbaarheid van het hoger beroep op 50% heeft ingeschat. Hierdoor heeft bij de cliënte de indruk kunnen bestaan dat het genoemde percentage mede betrekking had op de totale terugvoerdere van Cadans en niet uitsluitend op het meerdere boven f 6.000. Dit leidt er mede toe dat de commissie van oordeel is dat de waarde van de gemiste kans naar redelijkheid en billijkheid dient te worden gesteld op € 1.500.

Op grond van het vorenstaande is de commissie dan ook van oordeel dat de klacht van de cliënte gegrond is en als volgt dient te worden beslist.

Beslissing

De commissie vermindert de nota van de advocaat met een bedrag van € 1.000 (inclusief BTW), welk bedrag door de advocaat aan de cliënte dient te worden terugbetaald. Bij wege van schadevergoeding dient de advocaat aan de cliënte een vergoeding van € 1.500 te betalen.

Betaling van het totaal verschuldigde bedrag ad € 2.500 dient plaats te vinden binnen een maand na de verzenddatum van dit bindend advies. Indien betaling niet tijdig plaatsvindt, betaalt de advocaat bovendien de wettelijke rente over dit bedrag vanaf de verzenddatum van het bindend advies.

De advocaat dient overeenkomstig het reglement van de commissie een bedrag van € 90 aan de cliënte te vergoeden ter zake van het klachtengeld.

Overeenkomstig het reglement van de commissie is de advocaat aan de commissie als bijdrage in de behandelingskosten van het geschil een bedrag van € 115 verschuldigd.

De commissie wijst het meer of anders verlangde af.

Noot

De juridische wetenschap is geen exacte wetenschap. Elke advocaat aan wie gevraagd wordt om een slagingskans te noemen, zou zich met een beroep op deze gedachte aan een antwoord moeten kunnen onttrekken, maar in de praktijk lukt dat maar zelden. Het percentage van vijftig is dan natuurlijk correct: men kan winnen óf verliezen maar dat weet de cliënt zelf ook wel en daar vraagt hij dus niet naar. Kennelijk had de advocaat in deze kwestie, bij zijn schatting dat er een fifty-fifty-kans op succes was, meer op het oog dan dat er twee smaken, winst en verlies, in voorraad waren en dat er ook inhoudelijke overwegingen meetellen. Aldus was de Geschillencommissie ontslagen van de verplichting om als pseudo-Centrale Raad van Beroep het geschil over te doen en, na de kans van slagen vast te hebben gesteld het aldus gevonden percentage los te laten op de maximale schadevergoeding. Jammer was het daarbij voor de advocaat dat hij, bij het op schrift zetten van zijn taxatie, onvermeld had gelaten dat het zowel voor hem als voor zijn cliënte duidelijk was dat in elk geval een bedrag van f 6.000 zou moeten worden terugbetaald en het percentage alleen op het meerdere betrekking had. Op basis van die onvoldoende geclausuleerde taxatie kwam een schadevergoeding van € 1.500 uit de bus. Aan de Geschillencommissie mag het niet euvel worden geduid dat zij, in het licht van deze vorm van geschilbeslechting, niet tot achter de komma nauwkeurig haar beslissing verantwoordt. Er valt in elk geval een aansporing aan advocaten in te lezen om adviezen zorgvuldig te formuleren.

De advocaat diende ook nog zijn declaratie met € 1.000 te vermindere. Dat hij de uren besteed aan het mislukte hoger beroep niet in rekening mocht brengen is logisch, maar dat spreekt wat minder vanzelf als het gaat om het honorarium verbonden aan de behandeling in eerste aanleg, waarin hij zich volgens de commissie evenzeer diende te matigen. De cliënte zou die toch ook hebben moeten betalen als zij wél in haar hoger beroep was ontvangen? De verklaring zal zijn dat, bij een geslaagd hoger beroep, mogelijk ook nog een proceskostenveroordeling ten gunste van de cliënte voor wat betreft de eerste instantie zou zijn uitgesproken.

GJK. ●

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

ONNODIG GRIEVENDE UITLATINGEN

Hof van Discipline, 25 oktober 2002, nr. 3567

(*mrs. Van Griensven, Vermeulen, Scheltema, Hooykaas en Pannekoek-Dubois*)

Raad van Discipline Leeuwarden, 25 januari 2002

(*mrs. Van Riesen, De Goede, Van Hartingsveld, Hemmes en Rotshuizen*)

Onnodig grievende uitlatingen? Raad en hof oordelen in casu verschillend.

De advocaat heeft een grote mate van vrijheid om de belangen van zijn cliënt te behartigen op de wijze die hem passend voorkomt. Deze vrijheid vindt echter haar beperking onder meer hierin, dat de advocaat zich ten processe of elders niet hetzij mondeling hetzij schriftelijk onnodig grievend mag uitlaten over de wederpartij van zijn cliënt.

– *Advocatenwet artikel 46 (3.3.1 Grievende uitlatingen)*

– *Gedragsregel 31*

Feiten

Werkzaamheden in een benedenwoning brengen schade toe aan de bovenwoning van klaagster. De twee eigenaren van de benedenwoning willen de schade in eigen beheer herstellen. Klaagster wenst de schade in geld te zien vergoed en zij vordert vergoeding van nog andere schade.

Mr. X treedt op als advocaat van de twee eigenaren van de benedenwoning in de procedure die dan volgt.

Klacht

Mr. X heeft zich in een drietal brieven aan de advocaat van klaagster onnodig grievend en intimiderend jegens haar uitgelaten en hij is daarmee tijdens de klachtbehandeling door de deken doorgegaan. In het bijzonder heeft klaagster daarbij de volgende passages op het oog:

Eerste brief.

‘Het kan toch niet zijn dat uw cliënte procedeert om het procederen. Uw cliënte brengt mijn cliënten schade toe, nu zij gehinderd worden in de aan hen toekomende mogelijkheid om over te gaan tot herstel van de veroorzaakte schade.’

Tweede brief.

‘Echter, uw cliënte blokkeerde dit, al was het alleen maar door het stellen van daadwerkelijk absurde eisen, waarna cliënten maar even hebben besloten om uw cliënte een afkoelingsperiode te gunnen.

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat een en ander te maken heeft met het feit dat uw cliënte een relatie heeft gehad met de heer Z (één van de twee eigenaren van de benedenwoning – *bew.*).

Het kan toch niet zo zijn dat uw cliënte de volledige maanden juli

en augustus op vakantie is geweest.’

Derde brief.

‘Wat anders dan herstel in de oude toestand kan uw cliënte wensen.

Indien uw cliënte geld wenst te ontvangen, dan dient zij een staatslot te kopen.

Hoogstwaarschijnlijk heb ik namens cliënten de spijker op de kop geslagen, nu de houding van uw cliënte ongetwijfeld te maken heeft met haar (mislukte) relatie met één van mijn cliënten: vide uw reactie.

Eerder is de houding van uw cliënte klachtwaardig. Een normale afwikkeling van de schade tracht u te blokkeren. Waarom? Indien ik het dossier erop na sla blijkt het een opeenstapeling van rappellen aan het adres van u en uw cliënte te zijn. Hoe durft u te stellen dat mijn cliënten een regeling in deze schade afhouden?’

Overwegingen van de raad

Bij de beoordeling van een klacht over het optreden van de advocaat van de tegenpartij behoort ervan te worden uitgegaan dat aan die advocaat een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënt te behartigen op de wijze die hem passend voorkomt. Deze vrijheid vindt echter haar beperking onder meer hierin, dat de advocaat zich ten processe of elders niet hetzij mondeling hetzij schriftelijk onnodig grievend mag uitlaten over de wederpartij van zijn cliënt. Aan de orde is of mr. X de grenzen van die vrijheid heeft overschreden met de door klaagster aangehaalde passages in de correspondentie van mr. X met haar advocaat. De raad is van oordeel, dat die vraag bevestigend moet worden beantwoord. De cliënten van mr. X stelden zich op het standpunt dat de schade aan het appartement in eigen beheer kon worden hersteld, terwijl klaagster zich op het standpunt stelde dat zij de schade volledig in geld vergoed wenste te zien en bovendien nog meer claims had. Mr. X heeft gesteld dat hij de brieven met de gewraakte passages heeft geschreven om de wederpartij van haar ongelijk te overtuigen en haar te bewegen de zaak in der minne te schikken. Dit stond mr. X uiteraard vrij, doch de wijze waarop hij dat doel heeft willen bereiken levert naar het oordeel van de raad een optreden op dat een behoorlijk advocaat niet betaamt.

Immers, hij heeft niet in de hitte van de strijd op een zitting, maar welbewust schriftelijk klaagster onheus bejegend en is daarmee ook na bezwaar van de zijde van klaagster doorgegaan, zowel schriftelijk als mondeling bij de deken. Met name de weerkerende verwijzing naar de verbroken relatie tussen klaagster en de heer Z – die naar het oordeel van de raad ten deze volstrekt irrelevant is – is onnodig grievend. Ook bij de mondelinge behandeling van de klacht is niet gebleken van enige terughoudendheid van mr. X met uitzondering van diens opmerking over het staatslot.

De raad verklaart de klacht gegrond en legt aan mr. X de maatregel van berisping op.

Overwegingen van het hof

Hetgeen de raad bij de beoordeling van de klacht voorop heeft gesteld strekt ook het hof tot uitgangspunt. Anders dan de raad echter acht het hof de klacht ongegrond.

Weliswaar zijn de gewraakte passages in de desbetreffende brieven onnodig polariserend, dienden deze, zoals ook gebleken is, het daarmee beoogde doel in het geheel niet, en geven zij niet blijk van enig begrip voor de positie van klaagster als gedupeerde ten gevolge van onrechtmatig handelen van de cliënten van mr. X. Die passages zijn echter naar objectieve maatstaf niet in een zodanige mate grievend of beledigend dat mr. X daarvan tuchtrechtelijk een verwijt moet worden gemaakt.

Volgt

Vernietiging van de beslissing van de raad en ongegrondverklaring van de klacht.

EINDE VAN TOEVOEGING

Raad van Discipline Leeuwarden, 20 november 2002

(mrs. Van Riessen, De Groot, Van Hartingsveld, Hemmes en Vogelsang)

Wanneer eindigt de verstrekte toevoeging?

- Artikel 46 (2.4.1 Eigen belang van de advocaat)
- Gedragsregel 24

Feiten

Mr. X heeft klaagster bijgestaan in een geschil over de verdeling van de gemeenschappelijke boedel tussen haar en haar ex-partner. Partijen hebben het geschil geregeld. De uitkomst ervan hebben zij neergelegd in een schriftelijk stuk, dat op 10 februari 1999 door hen beiden is ondertekend. De door mr. X verzakte verrichte werkzaamheden zijn geschied op basis van een toevoeging.

In opdracht van klaagster heeft mr. X bij exploit van 11 mei 1999 haar ex-partner doen dagvaarden. Primair vorderde mr. X scheiding en deling zoals in het petitum nader omschreven en subsidiair scheiding en deling op een wijze als de rechtbank in goede justitie zou vermenen te behoren met veroordeling van gedaagde in de gedingkosten. Mr. X heeft zijn werkzaamheden in deze procedure als betalend advocaat verricht.

Inhoud van de klacht en het verweer

Klaagster klaagt erover, dat mr. X in strijd met het bepaalde in de Wet op de Rechtsbijstand en/of Gedragsregels de procedure, die volgde op de schikking van 10 februari 1999, niet op basis van de verstrekte toevoeging aanhangig heeft willen maken, doch deze procedure uitsluitend als betalend advocaat heeft willen voeren. Klaagster zag zich om praktische redenen genoodzaakt ermee in te stemmen dat mr. X verder als betalend advocaat voor haar zou optreden.

Mr. X stelt dat de werkzaamheden vallend onder de betreffende toevoeging zijn geëindigd op het moment dat partijen op 10 februari 1999 een schikking hebben getroffen en deze in het bijzijn van hun

advocaten hebben ondertekend. Mr. X heeft vervolgens het dossier gesloten. De afgegeven toevoeging is per ongeluk in het dossier blijven liggen en (daardoor) niet direct na afloop van de zaak ter declaratie aan de Raad voor Rechtsbijstand aangeboden. Klaagster verzocht enkele maanden na de bereikte schikking mr. X een procedure namens haar tegen haar ex-partner aanhangig te maken. Mr. X heeft met klaagster en haar vader, die de kosten van rechtsbijstand voor zijn rekening zou nemen, afgesproken dat dit niet op toevoegingsbasis, maar betalend zou geschieden. Bij brief van 20 mei 1999 heeft mr. X deze afspraak aan klaagster bevestigd. Zij heeft deze brief voor akkoord getekend. Klaagster heeft de door mr. X in rekening gebrachte nota's zonder bezwaar voldaan.

Overwegingen van de raad

Ter beoordeling ligt voor de vraag of de toevoeging is geëindigd met de totstandkoming van de schikking op 10 februari 1999. Mr. X stelt zich blijkens zijn verweer op het standpunt dat de werkzaamheden vallend onder de betreffende toevoeging zijn geëindigd op het moment dat partijen op 10 februari een schikking hebben getroffen. Dit bracht mee, dat de toevoeging is geëindigd en verzilverd kon worden.

Dit verweer is in strijd met hetgeen mr. X in zijn brief van 20 mei 1999 aan klaagster (ter bevestiging van de met haar gemaakte afspraak) heeft geschreven, namelijk:

'Inzake bovenvermelde kwestie heb ik met u besproken, dat nu een procedure aanhangig moet worden gemaakt tegen (uw ex-partner bew.), ik dit *niet* wil doen op basis van de verstrekte toevoeging, waarbij ik u tevens heb aangegeven dat u een andere advocaat kunt nemen die wel bereid is een en ander op basis van de reeds verstrekte toevoeging af te wikkelen.'

De raad leidt hieruit af dat mr. X bij het maken van de afspraak met klaagster er zelf vanuit ging dat de toevoeging nog niet was geëindigd, waarbij komt, dat ook de aard van de door mr. X als betalend advocaat gevoerde procedure – mr. X vorderde daarin geen nakoming van de tussen partijen gemaakte schikking, maar een boedelverdeling – erop wijst, dat de door mr. X verrichte werkzaamheden (nog) onder het bereik van de reeds verstrekte toevoeging vielen. Het ontgaat de raad derhalve waarom een andere advocaat wél op basis van de verstrekte toevoeging de procedure zou kunnen (moeten) voeren, zoals mr. X schrijft, terwijl voor hem deze verplichting niet zou gelden. Aldus bezien stond het naar het oordeel van de raad mr. X toen niet vrij aan klaagster mee te delen, dat hij de procedure niet op basis van de afgegeven toevoeging wilde doen, aangezien op mr. X de verplichting was blijven rusten om op basis van de afgegeven toevoeging de procedure aanhangig te maken. Mr. X mocht klaagster derhalve vervolgens ook niet voor de keuze stellen hem de procedure als betalend advocaat te laten voeren of een andere advocaat dit op basis van de verstrekte toevoeging te laten doen.

Volgt

Verklaart de klacht gegrond, onder het opleggen van een waarschuwing.

‘De werkelijkheid is nog gekker’

studietijd maakte ik met een paar anderen binnen het dispuut een blaadje: *Losbandigheden*, met fictieve verhalen, gedichten, toneelstukjes. Maar ik heb nooit serieus overwogen schrijver te worden. Voor Biesheuvel was het denk ik geen optie om géén schrijver te worden.

In *NRC Handelsblad* heb ik twee keer een fictief reisverhaal gepubliceerd gekregen. De eerste keer ging het over een koalapark in Australië, de tweede keer was het een treinreis door China. Het grappige is dat iemand me later vertelde dat ze ‘precies in dat koalapark’ was geweest, terwijl ik het had verzonnen! Mijn derde reisverhaal werd geweigerd, want hoewel het was gebaseerd op de echte ervaringen van een vriend, accepteerde de eindredacteur een bepaalde passage niet omdat er een glimlachende zoekoe in voorkwam. Terwijl mijn vriend zwoer dat hij het echt zo gezien had, ontdekte de eindredacteur hierdoor dat het verhaal in zekere zin fictief was.

ZWIJNEN

“In mijn werk probeer ik mijn brieven zorgvuldig te schrijven. Zo’n brief is natuurlijk puur zakelijk, maar ook dan ben ik een estheet, ik let op de vorm. Het zijn meestal parels voor de zwijnen, maar ook als de klant het niet merkt – en de extra tijd die ik aan de stijl besteed kan ik natuurlijk niet in rekening brengen – ook dan wil ik het echt goed hebben. Het is bijna een gewoonte geworden, ik kán eigenlijk niet anders, die optie heb ik niet. Zo gezien heb ik misschien toch iets van een schrijver, haha.

Ook bij privé e-mailtjes let ik op hóe ik schrijf. Als de tijd er is, neem ik die ervoor. En als een stagiaire twee staccato mededelingen achter elkaar neerpent, dan maak ik daar graag één mooie zin van. Ik maak dan wel fouten met

d’s en t’s – goed dat ik een secretaris heb – maar spelling en creativiteit hebben niet met elkaar te maken.

ZENDING

“Gezien Biesheuvels psychiatrische achtergrond is het natuurlijk niet altijd even vrolijk wat hij schrijft. Maar hij is een unieke schrijver, zoals natuurlijk elke goede schrijver. Zijn thema’s zijn: gek zijn, een beetje koketteren met zijn tijd in de scheepvaart, zijn christelijke jeugd. Dat laatste heb ik ook gehad, al moet ik wel steeds aan mijn vader vragen naar welke protestantse kerk we ook al weer precies gingen. Dat Biesheuvel jurist is merk je eigenlijk niet.

Misschien is zijn gekte trouwens niets anders dan een verkeerde chemische huishouding in zijn lichaam, een lichamelijke gebrek dat met een pil te verhelpen is, niet inherent aan die bepaalde mens. Misschien geldt dat wel voor bijna alle gektes.

Die verhalen van hem zijn trouwens niet echt gek. De werkelijkheid is nog veel gekker, dat leer je als advocaat wel uit je dossiers. Ik kan niet over mijn eigen zaken praten, maar als het waar is wat er bijvoorbeeld over dat Ahold-schandaal wordt geschreven – dat ze daar met side-letters van alles probeerden te camoufleren – zoiets verzín je toch niet.

Ja, ik heb een soort missie wat Biesheuvel aangaat. Als ik een toespraak hou, zoek ik vaak naar een verbinding met hem. ‘Zoals de beste schrijver van Nederland al zei: ...’In de toespraak op mijn huwelijksfeest heb ik bijvoorbeeld zijn verhaal verteld over een domineesgezin met twee dochters – niet wetend dat ikzelf met twee dochters gezegend zou gaan worden. In dat verhaal, ‘Het huis in steen en ijs’, overweegt de predikant zijn preek over het

verhaal van Jona in de walvis wat te verlevendigen, door Jona een sigaartje te laten opsteken in de buik van de walvis. Maar zijn vrouw zegt dan dat hij maar gewoon moet doen.

Ik wil de mensen vermaken, net als Bierheuvel, en het is natuurlijk ook handig iets te hebben waarop je bij diverse gelegenheden terug kunt grijpen.

Ik wil graag dat zoveel mogelijk mensen Biesheuvel lezen, want daar zullen ze plezier aan beleven. Dat geldt ook voor dit interview, als het maar geen persoonlijke diepgraverij wordt. En vooral, als ik een beetje reclame kan maken voor Biesheuvel, dan is dat mooi meegenomen.

STAP OPZIJ

“Wat me ook zo bevalt in Biesheuvel is dat hij niet opgaat in de massa. Hij heeft een flinke stap opzij gedaan. Ik ben er óók huiverig voor om in de massa op te gaan, maar de grote stap heb ik niet aangedurfd.

Een film of boek dat door velen mooi wordt gevonden wantrouw ik; en ik verzet me tegen de brede waardering die er alleen is voor massa-artikelen. Geef mij maar een door weinigen zeer gewaardeerd boek, van Biesheuvel bijvoorbeeld.

Ik hou ook erg van Biesheuvels grappige meligheid. Zo vult hij bijvoorbeeld hele pagina’s met opsommingen van namen van mensen. Dat lees ik dan allemaal, en zorgvuldig; ik wil geen woord missen, desnoods ga ik een pagina opnieuw lezen. En wat me ook bevalt is de alledaagse manier waarop hij omgaat met de dingen, dat relativerende. Ik denk dat ik dat ook heb.

Nee, mijn jongste dochter Eva is niet naar Biesheuvels vrouw genoemd. ‘Eva’ is gewoon een mooie naam.

KRITIEK OP BOEKHOUDVERORDENING BLIJFT STAAN

In *Advocatenblad* 2004-2 kondigt Michel Knapen mijn monografie 'Notariële en andere derdenrekeningen' aan (p.54). Tevens wordt een reactie daarop aangekondigd van de portefeuillehouder De Blécourt. Ik zou met de boekhoudverordening de vloer hebben aangeveegd. In *Advocatenblad* 2004-3 komt De Blécourt bij monde van Knapen op mijn monografie terug (p. 96). Hij zegt hiermee korte metten mee te kunnen maken. Quod non.

De Blécourt stelt alleen dat grote betalingen van verzekeraars en uitkeringsinstanties niet via de derdenrekeningen lopen. Op mijn kritiek op de structuur van de verordening gaat hij geheel niet in. Daartoe bestaat overigens alle reden. Talloze betalingen lopen nu juist wel via de derdenrekening van advoca-

ten. Men denke aan inning van vorderingen, betaling van voorschotten, etc. Als dat het geval is hebben mijn kritische beschouwingen wel degelijk zin. De boekhoudverordening is onpraktisch en steunt op dogmatische vooroordelen. Daarenboven, de derdenrekeningen zijn toch niet voor niets in het leven geroepen.

De Blécourt betoogt voorts dat de derdenrekening van advocaten en die van notarissen niet met elkaar te vergelijken zijn, omdat grote betalingen nooit buiten notarissen omgaan. Daar ligt echter geen principieel verschil. Ook betalingen bij onroerendgoedtransacties tussen grote partijen gaan buiten de notaris om tenminste als partijen dit wensen, de notaris wel de regie houdt en goede afspraken gemaakt zijn.

Mijn wachten is dus nog steeds op een weerlegging van mijn monografie. Van discussie kunnen wij alleen maar beter worden. Het lijkt mij zaak dat de Orde daar tijd voor vrijmaakt en wel redelijk veel. De materie die te vergelijken is met giraal verkeer, is te ingewikkeld dan dat zij in een vloek en een zucht kan worden afgedaan. Over enige jaren zal de regering – zoals aangekondigd – ook de derdenrekeningen van advocaten evalueren. Mede met het oog hierop schreef ik mijn monografie. Moeilijke literatuur, dat wel. De procespraktijk leert dat van alles fout kan gaan en gebrek aan kennis manifest is. Toch maar eens lezen of doorbladeren, al was het alleen maar om te zien dat fouten en vergissingen duur betaald worden, moeilijk of niet recht te trekken zijn en de verzekeraar fouten soms weinig of niet dekt.

(H.C.F. Schoordijk)

PROFORMA-ONTBINDINGEN

(*Advocatenblad* 2004-1, p. 22-25)

In uw aflevering van 16 januari jl. troffen wij het artikel 'Hoe gaat de sector kanton om met pro forma-ontbinding'. Hoewel het al weer enige tijd geleden is er hier toch nog de behoefte hierop te reageren. Onze sector heeft namelijk met verbazing kennis genomen van het bijgevoegde overzicht daar waar het de locaties Dordrecht, Gorinchem en Oud-Beijerland betreft. Deze locaties vallen onder onze sector. Over de overige

locatie hebben wij vanzelfsprekend geen kennis. Het is ons niet bekend hoe deze informatie is verzameld.

Ons beleid is, in tegenstelling tot uw artikel, gelijk op alle locaties. Op de dag dat alle benodigde stukken binnen zijn wordt de beslissing genomen en wordt de ontbindingsdatum gesteld op de dag er na of een latere datum afhankelijk van het verzoek. De beschikking wordt afhankelijk van het werk-aanbod maximaal twee weken later verzonden. Een maximale termijn voor de ontbin-

dingstermijn kennen wij niet. Er worden zelden verzoeken voor op een langere termijn gedaan. Iedere zaak met een dergelijk verzoek wordt op zich beoordeeld.

(Marleen Oele, sectormanager kanton, rechtbank Dordrecht)

(advertentie)

kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

o.a. leverancier van toga's aan het Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties

Superieure toga's

- op uw maat gemaakt
- leverbaar in wol/terlenka (lichtgewicht)
- of in zuiver wol (ultra-lichtgewicht)
- voldoende beffen in voorraad
- eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

Lange Poten 19
2511 CM 's-Gravenhage
 telefoon: (070) 346 17 42
 fax: (070) 362 11 70
 E-mail: info@bernard-poelman.nl
www.bernard-poelman.nl

RECHTER JAN VAN DER DOES

Groep en advocaat

Het beeld is bekend: een groep overstekende toeristen heeft meer belangstelling voor elkaar dan voor het verkeer. Ravottende kinderen of wandelende vutters leveren eenzelfde beeld. Elk lid besteedt veel energie om contact met de groep te houden. Er is een middelpuntzoekende kracht, die de aandacht naar binnen dwingt. De belangstelling voor dingen buiten de groep komt op de tweede plaats.

Maar er is meer. In een groep is een voortdurende onrust rond het leiderschap, ter bevestiging of ter bestrijding. Eén kind geeft een schop tegen een steen, waarna alle kinderen die hem als leider accepteren ook een schop tegen een steen geven. Zo kan een argeloze voorbijganger in een nachtelijke winkelstraat in elkaar geslagen worden, niet omdat er iets mis met hem is, maar enkel vanwege de dynamiek binnen de groep die hij tegenkomt. De leider bevestigt zijn gezag door een grens te overschrijden, de aanval op de passant, en de volgelingen bevestigen hun trouw door de daad te herhalen.

Deze processen komen terug in een groep advocaten ter zitting. Wanneer de zitting begint, en de advocaten hun plaats hebben ingenomen, kan er al snel een onrustige sfeer ontstaan. Er wordt gefluisterd, er worden briefjes doorgegeven, er is wat geloof naar elkaar, er wordt een confraternele arm om een confraternele schouder geslagen. Een beginnend leider kan zijn rol uitproberen door hardop een grapje te maken, door te interrumpen, door ernstig te protesteren tegen een beslissing van de rechtbank. Het is allemaal nog voorspel. Wanneer de overigen hem links laten liggen is het brandje snel geblust. Toch begint langzaam de spanning toe te nemen. Anderen proberen ook initiatief te nemen, ze schamperen tegen de officier of tegen een advocaat die buiten de groep valt.

Over het algemeen ontgaat de leden van de rechtbank wat er gaande is, te veel in beslag genomen door de inhoud.

Dan, plotseling, de grensoverschrijdende actie: de leider staat op, beweegt zich naar de microfoon, en deelt mee dat de rechtbank zozeer vooringenomen is, dat deze zich beter kan verschonen. Dit gaat de routine van een zitting te boven. De andere advocaten houden de adem in. Een snelle blik naar elkaar, een blik naar de rechtbank.

De rechtbank aarzelt en toont zich overrompeld. De voorzitter neigt naar de oudste rechter voor advies, en buigt naar de jongste rechter voor consultatie. Moet de rechtbank zich terugtrekken in raadkamer? Dat gaat maar weer tijd kosten. Is het niet beter eerst de visie van de officier in te winnen? Wellicht drijft de bui over.

En terwijl een zeker inzicht rijpt bij de rechtbank slaan andere

illustratie: Floris Tilanus

advocaten toe. De een na de ander deelt mee dat de rechtbank partijdig is, dat verschonen nog vriendelijk mag worden genoemd, dat wraking eerder in de lijn der verwachting ligt.

Er speelt een lichte glimlach rond de mond van de initiatiefnemer als de rechtbank zich voor beraad terugtrekt.

Tijdens de pauze die volgt, maken ook de advocaten de balans op. Wat levert het eigenlijk per saldo op? Hoe lang duurt het voor een wrakingskamer arriveert? En hoe vaak wordt een wraking toegewezen? De pauze doorbreekt de euforie.

Wanneer de voorzitter bij terugkeer meedeelt dat voor verschoning geen reden is, reageert de initiatiefnemer met de melding dat van een wrakingsverzoek zal worden afgezien.

Er heerst een sfeer als na een reinigend onweer. De spanning is geweken, maar er is ook een aan lusteloosheid grenzende ontuchtiging.

De zitting wordt hervat.

Terugblik op het tuchtrecht in 2003

mr. M.E. Veenboer

Hoofd Juridische zaken, Orde

AANTAL KLACHTEN GESTEGEN

De Nederlandse Orde van Advocaten heeft als publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie regelgevende bevoegdheid. Inherent daaraan is het toezicht op de naleving van die regels, waarvoor de wettelijke basis in art. 46 Advocatenwet is neergelegd. Regels die kunnen worden geschonden, over welke vermeende schending zowel de deken van het arrondissement waar de beklagde advocaat is gevestigd als een rechtzoekende zich kan beklagen.

Met in het achterhoofd het adagium dat 10% van de cliënten goed is voor 90% van de klachten en 10% van de advocaten goed is voor 90% van de klachten moeten we misschien toch niet ontevreden zijn over het aantal klachten, dat in 2003 door de Raden en het Hof van Discipline is behandeld ondanks de stijging van dat aantal in het afgelopen jaar.

Wel baart ons zorgen dat uit de centrale controle op de naleving in 2002 van de verordeningen is gebleken dat bijna 10% van de advocaten de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 niet heeft nageleefd, terwijl 150 advocaten opgaven niet te hebben voldaan aan de verplichtingen die hun ingevolge de Boekhoudverordening 1998 zijn opgelegd. Dit betekent een voorzienbare stijging van het aantal dekenbezwaren en daarmee een extra belasting van de tuchtrechter. Officiële cijfers over 2003 zijn op het moment van het verschijnen van dit artikel nog niet beschikbaar.

Met gepaste trots kon de op 31 december 2003 vertrekkende griffier van het Hof van Discipline, mr. B.F. Keulen, constateren dat de sterk opgelopen werkvoorraad van de afgelopen jaren voor het grootste deel was weggewerkt, niet in de laatste plaats door een andere werkorganisatie en de bekostiging door het ministerie van Justitie van twee extra plv. griffiers.

Per 1 januari 2004 bekleedt mw mr. I.F. Schouwink de griffiersfunctie.

In het jaar 2002 zijn door de Raden en het Hof van Discipline 800 uitspraken gedaan in tuchtzaken, terwijl dit getal voor 2003 bijna 900 bedraagt. Een stijging van 12%.

Een positieve benadering van de ingediende klachten leidt tot de conclusie, dat over een groot aantal gedragsregels niet geklaagd wordt. Dit kan betekenen dat de regel zo duidelijk is, dat de advocatuur zich daaraan houdt of het zou kunnen zijn dat de gedragsregel overbodig is. Wat dit laatste betreft, kan worden opgemerkt dat de portefeuille Beroeps- en gedragsregels in 2004 voornemens is de regeldichtheid te bezien. Daarbij zal niet alleen het aantal gedragsregels tegen het licht worden gehouden, maar zal ook worden gekeken in hoeverre die regels qua formulering nog in het huidige tijdsgewricht passen.

Gedragsregels die regelmatig discussie opleveren zijn de regels 6 (geheimhouding), 7 (conflicterende belangen), 12 (confraternale correspondentie), 31 (grievende uitlatingen) en 37 (verzoek om informatie van de deken). Ook een wijziging van de Advocatenwet (invloeging van paragraaf 4a *De procedure inzake de onbehoorlijke praktijkuitoefening, art. 60b e.v.*) en een betere controle op de naleving van de verordeningen zorgden voor jurisprudentie.

De jurisprudentie bevat verder beslissingen over regels die op het eerste gezicht, zoals bijvoorbeeld regel 8 (schriftelijke vastlegging) heel duidelijk zijn, maar waarbij de advocaat heeft nagelaten zich volgens de norm te gedragen. Op deze jurisprudentie wordt hier verder niet ingegaan.

In het navolgende worden de belangrijkste punten op een rij gezet.

ART. 60B ADVOCATENWET

De procedure ex art. 60b voorziet, blijkens het aantal verzoeken, in een behoefte om op te kunnen treden tegen advocaten die blijk hebben gegeven hun praktijk niet behoorlijk te kunnen uitoefenen. Van de negen verzoeken van dekens – waarvan één daterend van 2002 – leidden er vijf tot een schorsing voor onbepaalde tijd; drie verzoeken zijn ingetrokken, terwijl de behandeling van één verzoek is opgeschort.

In één zaak werd de onbepaalde schorsing gevolgd door een schrapping op grond van een lopende klachtprocedure.

Een opvallende zaak is die van een stagiaire die na zes jaar nog steeds zijn stageverkla-

ring niet heeft en zich weigert uit te schrijven. De Raad verklaart art. 60b Advocatenwet van toepassing en schorst verweerder voor onbepaalde tijd in de uitoefening van de praktijk (RvD Amsterdam 11-7-2003, 03/140U). De Raad van Discipline overwoog daarbij het volgende. 'De wetgever heeft er blijkens de uitdrukkelijke bewoordingen van art. 60b van de Advocatenwet immers voor gekozen schorsing voor onbepaalde tijd ook mogelijk te maken voor die gevallen waarin de advocaat blijvend geen blijk geeft zijn praktijk behoorlijk te kunnen uitoefenen.'

Van de negen verzoeken is in drie gevallen een onderzoek op grond van art. 60c Advocatenwet ingesteld.

In één zaak is het onderzoek opgeschort in verband met de aan de desbetreffende advocaat opgelegde maatregel van schrapping als gevolg van een al lopende klachtprocedure tegen welke beslissing de advocaat hoger beroep heeft ingesteld. In de tweede en derde zaak is het verzoek ex art. 60b Advocatenwet ter zitting door de deken ingetrokken. In één van de twee laatstbedoelde zaken is de desbetreffende Orde van Advocaten veroordeeld in de kosten van het onderzoek.

TEGENSTRIJDIGE BELANGEN, GEDRAGSREGEL 7

Tegenstrijdige belangen doen zich zowel in de commerciële als in de familierechtelijke praktijk voor. Voor zover het de commerciële praktijk betreft, is deze gedragsregel onderwerp van onderzoek en advisering in de Adviescommissie regelgeving. Door de groter wordende kantoren en een spreiding over verschillende kantoren bestaat er een toenemende kans dat kantoren worden geconfronteerd met problemen met betrekking tot het vrijstaan van advocaten.

In de familierechtelijke praktijk wordt in echtscheidingszaken regelmatig beroep gedaan op gedragsregel 7. Volgens vaste jurisprudentie brengt deze gedragsnorm tot uitdrukking dat de cliënt, die zijn belangen in een bepaalde zaak of bepaald soort zaken aan een advocaat heeft toevertrouwd, erop moet kunnen vertrouwen dat deze advocaat uitsluitend zijn belangen behartigt en dat hij deze advocaat niet tegenover zich zal vinden. Dit uitgangspunt vindt zijn verklaring en rechtvaardiging in de vertrouwelijkheid van het-

geen de cliënt zijn advocaat toevertrouwt en in het maatschappelijke vereiste bescherming van dit vertrouwelijke karakter van de relatie tussen de advocaat en zijn cliënt. De gedragsregel houdt geen absoluut verbod in om voor beide partijen in een echtscheiding op te treden, maar een advocaat dient de partijen duidelijk te wijzen op hun wederzijdse marges en mogelijkheden en ervoor te waken dat een van beiden genoeg neemt met minder dan hem of haar bij formele afwikkeling toe zou komen (HvD d.d. 8-7-1996, 2214 *Advocatenblad* 1997).

Deze zorgplicht van de advocaat is in de jurisprudentie nader uitgewerkt:

Door de bevoordeling van de man had het op de weg van de advocaat gelegen klaagster uitdrukkelijk te adviseren en klaagster haar beslissing schriftelijk te bevestigen (HvD 20-1-2003 (3606 niet gepubliceerd),

De advocaat dient zich ervan te vergewissen dat de brief, waarin de benadeling beschreven wordt, ontvangen wordt (aldus RvD Den Haag 16-12-2002, R.2015/02.11),

De advocaat dient zich ervan te vergewissen dat (in geval van echtscheiding) beide partijen de inhoud begrijpen van de regeling die wordt voorgesteld (RvD Amsterdam 16-6-2003, 02-174U).

GEBRUIK VAN CONFRATERNELE CORRESPONDENTIE, GEDRAGSREGEL 12

Alle correspondentie tussen advocaten is confraternele correspondentie. Soms kan het nuttig zijn (delen) van correspondentie in de procedure te overleggen. Gedragsregel 12 en 13 stellen daarvoor de norm.

Er zijn niet veel uitspraken over deze gedragsregel in het afgelopen jaar gedaan. Dit kan betekenen dat de regel voor de balie helder is en weinig conflicten oplevert. Voorts blijkt dat in de praktijk de deken door hun bemiddeling in belangrijke mate bijdragen aan het bereiken van een oplossing, hetgeen een ontlasting van de tuchtrechter betekent.

Voor zover er uitspraken zijn, kan geconcludeerd worden dat voor de deken een rol in de bemiddelende sfeer is weggelegd. De deken zal gemotiveerd aangeven of de advocaat in redelijkheid tot het oordeel kan komen dat het belang van de cliënt het overleggen van de correspondentie bepaaldelijk vordert.

Indien het advies van de deken positief is en de advocaat dit advies opvolgt, zal deze daarop niet snel tuchtrechtelijk worden vervolgd.

Anderzijds hoeft ook een negatief advies van de deken niet doorslaggevend te zijn. Een advocaat had het advies van de deken naast zich neergelegd en de tuchtrechter overwoog dat de advocaat een eigen verantwoordelijkheid heeft en in het onderhavige geval in redelijkheid tot het oordeel kon komen dat de belangen van haar cliënte de overlegging van de correspondentie bepaaldelijk vorderde (Raad van Discipline Arnhem, 19-8-2002, *Advocatenblad* 2002-22).

Het naast zich neerleggen van een duidelijk gemotiveerd advies van de deken om geen correspondentie over te leggen, omdat het niet zou bijdragen aan de beantwoording van de rechtsvraag kan er wel toe leiden dat het Hof van Discipline tot de conclusie komt dat de advocaat niet heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt (HvD 17-3-2003, 3528, niet gepubliceerd).

CENTRALE CONTROLE VERORDENINGEN

De controle op de naleving van de verordeningen is met ingang van het jaar 2001 gemandateerd aan de algemeen secretaris van de Nederlandse Orde van Advocaten. Deze controle houdt in dat de ontvangen gegevens op volledigheid en juistheid worden gecontroleerd en de bevindingen worden gerapporteerd aan de lokale deken. De deken kan op grond van deze rapportage besluiten om tegen een nalatige advocaat een klacht in te dienen bij de Raad van Discipline, met een beroepsmogelijkheid bij het Hof van Discipline.

Op de deken is een dringend beroep gedaan een vervolg te geven aan de bevindingen, die voortvloeien uit de centrale controle op de naleving van de verordeningen.

Beroepsaansprakelijkheidsverzekering

In de afgelopen drie jaar is over vier zaken bij de tuchtrechter geklaagd, omdat de betreffende advocaten geen inzicht gaven over het al dan niet verzekerd zijn of weigerden een verzekering voor de beroepsaansprakelijkheid af te sluiten.

Redenen om zich niet te verzekeren waren

verschillend. Een advocaat stelde dat hij feitelijk zijn beroep niet meer uitoefende en daarom geen verzekering hoefde te hebben en een andere advocaat meende via zijn werkgever voldoende verzekerd te zijn.

Uit de analyse komt naar voren dat een advocaat – wegens de opgelegde maatregel van voorwaardelijke schorsing - nog geruime tijd werkzaam kan blijven, zonder dat de verplichte verzekering wordt afgesloten. Dit is een onbevredigende situatie vanuit het oogpunt van de bescherming van de justitiabele.

Aan de deken is de aanbeveling gedaan om deze zaken, zowel na de eerste constatering van het verzuim, als bij niet nakoming van de voorwaarden, verbonden aan een voorwaardelijke schorsing, bij voorrang aan te brengen bij de tuchtrechter.

Boekhoudverordening 1998

Uit de evaluatie komt naar voren dat de tuchtrechter na 2001 het niet voldoen aan de verplichting tot het hebben van een Stichting Derdengelden zwaarder is gaan opnemen. De Amsterdamse tuchtrechter neemt in 2002 en 2003 acht onvoorwaardelijke schorsingen voor zijn rekening. Van de dertien ingediende klachten werden er overigens tien bij deze tuchtrechter ingediend.

Ook hier geldt dat het aantal tot op heden ingediende klachten bij de tuchtrechter geen gelijke tred houdt met het geconstateerde aantal overtredingen van deze verordening. Dit is veelal het positieve gevolg van de bemiddeling door de deken .

BELEID INZAKE OP TE LEGGEN MAATREGELEN

Omdat pas sinds oktober 2002 de uitspraken systematisch worden ingevoerd, is een vergelijking met daar vóór liggende jaren niet makkelijk te maken. Wel is een aantal factoren te onderscheiden die van invloed zijn op de beslissing welke de meest gepaste maatregel is in een bepaalde situatie. De vraag die de tuchtcolleges zich stellen, is bijvoorbeeld of de advocaat enig inzicht heeft gekregen in zijn eigen (dis)functioneren en in hoeverre de advocaat maatregelen heeft genomen om herhaling te voorkomen. Verder kan herhaling van dezelfde vergrijpen een zwaardere maatregel betekenen. Ook het niet reageren op brieven van de deken is over het algemeen, via

een daartoe strekkend dekenbezwaar, een verzwarende factor.

Excuses

Als een advocaat zijn excuses heeft aangeboden, leidt dit vaak tot een minder zware maatregel. Zelfs bij een ernstig vergrijp, als het nalaten tijdig een bezwaarschrift bij de IND in te dienen, kwam door het aanbieden van excuses de advocaat er met een enkele waarschuwing vanaf (RvD Leeuwarden 1-8-2003, 46/02, niet gepubliceerd).

Het Hof legde in een zaak waar de advocaat de belangen van de cliënt niet goed behartigd had, ondanks het feit dat er al zeven eerdere klachten gegrond waren verklaard, een lichtere maatregel (berisping HvD 3-10-2003, 3787, niet gepubliceerd) op dan de Raad (voorwaardelijke schorsing van 4 weken). Reden was dat de advocaat alsnog blijk van inzicht had gegeven dat hij tekort was geschoten jegens de cliënt en daarvoor aan de cliënt zijn verontschuldigingen had aangeboden.

Over het algemeen is binnen iedere afzonderlijke Raad wel eenduidig beleid te onderscheiden m.b.t. het opleggen van maatregelen voor soortgelijke overtredingen. Dezelfde overtredingen worden op dezelfde wijze gesanctioneerd.

Dit beeld is niet zo duidelijk bij een vergelijking van de Raden onderling. De ene Raad lijkt coulanter te zijn dan de andere Raad.

Overigens lopen bij 'first offenders' de uitspraken van de Raden niet erg uiteen. Deze overtreders komen er meestal af met een waarschuwing.

Recidive

Eerdere tuchtrechtelijke maatregelen blijken vaak te leiden tot een verzwarende maatregel. Overigens zijn er ook uitzonderingen. Het herhaaldelijk schenden van de geheimhoudingsplicht leidde (slechts) tot een waarschuwing (RvD 11-8-2003, 02-177 ALK, niet gepubliceerd) en het onvoldoende behartigen van belangen, met een tuchtrechtelijk verleden van zeven maatregelen (vier waarschuwingen en drie berispingen) leidde tot een voorwaardelijke schorsing van vier weken (RvD Arnhem 24-2-2003, 02-62, niet gepubliceerd).

Het begrip 'ernstig' wordt niet eenduidig geïnterpreteerd.

Het bij herhaling niet schriftelijk vastleggen van afspraken met de cliënt (RvD Amsterdam 20-10-2003, 03-027H, niet gepubliceerd) leidde wel tot een voorwaardelijke schorsing van één maand (ernstig dus). Het tekort schieten in de informatieplicht (HvD 23-6-2003, 3764, niet gepubliceerd), wordt als niet zo ernstig gekwalificeerd dat dit moet leiden tot een schorsing. In beide gevallen was er ook al sprake van een tuchtrechtelijk verleden.

Het valselijk opmaken van een declaratie op naam van een ander werd door de tuchtrechter wel als een ernstige misstap omschreven, maar leidde ondanks eerdere tuchtrechtelijke misslagen 'slechts' tot een voorwaardelijke schorsing van twee weken (RvD Arnhem d.d. 15-9-2003, 03.24, niet gepubliceerd).

Het ter beschikking stellen van de derdenrekening aan een persoon die de advocaat nog nooit heeft ontmoet, waarop grote bedragen worden gestort en contant uitbetaald (met medeweten van de tweede bestuurder van de stichting derdengelden), leidde bij een stagiaire tot een schorsing van zes weken voorwaardelijk en bij de patroon tot acht weken voorwaardelijk (RvD Den Bosch 14-3-2003, B116-2002, niet gepubliceerd).

Verder onderzoek zal moeten plaatsvinden om te kunnen vaststellen welke gedragingen onder de noemer ernstig vallen. Enige afstemming tussen de onderscheiden Raden van Discipline ter zake van de zwaarte van de op te leggen maatregel lijkt wenselijk.

SCHRAPPING ALS SANCTIE

Onder de Raden bestaat geen eenduidigheid of tegen een advocaat die zich 'vrijwillig' van het tableau laat afvoeren nog wel de zwaarste maatregel van schrapping zou moeten worden uitgesproken. In de praktijk blijkt dat dit overwegend wel gebeurt.

Overwogen wordt daarbij dat bewerkstelligd dient te worden dat de advocaat niet elders als advocaat beëdigd kan worden, althans niet dan na nauwkeurig onderzoek. Aan het opleggen van de maatregel van schrapping van het tableau staat niet in de weg dat advocaat niet meer staat ingeschreven (RvD Amsterdam 30-6-2003, 02-249Alk, niet gepubliceerd).

De Raad van Discipline Arnhem (14-10-2002, 02-3, niet gepubliceerd) overwoog een

half jaar eerder dat een berisping voldoende was, omdat de advocaat toch al van het tableau was. Mogelijk dat de zwaarte van het vergrijp hierbij van invloed was. In de eerste zaak ging het om een verduistering van derdengelden en in de tweede zaak ging het om misleiding van de Raad van Toezicht.

Afstemming tussen de Raden van Discipline lijkt gepast.

DEKENAPPÈL

Vermeldenswaard is het op 24 juni 2003 door de algemeen deken ingestelde beroep bij het Hof van Discipline tegen de beslissing van de Raad van Discipline in het ressort Amsterdam d.d. 26 mei 2003.

Aan de orde was de uitleg van het bepaalde in gedragsregel 9, derde lid:

'Wanneer de advocaat besluit een hem verstrekte opdracht neer te leggen, dient hij dat op zorgvuldige wijze te doen en dient hij ervoor zorg te dragen dat zijn cliënt daarvan zo min mogelijk nadeel ondervindt.'

Cruciaal voor het instellen van appèl was de imperatief gestelde deeloverweging van de Raad, dat verweerder zich, ondanks het feit dat het niet ontijdig was, niet had mogen terugtrekken 'alvorens zich ervan te hebben verzekerd dat klager een opvolgend advocaat en procureur had gevonden'.

Naar het oordeel van de algemeen deken gaat een zo algemeen gestelde uitspraak te ver.

Op 9 februari 2004 vernietigde het Hof de beslissing van de Raad en verklaarde de klacht ongegrond en overwoog daartoe o.a. dat 'onder de gegeven omstandigheden de zorgvuldigheid die verweerder bij het neerleggen van zijn werkzaamheden diende te betrachten, niet met zich meebrengt dat hij zich ervan had moeten vergewissen dat klager een opvolgend advocaat en procureur had gevonden.'

HOF VAN DISCIPLINE

Ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van het Hof is het boek *Recht op tuchtrecht* uitgebracht, waaraan ook het bureau van de Orde een inhoudelijke inbreng heeft geleverd. Voorts heeft de Orde organisatorische en financiële ondersteuning verleend aan het symposium dat voor deze gelegenheid werd georganiseerd in 's-Hertogenbosch.

Een andere wetenswaardigheid is dat het Hof van Discipline – wegens gebrek aan zittingscapaciteit in Utrecht – sinds 1 januari 2003 is gevestigd in 's-Hertogenbosch. Deze verhuizing noopte tot een wijziging van art. 51 Advocatenwet (*Staatsblad* 2004, 50).

LEERSTOEL ADVOCATUUR

Per 1 oktober 2003 nam prof. mr. L.H.A.J.M. Quant na 10 jaar afscheid als (eerste) bijzonder hoogleraar advocatuur wegens emeritaat. Zijn boeiende wijze van doceren heeft ertoe geleid dat het aantal belangstellende studenten voor het keuzevak advocatuur sterk is gestegen. In dit laatste jaar verscheen ook de derde druk van het boek 'Advocatentuchtrecht' van mw mr. S. Boekman, waarin opgenomen zijn de door prof. Quant en mw mr. D.H. Steenmetser-Bakker bewerkte beslissingen van het Hof van Discipline.

Als opvolger van prof. Quant is mr. F.A.W. Bannier per 1 januari 2004 benoemd voor een periode van vijf jaar.

PUBLICATIE TUCHTRECHTELIJKE BESLISSINGEN

Zowel op BalieNet als op de publieksite worden de door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak tuchtrechtelijke beslissingen geplaatst, zoals die ook – geanonimiseerd en samengevat – in het *Advocatenblad* verschijnen. Dit is evenwel een zeer beperkte selectie.

Thans wordt bezien in hoeverre een verbreding aan die publicatie in de richting van zowel de advocaat als de rechtzoekende kan worden gegeven. Achterliggende gedachte is dat hiermee de burger een inschatting kan maken van zijn kansen op succes bij het entameren van een tuchtrechtelijke procedure.

Daarnaast bestaat in verband met de uniformiteit in de op te leggen maatregelen behoefte aan meer inzicht in de overwegingen op grond waarvan een tuchtcollege tot een bepaalde beslissing komt.

TOEKOMSTIGE PLAATS VAN DE TUCHTGERECHTEN

Reeds geruime tijd bestaan er binnen het ministerie van Justitie ideeën om wettelijk geregelde tuchtcolleges structureel organisatorisch (zittingsplaats, administratie, bemensing, etc.) vanuit de gerechten te ondersteunen. Voor de advocatuur werd een gemengd samengestelde stuurgroep ingesteld, waarin de Orde en de tuchtgerechten waren vertegenwoordigd. Na het door deze stuurgroep in april 2002 uitgebracht advies is er onlangs door het ministerie een projectgroep tuchtrechtspraak ingesteld, die de voornemens in een stroomversnelling zou moeten brengen. Ook in deze projectgroep zijn de Orde en de tuchtgerechten vertegenwoordigd.

Een eerste bijeenkomst van deze projectgroep moet nog plaatsvinden. Een spoedige wijziging in de omstandigheden waaronder de tuchtgerechten thans functioneren, lijkt dan ook niet voor de hand te liggen. ●

Permanente opleiding

JURIDISCH

AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT

Praktijkspecial Schadeafwikkeling

14-04-2004 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht

Niveau **

Instelling OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

Docent(en) mr. W.A. Luiten, mr. J.S. Top

Kosten € 530 geen BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Overheidsaansprakelijkheid

11-05-2004 09:30 - 17:15

Plaats Rotterdam

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Elsevier Congressen,

tel. 070-4415760

Docent(en) mr. J.B. Londonck Sluyk,

prof. mr. G.E. van Maanen, mr. J.

Scheiffers, mr. M.W. Scheltema, prof. mr.

J. Spier, mr. dr. C.H.W.M. Sterk

Kosten € 675 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

Productveiligheid & Aansprakelijkheid

03-06-2004 09:30 - 16:45

Plaats Leiden

Niveau * Actualiteiten

Instelling Euroforum,

tel. 040-2974974

Docent(en) mr. K. Bisschop, C. ter Horst,

E. van der Horst, mr. S. Meijer, mr. F.T.

Oldenhuis, M. Snellen, P. van de Vegte,

mr. J.M. Voorberg, drs. J.W. Zuyderwijk

Kosten € 799 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Onrechtmatige daad en aansprakelijkheid

13-04-2004 09:45 - 17:00

Plaats Utrecht

Niveau **

Instelling Studiecentrum Rechtspleging,

tel. 0575-595300

Docent(en) mr. L. Reurich

Kosten € 540 geen BTW

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente Opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de Cursuswijzer Permanente Opleiding, die drie keer per jaar verschijnt.

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Plaats Utrecht

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen,

tel. 070-3789896

Docent(en) mr. A.L.A. Tortike

Kosten € 1.095 exclusief BTW

Opleidingspunten

10 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

AGRARISCH RECHT

Regelgeving Mestquota

07-05-2004 09:30 - 17:00

Plaats Arnhem

Niveau *** Actualiteiten

Instelling Vereniging voor Agrarisch

Recht,

tel. 020-6188110

Docent(en) prof. mr. D.W. Bruil, mr. H.

Haan

Kosten € 60 geen BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

Basiscursus ambtenarenrecht

02-06-2004 09:45 - 17:15

Plaats Utrecht

Niveau *

Instelling OSR Juridische Opleidingen,

tel. 030-2315314

Docent(en) mr. M.T.J.H. Berns, mr. R.W.L.

Koopmans

Kosten € 425 geen BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

06 Totaal

AMBTENARENRECHT

Ambtenarenrecht; van aanstelling tot ontslag

13-04-2004 09:30 - 16:30

20-04-2004 09:30 - 16:30

ARBEIDSRECHT

Statutair directeur

11-05-2004 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889
Docent(en) prof. mr. J.B. Huizink, mr. L.G. Verburg
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

De zieke werknemer

08-04-2004 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889
Docent(en) mr. D.J. Buijs, mr. P.S. Fluit
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

Lezing Arbeidsrecht - CAO-actualiteiten

27-04-2004 13:30 - 17:30
Plaats Amsterdam
Niveau ** Actualiteiten
Instelling PAO Rechten - Vrije Universiteit Amsterdam, tel. 020-4446255
Docent(en) mr. A. Stege, prof. mr. L.H. van den Heuvel, prof. dr. E. Lutjens
Kosten € 160 geen BTW
Opleidingspunten
 02 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 02 Totaal

Reorganisatie: alle kritische succesfactoren

23-04-2004 09:45 - 16:30
Plaats Utrecht
Niveau *
Instelling OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314
Docent(en) mr. M.P.P. van Buuren, mr. E.A. van Win

Verklaring der tekens

- * *Basisoniveau* (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het vakgebied; weinig tot geen voorkennis);
- ** *Verdiepingsniveau* (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist);
- *** *Specialisatieniveau* (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

Kosten € 410 geen BTW
Opleidingspunten
 05 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 05 Totaal

Lezing Actualiteiten Pensioenrecht - Bedreiging voor pensioensystemen

26-05-2004 13:30 - 17:30
Plaats Amsterdam
Niveau ** Actualiteiten
Instelling PAO Rechten - Vrije Universiteit Amsterdam, tel. 020-4446255
Docent(en) drs. A.N. Jager, prof. dr. E. Lutjens, mr. E.M. van Vesslem
Kosten € 160 geen BTW
Opleidingspunten
 02 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 02 Totaal

De rechtspositie van de uitzendkracht

25-05-2004 10:00 - 16:30
Plaats Hilversum
Niveau * Actualiteiten
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896
Docent(en) mr. C.J. Smitskam
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 05 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 05 Totaal

Actualiteiten Ontslagrecht

01-06-2004 15:30 - 21:00
Plaats Rotterdam
Niveau * Actualiteiten
Instelling ORP Erasmus Universiteit Rotterdam, tel. 010-4081597
Docent(en) mr. G.C. Boot
Kosten € 445 geen BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

BANK- EN EFFECTENRECHT EN FINANCIERING

Europese invloeden op het Effectenrecht

08-04-2004 10:00 - 16:30
22-04-2004 10:00 - 16:30
06-05-2004 10:00 - 16:30
Plaats Amsterdam
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Academie voor Toegepaste Rechtswetenschappen, tel. 0570-618300
Docent(en) mr. B.M. van Beek, mr. C. Crum, mr. B. Falkena, mr. W. Hertzberger, mr. A. Meijer, mr. G. Warringa
Kosten € 1.600 exclusief BTW
Opleidingspunten
 15 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 15 Totaal

BESTUURS(PROCES)RECHT

Actualiteiten overheidsaansprakelijkheid

18-05-2004 09:30 - 17:20
Plaats Arnhem
Niveau **
Instelling Euroforum, tel. 040-2974974
Docent(en) prof. dr. J.H. Brants, prof. mr. N.S.J. Koeman, mr. C.N.J. Kortmann, mr. B.P.M. van Ravels, prof. mr. B.J. Schueler, J. de Vries
Kosten € 799 exclusief BTW
Opleidingspunten
 05 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 05 Totaal

Wet elektronisch bestuurlijk verkeer

20-04-2004 10:00 - 16:30
Plaats Leiden
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Elsevier Congressen, tel. 070-4415760
Docent(en) drs. K.W. Keuzenkamp, drs. O.M. Kinkhorst, M. Oostrom, prof. mr. G. Overkleef-Verburg, mr. M.W. Scheltema, M.E. Voogd, dr. J.M. van Veen
Kosten € 675 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

Subsidies

08-04-2004 13:00 - 17:30
Plaats Utrecht
Niveau **
Instelling OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314
Docent(en) mr. H.F.T. Pennarts
Kosten € 295 geen BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

AWB & Rechtspraak

28-04-2004 13:30 - 17:15
Plaats Hilversum
Niveau **
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896
Docent(en) mr. J.L. Verbeek, mr. N.H. van den Biggelaar
Kosten € 350 exclusief BTW
Opleidingspunten
 03 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 03 Totaal

AWB & Rechtspraak

21-04-2004 13:30 - 17:15
Plaats Hilversum
Niveau **
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896
Docent(en) mr. J.L. Verbeek, mr. N.H. van den Biggelaar
Kosten € 350 exclusief BTW
Opleidingspunten
 03 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 03 Totaal

Leergang Bestuursrecht

19-04-2004 09:00 - 17:30
26-04-2004 09:00 - 17:30
10-05-2004 09:00 - 17:30
17-05-2004 09:00 - 17:30
24-05-2004 09:00 - 17:30
07-06-2004 09:00 - 17:30
14-06-2004 09:00 - 17:30
21-06-2004 09:00 - 17:30
28-06-2004 15:00 - 17:00
05-07-2004 15:00 - 17:00
Plaats Amsterdam
Niveau ***
Instelling PAO Rechten - Vrije Universiteit Amsterdam, tel. 020-4446255
Docent(en) prof. mr. J. Struiksma, prof. mr. F.J. van Ommeren, prof. mr. L.J.J. Rogier, prof. mr. R.J.N. Schlossels, prof. mr. E. Steyger, prof. mr. S.E. Zijlstra
Kosten € 3.295 geen BTW
Opleidingspunten
 48 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 48 Totaal

Collegencyclus Bestuursrecht

03-06-2004 16:00 - 19:30
10-06-2004 13:30 - 20:00
16-06-2004 16:00 - 19:30
24-06-2004 16:00 - 19:30
Plaats Meeting Plaza Maarssen te Maarssen
Niveau * Actualiteiten
Instelling Elsevier Congressen, tel. 070-4415760
Docent(en) mr. A.A. Freriks, mr. dr. O.J.D.M.L. Jansen, mr. B.J.P.G. Roozendaal, mr. G.A. van der Veen, prof. mr. I.C. van der Vlies
Kosten € 1.250 exclusief BTW
Opleidingspunten
 14 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 14 Totaal

advocaten in Nederland, waarbij 'jong' betekent dat iemand korter dan zeven jaar advocaat is. 'Wij treden echt op namens de stagiaires', licht voorzitter Van Sprundel toe. 'Zij bevinden zich in een afhankelijke positie, zijn afhankelijk van hun patroon en moeten aan allerlei opleidingseisen voldoen eer zij zich advocaat mogen noemen. Wij houden in de gaten of de stagiaires tot hun recht komen en niet alleen maar uren moeten draaien. Ook zij moeten op zondagmiddag tijd hebben hun goudvis te voeren.'

Om op de hoogte te blijven van de meest recente ontwikkelingen, heeft de stichting een arbeidsvoorwaardenmonitor in het leven geroepen. Deze monitor bestaat uit een lijst vragen die niet alleen betrekking hebben op de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden van jonge advocaten, maar ook op hun functioneren in de praktijk. 'Hoe is de relatie met een patroon, wat is het werkklimaat, hoe wordt iemand behandeld door collega's, dat soort vragen.' De enquête wordt binnenkort verstuurd. In de loop van dit jaar wil de stichting de geanonimiseerde resultaten publiceren, opdat jonge advocaten beter inzicht krijgen in hun eigen positie en die van hun collega's in vergelijkbare posities.

MATERIEEL TOETSEN

Een van de belangrijkste onderwerpen waarmee de stichting zich de afgelopen jaren heeft beziggehouden, is de harmonisatie van de beroepsopleiding. Een deel daarvan komt voor rekening van de Nederlandse Orde van Advocaten, een ander deel vullen de plaatselijke Raden van Toezicht in. Tot vorig jaar konden de opleidingsvereisten per arrondissement sterk verschillen. In Breda bijvoorbeeld moest een stagiaire onder andere zogeheten 'open hard'-gesprekken voeren met leden van de Raad van Toezicht alvorens hij zijn stageverklaring kon halen. Elders in het land stond onder andere een pleitoefening als vereiste op het programma. Dat betekende dat het vaak moeilijk was om als stagiaire van het ene naar het andere arrondissement over te stappen. Mede dankzij de inspanningen van de Stichting Jonge Balie Nederland

is de beroepsopleiding inmiddels grotendeels geharmoniseerd. Weliswaar kunnen de Raden van Toezicht specifieke eisen stellen, zoals het bijwonen van bepaalde lezingen of excursies, maar de punten die stagiaires hiervoor krijgen, mogen zij meenemen in geval van verhuizing naar een ander arrondissement.

Van harmonisatie is nog geen sprake als het gaat om de behandeling van stagiaires die tijdens hun stageperiode zwanger worden en met verlof gaan. In het ene arrondissement leidt dit automatisch tot verlenging van de stageperiode wegens zwangerschap en bevallingsverlof, in andere niet. De stichting pleit voor een eenduidig beleid, en vindt dat altijd eerst de eisen van vakbekwaamheid en proceservaring van de stagiaire in kwestie

moeten worden getoetst alvorens tot verlenging wordt besloten. 'Sommige stagiaires hebben meer dan voldoende ervaring opgedaan en hebben die verlenging helemaal niet nodig', legt Van Sprundel uit. 'Het is beter hun vermogens materieel te toetsen dan automatisch de stageperiode met bijvoorbeeld vier maanden uit te breiden.'

TE LAAG OPLEIDINGSNIVEAU

Een ander punt op de agenda van de stichting betreft vragen over de gevolgen die de Bachelor-Master-structuur op de universiteit (de zogeheten BaMa) heeft op de advocatenopleiding. De stichting wil hierover in samenwerking met de Nederlandse Orde van Advocaten omstreeks september 2004 een seminar organiseren.

Van Sprundel: 'We willen studenten en jonge advocaten voorlichten over wat zij kunnen verwachten van de opleiding en de eisen die aan hen worden gesteld.' Onderwijs

is heel belangrijk, vindt de voorzitter. Niet alleen om de juridische kwaliteit hoog te kunnen houden, maar ook als het gaat om vaardigheden en managementtechnieken. Wat Van Sprundel betreft is het met de juridische kwaliteit niet heel slecht gesteld, maar kan het absoluut beter. 'Het opleidingsniveau is nu, laat ik voorzichtig zijn, wellicht iets te laag. Je kunt een cliënt goed helpen, of héél goed helpen, en wat mij betreft zetten we in op dat laatste. Dat betekent dat de opleiding zowel kwantitatief als kwalitatief wat omhoog mag.' Nu het opleidingsmonopolie wordt opgebroken en andere instituten zich ook op de onderwijsmarkt van advocaten mogen begeven, is het zaak de eisen ook strikter te formuleren, aldus Van Sprundel.

'Het is beter de vermogens van stagiaires materieel te toetsen dan automatisch de stageperiode met vier maanden uit te breiden'

De stichting is in beginsel voor een balieexamen aan het begin of aan het eind van de opleiding. 'Mensen krijgen meer opleidingsmogelijkheden en kunnen hun eigen accenten leggen. Dat juich ik toe, zeker gezien de mate van specialismen die advocaten al vroeg in hun carrière ontwikkelen. Een toets aan het eind van de opleiding zou dan duidelijk maken of iemand ook het gewenste niveau heeft bereikt.' Na invoering van het BaMastelsel kan iedere *master*, zowel degene die in Nederland als in het buitenland is afgestudeerd, in principe toetreden tot de balie. 'Prima', vindt Van Sprundel. 'Maar dan is het wel verstandig te kunnen toetsen of hij ook over de benodigde kennis beschikt om op een door ons gewenst niveau adequaat juridische diensten te kunnen verlenen. Zonder zo'n toets bestaat het gevaar dat mensen het slachtoffer worden van kwalitatief slechte advocaten.'

Topadvocatuur: In de keuken van de civiele rechtspraak

Georg van Daal

redactielid

Micha Kat presenteerde zijn boek op 12 maart jl., op het Nationaal Juristencongres in de RAI in Amsterdam. In zijn inleiding dicht Kat de advocatuur in de nieuwe trias politica, namelijk die van politieke, economische en juridische macht (de oude trias zou hebben afgedaan?), een stevige vinger in de algemene pap toe. Dit is voor hem reden om de schijnwerpers op de advocatuur te richten.

SELECTIE

Kat heeft het over topadvocatuur, en interviewt negen topadvocaten. U wilt natuurlijk weten hoe Kat zijn topadvocaten uitzocht. Welnu, dat vertelt hij ons niet. In zijn inleiding meldt hij wel dat de ‘gezaghebbende internationale advocatengids’ *Legal 500* hem vertelde welke kantoren de kwalificatie ‘excellent’ verdienen per rechtsgebied. Kat schrijft dat hij aan zijn eigen ‘jarenlange ervaring’ ontleent welke van de advocaten binnen deze kantoren in zijn inleiding een naamsvermelding verdienen. Over de selectiecriteria ten aanzien van de individuele advocaten die hij daarna interviewde, zwijgt Kat in alle talen. Waarom hij tot juist deze interviews overging is evenmin duidelijk. In elk geval zijn vijf van de negen geïnterviewden juist niet verbonden aan een kantoor dat als ‘excellent’ werd geboekt door de *Legal 500*, althans niet voor het rechtsgebied waarvoor ze toch wél zijn geïnterviewd.

Die geïnterviewden zullen nu wel spijt hebben, denk ik. Het zijn namelijk allemaal lieden van twijfelachtig allooi, althans als we uiteindelijk Kat moeten volgen. De uitsmijter van zijn boek luidt namelijk (p. 202): ‘Topadvocaten’ zijn maar op één ding uit: het draaien van zoveel mogelijk deals tegen een zo hoog mogelijk *success fee*. De tirannie van het grote geld heeft ook de advocatuur vergaand verziekt en moreel aangetast. Dat

MICHA KAT,

TOPADVOCATUUR: IN DE KEUKEN VAN DE CIVIELE RECHTSPRAKTIJK

Uitgeverij: Memory Productions Publications B.V., Amsterdam 2004

advocaten bedrijven daarmee regelrecht de afgrond in kunnen adviseren: ach, dat maakt ze weinig uit, want de declaraties van advocaten worden altijd betaald.’

INGEKLEURD

De eerste negen hoofdstukken van het boek zijn stukken die rond steeds één – soort – zaak spelen aan de hand van interviews met één van de bij die – soort – zaak betrokken advocaten. Onnodig te zeggen dat de beschrijvingen vooral worden ingekleurd vanuit het perspectief van de geïnterviewde advocaat. Kat zelf vindt duidelijk elke aanleiding goed genoeg om bladzijden lang zijsporen te bewandelen en vooral veel namen te noemen. De winnende advocaten krijgen de ruimte om met gepaste trots om te kijken. Degenen onder de geïnterviewden die hun zaak of zaken verloren mogen flink napleiten en uitleggen dat werkelijk alle rechters er niets van hebben begrepen.

Wat ik wel een aardig stuk vond, is het hoofdstuk over internationale arbitrage. Wie door en langs de *names dropping* heen kan kijken, vindt hierin een aardige beschrijving van hoe deze voor de gemiddelde advocaat, in elk geval voor mij, ver-van-mijn-bedshow zich voltrekt.

Volgens de achterflap is Kats boek een introductie in de wereld van de commerciële topadvocatuur en mikt hij met name op rechtenstudenten, financieel-economische journalisten en managers uit het bedrijfsleven. Zij zouden met dit boek hun voordeel kunnen doen. Van een algemene introductie met visie op afstand is volgens mij geen sprake, en ik betwijfel dus of deze doelstelling zal worden behaald. Daar waar Kat niet eens probeert duidelijk te maken waarom hij wie over wat interviewt en waarom dat bijzonder is, en gegeven de wijze waarop een en ander in dit boek zijn

beslag heeft gekregen, wordt volgens mij slechts een vertekend beeld geschetst. De stukken kennen allemaal wel algemene uitleg, maar voor de juridisch onderlegde lezer zijn ze overbodig en soms zelfs aanleiding tot ergernis. Voor de niet-juridisch onderlegde lezer lijkt het mij allemaal ongefundeerd selectief en weinig interessant; ik wil overigens beslist niet uitsluiten dat een lid van de gedefinieerde doelgroep dit alles heel anders beleeft.

UITGLIJER

Wat mij betreft is Kat in zijn tiende hoofdstuk jammerlijk ontspoord. Hij bedoelt daarin via de 'zaak-Kolle' de andere kant van de advocatuurlijke medaille te belichten. De heer Kolle ligt kennelijk met zijn vorige kantoor, een grote Amsterdamse maatschap waarvan hij zelfs voorzitter was, stevig financieel overhoop. Kat vindt dat dit allemaal publiekelijk moet worden uitgevochten, de werkelijk betrokkenen vinden van niet. Een en ander is voor Kat aanleiding om in dit laatste hoofdstuk helemaal los te gaan. Waar in een eerder hoofdstuk de geïnterviewde advocaat rond de zaak-Chipshol al voluit de gelegen-

heid had gekregen om uit te leggen dat het grootste deel van de betrokkenen bij het kamp die deze zaak uiteindelijk won er dubieuze praktijken op na houdt, in zijn slothoofdstuk neemt Kat in dit opzicht zelf het voortouw.

Op Kolle wordt aan de hand van veronderstellingen karaktermoord gepleegd, waarbij zelfs een persoonlijke smeekbede van Kolle aan Kat om dat achterwege te laten integraal wordt afgedrukt. De zaak-Kolle is daarnaast vooral een kapstok voor Kat om bladzijden lang te vullen met allerlei andere kwesties dan de zaak-Kolle, aan de hand van giswerk dat vooral blijk geeft van sensatiezucht, afgerond met de hiervoor al geciteerde uitsmijter. De eerste negen hoofdstukken van dit boek zijn eerder het tegendeel van een aanleiding voor deze tirade. De suggesties in het tiende hoofdstuk zijn voor Kat echter toch voldoende om de advocatuur er stevig van langs te geven. Bij gebreke aan werkelijk feitelijke onderbouwing, en gegeven het hier en daar droevig mistasten van Kat, blijft een en ander in de lucht hangen. Daarmee wordt wat mij betreft zijn uitsmijter een uitglijer. ●

(advertentie)

CliniClowns wordt 11. En omdat wij als clowns het altijd nét iets anders doen, vieren we dat uitgebreid! U kunt ons helpen er een echt feest van te maken. Een feest voor de vele zieke kinderen die wachten op een bezoekje van de CliniClowns. Word daarom nu donateur voor maar € 2,50 per maand.

In de afgelopen 11 jaar hebben we veel bereikt: jaarlijks leggen we maar liefst 85.000 bezoeken af aan kinderen in moeilijke situaties. Kinderen die zich dankzij de clowns weer even gewoon kind kunnen voelen. Maar we willen nog veel meer kinderen bezoeken. Zoals de kinderen die door ziekte langdurig thuis of in speciale zorginstellingen moeten verblijven. Steun ons daarom en word donateur.

Stuur deze ingevulde en ondertekende machtiging naar: CliniClowns Nederland, Antwoordnummer 2222, 3440 VB WOERDEN. Postzegel hoeft niet, mag wel. Meer weten over onze verjaardag? Kijk dan op www.11jaar.nl.

Ja, ik maak er een feest van voor de kinderen!

Daarom word ik donateur voor een maandelijks bedrag van
 € 2,50 € 5,- een ander bedrag, namelijk € _____

Ik machtig hierbij CliniClowns Nederland tot wederopzegging bovengenoemd bedrag maandelijks van mijn bank- of girorekening af te schrijven.

Rekeningnummer _____

Naam _____ Dhr. Mevr.

Geboortedatum _____

Adres _____

Postcode _____ Plaats _____

Telefoon _____

Datum _____

Handtekening _____

12120

CliniClowns
is 11 jaarig

**Maak er een feest van.
Word nu donateur!**

Heel Nederland feliciteert CliniClowns!

Peter Habermehl

Welke boeken lezen advocaten eigenlijk buiten de juridische literatuur, als ze dan nog lezen? Zien ze graag opera, bezoeken ze bioscopen, concerten, galeries? Gaan ze naar toneel? En wat betekent die cultuur voor hen en, misschien, voor hun werk?

Waarom leest mr. drs. Peter Habermehl (39, advocaat te Amsterdam; ondernemingsrecht en arbeidsrecht; getrouwd, dochters Gwenn van 2,5 jaar en Eva van 10 maanden) zo graag de verhalen van Maarten Biesheuvel?

Linus Hesselink
eindredacteur

GEBORGENHEID

De Leidenaar Maarten Biesheuvel (64) schrijft sinds de jaren zeventig korte verhalen, vaak met zichzelf als hoofdpersoon, die in een absurde wereld wat geborgenheid en orde zoekt. De fantasierijke verhalen klinken vrolijk-grillig maar Biesheuvel is niet aan het schrijven gegaan om de wereld kond te doen van zijn grote geluk, dat laat alleen zijn psychiatrische verleden al niet toe.

Foto: Jessica Hooghtemstra

“Het was zijn stem, dat merkwaardig nasale stemgeluid waarmee hij zo grappig kan voorlezen. Ik hoorde hem vroeger in een VPRO-radioprogramma, samen met onder anderen Remco Campert. En nu nóg is het zo dat ik hem hoor als ik hem lees. Langzamerhand ga je je verbonden voelen.

De leeslijst op de middelbare school was een begin. En toen ik later in Leiden studeerde ging ik naar literaire avonden waar hij optrad. Ik vroeg ook wel eens om een handtekening, maar een praatje maken..., nee. Ik stelde me zo voor dat schrijvers niet steeds met jan en alleman willen praten. Bovendien was hij geen gemakkelijke prater, hij maakte de indruk *dat hij op zichzelf stond*.

Het laatste huis waar ik in Leiden woonde was bij Biesheuvel om de hoek. Voor mijn verjaardag is iemand bij hem langsgedaan en heeft me dit mooie gesigeneerde exemplaar van het verhaal *Konijn* bezorgd, met een tekening

van zijn hond door Biesheuvel zelf en ook een handtekening van zijn vrouw Eva [zie kader links hiernaast, red.].

Ik vind het prettig dat hij verhalen schrijft en geen romans. Een van zijn mooiste verhalen vind ik ‘Hoe bestaat het!’. Daarin beschrijft hij een idyllische zomerdag in een Engels landschap. Hij wandelt er een beetje in het rond tussen de beekjes en de heuvels, een forel zwemt over zijn voeten. Als fervent Engelandganger ken ik zulke landschappen, het zijn paradijselijke plekken. Ik lees dit verhaal als een impressie van een echt beleefde dag.

LOS BANDIGHEDEN

“Ik geloof dat ik anders lees dan veel mensen. Ik ben minder gefixeerd op het verhaal, en meer op de manier van schrijven, op hóe het gedaan is. Misschien komt dat doordat ik vroeger zelf heb geschreven. In mijn

een eigen auditvorm die niet of niet wezenlijk onderdoet voor de nu ontwikkelde kwaliteitsstandaard.

Ten slotte is het niet van deze tijd als je niet de wil en de mogelijkheid hebt om eens in de drie jaar stil te staan bij de wijze waarop je als advocaat je kantoor runt, hoe je cliënten daartegenaan kijkt en vervolgens dit te laten toetsen door een auditor van wie de rekening aftrekbaar is.

Vrijheid meer waard dan € 5 per uur

J.M. Molkenboer
advocaat te Tilburg

Geachte confrère,

Uw naschrift in het Advocatenblad van 12 maart jl. las ik met genoegen.

Om eerlijk te zijn moet ik u berichten dat ik mij aangesproken voelde door uw opmerking, dat veel advocaten het Auditgezwel over zich heen laten komen, zich er wel aan ergeren, maar feitelijk niets ondernemen.

Ik ben zelf pas zeven jaar advocaat, doch geniet van het feit dat ik een deel van mijn tijd de sociale advocatuur beoefen. Ik ben van mening dat – en dit geldt in ieder geval voor mij, doch wellicht ook voor anderen – de sociale advocatuur af en toe een extra dimensie aan het vak geeft. Ik treed nu eenmaal liever op voor David dan voor Goliath. Dat de beloning voor deze activiteiten iets lager ligt dan werken voor Goliath vind ik eigenlijk niet zo'n probleem.

Uw opmerkingen met betrekking tot de commerciële risico's die de commerciële advocatuur nu eenmaal in zich heeft zijn natuurlijk volstrekt terecht. Ik treed zelf ook geregeld op als curator in faillissementen en ook dan overkomt mij wel eens dat ik een lege boedel aantref en mijn uurtarief € 0,00 beloopt. Dit is nu eenmaal een commercieel risico dat zich af en toe verwezenlijkt. In de sociale advocatuur doet zich dat risico nu eenmaal nauwelijks voor. Het risico doet zich uitsluitend voor als de Raad voor de Rechtsbijstand weer eens op ondoorgrondelijke wijze van mening is dat een bepaalde zaak niet toevoegbaar is. De Raad voor de Rechtsbijstand neemt deze beslissing overigens geregeld pas nadat de zaak vaak op een voor de cliënt positieve wijze is afgewikkeld. Soms verdraagt een zaak zich nu eenmaal niet met het eindeloos wachten.

Deze bureaucratische handelswijze van de Raad voor de Rechtsbijstand irriteert mij in hoge mate. Ik vrees dat dit alleen nog maar erger wordt door het Auditgezwel. Zoals hiervoor reeds aangegeven ben ik nog niet zo lang advocaat en ik hoop nog decennialang dit beroep te kunnen uitoefenen. De vrijheid die ik heb als advocaat

koester ik. Ik ben dan ook zeer bevreesd dat het Auditgezwel een heel groot gezwel zal blijken en dat ik de sociale advocatuur over tien jaar alleen nog op de door de overheid minutieus voorgeschreven wijze kan uitoefenen en dat over twintig jaar ik voor sociale advocatuur moet solliciteren bij minister Donner of zijn opvolger. Wellicht is het tegen die tijd verboden om kritiek te hebben op de overheid en wordt het procederen tegen de overheid op straffe van ontslag verboden. Dit in aansluiting op een in 2004 ingezette lijn waarbij kritiek door gevangenisdirecteuren wordt afgewezen.

Uit het vorenstaande kunt u opmaken dat ook ik het zeer betreuren en de indruk heb dat de Orde van Advocaten voor € 5 per uur een begin heeft gemaakt met het verkwanzelen van de vrijheid van de sociale advocatuur. Ik kan u berichten dat mij mijn vrijheid meer dan € 5 per uur waard is.

Het ethisch peil van de Orde

Frans van Velsen
voorzitter BOA

Hoe reageert u als onder het mom van 'kwaliteitsbewaking' binnenkort iemand namens de overheid uw dossiers komt inzien? Let wel: het is een vraag waar u vóór 1 januari 2006 een afdoende antwoord op moet hebben want dan is het zover. In de Memorie van Toelichting op de Justitiebegroting 2004 staat op p. 123 onder het kopje 'kwaliteit':

'In aanloop naar de implementatie van een integraal kwaliteitszorgsysteem dat in 2006 op de gehele advocatuur van toepassing is, zullen in de periode 2004–2006 de kwaliteitseisen in de gesubsidieerde rechtsbijstand verder worden aangescherpt. Vanaf 1 januari 2004 zullen de kwaliteitseisen, zoals zijn overeengekomen in

het in 2002 afgesloten convenant tussen Justitie, Raden voor Rechtsbijstand en de Nederlandse Orde van Advocaten, een voorwaarde zijn om te kunnen deelnemen aan het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. *Vanaf dat moment is het aan de beroepsgroep zelf, in overleg met de raden voor rechtsbijstand, om zorg te dragen dat in 2006 sprake zal zijn van het bovengenoemd integraal kwaliteitszorgsysteem.*' (curs. FvV)

De overheid gaat zich dus bemoeien met de wijze waarop advocaten hun werk doen. Hoe bedenkt u dat en hoe haalt de Algemene Raad het in z'n hoofd om daar aan mee te werken? Welke onduidelijke misstanden bestaan er die een dergelijke ontoelaatbare inmenging rechtvaardigen? Ik ken ze niet maar al geruime tijd wordt ons allerlei onzin door de strot gedrukt onder de vlag van 'kwaliteit'. Dat is heel vilein want wie zich verzet krijgt de retorische vraag gesteld: 'Maar bent u dan tegen kwaliteit?' Ziehier evenwel het demasqué: het heeft allemaal niets met kwaliteit te maken: het gaat gewoon om de overheid die een achterdeurtje heeft gevonden om een bedilzuchtige vin-

ger in de advocatuurlijke pap te kunnen steken. Precies zoals mr. Van Staden ten Brink bijna twee jaar geleden voorspelde.¹

Het is leerzaam te zien wat in de gefinancierde rechtshulp gaande is rond de 'audits' want dat is de wolf in schaapskleren die ons gaat verslinden. Zoals het een roofdier betaamt, weet dat beest dat een machtige kudde het veiligst kan worden bedwongen door te beginnen met een aanval op de zwaksten. De AR heeft het stelselmatig verzwegen maar nu blijkt dat ons aller ziel aan de duivel is verkocht en dat de deal met de minister tevens voorziet in een verplichte audit voor alle advocaten vanaf 2006.²

U krijgt bezoek van een 'auditor'. Deze wijsneus keert uw praktijk binnenstebuiten en beslist vervolgens of u tekortschiet. Indien hij/zij dat vindt, krijgt u 'verbeterpunten' opgelegd. Onbekend is uit welke groep de auditors worden gerekruteerd; welke opleiding zij hebben gevolgd; aan welke normen de geauditeerde moet voldoen. Men weet dus niet waarop er wordt afgerekend. De leden van een modale aquariumvereniging zouden het vast niet accepteren maar binnen de advocatuur is kennelijk het gekste nog niet gek genoeg.

Er zijn inmiddels twee instituten in het leven geroepen: het 'audit-bureau' van de orde en het 'Steunpunt Kwaliteitszorg Initiatieven Rechtsbijstand' (SKIR). Daarin participeren naast de NOVA het ministerie van Justitie; de bureaus rechtshulp; de vereniging rechtshulp en de raden voor rechtsbijstand. Daarmee hebben de overheidsdienaren de meerderheid.

De orde heeft de 'Kwaliteitsstandaard 2004' opgesteld (die ligt op uw stapel 'nog te lezen'). Dat moet u vooral doen want dan ziet u wat u allemaal te wachten staat. Het CvA heeft (vergadering 27-3-03) gevraagd of het van toepassing zou zijn op alle advocaten. Dat vereiste een te simpel (lees: te akelig duidelijk) antwoord. Er is daarom geantwoord met een 'notitie'.³ Citaat:

'De toets is voor alle kantoren ontwikkeld. Het is een goed hulpmiddel voor de kantoren om bewust met kwaliteit om te gaan en wanneer dat nodig blijkt te zijn eventueel verbeteringen aan te brengen in de kantoororganisatie. Alle kantoren kunnen een audit op basis van de toets, *straks standaard*, laten houden.' (curs. FvV))

De recursiverde woorden zeggen stilletjes dat de audit zo meteen voor alle kantoren verplicht zal zijn en de AR heeft zich daaraan buiten ieders medeweten kennelijk al gecommitteerd jegens de minister!

Om 'kwaliteit' te meten moest het SKIR eerst operationaliseren wat *best practice* is. Daarover is aan het CvA een werkstuk gepresenteerd: 'Praktijkrichtlijn cliëntgerichte juridische dienstverlening'.⁴ Ik mag u lezing daarvan van harte aanbevelen. Doe het alleen niet als u niet kunt slapen want dat is er na die lezing zeker niet meer bij: blaartrekkende bemoezucht, bureaucratie en tenenkrommend onbenul (zoals het verbod om in een nieuwe zaak op te treden voor een ex-wederpartij).

Zulke documenten zijn levensgevaarlijk: alleen al het bestaan ervan betekent dat het gezag krijgt. Het geeft immers weer wat 'binnen de beroepsgroep geldt als maatstaf'. Waar halen de 'wijzen' van het SKIR de maatstaven vandaan? Deels hebben zij die zelf bedacht (!) en deels komen ze van de Orde. De gebruikte Orde-bronnen zijn: verordeningen, gedragsregels en de 'Minimumnormen 2000'.

Wat behelzen die laatste? Het zijn vrijblijvende aanbevelingen met als doelomschrijving: 'U kunt uzelf een spiegel voorhouden en bepalen of het beeld u bevalt, of dat er verbeteringen aangebracht kunnen en moeten worden'.⁵ Door incorporatie in de audit verandert dat volkomen: dan beschrijft het waar u minimaal aan moet voldoen om vanaf 2006 überhaupt nog praktijk te mogen uitoefenen.

Dezelfde metamorfose voltrekt zich bij de gedragsregels. Minimaal al twintig jaar probeert de AR de gedragsregels gecodificeerd te krijgen als verordening, als positief recht. Het CvA heeft dat steeds afgewezen. Nu worden ze via de achterdeur naar binnen gehaald als onderdeel van de 'Praktijkrichtlijn' aan de hand waarvan de audit plaatsvindt. Zo worden volstrekt ongewenste doelen bereikt. De orde heeft ook nog een vrijblijvende aanbeveling 'basisbibliotheek'. Komt er zo meteen ook nog iemand 'ter verbetering van de kwaliteit' bij mij kijken of ik de juiste boekjes wel in de kast heb staan?

Het heeft ook allemaal niets met de kwaliteit van het werk te maken: het zijn loze protocollen. Het bedrijfsleven heeft de ISO-hype daarom allang de rug toegekeerd. Als iemand voorheen al niet deugde wordt die met zulke maatregelen alleen maar een 'gecertificeerde klungel'.

Van Staden ten Brink schreef dat de overheid via het muizengaatje van de audit het vak zou binnensluipen. Hij had het niet alleen bij het rechte eind: het gebeurt ook nog met behulp van onze bloedeigen orde, verworden tot manipulatieve bureaucratie.

Hierop is maar één antwoord te bedenken: advocaten aller arrondissementen verhef uw stem en vertel uw Afgevaardigden dat het afgelopen moet zijn met dit verraad. En de Orde heeft ons allen nog iets uit te leggen over haar eigen ethisch peil. ●

In het komende nummer zal de Orde-portefeuillehouder Rechtspraak, Guido Schakenraad, reageren op de hier gevoerde discussie over de audit. Ook reacties van andere belangstellenden zullen we publiceren, tenzij dat leidt tot een herhaling van zetten.

NOTEN

¹ 'De vrije advocatuur en haar vijanden', *Advocatenblad* 2002 nr. 16.

² De orde ontkent het bestaan van de afspraak (het staat in ieder geval niet – zoals gesuggereerd wordt – in het beruchte convenant). Het ministerie geeft desgevraagd te kennen dat de passage 'per abuis' in de begroting terecht is gekomen. Ongevraagd wordt er echter aan toegevoegd dat het streven wel

degelijk bestaat. Het antwoord is dus letterlijk te nemen: het had er (nog) niet mogen staan, maar duidelijk is wat ons boven het hoofd hangt en kennelijk 'onder tafel' al vergaand is afgesproken. De orde heeft bovendien al het plan om de centrale controle op de naleving van de verordeningen in de audit te incorporeren!

³ Vergaderstukken CvA 25-6-2003, 'Kwaliteitsstandaard 2004, notitie.

⁴ Vergaderstukken CvA 27-3-2003, stuk IV: Praktijkrichtlijn (cliëntgerichte) juridische dienstverlening.

⁵ Balienet: klik achtereenvolgens op: 'praktijkondersteuning', 'Kwaliteitszorg', 'De Minimumnormen'.

JE WORDT EEN BETERE ARCHITECT ALS JE OOK EENS DE NATUUR IN GAAT.

Sommige architecten laten zich inspireren door hun vakgenoten, anderen kijken verder. Wat uiteindelijk resulteert in een onderscheidend eindproduct. En het aardige is: zo werkt het ook in de juridische dienstverlening. Met name bij Loyens & Loeff. Loyens & Loeff is een onafhankelijke aanbieder van bedrijfsjuridische diensten waar op dezelfde inspirerende manier wordt gewerkt. Advocaten, belastingadviseurs en notarissen werken bij ons in teams waarin verschillende disciplines worden gecombineerd. Dankzij een geïntegreerd aanbod van advocatuurlijke, fiscale en notariële diensten is Loyens & Loeff de meest complete adviseur op het gebied van recht in de Benelux. Hierdoor zijn we in staat om advies te geven op het hoogste juridische niveau.

Op dit moment hebben we een aantal vacatures in verschillende steden.

AMSTERDAM:

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Mededinging & Overheid.

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht.

Advocaat-medewerker voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht.

Advocaat-stagiaire/medewerker voor de praktijkgroep Vastgoed.

Advocaat-medewerker voor de praktijkgroep Bank- en Effectenrecht.

Belastingadviseur voor de praktijkgroep BTW, Douane & Internationale Handel. Ervaring is niet noodzakelijk.

ROTTERDAM:

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Mededinging & Overheid.

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Technologie, Media & Procesrecht.

Advocaat-stagiaire voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht (Litigation).

Advocaat-medewerker voor de praktijkgroep Ondernemingsrecht (Litigation en M&A).

Belastingadviseur voor de Algemene Fiscale Praktijk. Ervaring is niet noodzakelijk.

ARNHEM:

Belastingadviseur voor de Algemene Fiscale Praktijk. Ervaring is niet noodzakelijk.

EINDHOVEN:

Loonbelastingsspecialist voor de praktijkgroep Loonbelasting, Arbeidsrecht en Sociale Verzekeringen. Kandidaten met ervaring krijgen de voorkeur.

Belastingadviseur voor de Algemene Fiscale Praktijk. Ervaring is niet noodzakelijk.

Wat hebben we te bieden? Naast een goed salaris en uitstekende secundaire arbeidsvoorwaarden bieden we je een werkomgeving waar alles in het teken staat van inspiratie. Waar zelfontplooiing belangrijk is en veel tijd wordt besteed aan het delen van kennis. Kortom, een werkomgeving waarin je volledig tot je recht komt. Ben je geïnspireerd door dit verhaal? Spreek een van de bovenstaande functies je aan? Of kun je ons op andere gebieden versterken? Schrijf dan een brief met c.v. en studieresultaten naar Anne-Marie Dijkhorst, Recruiter, postbus 2888, 3000 CW Rotterdam. Meer informatie op: www.loyensloeff.com.

KOM TOT JE RECHT. LOYENS & LOEFF

Kritiek op het Statuut voor de raadsman

In *Advocatenblad* 2004-3 publiceerden we een toelichting op het Statuut voor de raadsman in strafzaken, dat onlangs werd opgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Strafrecht-advocaten (NVSA, zie voor de tekst: www.nvsa.nl). Daartoe uitgenodigd geven R.A. Fibbe en G. Spong nu hun kritische reactie op het Statuut, en de toelichting door Franken en Spronken. Fibbe wil één deel van het statuut laten vallen, en van een ander betwijfelt hij de toegevoegde waarde. Spong is 'als advocaat allergisch voor regels die een beperking van mijn vrijheid inhouden', en ook de regels van het Statuut kunnen zijn goedkeuring niet wegdragen. H. van Dijk gaat ten slotte op verzoek van de NVSA – die de teksten van de auteurs kreeg toegestuurd – nog kort op de inhoudelijke kritiek van Spong. De redactie plaatst de bijdrage in ditzelfde nummer omdat ze niet past in het volgende nummer, dat een themanummer is.

Twee opmerkingen

R.A. Fibbe

advocaat te Rotterdam

Het *statuut voor de raadsman in strafzaken* valt in twee delen uiteen. De beide delen verschillen. Deel A bevat regels over de wijze waarop de raadsman in strafzaken uitvoering geeft aan zijn taak. Die regels zijn gericht tot de raadsman. Deel B bevat geen regels. Het bevat 'taakstellende normen'. Die zien op de 'bevoegdheden en garanties die de overheid de advocaat moet bieden om een effectieve verdediging mogelijk te maken' (toelichting statuut, p. 1). Deze taakstellende normen zijn niet gericht tot de raadsman in strafzaken, maar tot de overheid. Zij zijn lang niet alle van geldend recht. Nogal wat normen gaan verder dan de nationale regelgeving.

Eén van de redenen waarom de overheid wordt aangesproken is dat noodzakelijk wordt geacht 'krachtig te benadrukken dat een effectieve verdediging een onmisbare functie vervult in een democratische samenleving' (Franken en Spronken, *Advocatenblad* 2004-3, p. 114-117). Deel B van het statuut heeft dan ook een externe functie 'in die zin dat het naar de buitenwacht toe aangeeft waar de raadsman in strafzaken voor staat, wat zijn taak en positie is, wat het belang daarvan is voor de samenleving en welke garanties de overheid moet bieden om een effectieve verdediging mogelijk te maken' (toelichting statuut, p. 2).¹

'BELANG VAN DE SAMENLEVING'

Niet alleen in deel B, maar ook in deel A (regel 6, eerste volzin) komt het belang van de samenleving aan de orde: 'De raadsman is zich bewust van het belang dat de samenleving vertrouwen stelt in de behoorlijkheid van de rechtsbijstand in strafzaken.' Deze regel roept nogal wat vragen op.

- In wiens belang is het dat de samenleving vertrouwen stelt in de behoorlijkheid van de rechtsbijstand in strafzaken? Is dat het belang van de verdachte, of van de raadsman, of van de advocatuur in het algemeen, of van de samenleving zelf?
- Waarom zou de raadsman in strafzaken – of in welk ander soort zaken dan ook – zich bewust moeten zijn van enig ander in rechte te respecteren belang dan dat van zijn cliënt?
- Tot welke gevolgen zou dat bewustzijn moeten leiden?

Interessanter nog is de vraag waarin de samenleving precies vertrouwen stelt als het gaat om 'de behoorlijkheid van de rechtsbijstand in strafzaken'. Als de samenleving al vertrouwen stelt in de behoorlijkheid van rechtsbijstand, doet zij dat omdat zij vertrouwt dat behoorlijke rechtsbijstand voorkomt dat een onschuldige wordt veroordeeld. Effectieve verdediging in strafzaken ondervindt echter meer maatschappelijke weerstand dan vertrouwen. De gedachte leeft dat dergelijke verdediging niet alleen kan leiden tot vrijspraak, maar daar ook op is gericht. Ook – vooral – als de verdachte schuldig is, hoezeer hij ook in rechte

in strafzaken

voor onschuldig moet worden gehouden.

Dat laatste is precies de reden waarom veel verdachten vertrouwen hebben in rechtsbijstand. Het overgrote deel van hen is zich niet bewust van, en laat zich al helemaal niets gelegen liggen aan, het belang dat de samenleving vertrouwen stelt in de 'behoorlijkheid van de rechtsbijstand'. De gemiddelde verdachte verstaat daaronder iets heel anders dan de samenleving. Het gaat die verdachte vaak niet om recht, maar om het ontkomen daaraan.

Het is onbegonnen werk de samenleving te doen inzien dat een effectieve verdediging in strafzaken 'een onmisbare functie vervult in een democratische samenleving', zoals Franken en Spronken stellen, zolang de raadsman en diens positie worden vereenzelvigd met de verdachte en diens positie. De samenleving zal in beginsel niet meer vertrouwen hebben in de behoorlijkheid van de rechtsbijstand dan in de behoorlijkheid van degene aan wie die rechtsbijstand wordt verleend. Het belang dat een democratische samenleving heeft bij datgene waarvoor de raadsman in strafzaken staat, zal door die samenleving daarom niet of slechts na zeer grote inspanningen worden erkend, zolang de samenleving ervan uitgaat dat de raadsman staat voor een belang dat identiek is aan het belang zoals de verdachte dat definieert.

Wanneer het statuut tot doel heeft de samenleving duidelijk te maken van welk een vitaal belang datgene is waar de raadsman voor staat, zal het statuut uit twee mogelijkheden moeten kiezen. De eerste mogelijkheid is dat het statuut zal aangeven waarom en waar de positie van de advocaat hem een professionele identiteit verleent die van die van de verdachte te onderscheiden is. Een dergelijke keuze roept problemen op. De mogelijkheden en bevoegdheden van de raadsman in strafzaken zijn immers afgeleid van die van de verdachte. Die kan ook zonder raadsman zijn eigen verdediging voeren. Het kan niet de bedoeling zijn van het systeem van het Wetboek van Strafvordering dat een verdachte die ervoor kiest om zich te laten bijstaan door een raadsman, daardoor mogelijkheden zou inleveren.

De tweede mogelijkheid waarvoor het statuut zou kunnen, en volgens mij zou moeten, kiezen is dat het zal aangeven waarom een verdediging die met niets anders rekening houdt dan de in rechte te respecteren belangen van de verdachte, in een democratische samenleving maar al te nuttig is. Ook die keuze vereist – veel – uitleg. Het statuut geeft die niet. Deel B van het statuut is dan ook een kansloos document in zoverre als het tot doel heeft duidelijk te maken welk belang de samenleving heeft bij datgene waarvoor de raadsman in strafzaken staat.

LATEN VALLEN

Bij dit bezwaar komt een meer algemeen bezwaar. Het is nogal verwarrend dat de opstellers van het statuut zich richten tot verschillende doelgroepen. De advocatuur wordt aangesproken in deel A. Deel B geldt voor de samenleving. Deel A en deel B stellen bovendien zeer verschillende belangen aan de orde: de belangen van de verdachte, en de daarvan te onderscheiden belangen van de samenleving. Om al deze redenen ben ik er voor om deel B te laten vervallen.

Dat neemt niet weg dat een duidelijke uiteenzetting van het grote (ook maatschappelijke) belang dat vergt dat geen strafzaken worden behandeld zonder goede en effectieve verdediging van de verdachte, van groot gewicht is – juist in tijden waarin aan de plaats van de verdediging in het strafproces niet veel waarde wordt toegekend.

Dat belang, dat door de Orde zeker zou moeten worden gepropageerd, verdient behandeling in een apart document. Dat zou los moeten staan van een statuut dat is gericht tot het in strafzaken actieve deel van de advocatuur.

Ik moet nu op mijn woorden gaan letten. Van de 1200 die ik aan het statuut mag besteden heb ik er 1030 gebruikt. Met de nu resterende 170 kan ik de in het *Advocatenblad* (2004-3, p. 116) genoemde vraagpunten bij lange na niet behandelen. Ik beperkt mij tot vraagpunt 1: 'Is er behoefte aan het formuleren van gedragsregels die specifiek zijn toegespitst op de positie van de raadsman in strafzaken?'

Dat vraagpunt voert tot de observatie dat de meeste regels die in deel A van het statuut zijn vevat, niet erg zijn toegespitst op de positie van de raadsman in strafzaken. Met een kleine ingreep – vervanging van de term *verdachte* door het woord *cliënt* en *strafproces* door *proces* is vaak al genoeg – is het overgrote deel van die regels ook toepasbaar op de raadsman in civiele zaken.

De toegevoegde waarde van deel A van het statuut lijkt daarmee niet al te groot.

Het statuut zal er niet in slagen duidelijk te maken welk belang de samenleving heeft bij datgene waarvoor de raadsman in strafzaken staat

Het nut of de noodzaak van een statuut

G. Spong

advocaat te Amsterdam

In het algemeen ben ik als advocaat allergisch voor regels en zeker voor regels die een beperking van mijn vrijheid inhouden. Inherent aan regels is dat zij eerder een beperkende dan een verruimende werking hebben, enkele uitzonderingen op regels die misstanden opruimen daargelaten. Voor een opruimingsactie heb je evenwel geen statuut nodig. Je schaft gewoon de onjuiste gedragsregel af of beperkt deze.

Iets dergelijks is het geval bij regel 28 (nieuw), waarin het contactaanbod tussen raadsman en getuigen van de tegenpartij wordt opgeheven. Anders dan de opstellers menen is voor regel 16 lid 2 (oud) wel degelijk een deugdelijk argument te verzinnen. Men denke aan de delictsomschrijving van art. 285 a Sr. De vervulling daarvan komt akelig dichtbij wanneer een raadsman contact heeft met een OM (kroon)getuige die bij de politie belastend heeft verklaard, maar na het contact met de beoefenaar van het nobile officium eensklaps van koers verandert en een voor de verdachte gunstige verklaring aflegt. Dat gevaar is wellicht te ondervangen door nog meer regels. Te denken valt aan regel 28 lid 2, waarin wordt voorgeschreven dat een zodanig contact ten minste in het bijzijn van een andere advocaat dient te geschieden en op band dient te worden opgenomen. Exit eenpitter-strafrecht-advocaat dus.

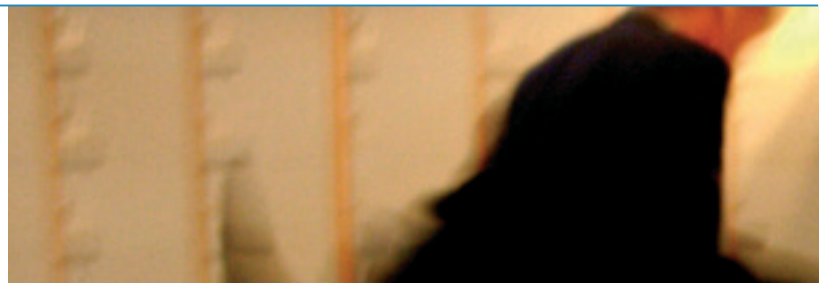
VAKINHOUELIJKE GEBODEN

Het statuut zou nodig zijn om richting te geven bij het maken van moeilijke keuzes, dilemma's geheten. Zolang de advocatuur bestaat – en dat is al vele eeuwen – bestaan die keuzes en dilemma's. Zonder regelgeving heeft de advocatuur zich aardig weten te redden niet in de laatste plaats omdat er al tamelijk veel in binnen- en buitenlandse literatuur over al die dilemma's is geschreven. Zo beschouwd is er geen noodzaak voor een statuut.

De tweede reden voor een statuut zou gelegen zijn in het markeren van rechten en bevoegdheden die de ondergrens van een goede verdediging markeren: minimumnormen dus. Die kennen we ook al lang: art. 6 EVRM behelst een minimumnorm. Daarnaast zijn in de wet op diverse plaatsen wettelijke bevoegdheden van de raadsman, die een minimumkarakter hebben, geregeld. De strijd voor het ophogen en markeren daarvan kan beter in rechte en/of bij de wetgever gestreden worden dan een oratio pro domo te houden.

Als er toch een statuut moet komen zie ik veel meer heil in een statuut met vakinhoudelijke geboden, zoals:

- Gij zult een pleitnotitie overleggen.
- Gij zult niet zonder overleg met cliënt ter terechtzitting de verdediging neerleggen.
- Gij zult uw vakliteratuur bijhouden.

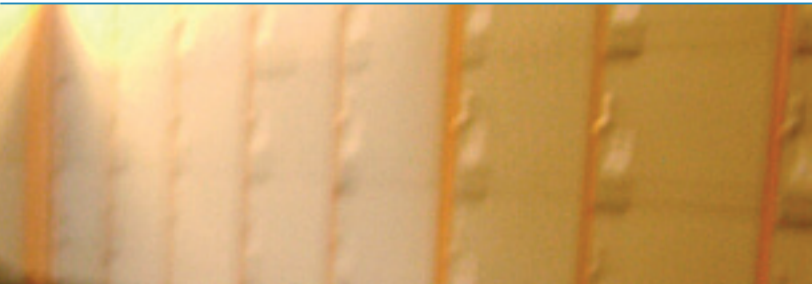
MISBRUIK VAN BEVOEGDHEDEN

Op een enkel inhoudelijk punt valt ook wat tegengas te geven. De opvatting dat misbruik van bevoegdheden door raadslieden slechts mogelijk is van de aan de raadsman toekomende *privileges*, is voor bestrijding vatbaar. Zo oordeelde de Hoge Raad (HR 22 februari 1994, NJ 1994, 306) inzake het aanwenden van rechtsmiddelen dat een herhaald, zonder redelijk aanwenden van een rechtsmiddel, dus het gebruikmaken van een recht, misbruik kan opleveren. In dit arrest geeft de Hoge Raad antwoord op de vraag of we hier te maken hebben met wat A.G. van Dorst in DD 1993 (p. 891) een stuitend misbruik van rechtsmiddelen heeft genoemd. Door telkens, vlak voor de behandeling van de zaak op de zitting, cassatie aan te tekenen tegen het voorafgaande arrest houdende een tussenuitspraak, werd de afdoening geblokkeerd. In dit arrest besliste de Hoge Raad uiteindelijk dat de verdachte geen rechtens te respecteren belang had bij het cassatieberoep. Aangezien de raadsman van de verdachte in zijn cassatieschriftuur – die strikt genomen in het oude cassatiestelsel niet noodzakelijk was – zich vereenzelvigde met dit cassatieberoep van zijn cliënt, houdt de uitspraak van de Hoge Raad tevens in dat de raadsman bijstand heeft verleend zonder dat van enig in rechte te respecteren belang kan blijken.

Onder ogen moet worden gezien dat de vraag wat een in rechte te respecteren belang van de verdachte is, door de raadsman en de rechter verschillend kan worden beantwoord, al naargelang onder meer het rechtstheoretische standpunt over de positie van de verdachte in het strafproces. Dit laat echter de vraag onverlet of het denkbaar is dat de raadsman misbruik van een *procesrecht* van de verdachte kan maken.

Voormeld arrest tendeert naar een bevestigende beantwoording van die vraag.

De discussie over misbruik van bevoegdheden door de raadsman verdient dan ook breder te worden gevoerd. Mij lijkt een zodanige discussie noodzakelijker dan het opstellen van een statuut. De positie van de verdachte wordt gekenmerkt, aldus Cleiren, door vrijheid om zijn eigen processuele positie te kiezen. Van misbruik of oneigenlijk gebruik van bevoegdheden door de verdachte – naar wiens wensen en belangen de raadsman zich, binnen de genoemde wijde grenzen, moet schikken – valt dan ook moeilijk te spreken, laat staan dat de rechter dat kan sanctioneren.¹ Ook 't Hart sluit zich hierbij aan. Hij meent – terecht – dat aan het uitgangspunt moet worden vastgehouden dat de verdediging in beginsel alleen door wettelijke limieten kan worden beperkt. Het op één lijn stellen van de verplichtingen van de verdediging met die van het OM, door het aannemen van een soort vertrouwensbeginsel voor de raadsman op dezelfde voet als voor het OM, moet volgens hem in elk geval worden vermeden. Met Cleiren ziet hij alleen ruimte 'kennelijk chicaneus' handelen te sanctioneren (annotatie 't Hart onder HR, NJ 1999, 450).

Een discussie over misbruik van bevoegdheden door de raadsman is noodzakelijker dan het opstellen van een statuut

BETALING DOOR DERDE

Van regel 10 in het statuut wordt ferm gezegd dat het positie kiest: betaling door een derde mag het recht van de verdachte om zijn procespositie in vrijheid te bepalen niet aantasten. Aldus beoogt deze regel te voorkomen dat de financier aan betaling niet het recht kan ontnemen het dossier in te zien of dat de verdachte zich door die betaling min of meer gedwongen voelt een beroep op zijn zwijgrecht te doen. Een situatie die in drugs- en moordzaken zich nogal eens voordoet en waarvoor een raadsman terecht dient te waken. Het is echter naïef te menen dat een statuut hierbij helpt. Een Colombiaan voor wiens verdediging vanuit Cali is betaald zal zich bij zijn beslissing om wel of niet van zijn zwijgrecht gebruik te maken niet laten beïnvloeden door een statuut van wie dan ook.

Karikatuur

Henk van Dijk

advocaat te Den Bosch
reageert op verzoek van de NVSA

Zowel Fibbe als Spong klagen over de beperkte ruimte voor hun opinies (1200 woorden), samen schreven zij dus ongeveer 2400 woorden. De ruimte voor een reactie wordt echter door het *Advocatenblad* nog krupper bemeten: 750 woorden. Vandaar dat ik mijn reactie beperk tot het weerleggen van de kritiek van Spong op het Statuut.

De algemene inhoudelijke kritiek van Spong betreft slechts de regels 12 en 13, luidende:

- '12. De raadsman maakt uitsluitende van de aan de verdachte en hem toekomende strafvorderlijke bevoegdheden gebruik, indien het belang van de verdachte daarmee wordt gediend. Van het gebruik van deze bevoegdheden wordt niet afgezien op gronden die samenhangen met de belangen van opsporing, vervolging en berechting.
13. De raadsman zal de hem als advocaat toekomende privileges aanwenden voor het doel waarvoor zij zijn gegeven.'

Slechts in de toelichting op de regels 12 en 13 komt de zinsnede voor die Spong aangrijpt om inhoudelijke kritiek op het Statuut te leveren. Want daar staat dat misbruik slechts mogelijk is van de aan de raadsman toekomende privileges. Als voorbeeld wordt genoemd dat het recht op vrij verkeer geen vrijbrief voor invoer van verdovende middelen in een penitentiaire inrichting mag zijn.

Spong stelt dat de Hoge Raad in zijn arrest van 22 februari 1994, NJ 1994, heeft geoordeeld dat het zonder redelijk doel aanwenden van een rechtsmiddel misbruik kan opleveren. Dat nu zegt de Hoge Raad helemaal niet. De Hoge Raad verklaarde in die zaak de verdachte niet ontvankelijk in zijn cassatieberoep omdat niet bleek van enig in rechte

Mij staat ook nog tegen dat het document van regels een air van gewichtigheid wordt toegekend door de beginnende hoofdletter. Dat is een onhebbelijke gewoonte van de wetgever om personen meer gezag te geven dan ze van nature zouden moeten hebben (zie art. 108 Sr).

Ten slotte: de beperking van mijn reactie tot 1200 woorden valt gelet op het gewicht van de materie te betreuren.

NOOT

- ¹ Zie C.P.M. Cleiren, 'Grensoverschrijdend strafrecht', in: J.L.M. Boek-bundel, 1990, p. 141-164 en eveneens het redactioneel van Mols in *Nieuwsbrief Strafrecht* 1999, nr. 5, p. 82-83.

te respecteren belang van de verdachte bij dat cassatieberoep. Darmee is niet gezegd dat dat cassatieberoep mitsdien een misbruik van recht opleverde. Overigens – en terzijde – merk ik op dat de Hoge Raad een dergelijk standpunt in de afgelopen tien jaren nimmer meer heeft herhaald.

Met Spong ben ik van oordeel dat er kan worden gediscussieerd over misbruik van bevoegdheden door de raadsman. Die discussie is ook binnen de NVSA gevoerd voordat het Statuut op 13 november 2003 werd aangenomen. Maar een discussie over de vraag of ook de raadsman misbruik van bevoegdheden kan maken is heel iets anders dan het in een Statuut verankeren van het in het algemeen onder advocaten levende besef dat een raadsman de hem toekomende rechten slechts gebruikt voor het doel waarvoor zij zijn gegeven. Het Statuut doet niet meer – maar ook zeker niet minder – dan dit ook binnen de balie breed gedragen beginsel uit te dragen.

Inhoudelijke kritiek levert Spong ook op regel 10 die beoogt te voorkomen dat de 'financier' aan de betaling meent het recht te kunnen ontnemen het dossier in te zien of dat de verdachte zich door die betaling bijvoorbeeld 'gedwongen' voelt een beroep te doen op zijn zwijgrecht. Moet een dergelijke regel niet worden opgenomen omdat het naïef is te menen dat een Statuut helpt een en ander te voorkomen? Het Statuut is toch niet geschreven voor de Colombiaan voor wiens verdediging vanuit Cali wordt betaald maar juist voor de hem rechtsbijstand verlenende advocaat die hem al dan niet zal adviseren van zijn zwijgrecht gebruik te maken en die zich niet laat beïnvloeden door degene die hem betaalt maar wel degelijk door een Statuut dat hem nog eens inscherpt dat hij nu juist de belangen van de Colombiaan dient te behartigen en niet die van zijn in Cali residerende financier.

Tot slot blijkt dat Spong zich stoort aan het feit dat het Statuut steeds met een hoofdletter begint, zoals hem in art. 108 Sr stoort dat daar wordt gesproken over de Koning. Met deze detailkritiek wil Spong kennelijk steeds meer gaan lijken op de karikatuur die regelmatig van hem wordt neergezet in het onderdeel 'Café De Wereld' van het televisieprogramma VARA-Laat.

Voorzitter Dick van Sprundel van de Jonge Balie Nederland

‘Het individualisme slaat door’

Miek Smilde

journalist

Dick van Sprundel (28), advocaat en belastingadviseur bij Simmons & Simmons Trenité, is de voorzitter van de Stichting Jonge Balie Nederland. ‘De sociale betrokkenheid van jonge advocaten neemt af’, constateert hij. ‘Jonge advocaten zijn steeds minder geneigd zich ergens voor in te zetten, zowel maatschappelijk als binnen hun kantoor. Ook is het belang om declarabele uren te draaien zo groot dat er nauwelijks tijd overblijft om andere activiteiten te ontplooiën.’

Dat de sociale betrokkenheid van jonge advocaten afneemt is een zorgelijke ontwikkeling, meent Van Sprundel, en niet alleen omdat de plaatselijke Jonge Balie-verenigingen steeds meer moeite hebben om bestuursleden en commissieleden te vinden. ‘Men vindt het te duur iemand vrij te maken voor bestuurswerk, of mensen vinden het zelf te veel tijd kosten. Het individualisme slaat door.’ Dat heeft tot gevolg dat het steeds moeilijker wordt activiteiten te organiseren, zoals het jaarlijkse Jonge Balie Congres.

Maar dat is het ergste niet, onderstreept Van Sprundel. ‘De advocatuur is geen eiland, maar maakt deel uit van een groter geheel. *De maatschappij, dat ben jij*, ik vind dat een goede slogan. Het sociale aspect is in ons vak heel belangrijk. Als je elkaar een beetje kent, is het makkelijker geschillen in den minne te schikken. Een actief sociaal netwerk en het vroeg opdoen van bestuurservaring kunnen je ook in je werk helpen.’

GODVIS VOEREN

De Stichting Jonge Balie Nederland bestaat inmiddels ruim 28 jaar en behartigt de belangen van de leden van de Jonge Balie-verenigingen in het land. De stichting vertegenwoordigt met andere woorden alle jonge

een alimentatiezaak uitsluitend te klagen over het gegeven dat zij in eerste aanleg niet in de gelegenheid is gesteld om een verweerschrift in te dienen en niet over de alimentatiebeschikking zelf. Toch kan dat, aldus de Hoge Raad, niet tot niet-ontvankelijkverklaring leiden, omdat de aard van het geschil – een alimentatiegeschil – wettigt dat de rechter rekening houdt met feiten waarop de appellatant eerst na het formuleren van zijn grieven een beroep doet, ook indien daarin niet anders dan een nieuwe grief kan worden gezien (HR 26 april 1991, NJ 1992, 407). Het Hof had de vrouw bij de mondelinge behandeling derhalve de gelegenheid moeten bieden om haar bezwaren tegen de toewijzing van het inleidend verzoek toe te lichten.

Termijnen

Tot op heden hield de Hoge Raad met ijzeren hand vast aan appèltermijnen, zelfs in het geval door een cumulatie van fouten van de rechter en/of de griffie een beschikking pas is toegezonden aan partijen op een moment dat de appèltermijn tegen die beschikking al

is verstreken, aldus HR 13 oktober 1989, NJ 1990, 495 (André/Schiplinger), rov. 3.3 en HR 17 november 1989, NJ 1990, 496 m.nt. JBMV (V/Raad voor de Kinderbescherming), rov. 3.2.3. Die beschikkingen zijn in de literatuur echter fel bekritiseerd, en in HR 28 november 2003, RvdW 2003, 180 (D/Raad voor de Kinderbescherming), rov. 3.2 komt de Hoge Raad dan ook van zijn eerdere opvatting terug; hij acht een uitzondering gerechtvaardigd als degene die hoger beroep of cassatie instelt ten gevolge van een door (de griffie van) de rechtbank of het Hof begane fout niet tijdig wist en ook redelijkerwijs niet kon weten dat de rechter een beschikking had gegeven en de beschikking hem als gevolg van een niet aan hem toe te rekenen fout of verzuim pas na afloop van de beroepstermijn is verzonden of verstrekt. In een dergelijk geval wordt de beroepstermijn met veertien dagen verlengd, of een zo veel kortere termijn als met de wettelijke beroepstermijn overeenstemt; die termijn neemt een aanvang bij verzending of verstrekking van de beschikking. Ook als de

beschikking nog net binnen de beroepstermijn wordt verzonden, maar binnen die termijn redelijkerwijs zelf niet meer een beroepschrift kan worden ingediend waarin de gronden van het beroep niet zijn opgenomen, geldt deze regel. Let overigens goed op de dubbele ontkenning! Als nog net een beroepschrift *zonder* gronden binnen de termijn kan worden ingediend, dan is dat kennelijk de route die gevolgd moet worden, met aanvulling van gronden buiten de termijn, en moet appellatant dus niet de doelmatige weg van een beroepschrift mét gronden (kort) buiten de termijn volgen.

Grenzen rechtsstrijd hoger beroep

Ook in alimentatieprocedures mag de rechter niet buiten de grenzen van de rechtsstrijd in hoger beroep treden, aldus HR 7 maart 2003, JOL 2003, 125, JBPr 2003, 43 m.nt. E.L. Schaafsma-Beversluis, rov. 3.2. De rechtbank had de door de man aan de vrouw te betalen alimentatie vastgesteld op een bedrag van f 914 per maand vanaf 1 november 2000 en op f 1.000 per maand vanaf 1 februari 2001. In hoger beroep verzocht de man de beslissing van de rechtbank te vernietigen en de alimentatie nader te bepalen op f 557 respectievelijk f 351 per maand. De vrouw had geen incidenteel hoger beroep ingesteld, zodat de rechtsstrijd van partijen zich afspeelde tussen f 557 en f 914 respectievelijk tussen f 351 en f 1.000 per maand. Het stond het Hof derhalve niet vrij de alimentatie te bepalen op f 424 respectievelijk f 335 per maand.

RECONVENTIE

Hof Den Haag 7 februari 2003, NJkort 2003, 55 bevestigt dat een reconventionele vordering in kort geding mogelijk is, ook als zij eerst bij gelegenheid van de mondelinge behandeling – dus niet met voorafgaande toezending van een schriftelijke eis – wordt voorgedragen. Slechts als een dergelijke eis gezien de omstandigheden in het concrete geval in strijd met de goede procesorde is, zal eiser in reconventie in zijn reconventionele vordering niet-ontvankelijk kunnen worden verklaard.

RECTIFICATIE

Art. 31 Rv, het 'verbeterartikel', kan niet in alle gevallen soelaas bieden. In Hof Den Bosch 16 oktober 2002, NJ 2003, 67 had de kantonrechter de ontbindingsvergoeding bij tussenbeschikking vastgesteld op € 45.000, maar dat bij latere (tussen)beschikking verbeterd tot € 35.000, welk bedrag ook in de eindbeschikking is opgenomen. Omdat geen sprake was van een kennelijke fout – weliswaar was duidelijk dat invulling van de kantonrechttersformule niet tot een bedrag van € 45.000 kon leiden, maar niet was duidelijk waarom het dan € 35.000 moest zijn – vond het Hof dat het rechtsmiddelenverbod van art. 31 lid 4 Rv werd doorbroken en wees het alsnog de € 45.000 toe. Het rechtsmiddelenverbod van art. 31 lid 4 Rv werd niet doorbroken in HR 3 januari 2003, JOL 2003, 1, JBPr 2003, 26 m.nt. J.G.A. Linsen, rov. 3; in cassatie werd geklaagd dat het Hof niet ook op een ander punt in zijn herstelbeschikking een verbetering heeft aangebracht, maar dat is geen klacht over een essentieel verzuim dat het maken van een uitzondering op het rechtsmiddelenverbod zou rechtvaardigen.

UITSPRAAK

Bindende eindbeslissing

De rechter mag slechts onder bijzondere omstandigheden terugkomen van een eindbeslissing, dat wil zeggen een uitdrukkelijk en zonder voorbehoud gegeven beslissing. In de praktijk wordt dat echter wat minder nauw genomen, zo blijkt ook uit Rb. Rotterdam 2 juli 2003, NJkort 2003, 81: de rechtbank had in een tussenvonnis vastgesteld dat eiseres de eigenaresse was van een vrachtwagencombinatie, maar paste die vaststelling net zo makkelijk aan toen uit RDW-informatie bleek dat dat een derde was. Ktr. Heerlen 29 januari 2003, JBPr 2003, 50 m.nt. K. Teuben herriep de verlening van een akte niet-dienen (= eindbeslissing) voor conclusie van antwoord, omdat de griffie aan de advocaat van gedaagde telefonisch had laten weten dat nog nader uitstel zou worden verleend.

Proces-verbaal

Hoewel het proces-verbaal een belangrijk gedingstuk is, zijn partijen wat de opstelling en de inhoud daarvan betreft niettemin vaak 'overgeleverd' aan de rechter (zie *Advocatenblad* 2001-3, p. 107). De Hoge Raad heeft bij arrest van 18 april 2003, NJ 2003, 286 m.nt. Ma (RNA/VEB), rov. 3.27 dan ook herhaald dat klachten over de onvolledigheid van het proces-verbaal niet kunnen leiden tot het oordeel dat de motivering van de uitspraak onbegrijpelijk is. Dat de Hoge Raad het wel 'wenselijk' noemt dat het proces-verbaal van een terechtzitting een voldoende weergave bevat van hetgeen ter zitting is besproken, is slechts een schrale troost.

VERZOEKSCRIFTPROCEDURE

In art. 282 lid 1 Rv is niet in het algemeen aangegeven wie in een verzoekschriftprocedure 'belanghebbenden' zijn; dat moet uit de aard van de procedure en de daarmee verband houdende wetsbepalingen worden afgeleid, aldus de Hoge Raad reeds in HR 25 oktober 1991, NJ 1992, 149 (Veldhof/Stichting Leonhard Woltjer), rov. 4.2 en nu in HR 6 juni 2003, NJ 2003, 486 m.nt. Ma (Pich/Issaurat c.s), rov. 3.3.2. In een enquêteprocedure kan een voormalig bestuurder van de rechtspersoon die aan een onderzoek dreigt te worden onderworpen in elk geval als belanghebbende in de zin van art. 282 lid 1 Rv worden aangemerkt.

De appellant in een verzoekschriftprocedure moest op grond van art. 4290 lid 2 Rv-oud 'zo spoedig mogelijk' afschriften van het oorspronkelijk verzoekschrift en van de beschikking waarvan beroep overleggen (zie nu art. 34 Rv). Als dat pas één dag voor de zitting gebeurt, dan kan dat echter niet tot niet-ontvankelijkverklaring leiden, aldus HR 5 december 2003, RvdW 2003, 184, rov. 3.2.2 en 3.2.4, omdat op het niet of niet-tijdig overleggen van bedoelde stukken geen wettelijke sanctie is gesteld.

Als in een echtscheidingsprocedure ter zake van een voorlopige voorziening woonplaats is gekozen bij een procureur, dan betekent

dat nog niet dat het verzoekschrift tot echtscheiding aan die woonplaats mag worden betekend, omdat de procedures verschillen vertonen en denkbaar is dat de betrokken echtgenoot niet langer door die procureur wordt vertegenwoordigd: HR 10 oktober 2003, NJ 2003, 646, rov. 3.3.2. Overigens moet – rov. 3.4 – dan wel op de voet van art. 121 lid 2 Rv de gelegenheid tot herstel worden geboden, en is niet-ontvankelijkverklaring niet de juiste sanctie.

In zaken van levensonderhoud, verschuldigd krachtens Boek I BW, moet het volgen van de verzoekschriftprocedure als dwingend voorgeschreven worden beschouwd, aldus HR 2 mei 2003, NJ 2003, 467, rov. 3.4. Wordt een alimentatie-overeenkomst niet nagekomen, dan is de dagvaardingsprocedure de verkeerde weg.

WIJZIGING VAN EIS

Als een partij niet in het geding is verschenen, dan is op grond van art. 130 lid 3 Rv een verandering of vermeerdering van eis tegen die partij uitgesloten, tenzij de eiser de verandering of vermeerdering tijdig bij exploit aan haar kenbaar heeft gemaakt. Als een partij wel is verschenen, maar haar procureur heeft zich op enig moment onttrokken, dan geldt volgens Rb. Den Haag 22 januari 2003, NJkort 2003, 31, rov. 3 dezelfde regel.

Naar de opvatting van Hof Den Bosch van 28 januari 2003, JBPr 2003, 61 m.nt. F.J.H. Hovens, rov. 7 is een eiswijziging in hoger beroep toelaatbaar, ook al is diezelfde eiswijziging in eerste aanleg afgewezen.

WETGEVING

Veegwet Nieuw BPR

Op 1 mei 2003 is onder nummer 28 863 het wetsvoorstel Aanpassing van enkele onderdelen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en enige andere wetten, beter bekend als de Veegwet Nieuw BPR, bij de Tweede Kamer ingediend; zie over het wetsvoorstel *Advocatenblad* 2003-11, p. 484-485. De behandeling in de Tweede Kamer is nog niet afgerond, op 24 februari 2004 zijn de Nota naar aanleiding van het verslag en een Nota van wijziging ingediend.

Verhoging griffierecht

Op 1 februari 2004 is de Wet verhoging van de opbrengst van griffierechten van 4 december 2003 (28 740), *Stb.* 500, in werking getreden. Deze wet voert in tal van wetten – waaronder Awb en de WTBZ – een verhoging van de griffierechten met 15% door, bedoeld om een extra opbrengst van ongeveer € 17 miljoen te genereren. Bij Besluit indexering griffierechten bestuursrechtelijke en civielrechtelijke wetten van 30 januari 2004, *Stb.* 37, zijn de griffierechten, eveneens per 1 februari 2004, verder verhoogd met 2,14%.

Uitvoeringswet EG-bewijsverordening

De Tweede Kamer heeft op 29 januari 2004 het op 16 juli 2003 onder nummer 28 993 ingediende, later gewijzigde, wetsvoorstel voor de Uitvoeringswet EG-bewijsverordening aangenomen, zodat dat voorstel nu bij de Eerste Kamer ligt. Het wetsvoorstel strekt ertoe uitvoering te geven aan verordening (EG) Nr. 1206/2001 van de Raad van de Europese Unie van 28 juni 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken (PbEG L 174). Zie over de verordening, die op 1 januari 2004 van kracht is geworden, *Advocatenblad* 2001-14, p. 528-530.

LITERATUUR

Asser, W.D.H., *Civiele cassatie*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2003.

Asser, W.D.H., H.A. Groen, J.B.M. Vranken en I.N. Tzankova, *Een nieuwe balans: interim-rapport Fundamentele herbezinning Nederlands*

Uitvoeringswet EG-executieverordening

Op 1 september 2003 is de Uitvoeringswet EG-executieverordening van 2 juli 2003 (28 263), *Stb.* 290, in werking getreden. De wet geeft uitvoering aan de EEX-verordening (nr. 44/2001, PbEG L 12), ook wel Brussel I genoemd, die al op 1 maart 2002 het EEX-verdrag heeft vervangen.

Afschrift strafvonnis van Rv naar Sv

Artikel 838 lid 1, tweede volzin, Rv voorziet thans in de mogelijkheid om met machtiging van de voorzieningenrechter een afschrift van een vonnis of arrest in een strafzaak te verkrijgen voor eenieder die daarbij voldoende belang aantoot. Bij wetsvoorstel van 20 mei 2003 (28 886) wordt voorgesteld deze regeling naar het Wetboek van Strafrecht over te hevelen, meer in het bijzonder art. 365 leden 4 en 5 (nieuw) Sv. Het voorlopig laatste stuk is de Nota van wijziging van 5 januari 2004.

Rolregeling Kantonsectoren (RRK)

Op 1 juli 2003 is het Landelijk reglement voor de civiele rol van de kantonsectoren, *Stcrt.* 115, p. 27, in werking getreden. De regeling heeft betrekking op de voortgang van het geding in alle met een dagvaarding ingeleide civiele zaken bij de kantonsectoren, en vormt aldus de tegenhanger van het Landelijk reglement voor de civiele rol bij de rechtbanken (sectoren civiel), beter bekend als het Landelijk rolreglement. Voortaan zijn derhalve te onderscheiden het Landelijk rolreglement en de Rolregeling Kantonsectoren.

Reglementen Hoge Raad

Op 1 september 2003 zijn het gewijzigde Reglement Inwendige Dienst Hoge Raad der Nederlanden en het eveneens gewijzigde Bijzonder reglement Hoge Raad der Nederlanden, *Stcrt.* 130, p. 26-28, in werking getreden. Het eerste reglement regelt de taakverdeling onder de vier verschillende Kamers

en het tweede reglement regelt het tijdstip waarop de Hoge Raad zitting houdt.

Veegwet en Veegbesluit RO

Met de inwerkingtreding van de Wet organisatie en bestuur gerechten en de Wet Raad voor de rechtspraak per 1 januari 2002 zijn de Wet op de rechterlijke organisatie en de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren ingrijpend gewijzigd. Het op 5 juni 2003 bij de Tweede Kamer onder nummer 28 958 ingediende voorstel voor de Veegwet modernisering rechterlijke organisatie en het Veegbesluit modernisering rechterlijke organisatie van 5 november 2003, *Stb.* 460, vormen vooralsnog het sluitstuk van de aanpassing van regelgeving in verband met de modernisering van de rechterlijke organisatie. Een gedeelte van het Veegbesluit is op 19 november 2002 in werking getreden, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2002, een ander gedeelte zonder terugwerkende kracht en van weer een ander gedeelte is de inwerkingtreding afhankelijk gesteld van de Veegwet; de behandeling van dat wetsvoorstel in de Tweede Kamer is echter nog niet afgerond, op 17 september 2003 is het Verslag ingediend.

Wet op de rechtsbijstand gewijzigd

Op 16 december 2003 is de Wet van 4 december 2003 tot wijziging van de Wet op de rechtsbijstand (27 553), *Stb.* 502, in het Staatsblad verschenen. De wet, die op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip in werking zal treden, heeft als doel om enkele knelpunten, die bij de evaluatie van de Wet op de rechtsbijstand naar voren zijn gekomen, op te lossen. Eén van de wijzigingen is dat het Bureau rechtsbijstandsvoorziening niet langer meer als afzonderlijk bestuursorgaan wordt aangemerkt, zodat de Raad voor rechtsbijstand het bestuursorgaan wordt dat beslissingen neemt en bezwaarschriften afhandelt.

burgerlijk procesrecht, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003.

Bart, F.M., M.A. Loth, C.J. Loonstra, M. van den Broeke c.s., *De zaak berecht, het geschil beslecht: bijdragen aan de masterclass geschillenbe-*

slchting 2000, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Erasmus Universiteit Rotterdam, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003.

Baumgartner, S.P., *The proposed Hague Convention on jurisdiction and foreign judge-*

ments: *trans-Atlantic lawmaking of transnational litigation*, Tübingen: Mohr Siebeck 2003.

Bovend'Eert, P.P.T., L.E. de Groot-van Leeuwen en Th.J.M. Mertens, *De rechter bewaakt: over toezicht en rechters*, Deventer: Kluwer 2003.

Broekveldt, L.P., *Derdenbeslag* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2003.

Bruijn-Lückers, M.L.C.C. de c.s., *EB klassiek*, Deventer: Kluwer 2003.

Bushell, S., *Dispute resolution in 30 jurisdictions worldwide 2003*, *Global Competition Review*, London: Law Business Research 2003.

Happé, R.H. c.s., *Hoger beroep in de steigers*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003.

Koppen, P.J. van en J. ten Kate, *De Hoge Raad in persoon: benoemingen in de Hoge Raad der Nederlanden 1838-2002*, Deventer: Kluwer 2003.

Lew, J.D.M., L.A. Mistelis en S.M. Kröll, *Comparative international commercial arbitration*, Den Haag: Kluwer 2003.

Mierlo, A.I.M. van en J.H. van Dam-Lely, *Procederen bij dagvaarding in eerste aanleg*, Deventer: Kluwer 2003.

Oudelaar, H., *Executierecht*, Deventer: Kluwer 2003.

Punt, H.G., *Memo beslagrecht 2003*, Deventer: Kluwer 2003.

Snijders, H.J., *Nederlands arbitragerecht: een artikelsgewijs commentaar op de artt. 1020-1076 Rv*, Deventer: Kluwer 2003.

Snijders, H.J. en A. Wendels, *Civiel appèl*, Deventer: Kluwer 2003.

Stein, P.A. en A.S. Rueb, *Compendium van het burgerlijk procesrecht*, Deventer: Kluwer 2003.

Wiel, B.T.M. van der, *De rechtsverhouding tussen procespartijen* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2004.

(advertentie)

De feiten onder uw pleidooi.

Onafhankelijk accountantsonderzoek naar feiten en omstandigheden? Bel Peter Schimmel van Ernst & Young Integrity Services & Investigations op (070) 441 21 20 of mail naar peter.schimmel@nl.ey.com

 ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

Schalke & Partners

Bedrijfsrecherche

BEWIJST WAT U EIST

Schalke & Partners bv
Postbus 2215, 4800 CE Breda
T. 076-5221144 / F. 076-5221264 / E. info@schalke.nl / W. www.schalke.nl

Heeft u een te dure levensverzekering...?

Indien u niet rookt en meer dan € 50.000 verdient kunt u veel geld besparen. Informeer vrijblijvend naar ons speciale tarief. Ook geldig voor compagnonsverzekeringen.

De Poel

Koninginnegracht 22 - Den Haag. Tel. 070-4272722
info@de-poel.nl

Pensioenen

Financiële planning

Hypotheek

Burgerlijk Proces & Praktijk, een geheel nieuwe serie op het gebied van burgerlijk procesrecht voor de rechtspraktijk! De boeken zijn systematisch van opzet en bijzonder praktisch. Een bundeling dus van informatie puur op de praktijk gericht! De redactie, gevormd door prof. mr. H.J. Sniijders, prof. mr. G.R. Rutgers en prof. mr. J.B.M. Vranken staat garant voor zorgvuldige selectie, resulterend in uitgaven van hoge kwaliteit.

BURGERLIJK PROCES & PRAKTIJK

Reeds verschenen monografieën:

Deel 1: Procederen bij dagvaarding in eerste aanleg

Prof. mr. A.I.M. van Mierlo en mr. J.H. van Dam-Lely

Dit boek omvat een praktische behandeling van de achtereenvolgens te verrichten processuele handelingen in een dagvaardingsprocedure in eerste aanleg. Te beginnen bij 'rechtsingang' en te eindigen bij 'vonnis'. De aandachtspunten bij het opstellen van processtukken en het voorbereiden van proceshandelingen (zoals comparitie en pleidooi) worden stapsgewijs behandeld. Hierbij is ruimschoots aandacht voor recente jurisprudentie.

"Procederen bij dagvaarding in eerste aanleg" is in de eerste plaats bestemd voor iedereen die werkzaam is in de dagelijkse civiele procespraktijk (advocaten en gemachtigden die optreden in kantonzaken, zoals deurwaarders en rechtsbijstandjuristen). Het boek past ook goed in het universitaire onderwijs en lijkt in het bijzonder geschikt voor de gevorderde rechtenstudent die in de eindfase van zijn studie is.

Omvang 396 pagina's, € 49,50, ISBN 90 268 4109 4, 1e druk, Kluwer, 2003

Deel 2: Civiel appel

Prof. mr. H.J. Sniijders en mr. A. Wendels.

Bewerkt door prof. mr. H.J. Sniijders

Civiel appel geldt terecht als een uiterst gecompliceerd onderwerp, dat continu een stortvloed van HR-rechtspraak oplevert. Appeltechniek is minstens even ingewikkeld als cassatietechniek. Toch vormt het appel geen erkend specialisme binnen de advocatuur. Zelfs heel goede juristen ziet men dan ook in appel herhaaldelijk processuele fouten maken of althans niet optimaal procederen. Dit boek vormt een vraagbaak voor de jurist die met civiel appel te maken heeft. Het vormt een systematische behandeling van het appel en met name van de appeltechniek naar geldend Nederlands procesrecht, al worden uitstapjes naar het ius constituendum niet geheel geschuwd. In deze derde druk is niet alleen de stroom van uitspraken sedert de tweede druk verwerkt, maar zijn met name ook de mede voor het appel deels ingrijpende wijzigingen van het burgerlijk procesrecht en de rechterlijke organisatie met ingang van 1 januari 2002 verdisconteerd.

Omvang 412 pagina's, € 56,20, ISBN 90 268 4131 0, 3e druk, Kluwer, 2003

Reeds verschenen dissertatie:

Deel I: Derdenbeslag

Mr. L.P. Broekveldt

In deze uitvoerige, bijna 1000 pagina's tellende, uitgave wordt derdenbeslag op een zo praktisch mogelijke wijze begrijpelijk en inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is het onderwerp op een wetenschappelijk verantwoorde wijze beschreven, waarbij aandacht is besteed aan algemene onderwerpen van vermogens- en verbintenissenrecht. Dit boek is een onmisbaar naslagwerk voor een ieder die met derdenbeslag te maken heeft in de rechtspraktijk: advocaten, rechters, deurwaarders en bedrijfsjuristen.

Omvang 960 pagina's, € 89,50, ISBN 90 268 4132 9, 1e druk, Kluwer, 2003

Voordelig uit met een abonnement

U kunt de delen uit de serie Burgerlijk Proces & Praktijk los bestellen, maar ook een abonnement nemen. U heeft dan de keuze tussen de dissertaties en monografieën of alleen de monografieën. U ontvangt bij beide opties de delen automatisch en met 20% korting! Ieder jaar verschijnen er ongeveer 4 monografieën en 1 dissertatie.

Prijzen zijn inclusief BTW. Prijswijzigingen voorbehouden. Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

Welke delen kunt u in 2004 verwachten?

- Bewijslastverdeling, prof. mr. W.D.H. Asser, ISBN 90 13 00794 5,
- Grenzen van de rechtsstrijd, mr. A. Hammerstein, ISBN 90 13 00893 3
- Verzoekschriftprocedure, mr. S. Boekman, bewerkt door mr. J.P. Fokker ISBN 9027143145,
- Kosten in het geding, H.A. Stein, ISBN 901301321x,

KLUWER

BESTELLEN? Ga naar de shop van www.kluwer.nl/juristen en zoek op ISBN. U kunt ons ook bellen (0570) 67 34 49, faxen (0570) 69 15 55 of e-mailen (juridisch@kluwer.nl).

In het vorige nummer publiceerden we enkele artikelen over de gefinancierde rechtshulp (*Advocatenblad* 2004-3, p. 177-180). Die waren voor redactielid Georg van Daal aanleiding om in datzelfde nummer op persoonlijke titel een scherp stukje te schrijven tegen de opvatting dat de kwaliteitstoets, die sinds afgelopen januari verplicht is voor toevoegingsadvocaten, ook voor commerciële advocaten zou moeten gelden ('Het auditgezwel', *Advocatenblad* 2004-3, p. 177-180). Dat stukje bleek sommigen uit het hart gegrepen, en anderen tot scherp protest te prikkelen. In onderstaande bijdragen komen alle opvattingen aan bod.

Auditgezwel bestudeerd

Hilda de Groot

advocaat, tevens directeur SKiR

Was na de reactie van collega Wolters (*Advocatenblad* 2004-1, p. 33) de aandring in de pen te klimmen reeds aanwezig, het stukje van collega Van Daal over het auditsysteem kan niet onbeantwoord blijven.

Na herlezing blijft de indruk bestaan dat de grootste bezwaren van Van Daal ontstaan vanuit het – ik kan het niet anders omschrijven – ouderwetse Jacobse en Van Es- gevoel: van ons vrije jongens blijf je af. Waarom zou de audit met of zonder intercollegiale toetsing de onafhankelijkheid van een vrij beroep aantasten? Ik weet niet of het kantoor van Van Daal aan de audit heeft meegedaan, maar ik heb het idee dat hij de kwaliteitsstandaard niet echt heeft bekeken. Afgezien van het cliënttevredenheidsonderzoek is de standaard niet veel meer dan wat ook al staat in de eigen regelgeving van de Orde. Van Daal wekt ook, ten onrechte, de indruk dat de standaard door de Raden voor Rechtsbijstand is ontworpen. Toegegeven, de vraag naar een beoordeling van de kwaliteit is in eerste instantie gekomen uit de hoek van Justitie, maar de uitwerking ervan is in handen van de Orde. De Orde heeft de schoen aange trokken en net als zovele andere beroepsorganisaties van professionals een auditsysteem ontwikkeld. Vindt collega Van Daal nu echt dat in een tijd waarin schoonmakers, schoenmakers, bakkers, loodgieters, artsen, rechters enzovoort aan kwaliteitseisen voldoen, de advocatuur de arrogantie kan opbrengen om te zeggen: 'Voor ons is dat niet nodig'. Schaf de permanente opleiding dan ook maar af.

Aandacht voor kwaliteitszorg is een teken van professionaliteit en heeft niets met slechte kwaliteit te maken. Overigens waar baseert Van Daal zijn stelling op 'dat kennelijk duizenden sociale advocaten een serie organisatorische inkoppers niet goed en systematisch had geregeld'? Kwaliteitszorg heeft altijd als doel het eigen presteren op een hoger niveau te brengen. Het is een continu proces van beoordelen waar je staat en waar nog ruimte is voor verbetering, volgens Van Daal

een 'kwalijke ontwikkeling'. Of zit hem de pijn alleen in de noodzaak tot transparantie, het laten kijken in de eigen keuken? Waarom eigenlijk? Iemand die het heeft over organisatorische inkoppers heeft toch niets te vrezen? Wees trots op uw geoliede organisatie en laat die toetsen. Het is niets meer dan: *In God we trust, everything else we audit.*

Bezorgd

Angenita Pex

op persoonlijke titel; advocate te Breda

Met genoeg las ik de reactie van Georg van Daal op de artikelen van Ohm, Fortuin en Brands in *Advocatenblad* 2004-4 (p. 177-180). De ergernis over de voorgaande berichten was bij mij eveneens erg groot. Soms vraag ik me af of ik wel in dezelfde beroepsgroep zit als sommige schrijvers.

De commerciële advocatuur heeft een streng controle mechanisme, de marktwerking. Zoals Georg van Daal al zei, een advocaat met een uurtarief van € 400 die geen uitzonderlijke kwaliteit levert, wordt genadeloos afgestraft. De ontevreden cliënt ruilt zijn advocaat in voor een ander, keuze genoeg. Deze keuze hebben zij die onder een toevoeging procederen niet altijd. Vandaar dat zij misschien de extra bescherming van een audit nodig hebben. Controle van administratieve kwaliteit van met overheidsgeld bekostigde juridische dienstverlening is bovendien acceptabel, juist omdat het overheidsgeld betreft.

De financiële middelen voor subsidieëring van juridische dienstverlening zijn beperkt. Ik snap niet hoe Brands, die zelf klaagt over de beperking hiervan, ervoor kan pleiten dat een deel van deze beperkte middelen gebruikt wordt voor audits van commerciële advocaten.

In geen geval mag deze audit doorslaan naar een inhoudelijke toets. Voor zover dit al mogelijk is, brengt dit mee dat vertrouwelijke informatie van een cliënt met een derde gedeeld moet worden. Alle cliënten van zowel de commerciële als de sociale advocatuur hebben

er recht op dat wij dit bestrijden. Het behartigen van de belangen van onze cliënten is toch de eerste taak van onze beroepsgroep?

De reactie van Georg van Daal stelde me gerust en maakte me gelijktijdig bezorgd. Zijn waarschuwing voor de ‘apparatsjiks’ mag niet verloren gaan. Ik hoop dat voldoende advocaten tijd vinden om aan de democratische besluitvorming over dit onderwerp deel te nemen.

Strijdig met Europees beleid

Sip van Dijk

advocaat te Apeldoorn

In de Orde en ook in het *Advocatenblad* wordt momenteel een discussie gevoerd over de wenselijkheid van audits van advocatenkantoren en de invoering van verplichte kwaliteitsstandaarden, audits en zelfs intercollegiale toetsing.

Naar mijn mening zijn maatregelen als deze niet alleen onwenselijk, maar ook principieel onjuist. De advocatuur is een vrij beroep en moet dat ook zo veel mogelijk blijven. Iedere overbodige ingreep in de vrijheid van uitoefening van de advocatuur dient dan ook achterwege te blijven. Streng repressief toezicht is prima, zeker ook als kwaliteitswaarborg, maar iedere vorm van preventief toezicht is strijdig met het wezen van het vrije beroep.

Voor wat betreft de advocatuur speelt de in de wet vastgelegde geheimhoudingsplicht daarbij nog een belangrijke rol. Naarmate (meer) preventief toezicht op advocaten, hun werkwijze en hun werk plaatsvindt, wordt het risico dat de geheimhoudingsplicht op de tocht komt te staan steeds groter. Dat is niet alleen principieel zeer verwerpelijk, maar ook nog eens bepaald niet in het belang van de cliënten en hun zaken. Overigens: zou een advocaat – ongeacht of hij nu werkzaam is op een klein kantoor, dan wel op een groot internationaal advocatenkantoor – accepteren dat een willekeurige auditor of collegiale toetsers bij wijze van preventief toezicht inzage krijgt in willekeurige dossiers of in de boekhouding of het archief van het kantoor? Ik denk van niet.

In de Advocatenwet is het tuchtrecht voor de advocaten geregeld, dat als repressieve maatregel voor de advocaten die hun vak niet naar behoren uitoefenen uitstekend functioneert. Zelfs kan op grond van de Advocatenwet tegenwoordig een advocaat, die er blijk van geeft zijn praktijk niet behoorlijk te kunnen uitoefenen, worden geschorst. Ook zijn andere maatregelen met betrekking tot een behoorlijke praktijkuitoefening mogelijk en kan een onderzoek worden ingesteld naar de toestand, waarin de praktijk van de advocaat zich bevindt, als daartoe aanwijzingen bestaan. Zeker nu deze laatste maatregelen mogelijk zijn, bestaat geen enkele behoefte meer aan kwaliteitscontrole vooraf, in welke vorm dan ook.

De audit in de gefinancierde rechtsbijstand is de advocatuur door de overheid door de strot geduwd en het overgrote deel van de advocaten laat dit als schapen, die geschoren worden, over zich heen komen. In het bijzonder bestuurders van de Raden voor Rechtsbijstand en vertegenwoordigers van de sociale advocatuur pleiten nu zelfs voor algemene invoering van verplichte kwaliteitsstandaarden: Wij een last, dan de commerciële advocatuur ook. Zij zien daarbij overigens over het hoofd, dat zij door de belastingbetaler betaald worden en de commerciële advocaat zijn inkomsten uitsluitend op de vrije markt moet zien te verwerven, maar dit terzijde. Ook voor gefinancierde rechtsbijstand vind ik toetsing vooraf onjuist; voor iemand die slechts op de vrije markt opereert is dat temeer het geval.

Over de extra kosten van de last van toetsing vooraf zal ik het maar niet eens uitvoerig hebben. Duidelijk is in elk geval wel, dat uiteindelijk de advocaat deze kosten betaalt, hetzij door directe betaling van de auditor en de collega die hem intercollegiaal komt toetsen, hetzij door een verhoging van de bijdrage aan de Orde, die al torenhoog is, nog afgezien van de – ook niet geringe – bijdragen aan de plaatselijke Ordes.

Wie pleit voor verplichte kwaliteitsstandaarden, audits en intercollegiale toetsing zou zich moeten realiseren dat hij door dit pleidooi de bijl aan de wortels van het vrije beroep legt. Vrijwillige invoering van maatregelen als deze is prima, voor wie dat wenst, mits uiteraard de geheimhoudingsplicht onverkort in acht wordt genomen. Als door het zich vrijwillig onderwerpen aan dit soort maatregelen zelfs een ISO-achtig certificaat of andere erkenning als ‘kwaliteitsadvocaat’ kan worden verworven, is dat ook prima voor wie dat wil. De advocaat die hieraan niet wil meedoen zal voldoende andere wegen vinden om zijn kwaliteit te bewijzen. Hij moet de vrijheid daarvoor echter wel hebben en houden.

De tendens in Europa is een geheel andere dan het invoeren van allerlei maatregelen, die de uitoefening van het vrije beroep beperken. In het rapport d.d. 9 februari 2004 van de Europese Commissie over de concurrentie bij dienstverlening in vrije beroepen wordt gepleit voor afschaffing van overbodige reglementering. Hoe de Commissie denkt over het invoeren van nieuwe overbodige reglementering (verplichte kwaliteitsstandaarden, audits en intercollegiale toetsing) laat zich raden.

Mocht de Orde dan ook doorgaan met de discussie over verplichte kwaliteitsstandaarden, audits en intercollegiale toetsing, dan lijkt het gewenst dat individuele advocaten zich massaal met klachten tot de Europese Commissie en de Nederlandse Mededingingsautoriteit wenden om op deze wijze gepaste druk op de Orde uit te oefenen om in lijn te blijven met het Europese beleid, geen nieuwe reglementering in te voeren en ook de bestaande reglementering kritisch te toetsen.

Uitzaaiing

J.B. de Meester

advocaat te Goes

Geachte confrère,

Ik onderschrijf van harte uw kritiek op de gang van zaken rond de audit.

De audit is in maart 2002 ten tonele verschenen als laatste hinderenis die wij moesten nemen om nu eindelijk eens de hogere toevoegingsvergoeding te kunnen ontvangen, toen nog 'kwaliteitstoeslag' genaamd. Per 1 januari 2004 is die aparte toeslag vervallen. De kwaliteitstoets/audit is nu een inschrijvingsvoorwaarde geworden. Het gezwel heeft dus geleid tot uitzaaiing. Kortom: de op zichzelf ergerlijke laatste hindernis treft nu het totale systeem. Blijkbaar wil de overheid zich ook gaan bemoeien met alles wat wij buiten het systeem van de gefinancierde rechtshulp doen. De audit maakt nu definitief deel uit van de virtuele wereld die wij met zijn allen instandhouden. Iedereen is daar erg druk mee, maar zou het er nu echt toe leiden dat bepaalde collega's/confreres uit het systeem van de gefinancierde rechtshulp worden gezet?

Auditgezwets

Bert Brands

namens het bestuur van de VSAN,

Twee informatieve stukken in *Advocatenblad* 2004-4 over de kwaliteitstoets worden gevolgd door een artikel onder het kopje 'Het auditgezwel' van Georg van Daal. Ieder zijn mening, maar wel wil ik een aantal denkfouten en onjuiste veronderstellingen weerleggen.

Begrijp ik de strekking van zijn betoog goed, dan is zijn voornaamste inhoudelijke bezwaar dat de VSAN en de Orde niet de audit aan de rest van de advocatuur moet willen opleggen omdat de sociale advocatuur daar nu aan vast zit. Toegegeven kan worden dat het niet aangaat iets voor het ene deel van de beroepsgroep aan het andere deel op te leggen, onder het motto: ik niet oké, dan jij ook niet oké. Maar dat veronderstelt dat de audit iets slechts zou zijn. De ervaringen van het merendeel van de geaudite kantoren is echter dat het zinvol is om eens in de zoveel tijd structureel stil te staan bij de organisatie van het kantoor en de manier waarop de cliënten daar tegen aan kijken. Onder de leden van de VSAN was tegen de audit op zichzelf ook weinig weerstand. De meesten zijn zelfs ronduit positief nadat ze geaudit waren, en niet alleen omdat ze een positieve audit-verklaring kregen. Kortom: de VSAN-advocaten nodigen hun commerciële collega's en confrères uit de kans aan te grijpen mee te profiteren van de zegeningen van de audit.

Kwalijker is de veronderstelling dat de sociale advocatuur 'een serie organisatorische inkoppers niet goed en niet systematisch geregeld had'. Dat is in strijd met de werkelijkheid; leg uw oor te luister bij de dekens in het hele land en dan hoort u dat zwakke en goede broeders in de advocatuur gelijkmatig zijn verdeeld over de sociale en de commerciële advocatuur. Kijk naar de uitslagen van de eerste audit en dan blijkt dat er bij slechts een marginaal aantal gevallen een puinhoop is aangetroffen terwijl het overgrote merendeel van de sociale advocatuur haar zaakjes goed had (en heeft) geregeld.

Waar ik het deels mee eens ben, is dat de Orde zich heeft laten inpakken door het ministerie van Justitie. Zonder overleg met de VSAN of met het College van Afgevaardigden is een convenant gesloten waarin in ruil voor een marginale verhoging van de toevoegingsvergoedingen de audit werd aanvaard.

De VSAN merkt daarbij wel op dat de kaarten politiek gezien geschud waren: er stond wel vast dat aan een audit niet viel te ontkomen en dat dit ook de enige weg was om nog een verhoging van de toevoegingsvergoeding te bereiken. Intensief lobbywerk van de VSAN, vaak samen met de Orde, en zelfs actievoeren en publiciteit zoeken, leverde niet meer op dan een schamele aalmoes. De gefinancierde rechtshulp is kennelijk niet sexy genoeg voor de politiek om met meer geld over de brug te komen.

Daarnaast maakt Georg van Daal een denkfout als hij stelt dat alleen commerciële advocaten ondernemingsrisico lopen. Blijkbaar ziet hij over het hoofd dat ook de toevoegingscliënten een eigen bijdrage en griffierecht moeten betalen die door de minister van Justitie recentelijk fors zijn verhoogd, waarmee het incassorisico tot commerciële hoogte is gestegen. Ook de sociaal advocaat dient een secretaresse te betalen, en een bibliotheek en zijn automatisering te onderhouden. Er is overigens vrijwel geen sociaal advocaat meer te vinden die niet ook een deels commerciële praktijk draait.

Verder merkt Georg van Daal op dat het niet zou gaan om het uurtarief maar om de belastingruif waaruit gegeten wordt. Als de overheid iets subsidieert, is het begrijpelijk dat daar bepaalde voorwaarden aan gesteld worden. Dat argument overtuigt niet omdat commerciële advocaten evenzeer, zij het misschien indirect, profiteren van de belastingruif. Ook zij maken gebruik van de (relatief goedkope en volledig vanuit de belasting betaalde) rechterlijke macht teneinde hun omzet te genereren, om nog maar te zwijgen van aftrekposten van de cursussen arbeidsrecht naast de golfbaan in Zuid-Portugal of aan de stranden van Aruba, waar een snorkellesje toch al gauw onder actualiteiten zeerecht valt weg te boeken. Een wat minder cynisch voorbeeld is de faillissementscurator, wiens salaris nog voor dat van de fiscus tot uitbetaling komt.

Wel meer vrije beroepen onderwerpen zich aan dergelijke audits (zie de accountants) en veel commerciële kantoren hebben al lang

't kan best zijn dat u gelijk heeft,
maar u had domweg eerder gelijk
moeten hebben ...

FAILLISEMENTS PROCESRECHT

Onverbidelijk is de Hoge Raad in het arrest van 12 september 2003, *NJ* 2003, 694, rov. 3 (Buskens/mr. Aerts q.q.) jegens de derde die in faillissement tegen een in appèl uitgesproken faillietverklaring opkomt in cassatie, hoewel hij in appèl geen partij was: hij had verzet moeten instellen en is dientengevolge niet-ontvankelijk in cassatie. Overigens is de regeling van art. 10-12 Fw op dit punt niet erg duidelijk.

Even afwijzend is de Hoge Raad tegen de poging om het rechtsmiddel van herroeping open te stellen voor een faillietverklaring (HR 7 maart 2003, *JOL* 2003, 126). In de conclusie P-G wordt gewezen op de ratio achter

deze – reeds voor het vroegere rekest-civiel geldende – uitsluiting: de rechtszekerheid die bij faillissement noodzakelijk is, staat aan herroeping in de weg.

FAMILIE PROCESRECHT (zie ook verzoekschriftprocedure)

In deze categorie vallen gevarieerde uitspraken over diverse bijzondere gevallen. Ktr. Bergen op Zoom 10 december 2002, *NJ* 2003, 106 betreft een verzoek tot afgifte van een zogenaamde akte van bekendheid (art. 1:45 lid 1 BW) ten behoeve van een huwelijk als de echtgenoot niet beschikt over de benodigde geboortekte. De rechter verklaart zich onbevoegd omdat verzoeker in België woont en hij dus niet de rechter van diens woon-

plaats is, zoals art. 1:45 lid 1 BW vereist. Had de rechter evenwel toch niet op grond van art. 269 juncto 110 Rv moeten verwijzen naar zijn ambtsgenoot te Den Haag? Overigens wijst de rechter ook behulpzaam op de eenvoudiger weg van art. 1:45 lid 3 BW.

Art. 1:2530 lid 1 BW eist voor een verzoek tot het verlenen van gezamenlijk gezag dat dit van beide ouders afkomstig is. Het Hof Leeuwarden 5 februari 2003, *NJ* 2003, 352 gaat aan deze eis voorbij omdat deze in strijd zou zijn met art. 8 EVRM. Dit is voor twijfel vatbaar: als de vader het gezag wenste, kon hij verzoeken om in plaats van de moeder alleen met gezag belast te worden. Waarom zou het in strijd met art. 8 EVRM zijn als de

moeder niet tegen haar zin kan worden belast met een gezamenlijk gezag?

Een curator van een onder curatele gestelde heeft slechts een beperkte beschikkingsbevoegdheid, wat voor problemen kan zorgen bij de verdeling van een erfenis. Een lezenswaardige uitspraak daaromtrent is Ktr.

Zwolle 7 juli 2003, *NJkort* 2003, 82, waar een praktische oplossing wordt gekozen in verband met de verplichting van art. 3:183 lid 2 BW van goedkeuring van de verdeling door de kantonrechter achteraf.

Een zuivere toepassing van art. 4:192 lid 2 BW (verzoek tot stellen van termijn voor keuze over aanvaarding van nalatenschap) is Ktr. Zwolle 15 juli 2003, *NJkort* 2003, 83, Prg. 6101.

Een verzoek om ontheffing van de verplichting van terinzagelegging ex art. 4:211 lid 4 BW werd afgewezen omdat niet geheel was uit te sluiten dat derden (schuldeisers) belang zouden hebben bij de terinzagelegging: Ktr. Zwolle 29 april 2003, *NJkort* 2003, 51.

HOGER BEROEP (zie rechtsmiddelen)

HUURPROCESRECHT

Art. 28c lid 1 Huurwet bepaalt voor verhuur in 'geliberaliseerde gemeenten' dat na aanzegging van de ontruiming deze van rechtswege twee maanden is geschorst. Art. 28d lid 1 Huurwet bepaalt dat de huurder binnen die termijn verlenging kan verzoeken; ingevolge lid 2 moet de rechter een nadien ingediend verzoek terstond afwijzen. Aldus deed Ktr. Amsterdam 28 november 2002, *NJkort* 2003, 40. Ingevolge art. 28g Huurwet staat tegen die beslissing geen hoger beroep of cassatie open. Maar een dergelijk appèlverbod geldt niet voorzover de lagere rechter een bepaling waarvoor dat verbod geldt ten onrechte heeft toegepast. Het Hof Amsterdam 20 februari 2003, *NJkort* 2003, 41 heeft appellant tegen het vonnis van de kantonrechter dan ook ontvangen in zijn klacht, maar oordeelde dat de kantonrechter terecht aan art. 28c Huurwet heeft getoetst. De vraag

of de gegeven uitleg van deze bepaling correct was, viel onder het appèlverbod.

Een vernietiging van een advies omtrent de huurprijs wegens innerlijke tegenstrijdigheid is aan de orde in Ktr. Amsterdam 21 juni 2002, Prg. 6039.

INCIDENTEN

Zekerheidstelling

Als een uitspraak uitvoerbaar bij voorraad is verklaard, kan bij het instellen van een rechtsmiddel tevens bij incidentele vordering zekerheid worden gevorderd (art. 235 Rv). Een voorbeeld biedt HR 2 mei 2003, *RvdW* 2003, 89 (De Jong/mr. Lasschuit q.q.), rov. 3.4-3.5, waar een dergelijke vordering tegen de curator werd toegewezen.

Vrijwaring

Een tardief verzoek tot vrijwaring of tardieve oproeping in vrijwaring leidde er onder art. 69 Rv-oud toe dat zonder uitstel werd voortgeprocedeerd (art. 211 Rv spreekt slechts over een tardieve vordering tot oproeping in vrijwaring). Tardief is in elk geval een verzoek in hoger beroep, nadat een in eerste aanleg verleende oproepingstermijn ongebruikt is verstreken: Hof Leeuwarden 15 mei 2002, *NJ* 2003, 250.

Na een schikking in de hoofdzaak waarbij gedaagde geen verplichtingen op zich nam, bleef een vrijwaringsprocedure om onduidelijke redenen doorlopen. De vordering moest uiteraard worden afgewezen nu gedaagde in de hoofdzaak niet aansprakelijk was (Hof Arnhem 17 september 2002, *NJ* 2003, 336).

Vrijwaring doorbreekt de regeling van de relatieve, en in bepaalde gevallen van de absolute, bevoegdheid (art. 216 Rv), maar kan er uiteraard niet toe leiden dat de gedaagde wordt afgehouden van de bevoegde arbiter, indien zulks in zijn rechtsverhouding is overeengekomen (Ktr. Tilburg 23 april 2003, Prg. 6099).

Wat moet er gebeuren als in de hoofdzaak de vordering wordt afgewezen, en om die reden ook in de vrijwaringsprocedure het gevor-

derde sneeft, maar eiser in de hoofdzaak vervolgens appèl instelt? Voor gedaagde is het van belang dat ook de vrijwaringsprocedure dan weer 'herleeft'. Art. 339 lid 5 Rv geeft hem nog de tijd tot zijn memorie van antwoord alvorens in de vrijwaringszaak te appelleren. Het Hof Den Bosch 13 mei 2003, *JBPr* 2003, 75 oordeelt dat hij ook een hernieuwde oproeping tot vrijwaring kan doen, maar veroordeelt gedaagde in de hoofdzaak in de kosten van het incident omdat hij hetzelfde had kunnen bereiken door zelf hoger beroep in te stellen in de vrijwaringszaak.

Verval van instantie

Verval van instantie kon naar art. 280 Rv-oud worden belet door een voordien verrichte behoorlijke procesakte. Als zodanig kan tellen een brief tot opbrenging van de zaak. Als er tegen de wederpartij verstek is verleend is daarbij niet vereist dat die brief aan de (procureur van de) wederpartij is verzonden: HR 27 juni 2003, *NJ* 2003, 525, *JBPr* 2003, 67 m.nt. S.M.A.M. Venhuizen (Roham/Reerink), rov. 3.2. Het huidige Rv biedt een geheel afwijkende regeling in art. 251-253.

Voeging en tussenkomst

Het verschil tussen voeging en tussenkomst is dat de gevoegde partij slechts steun kan bieden aan één der partijen, terwijl een tussenkomende partij een eigen vordering kan instellen. Een handreiking geeft Vzngr. Rb. Rotterdam 1 juli en 14 augustus 2003, *NJF* 2003, 32, door zijn uitspraak aan te houden opdat de reeds gevoegde partij in de gelegenheid is alsnog tussenkomst te verzoeken en een eigen vordering in te stellen.

Hof Arnhem 8 oktober 2002, *NJ* 2003, 392 wijst de gevorderde voeging af nu de desbetreffende andere procedure nog niet is ingeschreven. Dat klinkt star: waarom kon de zaak niet worden aangehouden? Maar wellicht was sprake van een bewuste vertragings tactiek: er blijkt immers niet van een goede reden waarom die procedure (waarin op termijn van een halfjaar was gedagvaard) niet eerder was aangebracht ter fine van voeging.

Een (te) liberale interpretatie van de maatstaf voor voeging geeft Rb. Rotterdam 23 juli 2003, *NJF* 2003, 6, overwegende dat het gaat om processuele doelmatigheid.

De Hoge Raad herhaalt de norm voor tussenkomst, dat sprake is van een belang van verzoeker om benadeling of verlies van een hem toekomend recht te voorkomen: HR 14 maart 2003, *NJ* 2003, 313, *JBPr* 2003, 53 m.nt. A. Knigge (Cremers/Gassler). In casu heeft het Hof deze norm onbegrijpelijk toegepast: een schuldeiser heeft zodanig belang bij tussenkomst in een procedure waarin zijn schuldenaar door een derde ter voldoening van de vordering van de schuldeiser wordt aangesproken. Overigens betrof dit een directeur die abusievelijk in persoon de vordering instelde, terwijl de schuldeiser zijn B.V. was.

Splitsing

Splitsing vanwege te verwachten complicaties in verband met het overlijden van een der gedaagden is toegewezen door Rb. Roermond 21 november 2002, *NJkort* 2003, 11.

Exhibitieplicht

Twee uitspraken over de bijzondere exhibitieplicht van art. 843a Rv (die onder nieuw recht licht gewijzigd is). In beide zaken wordt de vordering toegewezen ten aanzien van gespecificeerde bescheiden waar aanwijsbaar belang bij is (Rb. Groningen 22 november 2002, *NJ* 2003, 102; Rb. Zutphen 7 mei 2003, *NJ* 2003, 480, *JBPr* 2003, 66 m.nt. J.G.A. Linssen). Ten aanzien van de correspondentie met advocaten en notarissen en gespreksverslagen wijst de Rb. Zutphen de vordering af: ten eerste zijn dit geen onderhandse aktes, ten tweede heeft dit te zeer het karakter van een 'fishing expedition'.

INDIRECTE EXECUTIE

Het Hof Den Haag bepaalt in zijn arrest van 29 juli 2003, *KG* 2003, 191 dat het arrest dezelfde kracht heeft als afstand van recht van een recht van bankgarantie, om aldus reële executie te bewerkstelligen van een bevel tot teruggave van een bankgarantie.

Hee spijk me, het is ook voor mij
wat onwennig — ik kom u een
vonnis brengen...

KORT GEDING

Een zonderlinge gang van zaken leidde tot het arrest HR 24 oktober 2003, *RvdW* 2003, 165 (Kollöffel/Haan). Een eerste kort geding vonnis was abusievelijk mede uitgesproken tegen een overleden persoon die niet als gedaagde was opgeroepen. Op verzoek van de werkelijke gedaagde werd een tweede vonnis gegeven tegen de juiste partij. De andere gedaagde had inmiddels al een appel-dagvaarding uitgebracht, maar bracht deze niet aan, doch stelde appel tegen het tweede vonnis in. Geïntimeerde beriep zich op de niet-ontvankelijkheid van appellant nu niet tegen het eerste vonnis was geappelleerd. De Hoge Raad verwierp dit betoog, evenals het Hof. Het tweede vonnis is geen herstelvonnis, maar moet worden beschouwd als een nieuwe beslissing over hetzelfde geschil, waarmee het eerste vonnis zijn betekenis heeft verloren. Deze conclusie is begrijpelijk nu een kort geding immers geen gezag van gewijsde heeft. Voor een bodemprocedure zou deze oplossing evenwel niet passend zijn. Zekerheidshalve had de advocaat van appellant beter beide dagvaardingen kunnen aanbrengen en voeging verzoeken, helaas met als nadeel dat mogelijk twee keer griffierecht verschuldigd is.

Uitzonderlijk is de beslissing van de Vzng. Rb. Den Haag 13 mei 2003, *KG* 2003, 131, rov. 3.11 om, naar analogie met de regeling van art. 8:29 Awb, op grond van de openbare orde toe te staan dat stukken vertrouwelijk worden ingezien door alleen de rechter en niet door de wederpartij. Er zij op gewezen dat deze gang van zaken in casu de instemming van de wederpartij had.

KOSTEN

Vast recht

Een cassatie in het belang der wet is HR 21 november 2003, *NJ* 2004, 72 (mr. Keizers q.q./griffier Hof Arnhem). De aanleiding was een ten onrechte op basis van het financieel belang in rekening gebracht vast recht in een renvooiprocedure tot erkenning van een vordering in faillissement. Art. 23 Wtbz moet, zegt de Hoge Raad, strikt worden uitgelegd: er mag alleen worden aangeknoopt bij het financiële belang van de zaak 'indien de vordering strekt tot daadwerkelijke betaling van een bepaalde geldsom'.

Proceskosten

Verschotten als bedoeld in art. 239 Rv omvatten ook in het buitenland gemaakte beslag-

kosten: HR 22 november 2002, NJ 2003, 16 (Infrasonik/Roestvrijstaal).

Ook na intrekking van een kort geding kan gedaagde belang hebben bij voortzetting van de zaak, namelijk voor het verkrijgen van een proceskostenveroordeling, aldus Vznr. Rb. Den Haag 17 januari 2003, KG 2003, 40. De intrekking werd beschouwd als het prijsgeven van de in de dagvaarding vermelde eis. Het kan dan ook onder omstandigheden verstandig zijn niet in te trekken dan nadat de wederpartij heeft toegezegd geen proceskostenveroordeling te verlangen. Zie ook: Dagvaarding.

Een verzoek tot afwijking van het liquidatietarief voor de vergoeding van proceskosten werd afgewezen in Hof Den Haag 25 september 2002, NJ 2003, 128: afwijking is slechts onder bijzondere omstandigheden mogelijk. Een dergelijke afwijking vond

plaats in Hof Arnhem 11 juni 2002, NJ 2003, 404. Dit betrof een geschil over conservatoir derdenbeslag op aandelen. Het relateren van de kosten aan de hoofdvordering achtte het Hof disproportioneel, mede nu de zaak eenvoudig was en er zonder reden twee procedures werden gevoerd. Een ander geval van correctie biedt Ktr. Dordrecht 2 mei 2003, NJkort 2003, 60: hoewel gedaagde in het ongelijk was gesteld, werd er een punt afgetrokken voor de dagvaarding nu die niet aan de eisen van art. 111 lid 3 Rv voldeed.

Afwijkende tarieven voor procedures, waaronder incasso's, kunnen ook worden overeengekomen. In Rb. Almelo 18 december 2002, NJ 2003, 100 wordt het beding, dat 'alle kosten' moeten worden betaald, aldus

uitgelegd dat bedoeld is alle redelijke kosten. Dat baat oorspronkelijk gedaagde niet: de rechter acht de advocatendeclaratie redelijk, en verwerpt het beroep op matiging nu er geen gronden zijn om te oordelen dat de kostenveroordeling onaanvaardbaar zou zijn. Hof Amsterdam 27 januari 1999, Prg. 5986 richt zich naar het Novatarief, nu daar door eiser (Postbank) in haar algemene voorwaarden naar was verwezen. Ktr. Amsterdam ten slotte hanteert blijkens zijn uitspraak van 17 mei 2002, Prg. 5969 ongeacht enig beding een geheel eigen incassotarief, dat inhoudt: 'Incassokosten worden slechts toegekend als deze daadwerkelijk zijn gemaakt, dat wil zeggen dat een extern gemachtigde is ingeschakeld om de vordering te incasseren.'

Buitengerechtelijke kosten

Teleurstellend is HR 11 juli 2003, NJ 2003, 566 (SVUW/De Bruin), rov. 3.5. Hier was een principieel betoog over toewijzing van buitengerechtelijke kosten aangevoerd, wat de A-G Huydecoper aanleiding gaf voor een uitvoerige en lezenswaardige behandeling in zijn conclusie, die strekte tot enige verruiming van de vergoedingsmogelijkheden. De Hoge Raad oordeelde evenwel dat in casu slechts een herhaalde sommatie was verzonden, zodat niet gezegd kon worden dat deze niet strekte ter voorbereiding van gedingstukken en instructie van de zaak. Daarmee bleef de vraag naar een concretere maatstaf voor vergoeding van buitengerechtelijke kosten onbeantwoord.

HR 26 september 2003, NJ 2003, 645 (Sterpolis/Amicon) betreft de vergoeding van buitengerechtelijke kosten in de zin van art. 6:96 lid 2 sub b BW (ter vaststelling van de schade en aansprakelijkheid) in regressituaties. 'Interne' kosten komen immers als regel niet voor vergoeding in aanmerking, maar kosten die voor de regresnemer intern zijn, hoeven dat niet te wezen voor de gelaedeerde. De Hoge Raad oordeelt ten eerste dat het regres ex art. 83b ZFW óók betrekking heeft op vergoeding van buitengerechtelijke kosten, ten tweede dat de maatstaf is dat de kosten voor vergoeding in aanmerking komen 'indien en voorzover deze door de

benadeelde zijn gemaakt, of, zo deze zijn gemaakt door de verzekeraar, zij onder deze bepaling zouden vallen, indien zij door de benadeelde zouden zijn gemaakt'. Eenzelfde regel zal waarschijnlijk gelden voor het verhaal door de werkgever ex art. 6:107a BW. Zie voor behandeling van een dergelijke casus Rb. Utrecht 4 december 2002, NJ 2003, 72, Prg. 5982, op een wijze die overeenstemt met het latere oordeel van de Hoge Raad.

Hof Den Bosch 8 januari 2002, NJ 2003, 22 oordeelt dat kosten van opsporingsonderzoek naar fraude bij en misbruik van sociale uitkeringen voor de SFB-Uitvoeringsorganisatie Sociale Verzekeringen geen kosten in de zin van art. 6:96 lid 2 sub c BW.

Voor de zogenaamde nakosten past Rb. Breda 15 november 2002, NJ 2003, 57 het forfaitaire bedrag van het liquidatietarief van 1 april 1998 toe, en wijst erop dat ook Voorwerk II daar weer bij aansluit.

Vznr. Rb. Utrecht 13 mei 2003, KG 2003, 156 accepteerde dat verhaal van executiekosten van en door de deurwaarder volgens het gewone tarief geschiedde. Het feit dat de deurwaarder was ingeschakeld door een wederpartij die op basis van een toevoeging procedeerde, deed daar niet aan af: de tarieven ex art. 434a Rv en het Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders zijn verplicht voorgeschreven ten opzichte van de schuldenaar en niet van de opdrachtgever.

MISBRUIK VAN PROCESRECHT

Over misbruik van procesrecht: B.T.M. van der Wiel, De rechtsverhouding tussen procespartijen, diss. Leiden 2004. Wat uit dit onderzoek blijkt, is dat het enkele benutten van rechtsmiddelen – zelfs als die vertragend werken – op zichzelf geen misbruik van procesrecht behelst: er dienen bijkomende omstandigheden te zijn. Deze ontbraken in het een maand voor de promotie gewezen arrest HR 12 december 2003, RvdW 2003, 192, rov. 3, zodat daar dan ook geen sprake was van misbruik. Overigens zou een dergelijk middel ook te zwaar zijn; de wet biedt verweerder desgewenst de – weinig toege-

paste – mogelijkheid om bij incidentele vordering alsnog uitvoerbaarverklaring bij voorraad te verzoeken (art. 234 Rv).

ONBEVOEGDHEID (zie competentie)

PARTIJEN

In HR 31 januari 2003, *NJ* 2003, 213 (Staat/Bleeker), rov. 3.3 wordt een omstreden kwestie ten aanzien van de dagvaarding van de ontvanger beslecht: in alle rechtsgedingen voortvloeiende uit de uitoefening door de ontvanger van zijn taak kan, overweegt de Hoge Raad, uitsluitend de ontvanger worden gedagvaard. Een dagvaarding tegen de Staat leidt dan ook tot niet-ontvankelijkverklaring.

In Rb. Zutphen 7 november 2002, *NJ* 2003, 105 waren de vorderingen ingesteld door natuurlijke personen ‘en/of’ hun vennootschappen. Ondanks bezwaar bij antwoord werd dit pas bij pleidooi zeer ten dele toegelicht. Deze onduidelijkheid achtte de rechtbank in strijd met de goede procesorde, zij verklaarde eiser niet-ontvankelijk.

Gemeente als procespartij

De rechter is in beginsel niet verplicht om ambtshalve te onderzoeken of aan het optreden van de gemeente in rechte een bevoegd besluit ten grondslag ligt, ook niet in geval van een vordering tot lijfswang: HR 14 maart 2003, *NJ* 2003, 439, rov. 3.3. Het cassatiemiddel was waarschijnlijk geïnspireerd op de kortdurende, zeer omstreden Udenhout-leer over het verplicht zijn van een gebleken procesbesluit voor het optreden in rechte (HR 28 februari 1997, *NJ* 1997, 307, ‘overruled’ door HR 14 april 2000, *NJ* 2000, 626). Overigens is het oude artikel 164 Gemeentewet, waar die achterhaalde Udenhout-uitspraak op beruiste, later licht gewijzigd (*Stb.* 2002, 13) en bij de laatste wijziging van de Gemeentewet (*Stb.* 2002, 111) overgezet naar artikel 160 (lid 4) Gemeentewet.

PLEIDOOI

Beslissingen waarbij pleidooi wordt geweigerd gelden als vonnissen, ook als die zijn neergelegd in brieven van de griffier, aldus HR 11 juli 2003, *NJ* 2003, 567, *JBPr* 2003, 58 m.nt. K. Teuben (Van den Kieboom/Lensvelt), rov. 3.3. De Hoge Raad houdt het recht op pleidooi hoog: slechts in zeer uitzonderlijke gevallen zal een verzoek om de zaak te mogen bepleiten mogen worden geweigerd, waarbij vereist is dat de wederpartij klemmende redenen tegen het verzoek heeft aangevoerd of het verzoek strijdt met eisen van een goede procesorde. Het landelijk rolreglement kan in elk geval niet aan dit recht afdoen, zodat niet ter zake deed of de rechtbank art. 2.12 van het reglement al dan niet verkeerd had toegepast. In een reeks gelijkkluidende uitspraken betreffende het niveau van functie-indeling bij het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers heeft de Hoge Raad de twee weigeringsgronden voor pleidooi herhaald (klemmende redenen en goede procesorde) en daar aan toegevoegd dat de rechter zijn redenen voor afwijzing uitdrukkelijk zal moeten vermelden en zijn beslissing daaromtrent deugdelijk zal moeten motiveren: HR 3 oktober 2003, *NJ* 2004, 3, *JBPr* 2004, 10 m.nt. K. Teuben (Nijenhuis/COA), rov. 3.2 en *JOL* 2003, 482-488, rov. 3.2.

RECHTSMIDDELEN

Hoger beroep

Appellabiliteit

De appellabiliteitsgrens is € 1.750, aldus art. 332 lid 1 Rv. Als partijen noch de rechter doorhebben dat met overschrijding van die grens niettemin in hoger beroep is geprocedeerd en vonnis gewezen en ook in cassatie wordt er door geen van partijen over geklaagd, dan is volgens HR 24 oktober 2003, *RvdW* 2003, 163 (Revabo/Amev), rov. 3, waarin de advocaat-generaal een en ander had ontdekt, de ontvankelijkheid van partijen in hoger beroep uitgangspunt.

Rechtsmiddelenverboden kunnen in bijzondere gevallen worden doorbroken, maar dat geldt niet voor het verbod van *tussentijds* appèl van art. 337 lid 2 Rv, aldus Hof Leeuwarden 20 augustus 2003, *NJF* 2003, 40, rov. 5.

Als de kantonrechter bij een ‘welwillendheidsbeslissing’ – dat is een beschikking waaraan niet een op enige wetsbepaling gegrond verzoek ten grondslag ligt – deskundigen benoemt, dan is die beslissing ook onder het nieuwe recht niet appellabel, aldus Hof Den Bosch 22 april 2003, *JBPr* 2003, 74 m.nt. S.C.J.J. Kortmann, rov. 4.5.

Gebreken en herstel

Dat je er binnen de appèltermijn een potje van kunt maken, bewees appelland in HR 4 april 2003, NJ 2003, 418 (Barnstijn/Paperclip), rov. 3.4.3. Het vonnis van de kantonrechter dateerde van 27 september 2000, de appèldagvaarding van 9 oktober 2000, met dagvaarding tegen de zitting van de rechtbank van 18 oktober 2000. Op die datum is de zaak echter niet op de rol ingeschreven, reden waarom op 2 november 2000 een herstelexploot werd uitgebracht, met oproeping tegen 15 november 2000. Ook toen bleek de dagvaarding echter niet te zijn aangebracht, waarna op 20 december 2000 een derde exploot werd uitgebracht, met (opnieuw) aanzegging van hoger beroep tegen het vonnis van de kantonrechter; een loepzuivere appèldagvaarding binnen de termijn, oordeelde de Hoge Raad. Wel was het fout gegaan in Hof Arnhem 18 juni 2002, NJ 2003, 319, rov. 3.8. Er was tijdig hoger beroep ingesteld van het vonnis van de rechtbank, maar appelland had de aangezegde rechtsdag twee keer opgeschoven, door telkens kort tevoren tegen een verder weggelegen datum op te roepen. HR 15 december 2000, NJ 2002, 33 m.nt. HJS onder 34 (Grapendaal/Nationale-Nederlanden), rov. 3.3 leerde echter al dat het de appelland – als niet sprake is van het herstel van een procesuele fout of verzuim – niet vrijstaat de aangezegde rechtsdag te wijzigen. Niet-ontvankelijkheid is dan de onverbidelijke consequentie.

Tussentijds hoger beroep

In *Advocatenblad* 2002-9, p. 377 heeft J. Ekelmans al gewezen op de mogelijkheid dat de rechter – desgevraagd – bij nader vonnis alsnog tussentijds hoger beroep openstelt, aldus gebruikmakend van zijn bevoegdheid ex art. 337 lid 2 Rv. Ekelmans is daarin bijgevallen door G. Snijders in *TCR* 2002-3, p. 81. Ktr. Rotterdam 8 januari 2003, NJ 2003, 222, rov. 2.9 erkende de mogelijkheid (welke mogelijkheid inmiddels is bevestigd door HR 23 januari 2004, *RvdW* 2004, 20 (Ponteeceen/Van Straten), rov. 3.4), maar wilde er niet van weten omdat hij de stelling dat de verdeling van de bewijslast anders moest zijn en sprake zou zijn van een restitutierisi-

co onvoldoende vond om de continuïteit van de instantie te verstoren. De uitsluiting van tussentijds hoger beroep geldt ook kortgedingvonnissen, aldus Hof Den Haag 17 april 2003, *NJkort* 2003, 61, rov. 2.3. Dat betekent dat van zodanig vonnis geen tussentijds hoger beroep openstaat, ook niet als – zoals in dat geval – de voorzieningenrechter de overlegging van een bepaald advies heeft bevolen. Saillant detail: het Hof verklaarde appelland niet-ontvankelijk in diens tussentijds hoger beroep, maar stelde desgevraagd wel zelf op de voet van art. 401a lid 2 Rv tussentijds cassatieberoep open van zijn arrest. Dat zal wel niet een heel *kort* geding zijn geworden.

Als de rechter in zijn dictum omtrent enig deel van het gevorderde aan het geschil een einde heeft gemaakt, dan is – als hij niet aan het gehele geschil een einde heeft gemaakt – sprake van een deelvonnis. Hoger beroep tegen het eindvonnisgedeelte, bijvoorbeeld een verklaring voor recht, moet dan aanstonds worden ingesteld, wil die mogelijkheid niet voorgoed worden verspeeld. In HR 11 juli 2003, NJ 2003, 564 (Chugani/Sohely), rov. 4.1.2 besliste de Hoge Raad in een Antilliaanse zaak, waarin het appèlverbod van art. 263 RvNA door een deelvonnis werd doorbroken, dat hoger beroep dan ook openstaat van het tussenvonnisd gedeelte; inmiddels heeft de Hoge Raad in HR 23 januari 2004, *RvdW* 2004, 20 (Ponteeceen/Van Straten), rov. 3.2 bevestigd dat dat voor de Nederlandse situatie bij een deelvonnis niet anders is.

Als ter zitting in kort geding een gedeelte van het gevorderde wordt toegewezen en bij aanvullend vonnis het restant, dan is van twee deelvonnissen sprake. Appelland in Hof Amsterdam 7 november 2002, NJ 2003, 54 had dat over het hoofd gezien, zodat zijn op 23 mei 2002 ingestelde hoger beroep tegen deelvonnissen van 15 en 25 april 2002 ten aanzien van het eerste vonnis tardief was.

Grievens

Wat een grief is, heeft de Hoge Raad nog eens omschreven in HR 5 december 2003, *RvdW* 2003, 190 (Clickly.com/JSP), rov. 3.4.1:

‘Als grieven worden aangemerkt alle gronden die een appelland aanvoert ten betoge dat de bestreden uitspraak behoort te worden vernietigd, waarbij de eis geldt dat die gronden behoorlijk in het geding naar voren zijn gebracht, zodat zij voor de appèlrechter en de wederpartij, die immers moet weten waartegen zij zich heeft te verweren, voldoende kenbaar zijn.’ Daarbij vernietigde hij het arrest van het Hof, dat een ontvankelijkheidsverweer in de pleitnota van gedaagde in de eerste aanleg, tevens appelland, tot grief promoveerde, hoewel in hoger beroep niet (meer) over de ontvankelijkheid van eiser in eerste aanleg, tevens geïntimeerde werd geklaagd. In HR 12 december 2003, *RvdW* 2003, 192, rov. 4.6.1 was het Hof de enige die de grieven onduidelijk vond; voor de geïntimeerde in incidenteel appèl en de Hoge Raad waren ze blijkens de memorie van antwoord in incidenteel appèl respectievelijk diens arrest wel voldoende duidelijk. Als grieven overigens slechts tegen (een) tussenvonnis(sen) zijn gericht en niet één tegen het eindvonnis, dan is het hoger beroep wel ontvankelijk, aldus HR 7 november 2003, NJ 2004, 23 (De Vegt/De Smelthe), rov. 3.2; nu de in één instantie gewezen vonnissen één geheel vormen, sleept een succesvol beroep tegen een tussenvonnis het eindvonnis in zijn val mee. Grievens kunnen slechts door middel van een conclusie van eis in hoger beroep/memorie van grieven in het geding worden gebracht, aldus HR 16 mei 2003, NJ 2003, 457 (Khan/Mathon), rov. 3.5. Toezending aan de griffie is niet de manier, indiening ter zitting gezien art. 82 lid 3 Rv wel.

Devolutieve werking

Ieder jaar kan worden gewezen op een reeks van uitspraken, waaruit blijkt dat de appèlrechter de devolutieve werking van het hoger beroep heeft miskend. Die werking brengt (onder meer) mee dat de appèlrechter bij gegrondbevinding van het hoger beroep opnieuw heeft te beslissen over de in eerste aanleg berechte vordering, dus – ook zonder incidenteel appèl – buiten behandeling gebleven of verworpen verweren alsnog of opnieuw moet onderzoeken. In 2003 gingen appèlrechters in de fout in HR 7 maart 2003,

RvdW 2003, 44 (Buysse/Swinkels), rov. 3.6.2, HR 14 maart 2003, RvdW 2003, 49 (Hovuma/Spreeuwenberg), rov. 4.5, HR 21 maart 2003, JOL 2003, 167, rov. 3.4, HR 23 mei 2003, JOL 2003, 290, rov. 3.1.2, HR 11 juli 2003, JOL 2003, 392, rov. 3.4 en HR 12 september 2003, JOL 2003, 431, rov. 4.2.2. Incidenteel appèl is daarentegen weer wel vereist als de appellante met zijn hoger beroep niet de toewijsbaarheid van de verdeling aan de orde stelt, die geïntimeerde alsnog of opnieuw beoordeeld wenste te zien, zo bevestigde de Hoge Raad in HR 12 december 2003, RvdW 2003, 195 (Van Duiven/Boks), rov. 3.7; appellante had slechts de toewijsbaarheid van de loonvordering aan de orde gesteld, zodat de devolutieve werking van zijn hoger beroep zich niet uitstrekte tot de verweren van geïntimeerde ten aanzien van de wettelijke verhoging.

Varia

Art. 5:95 BW bepaalt dat bij rechtsvorderingen ter verkrijging van een rechterlijke uitspraak die zowel het recht van de eigenaar als de erfpachter betreft elk van hen tijdig in het geding moet worden betrokken. De gemeente Den Haag had bij een ontruimingsvordering ten aanzien van een haar in eigendom toebehorend pand echter verzuimd de erfpachter in het geding te roepen, waarop het Hof haar de gelegenheid wilde bieden dat in hoger beroep alsnog te doen. Dat kán tijdig zijn, oordeelde de Hoge Raad in HR 7 maart 2003, NJ 2003, 244, JBPr 2003, 42 m.nt. M.O.J. de Folter (Moor/Gemeente Den Haag), rov. 3.4, omdat het mogelijk is dat de opgeroepen erfpachter niet wil verschijnen, zich refereert aan het oordeel van de rechter of zich zonder eigen argumentatie aansluit bij het standpunt van één van partijen.

Als een partij hangende de instantie overlijdt, dan dient een rechtsmiddel op straffe van niet-ontvankelijkheid tegen haar erfgenamen te worden ingesteld, tenzij de wederpartij van het overlijden niet wist en redelijkerwijs niet kon weten; in deze lijn past ook Hof Den Bosch 6 januari 2003, JBPr 2003, 60 m.nt. E.F. Groot. Ook vaste jurisprudentie is dat een nieuwe feitelijke stelling in het laat-

ste processtuk bij gebreke van betwisting niet als vaststaand mag worden aangemen: HR 2 mei 2003, NJ 2003, 442 (Boudesteijn/ROC), rov. 3.4.

Ingewikkeld lag het allemaal in HR 4 april 2003, NJ 2003, 417 (Van Ravesteyn/Gemeente Leidschendam c.s.), rov. 3.3-3.5. De gemeente c.s. hadden appellanten bij anticipatie-exploot opgeroepen tegen een eerdere rechtsdag dan in het appèlexploot aangezegd, waarna appellanten – ook na een aanhouding van veertien dagen – echter niet verschenen. Het Hof ontsloeg daarop op 19 augustus 1999 de gemeente c.s. van de

instantie, maar dat bleek niet de bedoeling, want die hadden nog incidenteel willen appelleren. Naar aanleiding van een daartoe strekkende brief was het Hof zo vriendelijk een en ander recht te zetten en de zaak weer naar de rol te verwijzen voor memorie van grieven in incidenteel appèl. Fout, aldus de Hoge Raad, want de beslissing van 19 augustus 1999 was een eindarrest, dat slechts met een beroep in cassatie kan worden bestreden. Bovendien hadden de gemeente c.s. op de voet van HR 18 februari 1994, NJ 1994, 606 m.nt. HER (Zootjens/Kijlstra) uiterlijk op 19 augustus 1999 moeten verklaren dat zij incidenteel hoger beroep wisten in te stellen.

Cassatieberoep

Procesvertegenwoordiging in cassatie

Een verzoekschrift tot cassatie dient te worden ondertekend door een advocaat bij de Hoge Raad en te worden ingediend bij de griffie van de Hoge Raad (art. 426a Rv). Is aan deze eisen niet voldaan, dan is sprake van

een gebrek dat kan worden hersteld door binnen korte tijd een naar behoren ondertekend origineel exemplaar van het verzoekschrift ter griffie in te dienen (HR 27 november 1992, NJ 1993, 569). Aan de eis van herstel binnen korte tijd is niet voldaan indien dit eerst na een periode van twaalf dagen plaatsvindt. In dat geval volgt niet-ontvankelijkheid (HR 11 juli 2003, NJ 2003, 565, rov. 3.2; vgl. ook HR 10 januari 2003, JBPr 2003, 27 m.nt. M.L. Hendrikse).

Tussentijds cassatieberoep

Hoewel overgangsartikel VII bij Nieuw Rechtsvordering van een verpletterende eenvoud is, heeft menigeen daar toch de tanden op stukgebeten. Als een tussenarrest van een Hof ná 1 januari 2002 is geweest, dan staat er géén tussentijds cassatieberoep open, aldus HR 16 mei 2003, JOL 2003, 281, rov. 3.2. Verder moet bedacht worden dat het vonnis waarbij de rechtbank een tussenvonnis van de kantonrechter bekrachtigt ook zélf een tussenvonnis is; als dat (tussen)vonnis ná 1 januari 2002 is geweest, staat dus geen tussentijds cassatieberoep open: HR 31 januari 2003, NJ 2003, 656 m.nt. DA onder 657 (Smudde/Haarhuis), rov. 3.2 en ook HR 12 december 2003, JOL 2003, 651, rov. 3.2. Overigens is met de uitsluiting van tussentijds hoger beroep niks mis, aldus HR 31 januari 2003, NJ 2003, 657 m.nt. DA (Peeters/De Bont), rov. 3.2, tenminste mits die uitsluiting niet in strijd is met art. 398 Rv of art. 78 RO.

Cassatiemiddel

Waarom niet op de laatste dag van de cassatietermijn een pro forma beroep instellen en dat later met een herstelexploot aanvullen met een middel? Art. 120 lid 2 Rv bepaalt toch immers dat een gebrek in de dagvaarding dat nietigheid meebrengt met een vóór de roldatum uitgebracht exploot kan worden hersteld? Nee, nee en nog eens nee, oordeelde de Hoge Raad – eindelijk – in HR 23 mei 2003, NJ 2003, 602 (Highway/Eccere), rov. 2.1. En waarom dan niet? Omdat het een gebrek is dat niet vatbaar is voor herstel buiten de cassatietermijn. Pover gemotiveerd, maar wel begrijpelijk: de Hoge Raad wil uiteraard vermijden dat de truc school

maakt en het cassatieberoep tot een soort hoger beroep verwordt. Overigens moet de Hoge Raad steeds vaker uitleggen waarom middelen soms niet goed zijn. Motiveringsklachten voldoen niet aan art. 407 lid 2 Rv, als zij niet zijn toegelicht (HR 24 januari 2003, NJ 2003, 172 m.nt. MS (Provincie Limburg/Combinatie), rov. 3.6). In HR 6 juni 2003, NJ 2003, 707 m.nt. DA (Groenink/Mensink), rov. 3.1.1, 3.1.4 en 3.1.7 gaf de Hoge Raad cursus: als een rechtsklacht niet wordt uitgewerkt, in cassatie gestelde feiten niet worden toegelicht met een verwijzing naar de gedingstukken en over zuiver feitelijke oordelen wordt geklaagd, dan wordt het allemaal niks.

Geding na verwijzing

In het Antilliaanse procesrecht bestaat geen regeling voor de procedure na cassatie en verwijzing, zodat de omvang van de taak van het (Gemeenschappelijk) Hof moet worden bepaald naar regels van Nederlands recht, voorzover de aard van de Antilliaanse procedure niet tot afwijking noopt (HR 20 december 2002, NJ 2003, 230 (Matos/Nederlandse Antillen), rov. 3.3); dat betekent dat na cassatie niet kan worden teruggekomen op reeds definitief beslechte geschilpunten, zelfs al zouden die de openbare orde betreffen.

Varia

In het Borgers-arrest (EHRM 30 oktober 1991, NJ 1992, 73 m.nt. EAA en ThWvV) en in een later arrest (EHRM 27 maart 1998, NJ 1999, 11 m.nt. DA) heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens duidelijk gemaakt dat partijen op de conclusie van de procureur-generaal bij de Hoge Raad moeten kunnen reageren, de zogeheten 'Borgers-brief'. Eerder heeft de Hoge Raad al een tweewekentermijn gesteld, maar in HR 20 juni 2003, NJ 2003, 692 (De Diamant/Patrimonium), rov. 2.2 heeft hij benadrukt dat na de conclusie van de procureur-generaal geen ruimte is voor voortzetting van het debat van partijen en dat het in beginsel dient te gaan om een beknopte reactie op die conclusie. Slechts wanneer de conclusie elementen bevat die ten opzichte van het eerdere processuele debat van partijen nieuw zijn, is een uitvoeriger reactie gerechtvaardigd.

Van berusting is niet snel sprake, zie *Advocatenblad* 2000-14, p. 535. In HR 11 april 2003, NJ 2003, 440 (Hoda/Mondi), rov. 3.2 besliste de Hoge Raad dat de passage in een brief waarin de advocaat van de bij het Hof verliezende partij aan de advocaat van de wederpartij vraagt dat na betaling van zeker bedrag ter voldoening aan de veroordeling zijn cliënte 'jegens uw cliënte algeheel en finaal is gekweten' nog niet behoeft te wijzen op berusting. Wel is – maar dat zegt de Hoge Raad niet – het om problemen te voorkomen verstandiger om een ondubbelzinnig voorbehoud op te nemen.

VERZET

De Amsterdamse rechtbank was in de war gebracht in de procedure die leidde tot HR 21 maart 2003, NJ 2003, 287 (Bruynzeel/Van Gennip), rov. 3.4.1-3.4.3. De kantonrechter had vastgesteld dat gedaagde niet had geantwoord en de vordering als niet-onrechtmatig of ongegrond toegewezen, maar dat betekende nog niet dat het vonnis van de kantonrechter een verstekuitspraak was; gedaagde was immers wel verschenen. Verzet is dan niet het juiste rechtsmiddel, maar hoger beroep. Sinds 1 januari 2002 geldt als regel dat de verzettermijn in elk geval een aanvang neemt op de dag van tenuitvoerlegging van het vonnis (art. 143 lid 3 Rv), terwijl voorheen het verzet na tenuitvoerlegging juist niet meer ontvankelijk was (art. 81 lid 2 Rv-oud), waarbij de wetgever zich (ongetwijfeld) heeft laten inspireren door HR 25 februari 2000, NJ 2000, 509 m.nt. HJS (Stienstra/Weijters), rov. 3.4.2. In die uitspraak gaf de Hoge Raad aan dat de oude regel er onder omstandigheden toe kon leiden dat de bij verstek veroordeelde – de defaillant – geen effectieve toegang tot de rechter had, in strijd met art. 6 EVRM. Ook de nieuwe regel kan tot probleemsituaties leiden als de defaillant ten tijde van het verstekvonnis is gedetineerd en niet van een ontruiming tijdens zijn detentie weet; Hof Den Haag 16 mei 2003, NJF 2003, 10, rov. 5 vond onder die omstandigheden dat de verzettermijn van vier weken best met één dagje mocht worden opgerekt.

Dat het ook ingewikkeld kan bewijst Rb. Zutphen 3 oktober 2002, NJ 2003, 14: de kantonrechter wees de vordering van eiser bij verstek toe, gedaagde komt in verzet en stelt tevens een eis in reconventie in, waarna de oorspronkelijke eiser niet meer verschijnt. De kantonrechter vernietigt het vonnis in conventie en wijst de vordering alsnog af, terwijl hij in reconventie de vordering als niet onrechtmatig of ongegrond toewijst. Oorspronkelijke eiser stelt hoger beroep in, ook wat betreft het reconventionele gedeelte van het vonnis. Is hij daarin ontvankelijk? Ja, aldus de rechtbank, omdat in de verzetdagaarding niet voldoende duidelijk is aangegeven dat tevens een eis in reconventie wordt ingesteld, omdat uit het systeem van de wet (art. 335 lid 1 Rv) zou volgen dat hoger beroep mogelijk is, ook al wordt een instantie verloren en omdat voorkomen moet worden dat in conventie en reconventie tegenstrijdige beslissingen worden gegeven.

De schuldeiser die het faillissement niet heeft verzocht of een belanghebbende tegen een in appèl uitgesproken faillietverklaring verzet dient in te stellen en geen cassatieberoep, zo volgt uit de artt. 10-12 Fw: HR 12 september 2003, NJ 2003, 694 (Buskens/mr. Aerts q.q.), rov. 3.

RECHTSMIDDELEN IN VERZOEKSCRIFTPROCEDURES

Ontvankelijkheid

In Hof Den Haag 16 april 2003, NJkort 2003, 64, rov. 2 besliste het Hof dat een niet-ontvankelijk principaal appèl van de vrouw de ontvankelijkheid van het incidenteel hoger beroep van de man onverlet laat. Omdat dat hoger beroep zich echter tegen het tussenbeschikkingsgedeelte van een deelbeschikking keerde, werd de man niettemin op grond van art. 429n lid 3 Rv-oud (art. 358 lid 4 Rv) in zijn (incidenteel) appèl niet-ontvankelijk verklaard.

Grieven

In HR 10 oktober 2003, RvdW 2003, 157, JBPr 2004, 12 m.nt. F.J.H. Hoovens was de vrouw zo onverstandig om in het hoger beroep van

Magistrale

OVERWEGINGEN

Sinds begin dit jaar roept de redactie op passages uit rechterlijke uitspraken in te sturen die geestig, bloemrijk, raar, onhandig of bijvoorbeeld regelrecht beledigend zijn. Maakt niet uit wat, als de lezer maar denkt: lees ik dit goed? Staat hier wat hier staat? Deze magistrale overwegingen zullen we publiceren.

Mr. L. Hamaker uit Deventer trok er een uit de archiefkast, label 1981. De eiser maakt aanspraak op rente, iets waarmee gedaagde het niet eens is.

HEILIGE KOE VS. AASGIER

‘Toewijsbaar is dus – vide het tussenvonnissen – f 298 + f 712,92 + f 242,54 + lopende rente over f 298 – sedert 20 juni 1980.

Het is te betreuren dat het de gedaagde en/of diens raadsman (...) volstrekt onbegrijpelijk voorkomt dat eisers aanspraak op rente ten laste van de gedaagde binnen de bij voormeld tussenvonnissen aangegeven grenzen dezerzijds wordt gehonoreerd. Let wel: dit is wat anders dan het achteraf als toepasselijk erkennen van verkoop- en leveringsvoorwaarden over de gehele linie.

Dit doet de vraag rijzen of de motivering dienaangaande dezerzijds wel voldoende duidelijk is gegeven dan wel of de gedaagde deze wel goed heeft gelezen dan wel of de gedaagde wellicht op volstrekt hardleerse wijze is verstrikt geraakt in het heden ten dage hier te lande voortwoekerende geloof dat de afnemer/consumant/debiteur – als een soort op het schild van onaantastbaarheid en van een permanent gelijk hebben geheven heilige – eigenmachtig, onder alle omstandigheden, onbeperkt en vooral kosteloos misbruik mag maken van hem niet uit-

drukkelijk toegestaan en dus eenzijdig en misdien onrechtmatig geassumeerd credit. Zo de lezing van de overwegingen van voormeld tussenvonnissen nog niet verhelderend genoeg zou zijn, moge de bestudering worden aanbevolen van het gestelde in artikel 1550 van het Burgerlijk Wetboek, dat de contante betaling tot regel verheft, waarna nog nader ter overdenking wordt gegeven dat het in een rechtsstelsel, dat althans tot dusver ook nog enige ruimte laat voor verplichtingen van afnemers/consumanten/debiteuren en voor rechten van anderen dan dezen, zonder enige twijfel aan de op de hem toekomende – contante – betaling wachtende crediteur behoort toe te komen zijn met betaling in verzuim zijnde debiteur te doen weten en als volstrekt rechtmatige sanctie zijnerzijds eenzijdig op te leggen dat verder credit slechts kan worden toegestaan indien dit wordt gebonden aan voorwaarden van zijn kant te weten berekening van rente en van vergoeding van incassokosten bij voortgaande en tot gerechtelijke invordering nopende niet-betaling.

Zo dit de debiteur niet zint kan hij op volstrekt legitieme wijze hieraan ontkomen en wel door te betalen hetgeen hij verschuldigd is. Zo eenvoudig ligt dit.

Op deze wijze kan – geheel binnen het kader van artikel 1550 BW en de daaraan ten grondslag liggende gedachtegang – paal en perk worden gesteld aan een vorm van eigenrichting, die reeds zo wijd en zijd verbreid is dat zelfs in de kring van geschoolde rechtskundigen niet steeds meer blijkt te worden ingezien wat wel en wat niet toelaatbaar en aanvaardbaar is en in welke opzichten de opvattingen hier te lande

uit de pas zijn gaan lopen ten opzichte van elders bestaande denkbeelden en regelingen op dit gebied.

Na de verheffing – in het strafrecht – van de verdachte tot heilige koe, is het nu – klaarblijkelijk als civielrechtelijke pendant daarvan – langzamerhand zover dat de beklagenswaardigheid van de – wanbetalende – afnemer/consument/debiteur tot norm is verheven en de om zijn geld vragende crediteur wordt nagewezen als een inhalige, onmenselijke en hebberige aasgier.

De hier te lande over de gehele linie voortschrijdende verwording van de rechtsstaat – eens een vaste burcht voor de burger die zijn rechten gewaarborgd en gehonoreerd wenst te zien en die zijnerzijds zijn verplichtingen tegenover anderen nauwgezet nakomt – tot het tegendeel van hetgeen deze beoogt te zijn en waartoe deze is nagestreefd en tot stand gebracht komt mode hierin tot uitdrukking.

De toewijzing van eisers vordering – zowel wat hoofdsom als rente en vergoeding van door hem gemaakte incassokosten betreft – is een poging dezerzijds in zover de rechtsstaatsgedachte ook voor een daarop aanspraak makende crediteur recht te doen wedervaren.’

AGENDA

Jaarvergadering 2004 Nederlandse Juristen-Vereniging

Op vrijdag 11 juni a.s. zal de NJV te Almere vergaderen over het onderwerp: ‘De status van het advies’. De preadviseurs zijn prof. dr. A. Schilder RA, mr. W.H.J.M. Nuijts, prof. mr. S.C.J.J. Kortmann en mr. D.C. Meerburg. De jaarvergadering is toegankelijk voor leden, die bovendien hun mening kunnen geven over de vraagpunten bij de preadviezen, via de website www.njv.nl. Het lid-

maatschap staat open voor diegenen die de titel van doctor, meester of doctorandus in de rechtsgeleerdheid hebben behaald. Juristen die de vergadering willen bijwonen, maar nog geen lid zijn, kunnen zich – bij voorkeur zo spoedig mogelijk – voor het lidmaatschap opgeven. Dit kan door uw naam, titel en adres schriftelijk op te geven bij Heleen Westdorp, secretariaat NJV, antwoord-

nummer 84332, 2508 WB Den Haag, telefoon (070) 3285383, fax (070) 328 5517, e-mail: heleen.westdorp@debrauw.com. De contributie bedraagt 20 per jaar. Aan de vergadering zijn 4 opleidingspunten verbonden voor advocaten.

ORDENIEUWS

Oproep cursisten Beroepsopleiding

Oproep aan alle cursisten, die op 1 maart jongstleden met de Beroepsopleiding Advocatuur zijn gestart: beschikt u nog niet over een BalieNetcertificaat, vraag deze dan zo spoedig mogelijk kosteloos aan via www.advocatenorde.nl. Zonder BalieNetcertificaat loopt u namelijk het risico verstoken te blijven van cruciale informatie (denk aan wisselingen in cursusdata, accommodaties, etc.) over de Beroepsopleiding Sinds 1 maart jl. worden gedurende

de cursusedagen van de Beroepsopleiding Advocatuur niet langer plaatselijke coördinatoren ingezet. Naast het uitvoeren van hand- en spanndiensten, bekleedden deze coördinatoren ook de intermediairfunctie tussen Orde, cursist en docent. Per genoemde datum ligt deze functie echter bij de medewerkers van de afdeling Opleiding zelf, reden waarom hard is nagedacht over het punt van informatieverstopping. Hoe kunnen circa 475 cursisten worden

bereikt zonder ieder individueel te woord te hoeven staan?

De oplossing is gevonden in de nieuw ontwikkelde link 'Informatie ten behoeve van stagiaires in de Beroepsopleiding Advocatuur' op de Orde-site, bereikbaar via BalieNet. De cursisten kunnen na verkrijging van een BalieNetcertificaat dat gedeelte van de site raadplegen, waarop vanaf heden – naast allerlei algemene informatie over de Beroepsopleiding - ook specifieke

informatie per cursusgroep wordt gepubliceerd.

Mocht u vragen hebben, dan kunt u dagelijks tussen 09.00 uur en 12.00 uur contact opnemen met de afdeling Opleiding van de Nederlandse Orde van Advocaten (070-335 35 35). Vragen betreffende de aanvraag van het certificaat kunt u per e-mail voorleggen aan helpdesk@advocatenorde.nl. Uw vraag wordt zo spoedig mogelijk beantwoord.

Lentecongres European Criminal Bar

Op 30 april en 1 mei vindt in de bibliotheek van de Franse Orde van Advocaten in Parijs het 'Lentecongres' van de European Criminal Bar Association (ECBA) plaats. Onderwerp is onder andere het Europese

arrestatiebevel. Kosten bedragen 400 euro voor leden, € 500 voor niet-leden. Kijk voor meer informatie en inschrijfformulieren op www.ecba.org

Tuchtrechtelijke terugblik

In het jaar 2003 zijn door de Raden en het Hof van Discipline bijna 900 uitspraken gedaan in tuchtzaken, een stijging van honderd zaken ten opzichte van het jaar daarvoor. Dat staat in het artikel 'Terublik op het tuchtrecht in 2003' van mr. M.E. Veenboer, hoofd Juridische Zaken van de Nederlandse Orde van Advocaten. Het artikel is te vinden op de Ordepagina's achterin dit nummer. Uit de analyse van de tuchtspraak van het afgelopen jaar blijkt dat vooral de Gedragsregels 6 (geheimhouding), 7 (conflicterende belangen), 12 (confraternale correspondentie), 31 (grievende uitlatingen) en 37 (verzoek om informatie van de deken) regelmatig stof tot discussie opleveren. Ook een wijziging van de Advocatenwet (de invoer-

ing van paragraaf 4a, *De procedure inzake de behoorlijke praktijkuitoefening*, artikel 60b en volgende) zorgt voor de nodige jurisprudentie.

In het artikel wordt verder gememoereerd dat slechts een beperkte selectie van tuchtrechtelijke uitspraken wordt gepubliceerd in het *Advocatenblad* en op de sites van de Orde, BalieNet en de algemene publiekssite www.advocatenorde.nl. 'Thans wordt gezien in hoeverre een verbreding aan die publicatie in de richting van zowel de advocaat als de rechtzoekende kan worden gegeven. Achterliggende gedachte is dat hiermee de burger een inschatting kan maken van zijn kansen op succes bij het entameren van een tuchtrechtelijke procedure,' aldus Veenboer. (LW)

Modellen maatschapscontract en kostenmaatschap

Het in 1993 opgestelde *model maatschapscontract* is op enkele punten herzien. Met name het hoofdstuk Arbeidsongeschiktheid (oud art. 6, thans art. 8) is uitgebreid. Tevens is vanwege de grote vraag het *model kostenmaatschap* in de collectie opgenomen. Beide modellen vindt u op BalieNet, rubriek Praktijkonder-

steuning (modellen en voorbeelden). *BalieNet is voor advocaten gratis toegankelijk met een BalieNet-certificaat. Dit kunt u aanvragen via www.advocatenorde.nl. Om de modellen in bezit te krijgen kunt u ook een e-mailbericht sturen naar helpdesk@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'toezending model maatschapscontract/kostenmaatschap'.*

(advertentie)

Gedegen Onderzoek?

DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE
RECHERCHE- EN ADVIESBUREAU

010 - 212 49 23

www.dorr-recherche.nl

Frank Schop, advocaat/lid van de Geschillencommissie Advocatuur

“ De Klachten- en Geschillenregeling Advocatuur is een duidelijke regeling buiten de sfeer van het tuchtrecht. Dat laatste daar gaat het de klagende cliënt vaak niet om. De klagende cliënt wil materiële genoegdoening in geval de advocaat is tekort geschoten. Anderzijds wil de advocaat graag betaling voor adequaat verleende diensten. Komen partijen er niet uit dan levert de uitspraak van de Geschillencommissie Advocatuur of voor de cliënt of voor de advocaat een direct te executeren titel op. ”

Klachten- en Geschillenregeling Advocatuur, een goede zaak

Informatie via info@sgc.nl, of 070 335 35 73
of 070 310 53 61, helpdesk@advocatenorde.nl

Bewerkte uitspraken van de Geschillencommissie Advocatuur vindt u op <https://www.balienet.nl> of www.advocatenorde.nl (rubriek Klachten en geschillen).

ORDENIEUWS

Schrapping op grond van art. 8 lid 3 Advocatenwet

Tot op heden verzendt de Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten na drie jaar een kennisgeving van schrapping aan de griffie van de rechtbank betreffende advocaat-stagiaires die het bewijs als bedoeld in art. 9c Advocatenwet (certificaat Beroepsopleiding) niet hebben gehaald. De brief wordt gestuurd naar de rechtbank van het arrondissement waarin het kantoor van de advocaat-stagiaire gevestigd is. De schrapping wordt teruggedraaid als het certificaat Beroepsopleiding wordt overgelegd vóór de daadwerkelijke schrapping heeft plaatsgevonden.

De Algemene Raad heeft besloten deze gedragslijn aan te passen conform het bepaalde in art. 8 lid 3 Advocatenwet. Daarom zal vanaf 1 mei 2004 voor advocaat-stagiaires die ná die datum beëdigd zijn de volgende gedragslijn worden gevolgd: advocaat-stagiaires zullen – indien zij nog niet het bewijs als

bedoeld in art. 9c Advocatenwet hebben behaald – na ongeveer twee jaar en zes maanden op het tableau ingeschreven te hebben gestaan bericht ontvangen dat drie jaar ná de beëdigingsdatum een kennisgeving zal uitgaan naar de griffie. In deze kennisgeving staat dat de advocaat-stagiaire, met ingang van een tijdstip dat ten minste twee maanden en ten hoogste zes maanden na deze kennisgeving ligt, van het tableau geschrapt dient te worden. Als de kennisgeving daadwerkelijk aan de griffie is gedaan, kan schrapping niet meer worden voorkomen. Na schrapping mag de praktijk niet meer als advocaat worden uitgeoefend. Wel bestaat na schrapping nog de mogelijkheid – op grond van art. 13 Examenreglement – binnen twee jaar na schrapping het certificaat van de Beroepsopleiding te behalen. Betrokkene kan dan nog maximaal tweemaal opnieuw toetsen afleggen.

AGENDA

Vastgoedfiscaliteiten

Op donderdag 15 april 2004 organiseert de Vereniging van Vastgoed-Juristen (VVJ) een studiemiddag over het onderwerp 'Actualiteiten Vastgoedfiscaliteiten'.

Inleiders zijn:

- de heer drs. W.J.A. Ambergen, partner bij CMS Derks Star Busmann te Utrecht (sectie vastgoed en overheid), hoofdredacteur 'Vastgoed Fiscaal'. De heer Ambergen zal ingaan op de vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting;

- de heer mr. S.T.M. Beelen, partner bij Prince WaterhouseCoopers, BTW en Douanegroep. Hij zal ingaan op de overdrachtsbelasting en omzetbelasting.

Tijd: 13.30-17.10 uur (ontvangst vanaf 13.00 uur).
Plaats: Grand Hotel Karel V, Geertebolwerk 1, Utrecht. Na afloop van de bijeenkomst is er een borrel.

De kosten verbonden aan het bijwonen van deze studiebijeenkomst bedragen € 100 voor VVJ-leden

en € 150 voor niet-leden. Betaling eerst na ontvangst van een factuur. In geval van overtekening genieten VVJ-leden voorrang boven niet-leden. Belangstellenden dienen zich vóór 8 april 2004 per fax of e-mail aan te melden via een aanmeldingsformulier, aan te vragen bij het secretariaat van de Vereniging van Vastgoed-Juristen, t.a.v. mr. R.J. Lucassen, Postbus 85250, 3508 AG Utrecht fax: 030-21 21 161, e-mail: r.lucassen@cmsderks.nl

Steun de Libanese advocaat Muhammad al-Mugraby

In oktober 2003 stelde Mugraby beroep in tegen de beslissing van de Beiroetse Orde van Advocaten hem voorgoed van het tableau te schrappen vanwege het 'zich voordoen als een advocaat' (zie de *Advocatenbladen* nrs. 16, 17 en 19 van 2003). Mugraby had twee advocaten aangesteld om hem te vertegenwoordigen, *Muhammed Mahmoud Fakin* en *Jihad Abu-Nader*, beiden medewerkers van zijn kantoor. Op grond van schimmige, ongepubliceerde huisregels werden de twee voor twee maanden geschorst. Daardoor konden zij Mugraby niet in rechte bijstaan.

Hoewel de schorsingsperiode officieel eindigde op 31 december 2003, bleven Fakin en Abu-Nader problemen ondervinden. Zo werden zij gedwongen hun kantoor te verlaten. Waarnemers van het *Centre for the Independence of Judges and Lawyers* (CIJL) die in oktober een zitting in het door Mugraby ingestelde hoger beroep bijwoonden, zijn van mening dat de advocaat geen eerlijk proces heeft gehad. Mugraby werd niet vertegenwoordigd door een advocaat, hem waren niet alle documenten ter beschikking gesteld en aan de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de aangestelde rechters rees grote twijfel.

De zaak tegen Mugraby werd aangehouden en men is in afwachting van een nieuwe zittingsdatum. Intussen heeft Mugraby steun gekregen van een aantal Nederlandse advocaten, die van de deken van de Orde van Advocaten toestemming hebben gekregen Mugraby voor alle Libanese gerechten te vertegenwoordigen. Overigens gaan de bedreiging en intimidatie van Mugraby en de zijnen voort. De Libanese autoriteiten blijven alles in het werk stellen om Mugraby de mond te snoeren en zijn werk voor de mensenrechten te frustreren.

Amnesty International is wederom een *urgent action* gestart ter ondersteuning van Mugraby en de zijnen. U kunt aan deze actie deelnemen door een brief te schrijven aan de verschillende autoriteiten in Libanon.

Voor meer informatie over deze actie en over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met de secretaris mr Mirjam Siesling, p/a Janskerkhof 16, 3512 BM Utrecht, tel.: 030-253 71 21, fax: 030-253 70 28, M.Siesling law.uu.nl. Rekeningnummers: ABN 489.938.655, Postbank 433.83.27.

Naar een landelijk comparitiebeleid

Leonard Böhmer
advocaat te Utrecht

Sinds 1 januari 2002 geeft Burgerlijke Rechtsvordering de comparitie van partijen (na antwoord) een centrale rol. Toch is er geen landelijk comparitiebeleid en wordt het verhandelde ter comparitie maar gebrekkig vastgelegd. Omdat de comparitie vaak het sluitstuk vormt van het debat, doet advocaat Böhmer, na een beschrijving van de huidige praktijk, een voorstel voor enkele uniforme regels.

Heeft de rechter een comparitie (na antwoord) bevolen, dan zal de rechter slechts gelegenheid bieden voor re- en dupliek indien zulks met het oog op de beginselen van hoor en wederhoor of met het oog op een goede instructie van de zaak noodzakelijk is. Wel kan de rechter nog meer conclusies toestaan. De rechter kan zelfs mondeling een tussenvonnissen wijzen, indien alle partijen ter comparitie aanwezig zijn.¹ Ook het recht op pleidooi is gekoppeld aan de comparitie. Ingevolge art. 134 Rv kan de rechter bepalen dat geen gelegenheid wordt gegeven voor pleidooien indien partijen op een comparitie na antwoord hun standpunten in voldoende mate mondeling hebben kunnen uiteenzetten.²

De comparitie is geen pleidooi, maar men krijgt geen pleidooi, omdat men tijdens de comparitie kan pleiten. Daarmee is de comparitie in veel gevallen de laatste discussiemogelijkheid voordat de rechter vonnis wijst. De wet onderscheidt de schikkingscomparitie (artikel 87 Rv) van de inlichtingencomparitie (artikel 88 Rv). Terecht merkt Ynzonides op dat het doel van een comparitie ook kan zijn overleg met partijen over het vervolg van de procedure.³

In de praktijk zal een rechter tegelijk een inlichtingen- en een schikkingscomparitie gelasten. Regelmatig beveelt de rechter partijen bepaalde stellingen toe te lichten en bepaalde documenten voorafgaand aan de comparitie over te leggen.⁴ De gedaagde in reconventie kan ook een antwoord in reconventie doorgaans twee werkweken van tevoren indienen.⁵

PROCES-VERBAAL

De wet maakt een subtiel onderscheid tussen het proces-verbaal van de schikkingscomparitie en dat van de inlichtingencomparitie. Art. 87 lid 3 Rv bepaalt dat een proces-verbaal wordt opgemaakt op verzoek van een partij, indien een schikking totstandkomt. Het proces-verbaal bevat de verbintenissen die partijen ten gevolge van die schikking op zich nemen. Het proces-verbaal wordt ondertekend door partijen en door de rech-

ter, de griffier, en partijen ondertekend. De rechter kan bepalen dat voorlezing en ondertekening door partijen achterwege blijven, indien geen inlichtingen zijn gegeven of de verschenen partijen met het achterwege laten instemmen. Een dergelijke bepaling dient de rechter wel weer in het proces-verbaal op te nemen. Ook dit proces-verbaal vermeldt de door de rechter bepaalde dag waarop de zaak weer op de rol komt.

Rechters houden te weinig rekening met de tijd die nodig is voor het proces-verbaal

ter en de griffier. De uitgifte van dit proces-verbaal geschiedt in executoriale vorm.

De wet zwijgt over wat er dient te gebeuren, indien partijen geen schikking hebben getroffen. De gangbare praktijk lijkt dat de rechter een zeer summier proces-verbaal opmaakt, waarbij hij constateert dat geen schikking tot stand is gekomen en hij de dag bepaalt waarop de zaak weer op de rol komt.⁶ Hebben partijen meer tijd nodig voor schikkingonderhandelingen, dan houdt de rechter de zaak buiten de rol pro forma aan tot een bepaalde datum. Voor die datum berichten partijen de rechter of hij de zaak op de rol kan plaatsen voor doorhaling.

Bij een inlichtingencomparitie dient de rechter in elk geval een proces-verbaal van het verhandelde op te maken.⁷ Het proces-

LAPPENDEKEN

De comparitie is dikwijls sterk gericht op de feiten. Bij hoge uitzondering debatteren partijen over juridische geschilpunten, of over de bewijslastverdeling, als de rechter-commissaris een debat al toestaat. Na het verzamelen van de feiten zal de rechter partijen bewegen de zaak te schikken.

Het lijkt alsof rechters bij de bepaling van de duur van een comparitie geen rekening houden met het opstellen van een proces-verbaal. Het opstellen van een proces-verbaal duurt meestal lang. Eerst dicteert de rechter aan de griffier zijn versie van hetgeen tijdens de comparitie is gebeurd. Vervolgens leveren de aanwezige partijen en gemachtigden of advocaten nog commentaar. Vaak ontstaat naar aanleiding van het dicteren nadere dis-

cussie, hetgeen weer leidt tot nadere aanvullingen. Vervolgens leest de rechter het proces-verbaal nog eens voor. Ook dan ontstaat hernieuwde discussie die resulteert in een laatste aanpassing. Ten slotte ondertekenen partijen, rechter en griffier het proces-verbaal.

In de praktijk komen ongeveer vier methoden voor:

- 1 De ouderwetse methode: de rechter maakt een proces-verbaal op door onverdrotten zijn aantekeningen te dicteren aan de griffier en partijen de gelegenheid te geven om aanvullingen voor te stellen. Na het dicteren leest de rechter het proces-verbaal voor, waarna rechter, griffier en partijen ondertekenen. De rechter bepaalt dat eenieder pas de rechtszaal kan verlaten na ondertekening. Deze ouderwetse vorm komt, zo lijkt het, steeds minder voor.
- 2 Het alternatief: proces-verbaal *na* de comparitie. De rechter bepaalt met instemming van partijen dat voorlezing en ondertekening door partijen achterwege blijven. Iedereen verlaat de rechtszaal en de rechter maakt naar eigen inzicht het proces-verbaal. Een variant daarop is dat partijen na kennisname van het proces-verbaal middels gemachtigde of procureur nog schriftelijk mogen reageren. Vaak ontstaat een boeiende correspondentie tussen partijen en de rechter, waarvan de procesrechtelijke status niet duidelijk is. Met enige regelmaat spreken partijen met de rechter af dat de belangrijkste brieven van partijen naar aanleiding van het proces-verbaal aan het proces-verbaal worden gehecht. Regelmatig besteden partijen meer tijd aan dit aan kaarten dan men zou hebben gependeed aan het maken van een proces-verbaal tijdens de comparitie.
- 3 Het overleggen van 'pleitnotities'. Het proces-verbaal verwijst korthedshalve naar de aangehechte pleitnotities. Aangezien een comparitie niet hetzelfde is als een pleidooi, circuleert een wilde variëteit aan benamingen van die schriftelijke aantekeningen. De reactie van de rechter verschilt enorm. De ene rechter last een leespaauze in. Vervolgens hervat de rechter de comparitie en bepaalt dat de

pleitaantekeningen worden gehecht aan het proces-verbaal. De andere rechter moet niets van pleitaantekeningen hebben, omdat de inlichtingencomparitie bestaat uit het ondervragen van partijen door rechter waarbij partijen elkaar ook nog vragen kunnen stellen. Een comparitie is tenslotte geen pleidooi, aldus deze rechter.⁸ Soms laat de rechter partijen de pleitnotities voordragen en laat de rechter de pleitnotities aan het proces-verbaal hechten.

- 4 De minimalistische variant. In deze variant volstaat de rechter met een proces-verbaal waarin hij constateert dat partijen geen schikking hebben getroffen en waarin hij de dag vermeldt waarop de zaak weer op de rol zal komen. Over de inhoudelijke discussie vermeldt de rechter niets.

ADEQUATE WEERGAVE

Het is van groot belang dat het proces-verbaal van de comparitie een adequate weergave van de gang van zaken ter zitting bevat. Het proces-verbaal is één van de gedingstukken. Het bijzondere karakter van het proces-

verbaal is gelegen in het feit dat het proces-verbaal een weergave bevat van de discussie tussen partijen. De conclusies bevatten uitsluitend door de gemachtigden of advocaten eenzijdig vormgegeven standpunten van één van partijen. Tijdens een comparitie wil een juridisch ongeschoolde partij nog wel eens een stelling poneren, die niet strookt met de in de eigen conclusies betrokken stellingen. Bij bijna elke comparitie komt nieuwe informatie aan de orde, waar partijen tot dan toe bewust of onbewust geen aandacht aan hebben besteed. Het kan dan van groot belang zijn dat het proces-verbaal deze nieuwe feiten juist en volledig vermeldt. Het belang van het proces-verbaal is ook gerelateerd aan het verdere verloop van de rechtszaak. De comparitie kan de laatste gelegenheid zijn geweest om het standpunt nader uiteen te zetten. De rechter kan immers nog tijdens de comparitie een mondeling vonnis wijzen.

Een juiste en volledige weergave van het debat is belangrijker naarmate partijen nadien geen of weinig gelegenheid hebben om hun visie uiteen te zetten. Bovendien draait de comparitie meestal om (het achterhalen van) de feiten. Hoogst zelden debatteert men over de juridische gevolgtrekkingen.

Staat de rechter een nadere conclusie toe, dan hebben partijen de gelegenheid hun standpunten nogmaals uiteen te zetten. Het proces-verbaal is dan van belang vanwege de gerechtelijke erkenningen, maar ook vanwege de nieuwe informatie en standpunten, die zonder nadere uitleg inconsistent lijken te zijn met de eerder ingenomen standpunten.

Met het belang van de comparitie is ook de rol van de rechter tijdens de comparitie toegenomen. Tegen de achtergrond van het fundamentele beginsel van hoor en wederhoor, zoals neergelegd in art. 19 Rv, zal een rechter de partijen over en weer in de gelegenheid stellen hun standpunten naar voren te brengen en toe te lichten. Bovendien moe-

ten partijen zich uit kunnen laten over elkaars standpunten en over alle bescheiden en andere gegevens die tijdens de procedure ter kennis van de rechter zijn gebracht. Bij zijn beslissing baseert de rechter zijn oordeel ten nadele van één der partijen niet op bescheiden of andere gegevens waarover die partij zich niet voldoende heeft kunnen uitspreken.

COMMUNICERENDE VATEN

Acht de rechter zich gedurende de comparitie voldoende voorgelicht, dan dient hij te zorgen dat partijen hun standpunten voldoende hebben kunnen uiteenzetten. Het proces-verbaal van de comparitie is daarvoor het meest geëigende bewijs. Daarom verdient een zo volledig mogelijk proces-verbaal van comparitie de voorkeur. Dat kost meer tijd en moeite, maar draagt bij aan de overtuigingskracht van het oordeel van de rechter. Een rechter die tijdens de comparitie 'pleidooien' weigert, die volstaat met een minimaal proces-verbaal en die weigert de schriftelijke aantekeningen aan het proces-verbaal te hechten, kan een nog zo goed inhoudelijk oordeel vellen, maar loopt het risico dat een van de partijen in hoger beroep gaat omdat zij vindt dat ze onvoldoende in de gelegenheid is geweest haar standpunt naar voren te brengen.

De comparitie (en het proces-verbaal daarvan) enerzijds en de mogelijkheid van re- en dupliek en/of pleidooi anderzijds, zijn communicerende vaten. Naarmate partijen voldoende gelegenheid hebben gehad om tijdens de comparitie hun standpunten (mondeling) uiteen te zetten en het proces-verbaal van die comparitie die standpunten ook juist verwoordt, zal de noodzaak, maar ook de behoefte, aan nadere conclusies of pleidooien gering(er) zijn. Het omgekeerde is ook waar.

Daarom moet men de weigering van de rechter van het voordragen van de pleitnotities in het proces-verbaal vast laten leggen, opdat men een extra reden heeft voor een verzoek om pleidooi.

PLEITNOTITIES

Ik stel als uniforme landelijke regel voor dat de rechters schriftelijke aantekeningen van partijen toelaten, hetzij na het inlassen van een leespaauze, waarna aantekeningen als mondeling overgebracht worden beschouwd, hetzij na het voordragen van die tekst. Een alternatief is dat partijen de pleitnotities op grond van artikel 5 van het landelijk rolreglement voorafgaand aan de zitting indienen tegelijkertijd met alle andere producties. Waarom zou een conclusie van antwoord in reconventie wel voorafgaand aan de comparitie worden ingediend maar pleitnota's niet? De pleitnotities worden aan het proces-verbaal gehecht. Vervolgens stelt de rechter vragen en maakt van het geheel proces-verbaal op. Na een dergelijk verloop zal de rechter dan ook echt bij hoge uitzondering re- en dupliek of pleidooi toestaan.

VOORSTEL

Het proces-verbaal van de inlichtingencomparitie dient zo uitvoerig mogelijk te zijn.

- ▶ De rechter moet een mondelinge toelichting met pleitnota's toestaan (eventueel: mits de pleitnota's twee weken van tevoren zijn ingediend).
- ▶ De weigering van de comparitierechter om een mondelinge toelichting aan de hand van pleitnota's toe te staan, moet worden opgenomen in het proces-verbaal.
- ▶ De weigering van de comparitierechter om pleitnota's te accepteren is een reden voor het toestaan van het pleidooi. ●

NOTEN

1 Art. 232 lid 2 sub a Rv.
2 Het recht op pleidooi lijkt te zijn beperkt ingeval de rechter een comparitie na antwoord heeft bevolen. De beperking geldt niet voor andere grondslagen gelaste comparities, zoals de comparitie na tussenvonnis. Overigens kan de rechter op verzoek van partijen in alle gevallen en in elke stand van het geding een comparitie gelasten.

3 M. Ynzonides 2002, *T&C Rv*, art. 88 Rv, aant. 1, p. 177.

4 Art. 22 Rv.

5 De rechter bepaalt de termijn van indiening doorgaans op twee weken voor de comparitiedatum (artikel 5.8 landelijk rolreglement)

6 Art. 87 lid 4 Rv.

7 Art. 88 lid 3 Rv.

8 Weigert de comparitierechter een mondelinge toelichting aan de hand van pleitnotities, dan kan de rechter nadien een verzoek om pleidooi moeilijk weigeren, omdat partijen tijdens de comparitie hun standpunt voldoende hebben kunnen uiteenzetten (art. 134 Rv).

Kroniek burgerlijk procesrecht 2003

deel II

Mr. W. Heemskerk, mr. T.F.E. Tjong Tjin Tai,
mw. mr. W.I. Wisman
advocaten te Den Haag*

In dit nummer het tweede deel van het jaarlijkse
overzicht van de jurisprudentie burgerlijk procesrecht,
met nieuwe wetgeving en literatuur.

INHOUD

DEEL I

Advocatuur

- procesvertegenwoordiging in cassatie

Algemene beginselen

- toegang tot de rechter
- hoor en wederhoor
- redelijke termijn
- onafhankelijkheid en onpartijdigheid
- rechter en gemeenschapsrecht

Arbeidsprocesrecht

Arbitrage en bindend advies

Beslag

- competentie verlofrechter
- eis in de hoofdzaak
- derdenbeslag
- gevolgen beslag
- opheffing beslag
- varia

Bewijs

- bewijslast
- bewijslastverdeling
- bewijsaanbod
- bewijsmiddelen
- schriftelijk bewijs
- getuigenbewijs
- voorlopig getuigenverhoor/deskundigenbericht
- motivering

Competentie

- absolute competentie
- onbevoegdheidsverklaring
- internationale rechtsmacht

- gemeenschapsrecht

Dagvaarding

- betekening
- dagvaarding of verzoekschrift
- gebreken en herstelmogelijkheden
- inhoud dagvaarding

Executie

- executiegeshil
- dwangsom
- exequatur

DEEL II

Faillissementsprocesrecht

Familieprocesrecht (zie ook verzoekschriftprocedure)

Huurprocesrecht

Incidenten

- zekerheidstelling
- vrijwaring
- verval van instantie
- voeging en tussenkomst
- splitsing
- exhibitieplicht

Indirecte executie

Kort geding

Kosten

- vast recht
- proceskosten
- buitengerechtelijke kosten

Misbruik van procesrecht

Partijen

- gemeente als procespartij

Pleidooi

Rechtsmiddelen

Hoger beroep

- appellabiliteit
- gebreken en herstel
- tussentijds hoger beroep
- grieven
- devolutieve werking
- varia

Cassatieberoep

- procesvertegenwoordiging in cassatie
- tussentijds cassatieberoep
- cassatiemiddel
- geding na verwijzing
- varia

Verzet

Rechtsmiddelen in verzoekschriftprocedures

- ontvankelijkheid
- grieven
- termijnen
- grenzen rechtsstrijd hoger beroep

Reconventie

Rectificatie

Uitspraak

- bindende eindbeslissing
- proces-verbaal

Verzoekschriftprocedure

Wijziging van eis

Wetgeving

Literatuur

* De auteurs zijn allen advocaat bij Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn te Den Haag.

LUCIANO PAVAROTTI

A NIGHT TO REMEMBER - LEEDS CASTLE 17 JULI 2004

Het arrangement:

- 1^e rang ticket voor het concert op 17 juli 2004
- Transfers van en naar het concert
- Vluchten Amsterdam – Londen v.v. met bmi, exclusief luchthavenbelasting
- Twee overnachtingen inclusief ontbijt in het schitterende The Montague Hotel (4 sterren Deluxe) op Russels Square.

Prijs per persoon: € 529 op basis van tweepersoonskamers.

Eenpersoonskamertoeslag: € 175.

Luchthavenbelasting ca. € 43 pp

Voor reserveringen kunt u contact opnemen met Keith Prowse. Tel. 020 638 39 89, e-mail amsterdam@keithprowse.nl

Het concert

Op 17 juli 2004 geeft Pavarotti een concert bij het zeer sfeervolle prachtige Leeds Castle in Kent. Het exacte programma is nog niet bekend, maar er wordt alweer gefluisterd dat dit toch echt zijn laatste concert zal zijn. Mis het niet!

Het Hotel: The Montague****

Het Montague Hotel**** Deluxe is heerlijk centraal gelegen nabij Covent Garden en het West End, tegen over het Brits Museum. Het hotel is gebouwd in een oud stadshuis en heeft een prachtige prive-tuin. Alles is hier gericht op persoonlijke service en dat maakt dit Boutique hotel ook zo geliefd. www.montaguehotel.com

De Fourdriniermachine

Jeroen Brouwer

'Het is mijn gewoonte niet, romans te schrijven, of zulke dingen, en het heeft dan ook lang geduurd, voor ik er toe overging een paar riem papier extra te bestellen, en het werk aan te vangen, dat gij, lieve lezer, zoâven in de hand hebt genomen, en dat ge lezen moet als ge makelaar in *recht* zijt, of als ge wat anders zijt.'

Henry en Sealy Fourdrinier, handelaars in kantoorboekartikelen in Londen, zouden graag aan Multatuli hebben geleverd. In hun tijd werd papier nog met de hand geschept. De broertjes kregen greep op een patent voor een veelbelovende papiermachine. Met hulp van een slimme leerjongen, Bryan Donkin, ontstond een technisch en commercieel succes. Het hart werd gevormd door een zeefdoek op een soort rolband. Pulp wordt verdeeld op het doek, een deel van het water stroomt er meteen doorheen en uit het residu ontstaat papier van voldoende sterkte om op rol van het doek te worden afgenomen. De opmars van kranten en bladen kon beginnen!

Redactieleden en anderen die dit blad scheppen, zijn *gezwellige* mensen.

Goedaardig gezwellig, vanzelfsprekend. Ook als ik dit schrijf wordt het geplaatst. Ik ben er nog niet in geslaagd met deze column het colofon hieronder weg te drukken. En dat moet ik ook helemaal niet willen, zodat u elke keer kunt lezen dat dit blad het officiële orgaan is van de Orde en een groot deel van de inhoud wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

In regels op papier is de verhouding vastgelegd tussen de redactie, de Orde en de uitgever. De Algemene Raad staat echt en terecht op afstand. De Algemene Raad zou een redactielid kunnen schorsen en zonodig kunnen ontslaan in verband met belangen van de Orde, met een procedurele waarborg waaronder beroep bij een commissie die door het College van Afgevaardigden is ingesteld. In de laatste *Nieuwsbrief Strafrecht* is terecht aandacht gevestigd op een beslissing van het Gerecht in Eerste Aanleg van de Nederlandse Antillen. Een journalist werd toegang tot persconferenties van mevrouw Godett geweigerd. Rechter mr. De Wit: 'Het standpunt dat een boom zo vol geladen (met nieuwsmedia), één, twee pruimpjes (zo men wil: zuurpruimpjes) niet zal missen, is onjuist. Het recht op vrije informatie vereist immers pluriformiteit in informatievervalsing en deze moet dan ook door de overheid gewaarborgd worden.'

Ook met *Orde van de Dag* geeft de NOVA vorm aan deze waarborg. Als voorzienbaar is dat door berichtgeving in dit medium zwaarwegende belangen van de Orde of de uitgever worden geraakt, dan wordt overleg gepleegd. Eerst met de portefeuillehouder communicatie en bij blijvend verschil met de deken. Met slechts enkele *zinvolle* regels op papier worden pluriformiteit en onafhankelijkheid verzekerd.

Iets heel anders: zorg over *zinloze* regelgeving en stijgende administratieve lasten is terecht. De benadering van Zalm concentreert zich op de kosten die wetten en regels veroorzaken. Maar hoe meet je die kosten? Voor Zalm wordt de basis gevormd door de kosten van één administratieve handeling. Bij uitbesteding aan bijvoorbeeld advocaten wordt hun tarief vermenigvuldigd met bestede tijd. Het laat zich raden hoe moeilijk en speculatief elke berekening van 'kosten aan juristerij voor bedrijven' is. Amerikaanse toestanden moeten worden vermeden: 'Dan ben je bezig elkaar in te pakken met papier'. *NRC Handelsblad* pakte onlangs breed uit en prof. Maurits Barendrecht ook. Het bedrijfsleven raakt gevangen in eindeloos lange contracten waarmee wordt geanticiperd op een conflict. Voor advocaten aantrekkelijk omdat zij per uur worden betaald. Mediation is het alternatief. Verplichte inschakeling van een advocaat moet op de helling. Een toezichthouder moet kosten en baten monitoren, zo viel te lezen.

De broertjes Fourdrinier waren niet verantwoordelijk voor wat er op hun papier werd gedrukt. Net zomin zijn advocaten verantwoordelijk voor wettelijke regels.

Partijen lossen veel zelf op. Lukt dat niet, dan komt een advocaat in beeld. Natuurlijk levert juridisering handel op. Daar is niets mee mis. Door deugdelijke advisering worden veel procedures voorkomen. Daar waar arbitrage of mediation kwalitatief betere of snellere oplossingen kan bieden, wordt dat regelmatig voorgesteld. Veel advocaten zijn ook arbiter of mediator. Ontbreekt er onderhandelingsbereidheid, is er geen onderhandelingsruimte of is het conflict geëscaleerd, dan komt de rechter in beeld. Een staalkaart aan honorariummodaliteiten staat de cliënt ten dienst.

Als een moderne Multatuli verzet Barendrecht zich tegen het cultuurstelsel van de verplichte procesbijstand. Deze is echter onverminderd gerechtvaardigd om procedures ordelijk te laten verlopen. Het nog steeds vochtige papier dient advocatuurlijke eindbewerkingen te ondergaan om knisperend aan de rechter te worden voorgelegd. Advocaten hebben geen behoefte aan weer een gouverneur. Een nieuwe toezichthouder leidt alleen maar tot meer regels en meer papier. De Fourdriniers werden in 1810 failliet verklaard. Een lange rechtszaak volgde over het eigendom van het patent. De slimme leerjongen Bryan Donkin won. ●

84e jaargang – 2 april 2004 – nr. 5
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. Y. van Gemerden
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. P.E.F. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Eindredactie
Linus Hesselink

Redactionele bijdragen
t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Uitgever
drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Beeld
Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijns
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen

Lay-out/vormgeving
Unit-1, Dmitry de Bruin

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,97 per mm bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 6: 9 april 2004
afl. 7: 30 april 2004

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. Niet-leden betalen € 140 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl Losse nummers: € 8,50

Individueel klachtrecht Straatsburg blijft overeind

Nederlandse advocaten komen vaak met 'luxe' klachten

Lex van Almelo, journalist

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kreunt onder de 40.000 klachten die jaarlijks binnenkomen. In mei moet het Comité van Ministers het eens worden over voorstellen om de werklust te beperken. Om het individueel klachtrecht voor 800 miljoen burgers te behouden, moeten kennelijk niet-ontvankelijke klachten en 'kloon-zaken' anders worden afgedaan. Over de manier waarop verschillen de meningen nog.

Voor 2005 verwacht president Luzius Wildhaber van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens 46.000 klachten. In 2003 was dat aantal nog 38.000. 'Daarvan vallen 12.000 klachten af omdat veel indieneren niet meer reageren op het verzoek een formulier in te vullen,' zegt Willy Thomassen, de Nederlandse rechter in het Europese Hof. Van de 26.000 klachten die overblijven zijn 20.000 kennelijk niet-ontvankelijk. Daarmee resteren 6000 zaken die om een oordeel vragen. Thomassen: 'Daarvan zijn 4000 zaken wat wij kloon-zaken of *repetitive cases* noemen: klachten die lijken op zaken waarover het hof al eerder een oordeel heeft geveld. Zo blijven er dus 2000 zaken over die ten gronde behandeld moeten worden.' In 2003 deed het hof 844 uitspraken. Dat lijkt weinig, maar is volgens Wildhaber meer dan het hof in de tien jaar daarvoor heeft behandeld (*NJCM Bulletin*, maart 2004, p. 168). Al met al staan er volgens de president nog 15.000 zaken op de rol.

TIENMINUTEN-ZITTINGEN

Volgens Willy Thomassen zitten de grootste knelpunten bij het wegwerken van de 20.000 kennelijk niet-ontvankelijke klachten en de behandeling van de 4000 kloon-zaken. Het filteren van de wel en niet-ontvankelijke klachten levert de juristen van de griffie weinig problemen op. Het lastige is dat er drie rechters bij elkaar moeten komen om deze hamerstukken te ondertekenen. Iedere rechter is voor de zitting al met een schuin oog over veertig uitgefilterde dossiers gegleden. Op een zitting, die hooguit tien minuten duurt, werken zij 120 zaken weg. Deze procedure kan volgens Thomassen niet efficiënter. 'Het probleem is

Het EHRM by night

alleen dat het om enorme aantallen gaat die allemaal door de handen van griffiejuristen moeten. Samen met de behandeling van de kloon-zaken kost dit de juristen en rechters van het hof zo veel tijd dat de behandeling van de 2000 zaken die alle aandacht verdienen daaronder lijdt.' De rechters van het Hof hebben daarom grote behoefte aan een aparte instantie die hun het lopendebandwerk uit handen neemt.

VERLOFSTELSEL

Tot 1998 boog de Commissie voor de Rechten van de Mens zich over de selectie van klachten en de behandeling van eenvoudige zaken. Als de Commissie een klacht gegrond vond, stuurde zij die door naar het Hof, dat de zaak behandelde met zeven of zeventien rechters. Sinds de afschaffing van deze commissie en de toetreding van een groot aantal nieuwe lidstaten komt het hof om in de klachten. Om de toenemende klachtenstroom in te dammen wilde Luzius Wildhaber aanvankelijk een verlofstelsel introduceren, zoals het Supreme Court in de Verenigde Staten dat kent. In zo'n

stelsel pikt het hof de zaken eruit die het juridisch interessant vindt. Dat zou voor 800 miljoen burgers uit de 45 staten die zijn aangesloten bij de Raad van Europa het einde betekenen van de mogelijkheid zich te beklagen over schendingen van de mensenrechten. 'Het individuele klachtrecht is het bestaansrecht van het Europese Hof. En zonder het individuele klachtrecht heb je niets aan de waarborgen voor een eerlijk proces,' zegt hoogleraar en advocaat Taru Spronken.

'Het individuele klachtrecht is het kroonjuweel van het Europees Verdrag,' zegt advocaat/hoogleraar Peter Baauw, die chairman is van het Criminal Committee van de CCBE en namens de Nederlandse en Europese balie meedenkt over de reorganisatie bij het Europese Hof.

VEERTIENDE PROTOCOL

Het is de bedoeling dat het Comité van Ministers op de bijeenkomst van 12 en 13 mei aanstaande het nieuwe veertiende Protocol ondertekent. De voorstellen hiervoor worden geconcipeerd door de stuurgroep (CDDH), waarin allerlei belangheb-

Arbeidsrechtelijk Lexicon 2004

benden en non-gouvernementele organisaties zijn vertegenwoordigd. In maart waren Hofpresident Wildhaber en de Stuurgroep het erover eens dat het klachtrecht behouden moet blijven. Maar over de aanpak van het lopendebandwerk lopen de meningen uiteen. Binnen het Hof vinden de meeste rechters dat er een apart orgaan moet komen voor het lopendebandwerk. Hoe, zou nader moeten worden onderzocht. Een van de ideeën is regionale filtering met behulp van rechters en juristen uit de regio onder supervisie van een Straatsburgse rechter.

Willy Thomassen, die anderhalf jaar geleden al pleitte voor de invoering van regionale hoven (*NJCM Bulletin*, januari 2003, p. 11-18): 'Je moet dan denken aan een rouleersysteem, waarbij rechters uit Straatsburg drie weken per halfjaar zitting houden in een bestaand gerechtshof en gebruikmaken van de faciliteiten, het personeel en de griffie die daar reeds aanwezig zijn. Op die manier komt de Europese rechtspraak dichterbij de mensen en lidstaten te staan. Maar er hoeft niet in elk land een hof te komen.'

Daarentegen stelt het CDDH voor het filteren in handen te geven van enkelvoudige kamers, die worden ondersteund door rapporteurs die deel uitmaken van de griffie. Bovendien wil het CDDH een nieuw ontvankelijkheids criterium invoeren en klachten voortaan ook niet-ontvankelijk verklaren 'if the applicant has not suffered a significant disadvantage, unless respect for human rights as defined in the Convention and the protocols thereto requires an examination of the application on the merits'. Maar een minderheid van de rechters van het Hof vindt dat zij weinig opschieten met de extra eis van substantieel nadeel. Willy Thomassen: 'Aangezien wij geen probleem hebben met het filteren van zaken lost dit niet veel op.'

ADVOCAAT ALS FILTER

Hoofdadvoocaat-generaal Egbert Myjer, die met NVvR-voorzitter Wil Tonkens-Gerkema en hoogleraar Cees Flinterman kandidaat is om Willy Thomassen op te volgen, voldoen de ontvankelijkheids criteria echter niet en moet het hof kleine zaken zonder schade niet meer behandelen. Myjer denkt bijvoorbeeld aan de klacht van Douyeb tegen de Nederlandse staat wegens 'een aperte schrijffout in het dossier'. Maar de klachten van Kobus Lorse en Johan Verhoek over de inzet van kroongetuigen zijn volgens Myjer nog wel de moeite van een behandeling waard. Daarbij moet hem wel van het hart dat de bekende Nederlandse criminelen het Europees Hof gebruiken 'als vierde instantie'. 'Het is bijna een automatisme geworden om naar Straatsburg te gaan, en dat moet je wel tegengaan.' Daarvoor moet niet alleen het Europees Hof in Straatsburg scherper gaan selecteren, maar zullen ook de lidstaten zelf moeten zorgen voor adequate rechtsbescherming op nationaal niveau. Bovendien zouden advocaten zichzelf moeten beperken. Myjer: 'Dat zullen zij niet gauw doen, want zij willen natuurlijk alles uit de kast halen voor hun cliënt.' Taru Spronken vindt dat je 'de flutzaken moet voorkomen door goede rechtsbijstand in het land zelf voor diegenen die een klacht willen indienen'. Als advocaat, die alleen Straatsburgse zaken doet, voert zij met 80% van haar cliënten 'slecht-nieuwsgesprekken' om uit te leggen dat het geen zin heeft om naar het Europees Hof te gaan.

Om de populariteit van mijn schriften te stutten heb ik opleidingspunten aangevraagd voor deze column – 0,775 punt, toe te kennen op vertoon van een schriftelijke verklaring het stuk gelezen te hebben, voorzien van de tweede handtekening vereist voor de overboeking van derdengelden door de betreffende collega. Het verzoek is geweigerd, maar beroep daartegen loopt nog.

- Toppositie** Hoge positie in ambtenarij of bedrijfsleven waaruit men verwijderd kan worden maar niet zonder dat rechtsbescherming in het geding komt.
- Topsalaris** (1) Salaris genoten door personen die de arbeidsrechtadvocaat graag als klant heeft. (2) Salaris dat de arbeidsrechtadvocaat met angst en afgrijzen vervult indien genoten door de wederpartij die de laan uit moet (zie in beide gevallen 'toppositie').
- Toppen** Veel aspecten van de ontslagpraktijk kenmerkende term, met zekerheid niet van toepassing op de gevallen waarin aanspraak op toevoeging bestaat of – nog dramatischer – na aanvang der werkzaamheden blijkt te bestaan.
- Tobben** Hoort in het rijtje niet thuis (Prijsvraag: waarom? Antwoord naar redactie *Advocatenblad*; beloning goede antwoord 0,224 opleidingspunt extra, indien beroep [zie inleiding] slaagt).
- Top of flop** Onvoorspelbaarheid rond ontbindingsprocedures, goeddeels veroorzaakt doordat neurologische processen in de bovenkamer van de zittende kantonrechter dikwijls rang nemen boven de strikte mathematiek der naar dezelfde genoemde berekeningsformule.
- Topaas** Geslepen dan wel ruw argument waarop onervaren arbeidsrechtadvocaat gretig in gaat, om te laat het haakje te ontdekken waaraan hij het verderf in wordt gesleurd.
- Top!** Kreet aan de telefoon waarmee een beëindiging arbeidsovereenkomst wordt geregeld tussen twee advocaten, die erg tevreden zijn over hun samenwerking om naderhand te ontdekken dat een paar dingen toch niet helemaal duidelijk zijn of zelfs vergeten (geanonimiseerd voorbeeld op aanvraag te verkrijgen bij mij en een collega in een grote stad in het westen van dit land die ik niet bij naam wil noemen).
- Topper** (1) Zie 'toppen'; (zelfstandig) naamwoordelijke variant van genoemde term; (2) Persoon in toppositie (zie aldaar) met een topsalaris (zie aldaar) die niet doorheeft dat zijn zaak juridisch niets voorstelt en dus een vracht geld afhandig gemaakt kan worden (zie om je heen). (3) Private of ambtelijke maar bij voorkeur semi-publieke instelling die 'recht gedaan wil zien'.
- Topadvocaat** Meestal mannelijke collega, wiens voornaam soms met een 'O' en wiens achternaam soms met een 'H' begint, soms succesvol en soms ook helemaal niet, in zaken van geheel andere allure en die terzake een onbenullig ontslagzaakje een interview afgeeft aan SBS en toepassing geeft aan 'de oude truc van een cameraploeg meenemen'.*
- Topvergoeding** Vergoeding ex art. 7:685 BW, die de weg opent naar een toplocatie (zie infra).
- Topdeclaratie** Resultante van voorgaande fenomenen, behalve 'topadvocaat', want zelfs die kan niet veel geld verdienen aan een onbenullig zaakje (zie ook de uitzondering bij 'toppen').
- Toplocatie** (1) Plaats waar de arbeidsrechtadvocaat, eenmaal topadvocaat geworden (zie aldaar) zijn bureel kan vestigen dankzij de topdeclaraties (zie aldaar). (2) Mooi gelegen oord in zuidelijke streken waar uit toppositie (zie aldaar) verwijderde belanghebbende dankzij de topvergoeding een leuk optrekje kan kopen en van het leven gaat genieten, terwijl en mede omdat zijn collega's die wel hun best doen door moeten werken (zie 'aquarelleren' en 'bridgen' in een nog te publiceren *Lexicon Postactiviteit*). (3) Locatie A van rechtbank X sector kanton voor de werkgever en locatie B van rechtbank Y sector kanton voor de werknemer.**

* *NRC Handelsblad* 'Het Geding', datum onbekend. Indien citaat onjuist: verzoek aan betrokken advocaat wiens voornaam... et cetera, om *NRC Handelsblad* en niet dit blad in rechte te betrekken.

** Info tegen betaling te verkrijgen bij de auteur.

‘Het is een stokpaardje van Egbert,’ zegt Peter Baauw, die ook zaken filterde toen hij nog procedures voerde in Straatsburg. ‘Bij mij was 95% van zaken niet geschikt voor Straatsburg. Het advies was *nee, tenzij*.’

Er worden jaarlijks ongeveer 750 klachten tegen de Nederlandse staat ingediend; daarmee zorgt Nederland voor 2% van de klachten in Straatsburg. Volgens Baauw staat Nederland bovenaan voor wat betreft het aantal klachten dat wordt ingediend door advocaten. Vergeleken bij schendingen in West-Europa en Turkije gaat het bij Nederlandse klachten nogal eens om luxezaken,

vindt Baauw. Om het individuele klachtrecht overeind te houden is Myjers appèl aan de advocatuur dus niet helemaal zonder grond.

RECHTSBESCHERMING EN INTERNATIONALE RECHTSHULP

Hoezeer de zegeningen van het individuele klachtrecht ook moeten worden bezongen, voor klachten over internationale rechtshulp in strafzaken heb je volgens Baauw weinig aan het Europese Hof: ‘In 1999 hebben de Europese ministers van Justitie in Tampere afgesproken elkaars rechtsstelsels wederzijds te erkennen en niet lan-

ger te streven naar uniformering van het strafprocesrecht. Bij het Europese Aanhoudingsbevel en andere vormen van internationale rechtshulp gelden de spelregels van de verzoekende lidstaat. De rechtsbescherming is daardoor een grote hutsplot geworden. In strafrechtelijke vooronderzoeken heeft het geen zin om bij het Europese Hof te klagen over schendingen van het recht op een eerlijk proces. Want voordat je een uitspraak hebt, ben je zes à zeven jaar verder. Het Europese Hof is dus hoogstens nog effectief bij structurele misstanden.’

Fundamentele herbezinning burgerlijk procesrecht

Bezint eer ge begint

Door J. Ekelmans, advocaat, Den Haag

Begin maart werd het advies gepubliceerd van de president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad over het interim-rapport. Het stuk is te lezen op www.rechtspraak.nl/hogeraad. Hier een korte bespreking van het advies.

Lezing is aanbevolen voor wie het procesrecht is toegegen. Arresten en conclusies gaan doorgaans immers slechts over een beperkte problematiek. In dit stuk geven president en procureur-generaal in een breder kader inzicht in hun visie op het burgerlijk proces. Zij richten hun aandacht op drie onderwerpen. Dat alles in plezierig proza, concrete bewoordingen en slechts zestien pagina's lang, dit voor wie werd afgeschrikt door de ruim 300 pagina's van het interim-rapport.

Het eerste onderwerp is de verhouding tussen de rechter en partijen. President en procureur-generaal menen dat hetgeen in het rapport wordt bepleit in de kern reeds geldend recht is. Zij verwijzen daarbij onder meer naar de waarheidsplicht, de substantiëringsplicht en de inrichting van de comparitie na antwoord. Hen valt op dat in het rapport nauwelijks op de hercodificatie per 1 januari 2002 wordt ingegaan. Zij nemen afstand van het rapport, voorzover een verdere verschuiving wordt bepleit van de macht naar de rechter. Zij voelen niet voor de gedachte dat de rechter vaker dan thans gebruik zou moeten maken van de bevoegdheid om een partij te verhinderen zijn

standpunt inhoudelijk verder uit een te zetten en vragen zich af of het bij inefficiënt procederen onder omstandigheden niet meer voor de hand ligt om een procespartij meer met de werkelijke proceskosten te belasten. Tegelijkertijd zijn zij beducht voor onevenredige belasting van de procedure door debatten over het treffen van sancties op onvoldoende voortvarend procederen en spreekt het zonder motivering verwerpen van stellingen of verweren hen niet aan.

Het tweede onderwerp is het hoger beroep. President en procureur-generaal menen dat van hoger beroep niet in (te) ruime mate gebruik wordt gemaakt, en dat aan een ingrijpende wijziging van het hoger beroep niet veel behoefte lijkt te bestaan. De kwalificatie van hoger beroep als een voortgezette instantie, zegt naar hun oordeel nog niets over de vraag of er ruimte moet zijn om nieuwe stellingen of verweren te voeren. Volgens hen valt er veel te zeggen voor het standpunt dat de rechter thans al voldoende middelen heeft om te voorkomen dat hoger beroep op oneigenlijke wijze wordt gebruikt. Beducht zijn zij – ook hier – voor tijdrovende processuele debatten en beslissingen, indien meer dan thans beoordeeld zou moeten worden, wanneer een stelling of verweer al dan niet is toegelaten.

Het derde onderwerp is cassatie. De adviseurs menen dat de cassatieprocedure voor civiele zaken niet ingrijpend hoeft te worden gewijzigd en dat dit kennelijk in het rapport ook niet wordt bepleit. Zij waarderen de terughoudendheid die in het rapport wordt betracht, voorzover deze is

geïnspireerd door de gedachte dat het ten aanzien van de principiële keuzen die in de toekomst wellicht moeten worden gemaakt, op de weg van de Hoge Raad ligt daarin het initiatief te nemen. Op dit moment zien zij daarvoor nog onvoldoende aanleiding.

Op alle drie de onderwerpen wordt meer in detail ingegaan dan hier kan worden vermeld. Wie zich de moeite getroost om het volledige advies tot zich te nemen, zal ook kennis nemen van de tol die de strakke budgettering van de rechterlijke macht naar het oordeel van president en procureur-generaal eist. Zij geven aan de indruk te hebben gekregen dat de gevolgen van de herziening per 1 januari 2002 voor de doorlooptijden bepaald positief zijn. Tegelijkertijd merken zij op dat het rapport niet steeds oog lijkt te hebben voor de omstandigheid dat in eerste aanleg unus-rechtspraak regel is geworden, rechtbanken door de jaren heen een groot verloop kennen en daardoor juist hun meest ervaren rechters kwijtraken, waardoor de eerste aanleg niet geheel kan voldoen aan het ideaalbeeld dat zij bestaat uit goed geoutilleerde professionals van het hoogste niveau met een brede ervaring. President en procureur-generaal menen om redenen van principiële en praktische aard dat verdere ontwikkeling van het huidige stelsel wellicht veel eerder moet worden gezocht in de richting van kleine stappen die strekken tot verdere verfijning van het systeem.

Herbezinning kan – kortom – ook leiden tot grotere hernieuwde keuze voor het bestaande.

Spreker en organisator: Pablo van Klinken

Stand van de advocatuur: kantoren eerder kleiner dan groter

De jaargangen van *De stand van de advocatuur* – dit jaar alweer de negende editie – worden zeker interessant als je ze naast elkaar legt. In weerwil van veel belèden waarheden als internationalisering, schaalvergroting en globalisering, neemt het aantal grote kantoren (10 tot 60 en meer dan 60 advocaten) behoorlijk af.

Zo blijkt uit *De Stand van de Advocatuur* van 2001 dat 9,8% van de kantoren behoorde bij de categorie groot, in 2002 was dat 8,2%, in 2003 7,1% en in onlangs gepresenteerde negende editie is dat nog 6%.

Voor de categorie kantoren van 10 tot 60 advocaten blijkt uit de mode. In 2001 waren er volgens uitgever KSU nog 237 kantoren behorende bij deze groep, in

2004 is dat aantal gedaald tot 138. Geconstateerd kan worden dat deze kantoren niet de sprong hebben gemaakt naar de groep kantoren met 60 of meer advocaten. In 2002 waren er 22 kantoren met 60 of meer advocaten, in 2004 zijn dat er eveneens 22. De teller stond in 2002 even op 25, maar na dat jaar verdwenen er weer een paar topkantoren, bijvoorbeeld door fusies (Landwell en Van Doorne).

De conclusie moet zijn dat het aantal advocaten dat bij grote kantoren werkzaam in absolute cijfers behoorlijk daalt, aangezien het aantal werkzame advocaten bij de 60+ -kantoren eveneens (licht) daalt. Opgeteld werkten in 2003 2.628 advocaten bij de top-15 van kantoren, in 2004 is dat aantal gedaald naar 2.599. Daarbij kan verder worden bedacht dat het totaal aantal advocaten in die periode steeg van 11.882 naar 12.349, een groei van 3,9%.

De hamvraag is natuurlijk: waar zijn al die advocaten (de nieuwelingen en de advocaten van kantoren uit vooral de categorie 10-60) gebleven? Niet naar de middelgrote kantoren (5-10), althans gemeten naar het aantal kantoren dat in dit segment actief is: in 2003 stond de teller op 405 kantoren, in 2004 is dat aantal gedaald naar 403. Het is wel mogelijk dat er in absolute aantallen meer advocaten bij deze groep kantoren werkzaam is, gezien de marge van 5 tot 10 advocaten.

Groei zit in ieder geval ook bij de kleine kantoren. Deze categorieën kantoren (eenpitters en kantoren met 2 tot 5 advocaten) groeiden in absolute aantallen: het aantal eenpitters steeg van 1048 in 2003 naar 1109 in 2004, het aantal kantoren met 2-5 advocaten steeg van 929 in 2003 naar 977 in 2004. (LW)

Loes Gijbels bleek de beste advocaat personen- en familierecht

GOUDEN ZANDLOPERS

Het was een mooie bijeenkomst, vrijdag 13 maart in de Amsterdam RAI. Tijdens het Nationaal Juristen Congres aldaar presenteerde uitgeverij KSU *De stand van de advocatuur*. Mooi was vooral de uitreiking van de Gouden Zandlopers (uw tijd zit er bijna op?), de prijs voor de beste advocaten in zes verschillende rechtsgebieden. De vertegenwoordiger van Rogier Duk (De Brauw) – winnaar in de categorie arbeidsrecht, niet aanwezig – begreep hoe het 'oscar-gehalte' van de uitreiking te relativeren. Toonloos las hij het dankwoord van Duk voor: 'Ik ben dolenthousiast, dit is een hoogtepunt in mijn carrière, ik ben door het dolle heen, hier heb ik tientallen jaren naar toe gewerkt.' Kortom: lachen geblazen voor de plusminus 100 aanwezige toten en hotemetoten.

De middag werd vlot aan elkaar gepraat door Boris Dittrich, fractievoorzitter van D66 en zelf in een vorig leven advocaat. Dittrich gaf eerst uitleg over de verkiezingsprocedure. Er waren 1322 'kiezgerechtigden' (abonnees van de digitale nieuwsbrief *Advocatie*). Ruim vierhonderd van hen (410) hadden hun stem uitgebracht. 'Een opkomstpercentage van dertig procent,' aldus Dittrich. Stemmen van advocaten waren dubbel geteld, om het ook 'echt een verkiezing door beroepsgenoten te laten zijn'. Winnaar Niels Koeman (Stibbe) – categorie bestuursrecht – refereerde niet alleen aan de oscaruitreiking, maar ook aan de AKO-literatuurprijs. Beide prijsuitreikingen had hij goed bekeken, vooral om de gelaatsuitdrukkingen van de nummers twee en drie te bestuderen. 'Maar nu ik heb gewonnen, moet ik natuurlijk oppassen voor een té triomfantelijke blik.' Ook Christiaan Alberdingk Thijm (SOLV) – categorie IT en IE – haalde zijn inspiratie uit de wereld van glitter en glamour. 'Dat mij dit als kleine jongen mét bril mag overkomen,' jamaïde hij.

Een serieuze noot kwam van W. Anker, winnaar in de categorie strafrecht. Hij zei dat strafrechtadvocaten tegen de publieke stroom in roeien, en dat schouderklopjes doorgaans alleen afkomstig zijn van cliënten. Hij kon de prijs daarom zeer waarderen. Ook riep hij advocaten op meer pro Deo te doen. 'Mijn kantoor doet 90% pro Deo, en dat levert uiterst interessante zaken op. Wij hebben een prachtpraktijk en we willen het nog jaren blijven doen.' Zijn broer Hans werd overigens derde in dezelfde categorie. 'Toch heel knap van hem als je beseft dat hij op kantoor louter als assistent van mij fungeert,' aldus de winnaar. (LW)

ORDENIEUWS

Debat over advocatuur welkom, maar niet over incidenten

De Orde verwelkomt een debat over de rol en positie van de advocatuur in rechtsstaat en rechtsorde, zolang het niet alleen gaat over 'incidenten of individuele uitlatingen'. Dat heeft algemeen deken J. Brouwer de voorzitters en leden van de Vaste Commissies voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en voor Justitie in een brief laten weten. Aanleiding voor de brief zijn uitlatingen van Tweede-Kamerlid De Vries en minister Donner van Justitie tijdens een commissievergadering over het WRR-rapport 'De toekomst van de rechtsstaat'. De Vries plaatste daar 'vraagtekens bij het feit dat vanuit de advocatuur met enige regelmaat kritiek is te horen op het functioneren of oordeel van de rechter. Dat is niet alleen in formele zin bedenkelijk, het tast ook de geloofwaardigheid van het rechtssysteem aan.' Verder is volgens De Vries de advocaat vaak niet meer een vertegenwoordiger

van een cliënt in een rechtsgeding, maar treedt hij op als adviseur. Hij pleitte daarom voor een 'indringend gesprek over de advocatuur'.

Donner sprak over een 'toenemende neiging om geschillen in de krant uit te vechten, voordat ze aan de rechter voorgelegd worden. De advocatuur is echter onderdeel van het rechtssysteem. Dat schept verplichtingen en verantwoordelijkheden.' Donner stelde daarop voor om 'later' over de positie van de advocatuur te spreken.

Volgens Brouwer lijken de opmerkingen van De Vries en Donner ingegeven door 'ergernis over een incident'. 'In ons land bedienen 12.600 advocaten – goed voor een werkgelegenheid van 50.000 mensen en een sterke economische motor – in velerlei soorten kantoororganisaties zeer uiteenlopende markten van rechtzoekenden. De belangen van laatstgenoemden dienen ons inziens voorop te

staan, ook in een parlementair debat over de rol en positie van de advocatuur in de rechtsstaat.'

Een dergelijk debat kan volgens Brouwer bovendien niet worden gevoerd zonder acht te slaan op internationale, met name Brusselse ontwikkelingen. Hij wijst in dat verband op de concept-dienstrichtlijn van Eurocommissaris Bolkestein en het Report on competition in professional services van Eurocommissaris Monti. Hetzelfde geldt voor no cure no pay: 'Wij menen dat er hiaten zijn in de toegang tot rechtshulp voor particulieren. Dat is dan ook de drijfveer van de Orde om het onderwerp no cure no pay op de agenda te zetten. Het belangrijke onderwerp toegang tot rechtshulp wordt in het rapport van de WRR wel aangestipt, maar niet uitgediept. Dit zijn maar enkele onderwerpen die ik noem en die een plaats in een dergelijk debat zouden verdienen.'

Ewoud Sanders

Een Amerikaanse rechter in Philadelphia heeft, zo meldde *The New York Times* onlangs, een advocaat bestraft voor zijn vele spelfouten en zijn abominabele taalgebruik in stukken die aan de rechtbank waren gericht. De rechter, Jacob P. Hart, vatte een en ander op als blijk van minachting jegens het hof en halveerde de vergoeding voor de uren die de advocaat, Brian M. Puricelli, aan zijn papierwerk had besteed van driehonderd dollar naar honderdvijftig dollar per uur – waardoor Puricelli in totaal 31.500 dollar misliep.

Een boete van ruim zestigduizend gulden (sorry, bij grote bedragen reken ik nog in guldens) voor abominabel taalgebruik, ik denk dat je daar in recordtempo beter van leert schrijven! En ik vind het ook wel een goed idee, om absurd slecht taalgebruik te interpreteren als blijk van minachting voor de lezer. Ik kan u vertellen dat ik mij geregeld beledigd voel bij het lezen van superslechte teksten, of anders op z'n minst: niet serieus of in de maling genomen. Het heeft iets verbijsterends als je teksten onder ogen krijgt waar je nauwelijks een touw aan kunt vastknopen, en die verbijstering stijgt als je weet dat die teksten zijn geproduceerd door hoogopgeleide mensen.

Waarmee we weer zijn aangeland bij het taalgebruik van advocaten. Zoals eerder gezegd: soms is dat uitstekend, en soms is het bedroevend slecht, net als bij gewone mensen. Om te voorkomen dat advocaten, die nu eenmaal veel moeten schrijven, te veel teksten produceren waarmee ze klanten of rechters beledigen of verbijsteren, werken sommige kantoren en instellingen met interne schrijfwijzers. Daarin worden adviezen gegeven die een goede schrijfstijl moeten bevorderen.

Ik en wij

In een van die schrijfwijzers staat een hoofdstukje over 'klantgericht schrijven'. 'Uw lezer is een mens,' adviseert de schrijfwijzer, 'geen nummer. Schrijf daarom zo persoonlijk mogelijk.' Andere tips zijn: schrijf concreet en specifiek. Toon begrip voor de situatie van de lezer; uit uw brief moet gevoel spreken. Gebruik zoveel mogelijk de u-vorm; hiermee bereikt u betrokkenheid met de lezer. Beperk het gebruik van de ik- en de wij-vorm. Tel het aantal keren dat u 'ik' of 'wij' in een brief gebruikt. Enzovoort.

Voor het grootste deel lijken mij dit zinnige adviezen, maar ik verbaas me over de combinatie van deze twee: schrijf zo persoonlijk mogelijk + beperk gebruik van de ik- en de wij-vorm. Hoe kun je nu je persoonlijke betrokkenheid laten blijken, liefst nog met *gevoel*, als je de ik-vorm dient te vermijden? Wij, van kantoor x, leven erg met u mee? Kennelijk niet, want dan gebruik je de wij-vorm, en dat is volgens deze schrijfwijzer ook geen goed idee.

Ik vrees dat in dit advies een oud taboe doorklinkt dat wij vroeger al op school leerden: nooit een zin met 'ik' beginnen. Ik heb nooit begrepen, sorry, HET is mij nooit duidelijk geworden waar dat advies op slaat. Ja, in het algemeen is het onverstandig om jezelf doorlopend op de voorgrond te plaatsen, maar als je wilt dat je werknemers soepel schrijven is het niet erg bevorderlijk om ze de ikjes en wijtjes in hun brieven te laten tellen. 'Ik' en 'wij' zijn nuttige woorden, die we veel gebruiken, zeker als je persoonlijk en met gevoel wilt schrijven. Als je van advocaten vraagt om met dit soort veelvoorkomende woorden te matigen, dan bevordert je dat ze houderig en gekunsteld gaan schrijven. En dat is volgens mij precies het tegenovergestelde van wat een kantoor met zo'n schrijfwijzer hoopt te bereiken.

PRAGMATISCH EN OPLOSSINGSGERICHT?

SNOEK ♦ DE JONG
ADVOCATEN

Is een jong, dynamisch, - internationaal - opererend kantoor dat zich richt op het verstrekken van adviezen, het begeleiden van tal van transacties en het voeren van procedures voor en ten behoeve van het bedrijfsleven.

Tot onze cliëntenkring behoren diverse al dan niet beursgenoteerde vennootschappen. Daarnaast is ons kantoor ook werkzaam ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf en worden (door-)startende ondernemingen begeleid. Het kantoor opereert vanuit diverse netwerken en kiest er met zijn kleine omvang voor als "nichespeler" te opereren, waarbij op basis van hoogwaardige kwaliteit wordt gewerkt.

Het opbouwen, onderhouden en faciliteren van tal van - internationale - contacten is voor ons een uitgangspunt bij de dienstverlening.

Wij zoeken een

Medewerker

Met kennis van het ondernemingsrecht en/of het faillissementsrecht

Binnen ons kantoor wordt in een open en informele sfeer oplossingsgericht gewerkt. Hierbij is sprake van een grote mate van zelfstandigheid. Het feit dat wij garant staan voor goede opleidingsmogelijkheden is voor ons een uitgangspunt voor het bereiken van de door ons nagestreefde kwaliteit.

Ambieer jij naast het juridische handwerk het ondernemerschap en heb je belangstelling om door middel van al dan niet je eigen netwerken mede vorm te geven aan de verdere uitbouw van ons kantoor, waarbij jij in staat bent invulling te geven aan diverse duurzame relaties op zowel nationaal als internationaal niveau? *Aarzel dan niet om te reageren.*

Natuurlijk bieden wij een goed salaris en menen wij jou een uitstekend pakket aan secundaire arbeidsvoorwaarden te kunnen aanbieden, waaronder bijvoorbeeld een winstdelingsregeling als jij de geschikte man/vrouw blijkt te zijn.

Geïnteresseerd?

Stuur een sollicitatiebrief met uitgebreid CV t.a.v. Chris de Jong, Snoek De Jong Advocaten, Wilhelminapark 30 A, 3581 NH Utrecht (e-mail: c.dejong@meestersinhetrecht.nl). Of bel eerst voor nadere informatie met Chris de Jong (030) 23 80 799.

Legal Eagle, software voor de advocatuur

Legal Eagle is een compleet geïntegreerd softwareprogramma voor de advocatuur. Met Legal Eagle heeft u overzicht over alle facetten van uw praktijk. U kunt alle activiteiten uitvoeren zoals uren schrijven en declareren, rol en agenda beheren of correspondentie voeren. De uitgebreide rapportagemogelijkheden zorgen daarnaast voor een actieve managementondersteuning. Legal Eagle is ook beschikbaar in een lichtere versie zonder boekhoudmodule.

Legal Eagle wordt op **meer dan 350 kantoren** naar alle tevredenheid gebruikt door duizenden advocaten en medewerkers.

Een goed administratief pakket hoeft **niet duur** te zijn. Vraag een offerte op en informeer naar de mogelijkheden om over te stappen van andere softwarepakketten.

Postbus 58027

1040 HA Amsterdam

E: mail@ksukantoor.nl

T: 020 4496410

F: 020 6860318

I: www.ksukantoor.nl